

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร)

ปริญญา

เศรษฐศาสตร์เกษตร

เศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง การวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวเจ้าขาวหอมมะลิไทยและข้าวเจ้าขาวของประเทศคู่ค้าที่สำคัญจากประเทศไทย

An Analysis of the Import Demand for Thai Hom Mali Rice and White Rice of the Major Trading Countries

นามผู้วิจัย นางสาวจันทร์พร จักรแก้ว

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(อาจารย์จักรกฤษณ์ พจนศิลป์, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(รองศาสตราจารย์สมพร อิศวิลานนท์, M.A.)

หัวหน้าภาควิชา

(รองศาสตราจารย์เรืองโร โตกฤษณะ, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา วีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวเจ้าขาวหอมมะลิไทยและข้าวเจ้าขาวของประเทศคู่ค้าที่สำคัญ
จากประเทศไทย

An Analysis of the Import Demand for Thai Hom Mali Rice and White Rice of the Major
Trading Countries

โดย

นางสาวจันทพร จักรแก้ว

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร)

พ.ศ. 2553

จันทร์พร จักรแก้ว 2553: การวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวเจ้าขาวหอมมะลิไทยและข้าวเจ้าขาวของ
ประเทศคู่ค้าที่สำคัญจากประเทศไทย ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร) สาขา
เศรษฐศาสตร์เกษตร ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก:
อาจารย์จักรกฤษณ์ พจนศิลป์, Ph.D. 192 หน้า

ข้าวหอมมะลิและข้าวขาวถือเป็นข้าวที่มีศักยภาพในการส่งออกของประเทศไทย ปัจจุบันกระแสของ
ความมั่นคงทางอาหาร ส่งผลการค้าข้าวของโลกได้รับความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นในฐานะที่ประเทศไทยเป็น
ผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลก จำเป็นต้องทราบถึงความต้องการของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย การศึกษาใน
ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลักในการศึกษา คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปทางการตลาด กลูกระเบียบและนโยบายการ
นำเข้าข้าวหอมมะลิและข้าวขาวของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทย และ2) วิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าว
หอมมะลิ และข้าวขาวของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทย โดยวิธีการที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือวิธี
Seemingly Unrelated Regression (SUR) ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ใช้ข้อมูลรายครึ่งปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2551

ผลการศึกษาอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของประเทศคู่ค้าข้าวหอมมะลิ จากประเทศไทยได้แก่
ประเทศสหรัฐอเมริกา จีน สอังก และสิงคโปร์ พบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา จีน และฮ่องกงมีแนวโน้มนำเข้า
ข้าวหอมมะลิเพิ่มขึ้น ทั้งข้าวหอมมะลิรวมและข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 โดยประเทศสหรัฐอเมริกา และจีน
ข้าวหอมมะลิรวม มีแนวโน้มนำเข้ามากกว่าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ในขณะที่ฮ่องกงข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น
2 มีแนวโน้มนำเข้ามากกว่าข้าวหอมมะลิรวม ส่วนสิงคโปร์กลับมีแนวโน้มการนำเข้าข้าวหอมมะลิลดลง
นอกจากนี้ยังพบว่าข้าวหอมมะลิและข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 เป็นสินค้าปกติ (Normal Goods) สำหรับ
ประเทศคู่ค้าข้าวหอมมะลิทั้ง 4 ประเทศนี้ และในส่วนของผลการศึกษาประเทศคู่ค้าข้าวขาวพบว่า ประเทศ
มาเลเซียมีแนวโน้มการนำเข้าข้าวขาวจากประเทศไทยเพิ่มขึ้น และข้าวขาวจากประเทศไทยเป็นสินค้าปกติ
(Normal Goods) สำหรับประเทศมาเลเซีย ในขณะที่ประเทศอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์มีแนวโน้มการนำเข้าข้าว
ขาวจากประเทศไทยลดลง โดยเฉพาะประเทศอินโดนีเซียมีแนวโน้มการนำเข้าข้าวขาวจากประเทศไทยลดลง
มากกว่าฟิลิปปินส์ ทั้งนี้ข้าวขาวจากประเทศไทยเป็นสินค้าด้อยคุณภาพ (Inferior Goods) สำหรับประเทศ
อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ ส่วนประเทศอิหร่านมีแนวโน้มการนำเข้าข้าวขาวจากประเทศไทยลดลงเช่นกัน

ผลการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยไม่ควรใช้นโยบายด้านราคาในการส่งเสริมการ
ส่งออกข้าวหอมมะลิ ในประเทศสหรัฐอเมริกา สอังก และสิงคโปร์ แต่ควรเน้นรักษาคุณภาพข้าวหอมมะลิและ
การประชาสัมพันธ์ สำหรับประเทศจีนควรพิจารณานโยบายราคาควบคู่ไปด้วย ในส่วนของข้าวขาวควรใช้
นโยบายราคาประกอบกับการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต โดยเฉพาะประเทศ อิหร่าน ฟิลิปปินส์ และ
มาเลเซีย นอกจากนี้ควรหาตลาดใหม่ๆ เพื่อส่งเสริมการส่งออกข้าวขาวของประเทศไทย

ลายมือชื่อนิติสด

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Chantaraporn Jakkaew 2010: An Analysis of the Import Demand for Thai Hom Mali Rice and White Rice of the Major Trading Countries. Master of Science (Agricultural Economics), Major Field: Agricultural Economics, Department of Agricultural and Resource Economics. Thesis Advisor: Mr. Chakrit Potchanasin, Ph.D. 192 pages.

Thai Hom Mali rice and white rice are the potential export commodities of Thailand. Especially, nowadays food security issue encourages the significance of the world rice trade. As Thailand is the world major rice exporter, understanding of rice demand of the main import countries is necessary and important. Therefore, this study intend to investigate such issue which can be divided into 2 specific objectives which are 1) to study market situation of Thailand trade counterpart markets including trade regulatory and policy for importing Hom Mali rice and white rice 2) to analyze the import demand of Thai Hom Mali rice and white rice in the major importing countries. Analysis was conducted by using Unrelated Regression (SUR) and the half year trade data from 2001 to 2008 was used for investigation.

The results show that the main import countries which are the United States and Hong Kong tend to increase import of Thai Hom Mali rice and Thai Hom Mali rice 100% grade B. Also, these 2 countries import Thai Hom Mali rice more than Thai Hom Mali rice 100% grade B. Particularly, the results show higher import of Thai Hom Mali rice 100% grade B than Thai Hom Mali rice while the results for Singapore show decreasing of Thai Hom Mali rice. Moreover, from the results Thai Hom Mali rice and Thai Hom Mali rice 100% grade B are considered as normal goods for these four import countries. For Thai white rice demand investigation, the results found that Malaysia tend to increase white rice from Thailand which it is considered as normal goods in this country while Indonesia and Philippines import demand for white rice from Thailand tend to decrease. Especially, decreasing for the case of Indonesia occurs more than Philippines and white rice for these two countries is considered as inferior goods. For Iran import case, white rice import tends to decrease.

These study results suggest that Thailand should not use price policies to promote exports of Thai Hom Mali rice and Thai Hom Mali rice 100% grade B in the United States, Hong Kong and Singapore market but should focus on promoting and maintaining quality of these commodities. However, for the case of China price policy should be considered. For white rice demand, price policies should be used with the effort of increasing production efficiency to promote Thai's rice exports for Iran Philippines and Malaysia market. In addition, market development for white rice should be considered to increase Thai white rice export.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือของคณาจารย์หลายท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ทำวิจัย บุคคลแรกและผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อ.ดร.จักรกฤษณ์ พจนศิลป์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเขียนและเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอกราบขอบพระคุณ รศ.สมพร อิศวิลานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม อ. ดร. กัมปนาท เพ็ญสุภา ประธานการสอบ และ อ.ดร. ณัฏฐกิจฐ นบนอบ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก รวมทั้ง ผศ.ดร.วิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย ที่ให้คำแนะนำในการเรียบเรียงและวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา รวมถึงผู้เขียนตำรา เอกสารบทความต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและนำมาอ้างอิงในงานวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการส่งออกที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลการวิจัยและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบคุณเพื่อนๆ ปริญญาโท พี่ๆ ปริญญาเอก เศรษฐศาสตร์เกษตร ที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจอย่างดีมาโดยตลอด

ประโยชน์อันใดที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้พึงมี ขอมอบแด่บิดา มารดา ครูอาจารย์ ตลอดรวมถึงผู้มีพระคุณทุกท่าน และหากวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีข้อผิดพลาด หรือข้อบกพร่องประการใดทางผู้วิจัยขอน้อมรับไว้เพียงผู้เดียว

จันทร์พร จักรแก้ว

เมษายน 2553

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(10)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การศึกษา	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
ขอบเขตของการศึกษา	9
นิยามศัพท์	11
วิธีการศึกษา	12
กรอบแนวคิดในการวิจัย	13
บทที่ 2 โครงร่างทางทฤษฎี	14
แนวคิดทางทฤษฎีและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	14
การตรวจสอบเอกสาร	23
แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา	29
สมมติฐานในการศึกษา	33
บทที่ 3 สถานการณ์การค้าข้าวในตลาดโลกและประเทศไทย	35
สถานการณ์การค้าข้าวในตลาดโลก	35
สถานการณ์การค้าข้าวของประเทศไทย	42

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ตลาดนำเข้าข้าวหอมมะลิและข้าวขาวที่สำคัญของประเทศไทย	50
ตลาดนำเข้าข้าวหอมมะลิที่สำคัญของประเทศไทย	52
ตลาดนำเข้าข้าวขาวที่สำคัญของประเทศไทย	62
ประเทศคู่แข่งข้าวหอมมะลิและข้าวขาวของประเทศไทย	72
บทที่ 5 ผลการศึกษา	87
ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวขาว	89
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	135
สรุปผลการศึกษา	135
ข้อเสนอแนะ	143
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	146
ภาคผนวก	151
ภาคผนวก ก พิกัดรหัสสถิติสินค้าข้าว	152
ภาคผนวก ข ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์	161
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์	178
ประวัติการศึกษา และการทำงาน	192

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ปริมาณการส่งออกข้าวของโลก และรายประเทศที่สำคัญ ปี พ.ศ. 2544-2551	2
2	ปริมาณการส่งออกข้าวขาวของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าสำคัญ ปี พ.ศ. 2544-2551	5
3	ปริมาณการส่งออกข้าวหอมมะลิของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าสำคัญ ปี พ.ศ. 2544-2551	7
4	สรุปขอบเขตการศึกษา สินค้าข้าว ประเทศคู่ค้า และประเทศคู่แข่ง	10
5	ผลผลิตข้าวสารของประเทศผู้ผลิตที่สำคัญของโลก ปี พ.ศ. 2544-2551	37
6	ปริมาณการส่งออกข้าวสารของประเทศผู้ส่งออกสำคัญของโลก ปี พ.ศ. 2544-2551	38
7	ปริมาณการนำเข้าข้าวสารของประเทศผู้นำเข้าสำคัญของโลก ปี พ.ศ. 2544-2551	39
8	ปริมาณผลผลิตข้าวเปลือกของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2543/44-2551/52	43
9	ปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวสารของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2544-2551	44
10	ปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวขาวโดยเฉลี่ยของไทย ไปยังประเทศคู่ค้า สำคัญ ปี พ.ศ. 2544-2551	46

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
11	ปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวหอมมะลิโดยเฉลี่ยของไทย ไปยังประเทศ คู่ค้าสำคัญ ปี พ.ศ. 2544-2551	47
12	ปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศสหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ. 2544-2552	54
13	ปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศจีน ปี พ.ศ. 2544-2552	56
14	ปริมาณการนำเข้าข้าวของฮ่องกง ปี พ.ศ. 2544-2552	58
15	ปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศสิงคโปร์ ปี พ.ศ. 2544-2552	60
16	ปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศอิรัก ปี พ.ศ. 2544-2552	63
17	ปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศอิหร่าน ปี พ.ศ. 2544-2552	65
18	ปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศฟิลิปปินส์ ปี พ.ศ. 2544-2552	68
19	ปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศอินโดนีเซีย ปี พ.ศ. 2544-2552	70
20	ปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศมาเลเซีย ปี พ.ศ. 2544-2552	72
21	ปริมาณผลผลิตข้าวและปริมาณการส่งออกข้าว ของประเทศเวียดนาม ปี พ.ศ. 2544-2551	75
22	ปริมาณผลผลิตข้าวและปริมาณการส่งออกข้าว ของประเทศสหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ. 2544-2551	77

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
23	ปริมาณผลผลิตข้าวและปริมาณการส่งออกข้าว ของประเทศจีน ปี พ.ศ. 2544-2551	79
24	ปริมาณผลผลิตข้าวและปริมาณการส่งออกข้าว ของประเทศอินเดีย ปี พ.ศ. 2544-2551	81
25	ปริมาณผลผลิตข้าวและปริมาณการส่งออกข้าว ของประเทศปากีสถาน ปี พ.ศ. 2544-2551	83
26	สรุปกฎระเบียบ มาตรการ และนโยบายการค้าข้าว ของประเทศผู้นำเข้า และผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญ	84
27	อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิจากประเทศไทย และข้าวบาสมาดิจาก ประเทศอินเดีย ของประเทศสหรัฐอเมริกา	91
28	อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 จากประเทศไทย และ ข้าวบาสมาดิจากประเทศอินเดีย ของประเทศสหรัฐอเมริกา	94
29	อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิจากประเทศไทย และข้าวบาสมาดิจาก ประเทศอินเดีย ของประเทศจีน	97
30	อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 จากประเทศไทย และ ข้าวบาสมาดิจากประเทศอินเดีย ของประเทศจีน	99
31	อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิจากประเทศไทย และข้าวขาวจากประเทศจีน และสหรัฐอเมริกา ของฮ่องกง	103

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
32	อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 จากประเทศไทย และข้าวขาวจากประเทศจีนและสหรัฐอเมริกา ของฮ่องกง	105
33	อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิจากประเทศไทย ข้าวหอมจากประเทศเวียดนาม และข้าวบาสมาดิจากประเทศอินเดีย ของประเทศสิงคโปร์	109
34	อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิรัก จากประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา	111
35	อุปสงค์การนำเข้าข้าวของของประเทศอิหร่านจากประเทศไทย และข้าวบาสมาดิจากประเทศอินเดีย	114
36	อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากประเทศไทย และเวียดนาม	117
37	อุปสงค์การนำเข้าข้าวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศไทย เวียดนาม ประเทศไทย และประเทศสหรัฐอเมริกา	120
38	อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศมาเลเซียจากประเทศไทย ประเทศเวียดนาม และประเทศปากีสถาน	124
39	ความยืดหยุ่นของปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของประเทศสหรัฐอเมริกา จีน ฮ่องกง และสิงคโปร์ จากประเทศไทย	128

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
40	ความยืดหยุ่นของปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิรัก อิหร่าน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย จากประเทศไทย	132
ตารางผนวกที่		
1	พิกัดรหัสสถิติสินค้าข้าว 100630 ปี พ.ศ. 2544 และปี พ.ศ. 2550 ของ ข้าวหอมมะลิและข้าวขาวที่นำมาศึกษา	153
2	รหัสฮาร์โมนไนท์หรือพิกัดรหัสสถิติสินค้าข้าว ประเภทย่อย 100630 ข้าวที่สี บ้างแล้วหรือสีทั้งหมด จะขัดหรือไม่ก็ตาม	154
3	ปริมาณนำเข้าข้าวหอมมะลิและข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของประเทศ สหรัฐอเมริกา จีน ฮองกง และสิงคโปร์ ปี พ.ศ. 2544-2551	162
4	ปริมาณการนำเข้าข้าวบาสมาดิ ข้าวหอม และข้าวขาว ของประเทศ สหรัฐอเมริกา จีน ฮองกง และสิงคโปร์ ปี พ.ศ. 2544-2551	163
5	ปริมาณการนำเข้าข้าวขาว ของประเทศอิรัก อิหร่าน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย จากประเทศไทย ปี พ.ศ. 2544-2551	164
6	ปริมาณการนำเข้าข้าวขาว ของประเทศอิรัก อิหร่าน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ปี พ.ศ. 2544-2551	165
7	ราคานำเข้าข้าวขาว ของประเทศอิรัก อิหร่าน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และ มาเลเซีย จากประเทศไทย ปี พ.ศ. 2544-2551	166

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
8	ราคานำเข้าข้าวหอมมะลิ ข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 และข้าวบาสมาดิของประเทศสหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ. 2544-2551	167
9	ราคานำเข้าข้าวหอมมะลิ ข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 และข้าวบาสมาดิของประเทศจีน ปี พ.ศ. 2544-2551	168
10	ราคานำเข้าข้าวหอมมะลิ ข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 และข้าวขาว ของฮ่องกง ปี พ.ศ. 2544-2551	169
11	ราคานำเข้าข้าวหอมมะลิ ข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ข้าวบาสมาดิ และข้าวหอม ของประเทศสิงคโปร์ ปี พ.ศ. 2544-2551	170
12	ราคานำเข้าข้าวขาว ของประเทศอิรัก อิหร่าน และฟิลิปปินส์ ปี พ.ศ. 2544-2551	171
13	ราคานำเข้าข้าวขาว ของประเทศอินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ปี พ.ศ. 2544-2551	172
14	รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย ปริมาณผลผลิตข้าวสารในประเทศดัชนีราคาผู้บริโภค และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง ของประเทศสหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ. 2544-2551	173
15	รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย ปริมาณผลผลิตข้าวสารในประเทศดัชนีราคาผู้บริโภค และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง ของประเทศจีน ปี พ.ศ. 2544-2551	173

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่		หน้า
16	รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย ดัชนีราคาผู้บริโภค และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง ของฮ่องกง ปี พ.ศ. 2544-2551	174
17	รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย ดัชนีราคาผู้บริโภค และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง ของประเทศสิงคโปร์ ปี พ.ศ. 2544-2551	174
18	รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย ปริมาณผลผลิตข้าวสารในประเทศ ดัชนีราคาผู้บริโภค และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง ของประเทศอิรัก ปี พ.ศ. 2544-2551	175
19	รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย ปริมาณผลผลิตข้าวโลก ดัชนีราคาผู้บริโภค ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง ของประเทศอิหร่าน ปี พ.ศ. 2544-2551	175
20	รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย ปริมาณผลผลิตข้าวสารในประเทศ ดัชนีราคาผู้บริโภค และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง ของประเทศฟิลิปปินส์ ปี พ.ศ. 2544-2551	176
21	รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย ปริมาณผลผลิตข้าวสารในประเทศ ดัชนีราคาผู้บริโภค และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง ของประเทศอินโดนีเซีย ปี พ.ศ. 2544-2551	176
22	รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย ปริมาณผลผลิตข้าวสารในประเทศ ดัชนีราคาผู้บริโภค และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง ของประเทศมาเลเซีย ปี พ.ศ. 2544-2551	177

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	การเปรียบเทียบการส่งออกข้าวไทย แยกตามประเภท ปี พ.ศ. 2544 และ 2551	3
2	ราคาส่งออกข้าว เอฟ.โอ.บี ข้าวหอมมะลิ ข้าวบาสมาดิ และข้าวขาว ปี พ.ศ. 2544-2551	4
3	เส้นอุปสงค์ส่วนเกิน และอุปทานส่วนเกิน	20
4	แสดงการค้าระหว่างประเทศของสองประเทศ	22
5	มูลค่าการส่งออกข้าวโดยเฉลี่ยของประเทศไทย แยกตามชนิดข้าว ปี พ.ศ. 2544-2551	45

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ข้าวเป็นพืชอาหารและพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญของไทย แต่ละปีคนไทยบริโภคข้าวร้อยละ 55 ของผลผลิตข้าวทั้งหมดของประเทศไทย ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 45 เป็นสินค้าส่งออกที่ทำรายได้เข้าประเทศปีละเกือบ 100,000 ล้านบาท (กรมการค้าต่างประเทศ, 2551) แม้ว่าประเทศไทยไม่ได้เป็นผู้ผลิตข้าวรายใหญ่ของโลกอย่างเช่น จีน อินเดีย อินโดนีเซีย แต่ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ในตลาดโลก มีสัดส่วนการส่งออกข้าวมากที่สุดมาโดยตลอด ในปี พ.ศ. 2551 ประเทศไทยมีปริมาณการส่งออกจำนวน 9.0 ล้านตันข้าวสาร ซึ่งลดลงจากปี พ.ศ. 2550 ประมาณ 1 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นร้อยละ 31 ของปริมาณการส่งออกข้าวของโลก รองลงมาได้แก่ เวียดนาม ปากีสถาน สหรัฐอเมริกา อินเดีย และจีน มีสัดส่วนปริมาณการส่งออกข้าวร้อยละ 18 14 11 9 และ 4 ของปริมาณการส่งออกข้าวของโลก ตามลำดับ (ตารางที่ 1) นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีแนวโน้มส่งออกข้าวเพิ่มขึ้น โดยปริมาณการส่งออกข้าวเริ่มจาก 6.6 ล้านตันข้าวสารในปี พ.ศ. 2544 เพิ่มขึ้นเป็น 9.0 ล้านตันข้าวสารในปี พ.ศ. 2551

ประเทศไทยส่งออกข้าวสู่ตลาดโลกหลายประเภท เช่น ข้าวขาว ข้าวหอมมะลิ ข้าวเหนียว ข้าวเหนียว ข้าวกล้อง และปลายข้าว จากภาพที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบปริมาณการส่งออกข้าวแต่ละประเภทของไทย ในปี พ.ศ. 2551 และปี พ.ศ. 2544 สัดส่วนในปี พ.ศ. 2551 ข้าวขาวยังคงมีปริมาณการส่งออกมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.36 ของการส่งออกข้าวของไทย รองลงมาคือ ข้าวเหนียว ข้าวหอมมะลิ ร้อยละ 27.24 และ 16.56 ตามลำดับ และปลายข้าว ข้าวเหนียว ข้าวกล้องรวมกันร้อยละ 16.46 ปริมาณการส่งออกข้าวทุกประเภทของไทยเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2544 โดยข้าวหอมมะลิเพิ่มขึ้นมากที่สุด ปริมาณส่งออกเพิ่มขึ้นประมาณ 1 ล้านตัน ข้าวเหนียวและข้าวขาวเพิ่มขึ้น 5 แสนตันและ 2.5 แสนตันตามลำดับ ส่วนข้าวเหนียว ปลายข้าวและข้าวกล้องรวมกันเพิ่มขึ้นประมาณ 1 แสนตัน ดังนั้นข้าวขาวซึ่งมีปริมาณส่งออกมากที่สุดและข้าวหอมมะลิซึ่งมีปริมาณส่งออกเพิ่มขึ้นมากที่สุด จึงอาจกล่าวได้ว่าข้าวทั้งสองประเภทนี้เป็นข้าวส่งออกที่สำคัญของไทย

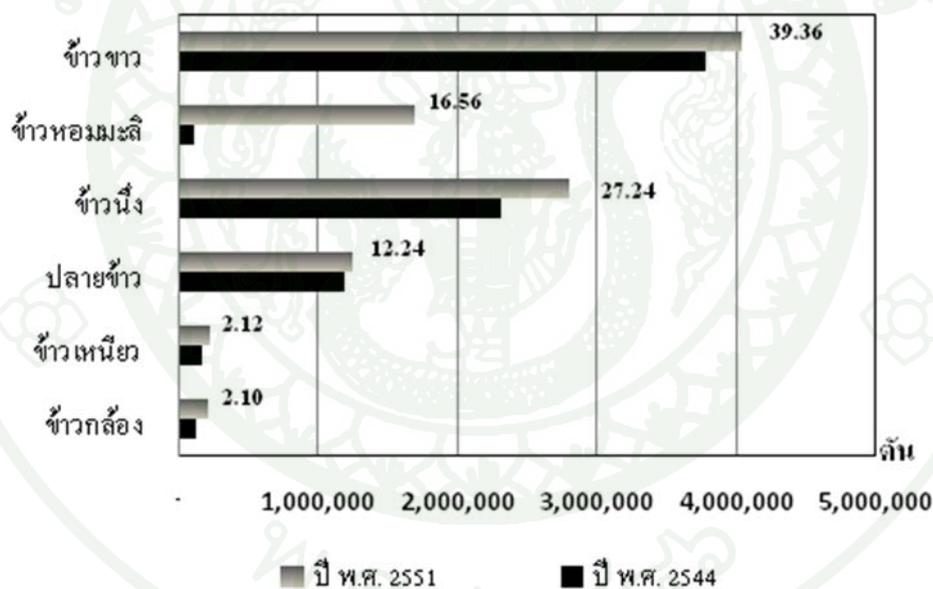
ตารางที่ 1 ปริมาณการส่งออกข้าวของโลก และรายประเทศที่สำคัญ ปี พ.ศ. 2544-2551

(หน่วย: พันตัน)

ปี พ.ศ.	ปริมาณส่งออก ข้าวของโลก	ไทย	เวียดนาม	ปากีสถาน	สหรัฐอเมริกา	อินเดีย	จีน	อื่นๆ
2541	24,817	6,679	4,555	1,838	2,644	2,752	2,708	3,641
2542	22,757	6,549	3,370	2,026	2,847	1,449	2,951	3,565
2543	24,452	7,521	3,528	2,417	2,541	1,936	1,847	4,662
2544	27,866	7,245	3,245	1,603	3,295	6,650	1,963	3,865
2545	27,578	7,552	3,795	1,958	3,833	4,421	2,583	3,436
2546	27,248	10,137	4,295	1,986	3,090	3,172	880	3,688
2547	28,931	7,274	5,174	3,032	3,863	4,687	656	4,245
2548	29,120	7,376	4,705	3,579	3,307	4,537	1,216	4,400
2549	31,844	9,557	4,522	2,696	3,029	6,301	1,340	4,399
2550	29,663	10,011	4,649	3,000	3,294	3,383	969	4,357
2551	28,960	9,000	5,200	4,000	3,100	2,500	1,300	3,860
สัดส่วนร้อยละ								
2541	100	26.91	18.35	7.41	10.65	11.09	10.91	14.67
2542	100	28.78	14.81	8.90	12.51	6.37	12.97	15.67
2543	100	30.76	14.43	9.88	10.39	7.92	7.55	19.07
2544	100	26.00	11.65	5.75	11.82	23.86	7.04	13.87
2545	100	27.38	13.76	7.10	13.90	16.03	9.37	12.46
2546	100	37.20	15.76	7.29	11.34	11.64	3.23	13.53
2547	100	25.14	17.88	10.48	13.35	16.20	2.27	14.67
2548	100	25.33	16.16	12.29	11.36	15.58	4.18	15.11
2549	100	30.01	14.20	8.47	9.51	19.79	4.21	13.81
2550	100	33.75	15.67	10.11	11.10	11.40	3.27	14.69
2551	100	31.08	17.96	13.81	10.70	8.63	4.49	13.33

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (2553ข)

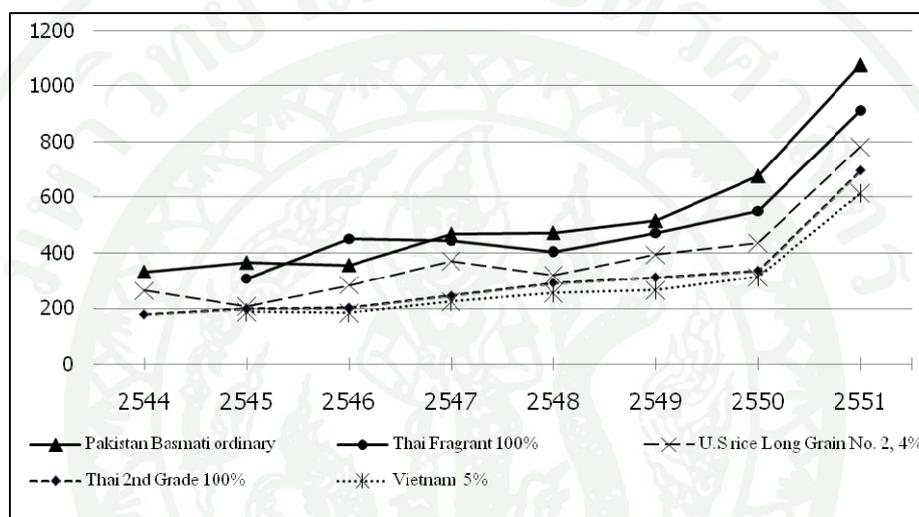
การส่งออกข้าวขาวของไทยในปัจจุบัน เป็นไปตามมาตรฐานสินค้าข้าว ปี พ.ศ. 2540 ซึ่งสินค้าข้าวขาวของไทยแบ่งได้ถึง 13 เกรด ทำให้ไทยสามารถส่งออกข้าวขาวได้ตรงกับความต้องการของประเทศผู้นำเข้า กล่าวคือ ประเทศที่มีรายได้นิยมบริโภคข้าวคุณภาพดี เช่น ข้าวขาว 100% ข้าวขาว 5% ถ้าหากประเทศนำเข้าที่ต้องการลดค่าใช้จ่ายก็จะเลือกข้าวคุณภาพรองลงมา เช่น ข้าวขาว 15% ข้าวขาว 25% และยังสามารถผสมข้าวให้ได้ชนิดตามที่ต้องการ ได้จนกระทั่งถึงปลายข้าว (อรนุช โอสถานนท์, 2550) แต่การส่งออกข้าวขาวไทยยังต้องเผชิญกับการแข่งขันในตลาดข้าวระหว่างประเทศ เช่น ประเทศเวียดนาม มีต้นทุนการผลิต ค่าแรงงานต่ำกว่าประเทศไทย ทำให้ราคาส่งออกข้าวของเวียดนามต่ำกว่าเมื่อเทียบกับไทย นอกจากนี้การขยายตัวด้านการส่งออกข้าวของเวียดนามเป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยส่วนแบ่งตลาดของเวียดนามเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9 เป็นร้อยละ 18 แต่สัดส่วนข้าวขาวของไทยในตลาดโลกมีแนวโน้มลดลงร้อยละ 37.6 ในปี พ.ศ. 2547 เหลือเพียงร้อยละ 31.8 ในปี พ.ศ. 2549 โดยชนิดข้าวที่ไทยและเวียดนามมีการแข่งขันอย่างรุนแรง คือ ข้าวขาวคุณภาพปานกลางและต่ำ เช่น ข้าวขาว 5% และข้าว 25%

ภาพที่ 1 การเปรียบเทียบการส่งออกข้าวไทย แยกตามประเภท ปี พ.ศ. 2544 และ 2551
ที่มา: กระทรวงพาณิชย์ (2553ข)

ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นคู่แข่งข้าวขาวคุณภาพดีของไทย ซึ่งข้าวขาวเมล็ดยาว U.S No.2, 4% ของสหรัฐอเมริกา เทียบได้กับข้าวขาว 100% ชั้น 2 ของไทย แต่ราคาสูงกว่าข้าวของไทยมาก เนื่องจากมีต้นทุนการผลิตสูงกว่าของไทย ส่วนข้าวขาวของเวียดนาม เช่น ข้าวขาว 5% ของเวียดนาม ราคาจะอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าข้าวในเกรดเดียวกัน เมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาและไทย เช่น ในปี พ.ศ. 2549 ราคาข้าวขาวของประเทศไทย ไทย

และเวียดนามแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยข้าวขาว U.S No.2, 4% ของสหรัฐอเมริกา ราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี สูงถึง 394 เหรียญสหรัฐฯต่อตัน ข้าวขาว 100% ชั้น 2 ของไทย และข้าวขาว 5% ของเวียดนาม ราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี อยู่ที่ 311 และ 266 เหรียญสหรัฐฯต่อตัน ตามลำดับ (ภาพที่ 2) ประเทศเวียดนาม และสหรัฐอเมริกานับว่าเป็นคู่แข่งข้าวขาวของไทยในตลาดข้าวระหว่างประเทศ ที่ผ่านมามีประเทศไทยประสบปัญหาในเรื่องคุณภาพข้าว การคัดแยกและจัดมาตรฐานข้าว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ราคาข้าวของเวียดนามมีราคาต่ำกว่าข้าวของไทยและสหรัฐอเมริกา ที่มีคุณภาพการผลิตได้มาตรฐานตลาดโลก

ภาพที่ 2 ราคาส่งออกข้าว เอฟ.โอ.บี ข้าวหอมมะลิ ข้าวบาสมาดิ และข้าวขาว ปี พ.ศ. 2544-2551 ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (2553ข)

ตลาดส่งออกข้าวขาวของประเทศไทยมีกระจายอยู่ทุกทวีปทั่วโลก โดยเฉพาะตลาดเอเชีย ประเทศคู่ค้าที่สำคัญสองอันดับแรก ได้แก่ ประเทศอิรักและอิหร่าน ซึ่งไทยส่งออกข้าวขาวโดยเฉลี่ยไปยังอิรักและอิหร่าน ปริมาณส่งออกปี พ.ศ. 2544-2551 เป็นจำนวน 359.22 และ 328.62 พันตันตามลำดับ (ตารางที่ 2) คิดเป็นร้อยละ 25.2 ของการส่งออกข้าวขาวของไทยในช่วงเวลาเดียวกัน ประเทศอิรักและอิหร่าน เน้นการนำเข้าข้าวคุณภาพดีจากประเทศไทย โดยเฉพาะข้าวขาว 100% ชั้น 2 และยังมีกรนำเข้าข้าวคุณภาพคือข้าวบาสมาดิจากอินเดีย และข้าวขาวเมล็ดยาวจากสหรัฐอเมริกา ส่วนประเทศ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ปี พ.ศ. 2544-2551 ปริมาณส่งออกข้าวขาวเฉลี่ยของไทยไปยังสามประเทศนี้ คิดเป็นจำนวน 252.79 205.59 และ 209.12 พันตันตามลำดับ (ตารางที่ 2) แต่เดิมไทยเคยเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ไปยังฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย การที่ข้าวคุณภาพปานกลางและต่ำของไทยมีราคาสูงกว่าคู่แข่งอย่างเวียดนาม ทำให้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ประเทศเวียดนามได้กลายเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ที่สุดไปยังประเทศอินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์

(มณฑลเศียร สติมานนท์, 2549) การนำเข้าข้าวของอินโดนีเซียช่วงปี พ.ศ. 2547-2549 มีการนำเข้าข้าว น้อยกว่าทุกๆ ปี เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายห้ามนำเข้าข้าวจากต่างประเทศตามข้อเสนอของ กระทรวงเกษตรที่เริ่มใช้นโยบายพึ่งพาตนเอง อย่างไรก็ตามยังมีการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศ เล็กน้อย ซึ่งเป็นการจัดซื้อแบบรัฐต่อรัฐ (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2550)

ตารางที่ 2 ปริมาณการส่งออกข้าวขาวของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าสำคัญ ปี พ.ศ. 2544-2551
(ปริมาณ: พันตัน)

ปี พ.ศ.	โลก	อิหร่าน	อิรัก	ฟิลิปปินส์	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	อื่นๆ
2544	1,375.94	104.09	9.68	165.14	328.23	87.37	681.43
2545	1,579.40	0.00	39.29	150.58	471.22	22.64	895.68
2546	2,521.21	184.94	375.49	365.56	392.87	129.65	1,072.70
2547	4,865.11	647.36	607.15	204.66	139.96	327.06	2,938.92
2548	2,395.40	480.09	192.72	65.54	0.00	275.36	1,381.69
2549	2,237.91	619.95	641.64	104.92	0.00	189.29	682.12
2550	3,087.40	300.27	594.32	388.77	289.93	221.66	1,292.45
2551	3,773.02	537.03	168.71	569.20	22.50	363.96	2,134.11
เฉลี่ยปี 2544-2551	2,729.42	359.22	328.62	251.79	205.59	202.12	1,384.89

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์ (2553ข)

การส่งออกข้าวของประเทศไทยนั้น เริ่มเปลี่ยนจากการส่งออกข้าวสารธรรมดามาเป็น ข้าวหอมมะลิที่มีราคาสูงขึ้นมาก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ประเทศไทยส่งออกข้าวหอมมะลิเพิ่มขึ้น ซึ่ง จากเดิมมีปริมาณการส่งออก 113.04 พันตัน เพิ่มขึ้นเป็น 1,692.07 พันตัน ในปี พ.ศ. 2551 และมูลค่า การส่งออกข้าวหอมมะลิเพิ่มขึ้นกว่าพีด่านเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งมูลค่าที่เพิ่มขึ้นมาจากปริมาณส่งออก และราคาข้าวหอมมะลิที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ราคาข้าวขาวธรรมดาในตลาดระหว่าง ประเทศลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้การส่งออกข้าวขาวของประเทศไทยมีมูลค่าลดลงด้วย (มณฑลเศียร สติมานนท์, 2549) นอกจากข้าวหอมมะลิของไทยแล้ว ข้าวหอมในตลาดการค้าข้าวระหว่างประเทศ ยังมีข้าวหอมอื่นๆ อีก ตัวอย่างเช่น ข้าวหอมบาสมาดิของอินเดียและปากีสถาน ข้าวหอมสวาหนุ่ย เวียดนาม ข้าวหอมข้าวเฮียริชของญี่ปุ่น ข้าวพันธุ์ควেলা หรือ เกลโรสของประเทศอิตาลี เป็นต้น (วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ และ นิรมล ยวนบุญ, 2545) ซึ่งเมื่อหุงสุกจะมีกลิ่นหอมและเป็นที่ต้องการของ ผู้บริโภคเป็นอย่างมาก ด้วยคุณสมบัตินี้ราคาข้าวชนิดนี้จะมีราคาสูงกว่าข้าวประเภทอื่นในตลาดข้าว

ระหว่างประเทศ (ภาพที่ 2) เช่น ในปี พ.ศ. 2549 ราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี ข้าวบาสมาดิ 516 เหรียญสหรัฐต่อตัน ในขณะที่ ข้าวหอมไทยอยู่ที่ 470 เหรียญสหรัฐต่อตัน และข้าวขาวไทยชนิด 100% ชั้น 2 ราคาตันละ 311 เหรียญสหรัฐ

ตลาดส่งออกข้าวหอมมะลิไทยส่วนใหญ่อยู่ในอาเซียน โดยประเทศคู่ค้าสำคัญในอาเซียน ได้แก่ ประเทศจีน ฮองกง และสิงคโปร์ ตามลำดับ เนื่องมาจากรสนิยมของคนเอเชียเน้นบริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก ประเทศคู่ค้าที่สำคัญอีกประเทศหนึ่งคือ สหรัฐอเมริกา ซึ่งไทยมีปริมาณส่งออกข้าวหอมมะลิไปยังสหรัฐอเมริกามากที่สุดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 และยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากความต้องการบริโภคข้าวของสหรัฐอเมริกาที่เพิ่มมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2544-2551 ไทยมีปริมาณส่งออกข้าวหอมมะลิโดยเฉลี่ยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกามากที่สุด 263.21 พันตัน รองลงมาคือ จีน ฮองกง สิงคโปร์ และมาเลเซีย จำนวน 208.40 182.12 104.40 และ 79.96 พันตัน ตามลำดับ (ตารางที่ 3) สำหรับการส่งออกในปี พ.ศ. 2551 ปริมาณการส่งออกลดลงเล็กน้อย เพราะราคาในตลาดโลกปรับตัวสูงขึ้น แต่ประเทศคู่ค้าอันดับหนึ่งอย่างสหรัฐอเมริกายังคงนำเข้าข้าวหอมมะลิจากไทยเพิ่มขึ้น

เนื่องจากข้าวหอมมะลิไทยในตลาดระหว่างประเทศมีราคาสูงกว่าข้าวขาวทั่วไป และได้รับความนิยมน้อยแพร่หลาย ทำให้หลายประเทศพยายามวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวหอมให้ได้ทัดเทียมกับข้าวหอมมะลิของประเทศไทย เพื่อใช้บริโภคภายในประเทศ และผลิตเชิงการค้าเพื่อแข่งขันกับข้าวหอมมะลิไทย ปัจจุบันประเทศที่มีศักยภาพในการพัฒนาพันธุ์ข้าวหอม ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา จีน เวียดนาม และออสเตรเลีย โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา และจีน ซึ่งได้ผลิตพันธุ์ข้าวหอมสำเร็จแล้วในระดับหนึ่ง แต่ข้าวที่พัฒนาได้ยังมีคุณสมบัติการหุงต้มและความหอมด้อยกว่าข้าวหอมมะลิไทย (วัลลภ มานะชญญา, 2546) ถ้าหากว่าประเทศเหล่านี้พัฒนาพันธุ์ข้าวหอมจนประสบความสำเร็จ อาจมีผลกระทบต่อตลาดข้าวหอมมะลิของประเทศไทยได้ในอนาคต นอกจากนี้ผู้ค้าข้าวในประเทศจีน ได้นำข้าวของจีนที่มีคุณสมบัตินุ่ม และเมล็ดยาว นำมาผสมกับข้าวหอมปทุมธานีของไทย แล้วได้ข้าวที่คุณภาพความหอมทัดเทียมกับข้าวหอมมะลิไทย แต่มีราคาถูกกว่าข้าวหอมมะลิไทย (ฐานเศรษฐกิจ, 2551) ทำให้ผู้บริโภคชาวจีนหันไปบริโภคข้าวที่มีราคาต่ำกว่า ซึ่งอาจจะกระทบกับการบริโภคข้าวหอมมะลิไทยในจีนได้

ตารางที่ 3 ปริมาณการส่งออกข้าวหอมมะลิของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าสำคัญ ปี พ.ศ. 2544-2551

(ปริมาณ: พันตัน)

ปี พ.ศ.	โลก	สหรัฐอเมริกา	จีน	ฮ่องกง	สิงคโปร์	มาเลเซีย	อื่น ๆ
2544	113.04	20.65	14.23	52.09	17.50	0.00	8.57
2545	1,014.02	188.91	281.23	170.52	95.65	36.70	241.01
2546	1,342.85	292.67	209.40	235.14	133.12	113.34	359.18
2547	1,347.26	290.76	226.31	195.57	126.50	71.16	436.95
2548	1,447.16	306.15	256.63	197.64	118.96	83.70	484.08
2549	1,638.68	328.22	286.95	210.42	120.01	116.72	576.36
2550	1,850.85	333.40	225.78	208.03	116.69	108.33	858.62
2551	1,692.07	344.89	166.69	187.50	106.80	109.69	776.49
เฉลี่ยปี 2544-2550	1,305.74	263.21	208.40	182.12	104.40	79.96	467.66

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์ (2553ข)

ในปัจจุบันการนำเข้าข้าวของประเทศผู้นำเข้า ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับอำนาจการต่อรองที่มีต่อประเทศผู้ส่งออกข้าว แท้จริงแล้วอำนาจต่อรองของประเทศไทยในการส่งออกข้าวให้แก่ประเทศคู่ค้าแต่ละประเทศอาจมีไม่เท่ากัน โดยเฉพาะการก้าวเข้าสู่ระบบการค้าเสรีภายใต้กรอบขององค์การการค้าโลก แม้ดูเหมือนว่าประเทศไทยจะได้ประโยชน์จากการส่งออกข้าวเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากตลาดมีการขยายตัวมากขึ้นก็ตาม แต่ระบบของการค้าเสรีนั้น ได้สร้างอำนาจให้กับผู้บริโภคและประเทศผู้นำเข้าสินค้าให้มีอำนาจในการต่อรองเพิ่มมากขึ้นนอกจากนี้ประเทศผู้นำเข้าข้าวมีการปกป้องการนำเข้าโดยใช้มาตรการกีดกันทางการค้าด้วยมาตรการภาษี และมีใช้ภาษี เช่น หน่วยงาน BULOG ของอินโดนีเซียได้งดการนำเข้าข้าวของเอกชน การอ้างมาตรการสุขอนามัยพืชและแมลง (วัลลก มานะธัญญา, 2546) นอกจากนี้ ประเทศผู้นำเข้าได้พยายามพัฒนาผลผลิตข้าวให้เพียงพอต่อความต้องการภายในประเทศเพื่อลดการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศ ด้วยตลาดข้าวที่มีความเสรีมากขึ้นยังส่งผลให้การส่งออกของข้าวไทยต้องเผชิญกับการแข่งขันกับประเทศผู้ส่งออกข้าวจากประเทศต่างๆ มากขึ้นด้วย

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงประเด็นความต้องการนำเข้าข้าวที่ประเทศคู่ค้าต่างๆ นำเข้าข้าวจากประเทศไทย เพราะจะช่วยให้เห็นฐานะการแข่งขันของข้าวไทยในแต่ละประเทศได้ดียิ่งขึ้น

โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ จัดเป็นข้าวคุณภาพสูงที่เป็นเอกลักษณ์ของข้าวไทย และมีศักยภาพสูงในการส่งออก และข้าวขาว ซึ่งเป็นประเภทของข้าวที่ไทยมีการส่งออกมากที่สุด เพื่อจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการส่งเสริม หรือปรับปรุงการส่งออกข้าวหอมมะลิและข้าวขาวของไทย เมื่อสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศคู่ค้ามีการเปลี่ยนแปลงไป เช่น อัตราการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ และผลผลิตข้าวของประเทศผู้นำเข้า เป็นต้น ซึ่งเมื่อสิ่งเหล่านี้เกิดการเปลี่ยนแปลงจะมีผลต่อปริมาณการนำเข้าข้าวหอมมะลิและข้าวขาวของไทยอย่างไร รวมทั้งความสัมพันธ์ของการนำเข้าข้าวแต่ละชนิดของไทยกับราคาข้าวของประเทศส่งออกคู่แข่งที่สำคัญว่ามีระดับความสัมพันธ์มากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปทางการตลาด กฎระเบียบ และนโยบายการนำเข้าข้าวหอมมะลิและข้าวขาว ของประเทศคู่ค้าและประเทศคู่แข่งที่สำคัญของประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวขาว ของประเทศคู่ค้าที่สำคัญจากประเทศไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษาถึงสภาพทั่วไปทางการตลาด กฎระเบียบ และนโยบายการนำเข้าข้าวหอมมะลิและข้าวขาว จากประเทศไทย ทำให้ทราบถึงประเทศคู่ค้าและประเทศคู่แข่งชั้นที่สำคัญในตลาดการค้าข้าวระหว่างประเทศ รวมถึงกฎระเบียบ และนโยบาย หรือการกีดกันทางการค้าต่างๆ ของประเทศผู้นำเข้าข้าวหอมมะลิและข้าวขาว ซึ่งจะส่งผลให้สัดส่วนการเปลี่ยนแปลงการนำเข้าข้าวหอมมะลิและข้าวขาวของประเทศผู้นำเข้า ว่าข้าวแต่ละชนิดมีการนำเข้าเพิ่มขึ้น คงที่ หรือลดลงมากน้อยเพียงใด และมีแนวโน้มจะนำเข้าข้าวชนิดใดมากกว่ากัน ซึ่งจะสะท้อนให้ทราบถึงความต้องการการนำเข้าข้าวของประเทศผู้นำเข้าที่สำคัญ

สำหรับการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวขาวของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย เพื่อเป็นประโยชน์ให้ภาครัฐเข้าใจการตอบสนองของประเทศผู้นำเข้าข้าวจากการเปลี่ยนแปลงของปริมาณนำเข้าข้าว และการแข่งขันระหว่างประเทศผู้ส่งออกอื่นๆ ซึ่งจะเป็แนวทางให้ภาครัฐกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ทางการตลาด ในการส่งเสริมหรือปรับปรุงการส่งออก

ข้าวหอมมะลิและข้าวขาวมีการส่งออกเพิ่มขึ้น รวมถึงการใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายด้านการผลิตข้าว เพื่อวางแผนการเพาะปลูกให้ได้ผลผลิตทั้งชนิดและปริมาณข้าว มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดในต่างประเทศ ซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยแก้ปัญหาให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวของไทยได้อีกทางหนึ่ง

ขอบเขตของการศึกษา

การวิเคราะห์ข้าวโดยรวมอาจไม่ได้สะท้อนถึงอุปสงค์การนำเข้าที่แท้จริงได้ เนื่องจากตลาดข้าวระหว่างประเทศมีลักษณะที่แบ่งแยกย่อยไปตามประเภท ชนิด กระบวนการผลิต และคุณภาพของข้าว (มณเฑียร สติมานนท์, 2549) และสินค้าข้าวเป็นสินค้าเกษตรควบคุมจึงต้องมีการกำหนดให้มีมาตรฐานสินค้า เพื่อกำกับการผลิตและการค้าให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน นอกจากนี้ เพื่อให้มีคุณภาพมากเพียงพอในการแข่งขันกับประเทศผู้ผลิตและผู้ส่งออกรายอื่น เช่น การซื้อขายข้าวสารขาวกำหนดให้เป็นไปตามมาตรฐานสินค้าข้าว ปี พ.ศ. 2540 และมาตรฐานข้าวหอมมะลิไทย ปี พ.ศ. 2544 ซึ่งประกาศโดยกระทรวงพาณิชย์ กรมศุลกากรใช้พิทักษ์อัตราศุลกากรตามระบบฮาร์โมนีในการจัดสินค้า ออกเป็นหมวด ตอน ประเภท ประเภทย่อย เป็นต้น สินค้าข้าวจัดอยู่ในตอนที่ 10 ประเภทที่ 06 ซึ่งประกอบไปด้วยประเภทย่อย (กรมศุลกากร, 2551) ได้แก่

ประเภทย่อย	รายการสินค้า
1006.10	ข้าวเปลือก Rice In The Husk (Paddy Or Rough)
1006.20	ข้าวกล้อง Rice, Husked (Brown)
1006.30	ข้าวที่สีบ้างแล้ว หรือสีทั้งหมด จะขัดหรือไม่ก็ตาม Rice, Semi- Milled Or Wholly Milled, Polished Etc Or Not
1006.40	ปลายข้าว Rice, Broken

1. ขอบเขตสินค้าข้าว และระยะเวลาในการศึกษาครั้งนี้ เลือกศึกษาสินค้าข้าวของไทย จำแนกตามรหัสฮาร์โมนี หรือพิศตรหัสสถิติสินค้าข้าว ประเภทย่อย 100630 เฉพาะข้าวขาว และข้าวหอมมะลิ ปี พ.ศ. 2544-2551 โดยข้าวขาวครอบคลุมรายการสินค้าข้าวขาวอื่น 100% ชั้น 1 ชั้น 2 ชั้น 3 และ ข้าวขาวอื่น 5% 10% 15% 20% 25% 30% 35% และ 40% ส่วนข้าวหอมมะลิ ครอบคลุมรายการสินค้าข้าวหอมมะลิไทย 100% ชั้น 1 ชั้น 2 ชั้น 3 และ ข้าวหอมมะลิ 5% 10% และ 15% (ตารางผนวกที่ 1)

2. ขอบเขตของประเทศคู่ค้า และคู่แข่งกัน ในส่วนของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ ประเทศที่มีปริมาณการนำเข้าเฉลี่ยของข้าวขาวและข้าวหอมมะลิจากไทยสูงสุด สำหรับประเทศคู่แข่งที่สำคัญของประเทศไทย พิจารณาจากการนำเข้าข้าวและชนิดข้าวของประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย

ตารางที่ 4 สรุปขอบเขตการศึกษา สินค้าข้าว ประเทศคู่ค้า และประเทศคู่แข่งกัน

ประเทศผู้นำเข้า	ร้อยละ ¹	ประเทศผู้ส่งออก		
		อันดับ 1	อันดับ 2	อันดับ 3
ข้าวหอมมะลิ		ข้าวหอมมะลิ	ข้าวบาสมาดิ	ข้าวหอม
สหรัฐอเมริกา	(20.16)	ไทย	อินเดีย	-
จีน	(15.96)	ไทย	อินเดีย	-
ฮ่องกง	(13.95)	ไทย	จีน (ข้าวขาว)	สหรัฐอเมริกา (ข้าวขาว)
สิงคโปร์	(8.00)	ไทย	อินเดีย	เวียดนาม
ข้าวขาว			ประเทศผู้ส่งออก	
	ร้อยละ	อันดับ 1	อันดับ 2	อันดับ 3
อิรัก	(13.16)	ไทย	สหรัฐอเมริกา	-
อิหร่าน	(12.04)	ไทย	อินเดีย	-
ฟิลิปปินส์	(9.23)	เวียดนาม	ไทย	-
อินโดนีเซีย	(7.53)	เวียดนาม	ไทย	สหรัฐอเมริกา
มาเลเซีย	(7.41)	ไทย	เวียดนาม	ปากีสถาน

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์ (2553ข)

¹ ร้อยละของปริมาณการส่งออกข้าวหอมมะลิ และข้าวขาวของประเทศไทย

นิยามศัพท์

ข้าวขาว (White Rice) ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง ข้าวเจ้าขาว คือ ข้าวที่แปรรูปจากข้าวเปลือกข้าวเจ้าเอาเปลือกออก แล้วขัดเอารำออก จนเมล็ดข้าวมีสีขาว ข้าวที่ได้อาจเต็มเมล็ดหรือเมล็ดหักมากหรือน้อย มีพิกัดรหัสสถิติสินค้าข้าวอยู่ในประเภทย่อย 100630

ข้าวหอมมะลิ (Thai Hom Mali Rice) ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง ข้าวเจ้าขาวหอมมะลิไทย ตามข้อกำหนดมาตรฐานสินค้าข้าว ปี พ.ศ. 2544 และมีพิกัดรหัสสถิติสินค้าข้าวอยู่ในประเภทย่อย 100630

ประเภทข้าว หมายถึง ข้าวเปลือก ข้าวกล้อง ข้าวเจ้าขาว ปลายข้าว

เกรดข้าวหรือชนิดข้าว ในที่นี้หมายถึง การจำแนกชั้น (เกรด) ของประเภทข้าว ตามข้อกำหนดมาตรฐานสินค้าข้าว ปี พ.ศ. 2540 เช่น ประเภทข้าวขาว แบ่งออกเป็น 13 ชนิด ได้แก่ ข้าวขาว 100% ชั้น 1 ข้าวขาว 100% ชั้น 2 ข้าวขาว 100% ชั้น 3 ข้าวขาว 5% ข้าวขาว 10% เป็นต้น

มาตรฐานข้าว (Rice Standards) หมายถึง ข้อกำหนดขั้นต่ำสำหรับ ข้าวแต่ละประเภทและชนิด สำหรับการค้าภายในประเทศและการค้าระหว่างประเทศ

คุณภาพข้าว (Rice Quality) หมายถึง มาตรฐานข้าวที่หมายรวมถึงคุณภาพในการหุงต้ม

ระบบฮาร์โมนาไรซ์ (Harmonized System: HS) หมายถึง ระบบการกำหนดตัวเลขไปในตัวสินค้า เพื่อให้เหมือนกันทั่วโลกเพื่อความสะดวกในการค้าระหว่างกัน ซึ่งประเทศที่เป็นสมาชิกองค์การศุลกากรโลก (WCO) ต้องนำมาใช้

พิกัดรหัสสถิติ (Commodity Code) หมายถึง จำนวนเลข ซึ่งระบุสินค้าแต่ละรายการ

วิธีการศึกษา

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

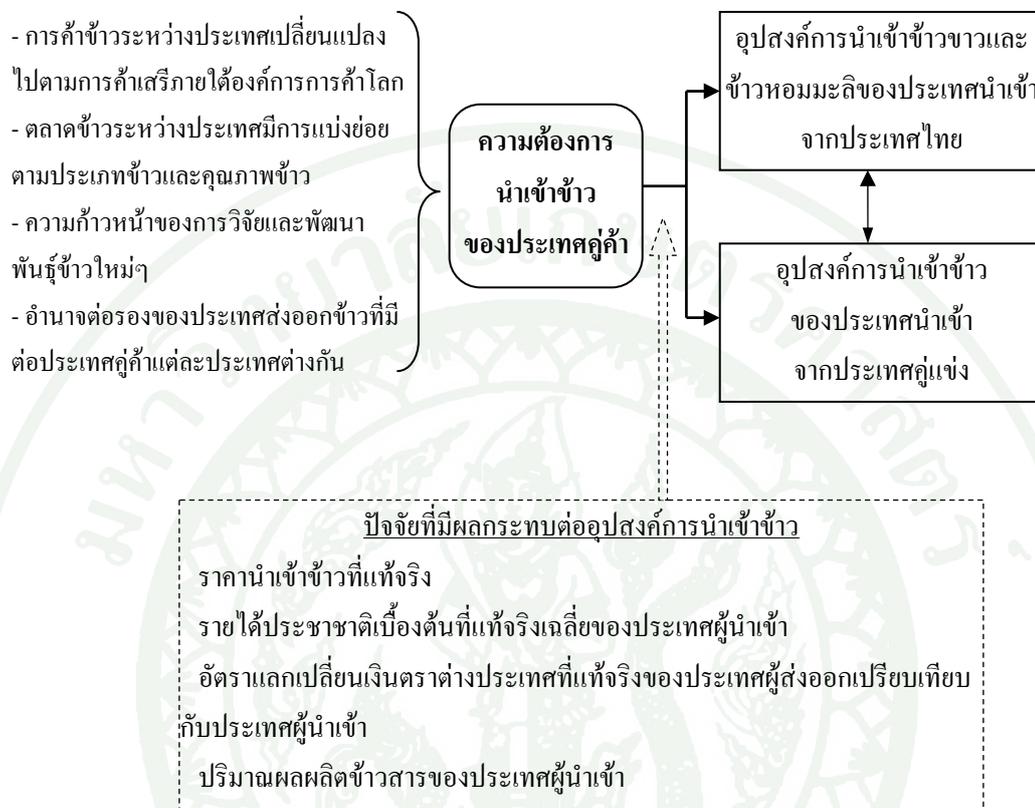
ข้อมูลที่ใช้อธิบายข้อเท็จจริงถึงสภาพทั่วไปของตลาดข้าวหอมมะลิ และข้าวขาวของไทย ในตลาดผู้นำเข้าสำคัญ ข้อมูลสถิติทุติยภูมิประเภทอนุกรมเวลา (Time Series Data) และใช้ข้อมูลปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2551 เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทางด้านสถิติจากหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการค้าต่างประเทศ กระทรวง เกษตรสหรัฐอเมริกา United States Department of Agriculture (USDA) กรมส่งเสริมการส่งออก กรมศุลกากร สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย สถาบันวิจัยข้าวนานาชาติ International Rice Research Institute (IRRI) เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เป็นการวิเคราะห์ถึงสภาพทั่วไปของ ตลาดข้าวหอมมะลิ และข้าวขาวของประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย โดยอาศัยค่าทางสถิติในรูปแบบ อัตราส่วนร้อยละ และตารางประกอบการบรรยาย เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาในข้อที่ 1

2.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้า ข้าวหอมมะลิ และข้าวขาว ของประเทศผู้นำเข้าที่สำคัญ ซึ่งรูปแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ใช้ รูปแบบระบบสมการที่ดูเหมือนไม่เกี่ยวข้องกัน (Systems of Seemingly Unrelated Regression Model) และวิธีการประมาณการสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวใช้วิธีการถดถอยที่ดูเหมือนไม่ เกี่ยวข้องกัน Seemingly Unrelated Regression (SUR)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

โครงร่างทางทฤษฎี

การศึกษาอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวขาวของประเทศคู่ค้าสำคัญจากประเทศไทย แนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีอุปสงค์ตอบสนอง และทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ

แนวคิดทางทฤษฎีและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีอุปสงค์ตอบสนอง

อุปสงค์ตอบสนองก็คือ อุปสงค์ที่ประเทศต่างๆ มีต่อสินค้าของประเทศคู่ค้า หรือหมายถึงความต้องการซื้อของแต่ละประเทศที่มีต่อผลผลิตของประเทศอื่น โดยปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์ตอบสนองนี้ได้แก่ รายได้ รสนิยม ราคาสินค้าที่เกี่ยวข้อง ขนาดของประเทศ และอื่นๆ ก็เป็นปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์ตอบสนองด้วย (ศรีวงศ์ สุมิตร และ สาลีณี วรรณชุกร, 2546) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ระดับราคาของสินค้านั้นเอง โดยทั่วไปปริมาณความต้องการซื้อสินค้าจะลดลง ถ้าราคาของสินค้านั้นสูงขึ้น
2. รสนิยมของผู้บริโภคและความนิยมของคนส่วนใหญ่ในสังคม โดยมีสิ่งกำหนดรสนิยม ได้แก่ อายุ เพศ ความเชื่อ การศึกษา และอิทธิพลของการโฆษณา
3. จำนวนประชากร ตามปกติเมื่อจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ความต้องการสินค้าและบริการจะเพิ่มตาม แต่การเพิ่มของประชากรยังไม่เพียงพอ ประชากรเหล่านี้จะต้องมีอำนาจซื้อด้วย จึงสามารถซื้อสินค้าได้มากขึ้น
4. รายได้ของประชากร โดยทั่วไปเมื่อประชากรมีรายได้สูงขึ้น ความต้องการสินค้าและบริการจะเปลี่ยนไปคือ มักลดการบริโภคสินค้าด้อยคุณภาพ และขณะเดียวกันก็หันไปบริโภคสินค้าที่มีคุณภาพดีมากขึ้น

5. ราคาสินค้าที่ใช้ทดแทนกันหรือใช้ร่วมกัน ตามปกติความต้องการของผู้บริโภคอาจสนองได้ด้วยสินค้าหลายชนิด ถ้าสินค้าหนึ่งมีราคาสูงขึ้น ผู้บริโภคก็จะซื้อสินค้าชนิดนั้นน้อยลง และหันไปซื้อสินค้าอีกชนิดหนึ่งซึ่งใช้ทดแทนกันได้ สำหรับกรณีสินค้าที่ต้องใช้ประกอบกันเมื่อราคาสินค้าชนิดหนึ่งสูงขึ้นจะทำให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าชนิดนั้น และสินค้าที่ใช้บริโภคร่วมกันลดน้อยลง (ไพฑูรย์ รอดวินิจ, 2541)

6. ฤดูกาล ยกตัวอย่าง ในประเทศที่อยู่ในเขตหนาว เมื่อย่างเข้าฤดูหนาว ประชาชนจำเป็นต้องจัดหาเครื่องนุ่งห่มกันหนาว ทำให้ความต้องการสินค้าเครื่องกันหนาวต่างๆ ในช่วงเวลาดังกล่าวเพิ่มขึ้น

7. สภาพการกระจายรายได้ในระบบเศรษฐกิจ ถ้าประเทศที่รายได้ส่วนใหญ่ตกไปอยู่ในมือของคนส่วนน้อย ส่งผลให้คนกลุ่มใหญ่มีรายได้ต่ำมาก สังคมแบบนี้การบริโภคจะแตกต่างจากสังคมที่มีการกระจายรายได้ค่อนข้างทัดเทียม ถึงแม้ว่ารายได้เฉลี่ยของทั้งสองประเทศจะอยู่ในระดับใกล้เคียงกันก็ตาม (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ, 2545)

ตามแนวคิดของ J.S.Mill กล่าวว่า อัตราการค้าระหว่างประเทศเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นของอุปสงค์ของแต่ละประเทศที่มีต่อสินค้าประเทศอื่น เรียกกันว่า อุปสงค์ระหว่างประเทศ ซึ่งมีความหมายที่แตกต่างจากอุปสงค์ของสินค้าและบริการในวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น เนื่องจากอุปสงค์ส่วนเกิน หรืออุปสงค์ระหว่างประเทศ (Reciprocal Demand or International Demand) หมายถึง ปริมาณสินค้าออกซึ่งประเทศใดประเทศหนึ่งเสนอขายในอัตราการค้าต่างๆ เพื่อแลกกับปริมาณสินค้าเข้า แต่อุปสงค์ (Demand) ในวิชาเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น หมายถึง ปริมาณสินค้าและบริการที่ผู้ซื้อต้องการจะซื้อในระดับราคาต่างๆ ในเวลาที่กำหนด โดยกำหนดให้สิ่งอื่นๆ คงที่ (พรพิมล สันติฉัตรนัย, 2542)

โดยทั่วไปอุปสงค์ของสินค้าหรือบริการแต่ละชนิดจะสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยดังกล่าวแตกต่างกัน การเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์หรือปริมาณซื้อสินค้าหรือบริการที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยอุปสงค์ต่างๆ โดยที่สัดส่วนระหว่างร้อยละของปริมาณการเสนอซื้อที่เปลี่ยนแปลงไปต่อร้อยละของปัจจัยอุปสงค์ที่เปลี่ยนแปลงไป เรียกว่า ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ (Elasticity of Demand) ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ชนิด ดังนี้ (อภิสิทธิ์ อิศริยานุกุล, 2539)

1. ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าหรือบริการชนิดนั้น (Own-Price Elasticity of Demand หรือ E_p) ค่าความยืดหยุ่นดังกล่าวจะบอกให้ทราบถึงอัตราการ

เปลี่ยนแปลงของปริมาณสินค้าหรือบริการที่ผู้บริโภคต้องการซื้อ ที่มีต่ออัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าหรือบริการนั้นๆ ซึ่งเขียนเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์ได้ดังนี้

$$E_{p_i} = \frac{\text{อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณสินค้า}(Q_i)}{\text{อัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้า}(P_i)}$$

$$E_{p_i} = \frac{\% \Delta Q_i}{\% \Delta P_i}$$

$$E_{p_i} = \frac{\Delta Q_i}{\Delta P_i} \cdot \frac{P_i}{Q_i}$$

$$E_{p_i} = \frac{dQ_i}{dP_i} \cdot \frac{P_i}{Q_i}$$

2. ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้ (Income Elastic of Demand หรือ E_{y_i}) ค่าความยืดหยุ่นดังกล่าวจะบอกให้ทราบถึงอัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้ของผู้บริโภค ที่มีต่ออัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการซื้อสินค้าหรือบริการนั้นๆ ซึ่งเขียนเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์ได้ดังนี้

$$E_{y_i} = \frac{\text{อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณสินค้า}(Q_i)}{\text{อัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้}(Y_i)}$$

$$E_{y_i} = \frac{\% \Delta Q_i}{\% \Delta Y_i}$$

$$E_{y_i} = \frac{\Delta Q_i}{\Delta Y_i} \cdot \frac{Y_i}{Q_i}$$

$$E_{y_i} = \frac{dQ_i}{dY_i} \cdot \frac{Y_i}{Q_i}$$

3. ความยืดหยุ่นไขว้ของอุปสงค์ (Cross Price Elastic of Demand หรือ E_{C_i}) ค่าความยืดหยุ่นดังกล่าวจะบอกให้ทราบถึงอัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าหรือบริการชนิดอื่นที่ใช้ทดแทนที่มีต่ออัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณซื้อสินค้าหรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเขียนเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์ได้ดังนี้

$$E_{C_j} = \frac{\text{อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณสินค้า}(Q_i)}{\text{อัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าชนิดอื่นที่ใช้ทดแทน}(P_j)}$$

$$E_{C_j} = \frac{\% \Delta Q_i}{\% \Delta P_j}$$

$$E_{C_j} = \frac{\Delta Q_i}{\Delta P_j} \cdot \frac{P_j}{Q_i}$$

$$E_{C_j} = \frac{dQ_i}{dP_j} \cdot \frac{P_j}{Q_i}$$

ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ แบ่งออกเป็น 5 ชนิด ได้แก่

1. อุปสงค์ที่ไม่มีความยืดหยุ่นเลย (Perfectly Inelastic Demand) สินค้าที่มีอุปสงค์ในลักษณะเช่นนี้ อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการซื้อจะไม่เปลี่ยนแปลงเลยแม้ว่าราคาสินค้าหรือบริการจะเปลี่ยนแปลงไปเท่าใดก็ตาม กล่าวคือ หากราคาสินค้าหรือบริการเพิ่มขึ้นหรือลดลงร้อยละ 1 ปริมาณการซื้อจะไม่เปลี่ยนแปลงเลย ค่าความยืดหยุ่นที่คำนวณได้จะเท่ากับศูนย์

2. อุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่น (Inelastic Demand) สินค้าที่มีอุปสงค์ในลักษณะเช่นนี้ อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการซื้อจะน้อยกว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าหรือบริการ กล่าวคือ ถ้าหารราคาสินค้าหรือบริการเพิ่มขึ้นหรือลดลงร้อยละ 1 ปริมาณการซื้อจะลดลงหรือเพิ่มขึ้นน้อยกว่าร้อยละ 1 ค่าความยืดหยุ่นที่คำนวณได้น้อยกว่าหนึ่ง

3. อุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นคงที่ (Unitary Elasticity) สินค้าที่มีอุปสงค์ในลักษณะเช่นนี้ อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการซื้อและอัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าหรือบริการเท่ากัน กล่าวคือ หากราคาสินค้าหรือบริการเพิ่มขึ้นหรือลดลงร้อยละ 1 ปริมาณการซื้อจะลดลงหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 เช่นกัน ค่าความยืดหยุ่นที่คำนวณได้เท่ากับหนึ่ง

4. อุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นมาก (Elasticity Demand) สินค้าที่มีอุปสงค์ในลักษณะเช่นนี้ อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณการซื้อจะมากกว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าหรือบริการ กล่าวคือ หากราคาสินค้าหรือบริการเพิ่มขึ้นหรือลดลงร้อยละ 1 ปริมาณการซื้อลดลงหรือเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 1 ค่าความยืดหยุ่นที่คำนวณได้จะมากกว่าหนึ่ง

5 อุปสงค์ที่มีความยืดหยุ่นมากที่สุด (Perfectly Elastic Demand) สินค้าที่มีอุปสงค์ในลักษณะเช่นนี้อัตราการเปลี่ยนแปลงของปริมาณของการซื้อต่ออัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าหรือบริการมากที่สุด กล่าวคือ หากราคาสินค้าหรือบริการเปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1 ปริมาณการซื้อจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่สามารถที่จะกำหนดได้ ค่าความยืดหยุ่นที่คำนวณได้จะเท่ากับค่าอนันต์

นอกจากนี้ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้ และความยืดหยุ่นไขว้ การพิจารณาความยืดหยุ่นในแต่ละกรณีไม่มีความแตกต่างกัน คือค่าความยืดหยุ่นอยู่ระหว่าง 0 ถึง ∞ โดยใช้ค่า 1 เป็นตัวเปรียบเทียบว่ามีค่าความยืดหยุ่นมาก หรือน้อย สำหรับเครื่องหมายบวก หรือลบ ที่ปรากฏในแต่ละกรณีมีความสำคัญแตกต่างกัน (พรพิมล สันติฉัตรนัย, 2545) ดังนี้

ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสินค้าหรือบริการนั้น (E_{p_i}) จะมีเครื่องหมายลบ เพราะเป็นที่เข้าใจว่า ราคาและปริมาณซื้อในสินค้าชนิดหนึ่งๆ จะเปลี่ยนแปลงในทิศทางตรงข้าม โดยความยืดหยุ่นต่อราคามีค่าน้อยกว่าหนึ่ง เป็นลักษณะของสินค้าจำเป็น เมื่อความยืดหยุ่นต่อราคามีค่ามากกว่าหนึ่ง สินค้าที่พิจารณาเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย

ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้ (E_{Y_i}) มีทั้งเครื่องหมายบวก และลบ เครื่องหมายบวกแสดงว่า รายได้ของผู้บริโภคและปริมาณซื้อสินค้ามีทิศทางเดียวกัน สินค้าดังกล่าวเป็นสินค้าปกติทั่วไป (Normal Goods) เครื่องหมายลบ แสดงว่ารายได้ของผู้บริโภค และปริมาณซื้อสินค้ามีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงข้าม สินค้าดังกล่าว เป็นสินค้าด้อยคุณภาพ (Inferior Goods)

ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อการเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าชนิดอื่นที่ใช้ทดแทน (E_{c_i}) มีทั้งเครื่องหมายบวก และลบ เครื่องหมายบวก แสดงว่าราคาของสินค้าชนิดหนึ่ง และปริมาณซื้อสินค้าของสินค้าอื่นที่ใช้ทดแทนกัน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน สินค้าทั้งสองชนิดใช้ทดแทนกันได้ (Substitution Goods) เครื่องหมายลบ แสดงว่าราคาของสินค้าชนิดหนึ่ง และปริมาณซื้อของสินค้าชนิดอื่นมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้าม สินค้าทั้งสองชนิดเป็นสินค้าที่ใช้ร่วมกัน (Complementary Goods)

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ

การค้าระหว่างประเทศ เกิดขึ้นเนื่องจากประเทศต่างๆ มีสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากร รวมทั้งความสามารถและความชำนาญในการผลิตสินค้าแตกต่างกัน ดังนั้นถ้าประเทศใด

สามารถผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งได้มากกว่าประเทศที่ประเทศตนต้องการบริโภค และผลิตได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่า เมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ก็สามารถส่งสินค้าชนิดนั้นออกไปขายยังประเทศอื่นๆ ได้ และนำเข้าสินค้าที่ตนผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการ หรือผลิตได้ด้วยต้นทุนที่สูงกว่า เป็นที่น่าสังเกตว่าสินค้าชนิดเดียวกันอาจถูกผลิตด้วยต้นทุนที่แตกต่างกัน สินค้าที่ผลิตได้จึงมีราคาต่างกัน บ่อเกิดการค้ำระหว่างประเทศจึงสรุปได้ว่า สาเหตุมาจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการผลิต และความชำนาญที่แต่ละประเทศมีอยู่นั้น มีความแตกต่างกันเป็นสำคัญ

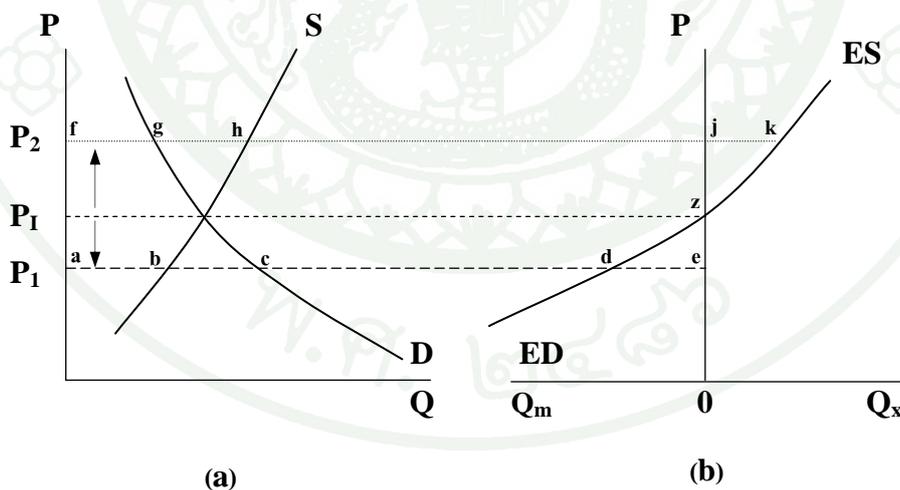
อย่างไรก็ตาม การค้ำระหว่างประเทศในแต่ละประเทศได้มีการดำเนินนโยบายการค้าในลักษณะกีดกันการค้าด้วยมาตรการด้านภาษีศุลกากร และจำกัดโควตา การค้าแบบไม่เสรี หรือที่เรียกว่านโยบายการค้าแบบกุ่มกัน (Trade Restrictions) สินค้าจะผ่านเข้าออกประเทศต่างๆ ไม่ได้ อย่างอิสระ เพราะรัฐบาลเข้าควบคุมโดยใช้นโยบายกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศไม่ให้เป็นไป ในปริมาณและทิศทางที่ต้องการ ในปัจจุบันมาตรการกีดกันทางการค้าได้ขยายตัวอย่างกว้างขวาง โดยมีกีดกันมาใช้มาตรการมิใช่ภาษี เช่น การรวมกลุ่มเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การค้าโดยรัฐบาล การใช้มาตรการสุขอนามัยพืช เป็นต้น (พรพิมล สันติฉัตรนัย, 2542) นโยบายการค้าได้กลายเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อนโยบายการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา ดังนั้น ประโยชน์ที่ประเทศคู่ค้าแต่ละฝ่ายจะได้อาจจากการค้ำระหว่างประเทศมาน้อยเพียงใด ขึ้นกับอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ (International Term of Trade) ซึ่งจะเป็นอย่างไรย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ หลายปัจจัย อาทิเช่น อำนาจต่อรองของประเทศคู่ค้า โครงสร้างตลาดสินค้า ข้อตกลงทางการค้า กฎกติกาของ World Trade Organization (WTO) เป็นต้น (วันรักษ์ มิ่งมณีนานิน, 2548)

การศึกษาถึงอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ ในเชิงทฤษฎีบท จะศึกษาคุณภาพของการค้ำระหว่างประเทศ ซึ่งมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ที่สำคัญ คือเส้นอุปสงค์ เส้นอุปทาน เส้นอุปสงค์ส่วนเกิน และเส้นอุปทานส่วนเกินของสินค้าและบริการ หรือกลุ่มสินค้าที่มีการค้ำระหว่างประเทศ เพื่อจะนำไปสู่การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผู้นำเข้า และประเทศผู้ส่งออกในตลาดระหว่างประเทศต่อไป

การค้ำระหว่างประเทศของประเทศคู่ค้า ในภาพที่ 3 แสดงการนำเข้า ส่งออกในมุมมองของประเทศ A เมื่อมีการค้ำระหว่างประเทศ ซึ่งจะวัดการส่งออกสินค้า Q (Q_x) ไปทางขวาของ 0 และการนำเข้าสินค้า Q (Q_m) ไปทางซ้ายของ 0 เมื่อราคาในตลาดระหว่างประเทศสูงกว่า P_1 ประเทศ A จะส่งออกสินค้า Q ซึ่งผู้ผลิตภายในประเทศผลิตสินค้ามากกว่าความต้องการในประเทศ เมื่อราคาในประเทศเพิ่มขึ้น เส้น ES ในภาพที่ 3 (b) คือเส้น Excess Supply โดย Q_x คือความแตกต่างด้านแนวนอนระหว่าง S และ D ดังนั้นจำนวน Q_x จะอยู่ที่ราคาสูงกว่า P_1 ซึ่งการผลิตสินค้าในประเทศ A

มีมากกว่าความต้องการใช้ในประเทศทำให้เส้น ES จะมีความชันเป็นบวก ในทางกลับกันเมื่อราคาในตลาดระหว่างประเทศต่ำกว่า P_1 ประเทศ A จะเป็นผู้นำเข้าสินค้า Q เนื่องจากผู้ผลิตภายในประเทศผลิตสินค้าน้อยกว่าความต้องการในประเทศ เมื่อราคาในประเทศลดลง เส้น ED ในภาพที่ 3 (b) คือเส้น Excess Demand โดยจำนวน Q_m จะอยู่ที่ราคาต่ำกว่า P_1 ซึ่งการผลิตสินค้าในประเทศ A มีน้อยกว่าความต้องการใช้ในประเทศทำให้เส้น ED มีความชันเป็นลบเมื่อปริมาณนำเข้าเพิ่มขึ้น

ถ้าราคาในตลาดระหว่างประเทศอยู่ที่ P_1 ประเทศ A จะไม่มีการนำเข้าและส่งออกสินค้า ถ้าราคาอยู่ที่ P_1 จำนวน ac เป็นความต้องการซื้อภายในประเทศ แต่มีการผลิตในประเทศเพียงจำนวน ab ความแตกต่างระหว่าง D และ S คือ bc ซึ่งเป็นความต้องการนำเข้าสินค้า Q และเท่ากับจำนวน de ในตลาดระหว่างประเทศภาพที่ 3 (b) ถ้าราคาภายในประเทศอยู่ที่ระดับ P_2 จำนวน fh จะเป็นผลผลิตในประเทศ A แต่ความต้องการภายในประเทศมีเพียง fg ความแตกต่างระหว่าง D และ S คือ gh จะเป็นจำนวนสินค้าส่งออก ซึ่งจะมีปริมาณเท่ากับ jk ในตลาดระหว่างประเทศ ดังนั้นเส้น ED-ES แสดงถึงแนวโน้มของประเทศ A โดยการนำเข้า Q ที่ลดลงจะเพิ่มขึ้นตามเส้น ED เมื่อราคาต่ำกว่าระดับ P_1 จนถึงจุดดุลยภาพ z และเส้น ES จะออกจุดดุลยภาพ z เมื่อประเทศ A เป็นผู้ส่งออก Q และระดับราคาสูงกว่า P_1 การส่งออกจะเพิ่มขึ้นตามเส้น ES เมื่อราคาเพิ่มขึ้น

ภาพที่ 3 เส้นอุปสงค์ส่วนเกิน และอุปทานส่วนเกิน

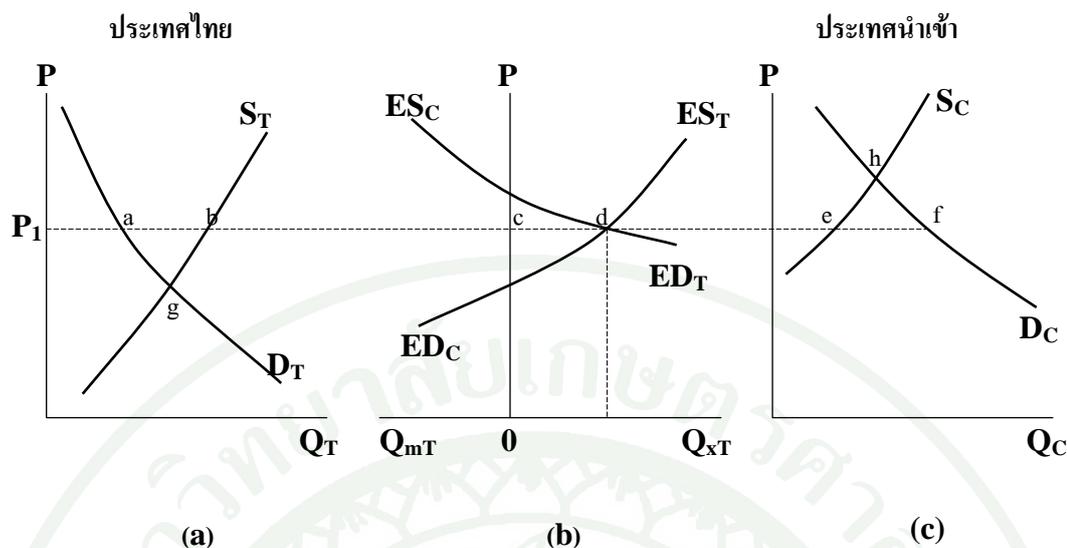
ที่มา: Houck (1986: 32)

แบบจำลองตลาดสินค้าข้าวระหว่างประเทศ: กรณีตลาดสินค้าข้าวระหว่างประเทศ

สมมติการค้าระหว่างประเทศไทย และประเทศนำเข้าข้าว รวมถึงตลาดระหว่างประเทศ สำหรับสินค้าข้าว ตลาดในประเทศไทย ภาพที่ 4 (a) ตลาดระหว่างประเทศ ภาพที่ 4 (b) และตลาดในประเทศนำเข้า ภาพที่ 4 (c) ซึ่งในตลาดระหว่างประเทศจะแสดงเส้น ED และ ES ของประเทศไทยและประเทศนำเข้า ซึ่งการส่งออกข้าวของไทย (Q_{XT}) จะต้องเท่ากับการนำเข้าข้าวของประเทศนำเข้า (Q_{mC}) โดยกำหนดให้ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกสินค้าข้าว และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ระหว่างประเทศเป็น 1 ต่อ 1 ดังนั้นจะสามารถใช้ราคาระหว่างประเทศ เช่นเดียวกับการวัดราคาในแต่ละประเทศ

จุดดุลยภาพของประเทศไทยอยู่ที่จุด g และของประเทศนำเข้าอยู่ที่จุด h ซึ่งระดับราคาสูงกว่าจุด g ส่งผลให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายสินค้าข้าวในประเทศไทยเสนอขายสินค้าให้กับผู้ซื้อประเทศนำเข้า และผู้ซื้อในประเทศนำเข้ายินดีเสนอซื้อจากผู้ผลิตหรือผู้ขายจากไทย การค้าจะเริ่มต้นจากประเทศไทยขายข้าวให้ประเทศนำเข้า ราคาในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และราคาในประเทศนำเข้าจะมีแนวโน้มลดลง เมื่อราคาข้าวในประเทศไทยเพิ่มขึ้น การผลิตข้าวมีการเพิ่มการผลิตข้าวมากขึ้น จนเกิดอุปทานส่วนเกินในประเทศไทย ซึ่งก็คือ เส้น ES_T ในตลาดข้าวระหว่างประเทศ ส่วนประเทศนำเข้าราคาข้าวภายในประเทศลดลง ผู้ผลิตในประเทศนำเข้าผลิตลดลงจนเกิดอุปสงค์ส่วนเกินในประเทศ ซึ่งก็คือเส้น ED_C กระบวนการนี้จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเรื่อยๆ トラบได้ที่ราคาในประเทศนำเข้ายังคงสูงกว่าราคาในประเทศไทย การค้าจะขยายจนกระทั่งถึงราคาอยู่ที่ \bar{P} ระดับราคาดุลยภาพของทั้งสองประเทศ โดยไม่คิดรวมค่าขนส่งหรือต้นทุนค่าขนส่งต่างๆ

จากภาพที่ 3 จะเห็นว่า ระดับราคา P_1 เป็นราคาที่ซึ่งปริมาณการส่งออกข้าวจากประเทศไทย มีปริมาณ ab ซึ่งมีปริมาณเท่ากับปริมาณนำเข้าของประเทศนำเข้าข้าวจากไทยที่ ef และราคาดุลยภาพพิจารณาได้จากตลาดระหว่างประเทศ คือจุดที่ ES_T-ED_T และ ES_C-ED_C มาบรรจบกัน คือจุด d โดยที่ราคาดุลยภาพคือ P_1 ปริมาณดุลยภาพคือ cd ซึ่งเท่ากับ ad และ ef นอกจากนี้เมื่อมีการเคลื่อนย้ายเกิดขึ้นในเส้นอุปทาน หรืออุปสงค์ ในแต่ละประเทศ จะมีผลต่อการเปลี่ยนตำแหน่งของเส้น $ES-ED$ และมีการเปลี่ยนแปลงจุดดุลยภาพในตลาดระหว่างประเทศ ซึ่งก็คือการเปลี่ยนแปลงของราคาและปริมาณดุลยภาพนั่นเอง (Houck, 1986: 32)

ภาพที่ 4 แสดงการค้าระหว่างประเทศของสองประเทศ
ที่มา: Houck (1986: 36)

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงได้ศึกษาด้านอุปสงค์การนำเข้าข้าวของประเทศคู่ค้าจากประเทศไทย เพื่อจะช่วยให้เห็นฐานะการแข่งขันของข้าวไทยในแต่ละประเทศได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสินค้าข้าวที่เลือกนำมาศึกษาได้แก่ ข้าวหอมมะลิ และข้าวขาว ตามระบบรหัสฮาร์โมนไนท์ โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาเฉพาะข้าวเจ้า ซึ่งประกอบไปด้วยข้าวเจ้าขาวหอมมะลิ และข้าวเจ้าขาว นอกจากนี้ได้คำนึงถึงชนิดข้าวในตลาดข้าวระหว่างประเทศด้วย สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศคู่ค้า ที่นำมาศึกษาได้แก่ ราคานำเข้าที่แท้จริง รายได้ประชาชาติที่แท้จริงเฉลี่ย อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง และปริมาณผลผลิตข้าวของประเทศผู้นำเข้า

สำหรับแบบจำลองอุปสงค์การนำเข้าข้าวที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้แบบจำลองระบบสมการที่ดูเหมือนไม่เกี่ยวข้องกัน Seemingly Unrelated Regression model (SUR) ประมาณค่าพารามิเตอร์แบบจำลอง ด้วยวิธีการถดถอยที่ดูเหมือนไม่เกี่ยวข้องกัน SUR ซึ่งเป็นวิธีที่พัฒนามาจากการวิเคราะห์อุปสงค์แบบจำลองสมการเดียว มาเป็นการศึกษาเป็นระบบสมการของสินค้าหลายชนิดพร้อมๆ กัน เมื่อเปรียบเทียบวิธี SUR กับวิธีกำลังสองน้อยที่สุดธรรมดา Ordinary Least Squares (OLS) ซึ่งวิธีนี้ ถ้าตัวแปรภายนอก หรือตัวคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กันแล้ว จะทำให้การประมาณค่าพารามิเตอร์ไม่มีประสิทธิภาพ และมีความเอนเอียง แต่วิธี SUR จะได้ค่าพารามิเตอร์ที่ดีมีประสิทธิภาพมากกว่า

การตรวจสอบเอกสาร

ในส่วนนี้จะแบ่งงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ด้านการศึกษาตลาดข้าวระหว่างประเทศของไทย และส่วนที่ 2 ด้านการศึกษาเกี่ยวกับอุปสงค์และอุปทาน

ส่วนที่ 1 ด้านการศึกษาตลาดข้าวระหว่างประเทศของประเทศไทย

ในตลาดโลกผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ เช่น ประเทศไทย สหรัฐอเมริกา อินเดีย จีน เป็นต้น มีการแข่งขันกันมากขึ้น ประเทศไทยในฐานะเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับหนึ่งของโลก จึงต้องมีการปรับกลยุทธ์การแข่งขันในตลาดส่งออกข้าว เพื่อให้สามารถแข่งขันกับผู้ส่งออกข้าวรายอื่นๆ ในตลาดข้าวระหว่างประเทศได้ ซึ่งการวัดความสามารถในการแข่งขันการส่งออกข้าวของประเทศ เป็นสิ่งสำคัญในการเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันกับผู้ส่งออกข้าวหลายๆ ประเทศ ซึ่งมีการวัดมีด้วยกันหลายหลายวิธีแต่ละวิธีมีข้อดีแตกต่างกันไป เช่น การวัดความสามารถในการแข่งขันด้วยดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ในงานศึกษาของ มณเฑียร สติมานนท์ (2549) พบว่า ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของข้าวไทยยังคงอยู่ในระดับสูง หมายความว่าประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันในตลาดข้าวระหว่างประเทศ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งอื่นๆ ปรากฏว่าไทยมีความสามารถในการแข่งขันในตลาดข้าวระหว่างประเทศกลับลดลงอย่างมากนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 เนื่องจากคู่แข่งต่างมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในตลาดข้าวระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นมาก นอกจากนี้ยังพบว่าไทยมีส่วนแบ่งตลาดข้าวลดลง แม้ตลาดข้าวระหว่างประเทศจะขยายตัวมากขึ้น แต่การส่งออกข้าวของไทยไม่ได้ขยายตัวเท่ากับการขยายตัวของตลาดโลก ซึ่งไทยน่าจะเสียส่วนแบ่งตลาดสำคัญให้แก่คู่แข่งโดยเฉพาะเวียดนาม

ซึ่งสอดคล้องกับงานของ นิตยา สังขปรีชา (2542) ได้วิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดส่งออกข้าวประเทศไทยเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา พบว่าประเทศไทยยังสามารถแข่งขันกับสหรัฐอเมริกาในตลาดข้าวโลกได้ ในปัจจัยด้านราคา เนื่องจากประเทศไทยมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าสหรัฐอเมริกา และปัจจัยด้านอุปทานเพื่อส่งออกข้าว ที่แสดงถึงสภาวะการผลิตข้าวที่พอเพียงของประเทศไทยเพื่อส่งออกสู่ตลาดโลก ซึ่งทำให้ประเทศไทยสามารถขยายส่วนแบ่งข้าวในตลาดโลกไว้ได้เพิ่มขึ้น โดยการส่งออกข้าวไทยมีมูลค่าเพิ่มขึ้น เนื่องจากภาวะตลาดและการขยายตัวของโลก แต่ผลของการแข่งขันและการกระจายตามภาวะตลาดกลับทำให้ส่วนแบ่งตลาดข้าวของไทยลดลง โดยเฉพาะตลาดในเอเชียและแอฟริกา ส่วนตลาดยุโรปและตลาดโลกไทยยังมีความสามารถในการแข่งขันต่อไปได้

การส่งออกข้าวของไทยส่วนใหญ่ส่งออกไปยังกลุ่มอาเซียน โครงสร้างการส่งออกข้าวไทยมีการเปลี่ยนแปลง โดยมีสัดส่วนการส่งออกข้าวคุณภาพดีมากกว่าคุณภาพต่ำ และข้าวคุณภาพดีมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิที่มีปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (หน่วยวิจัยธุรกิจเกษตร, 2540) แต่การแข่งขันในตลาดข้าวของไทยยังต้องเผชิญกับคู่แข่งในตลาดข้าวทุกๆ คุณภาพ โดยข้าวคุณภาพสูงต้องเผชิญกับคู่แข่งอย่าง ปากีสถาน สหรัฐอเมริกา และอินเดีย ข้าวคุณภาพต่ำมีคู่แข่งสำคัญอย่างเวียดนามซึ่งมีราคาต่ำกว่าข้าวของไทย เนื่องจากมีต้นทุนการผลิตต้นทุนแรงงานต่ำกว่าไทย นอกจากนี้จีนยังถือเป็นคู่แข่งรายสำคัญในข้าวคุณภาพปานกลางและต่ำ ซึ่งจีนมีการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวใหม่ๆ อยู่อย่างต่อเนื่อง (มณฑลเศียร สติมานนท์, 2549)

การค้าข้าวระหว่างประเทศได้มีการจำแนกสินค้าข้าว เนื่องจากข้าวมีความแตกต่างทั้งด้านสายพันธุ์ ประเภท ชนิด คุณภาพ และคุณลักษณะ สิ่งเหล่านี้สะท้อนได้จากความแตกต่างของราคาข้าวในตลาดข้าวระหว่างประเทศ (มณฑลเศียร สติมานนท์, 2549) เพื่อให้เห็นการทดแทนกันที่ไม่สมบูรณ์ของข้าวที่มีการซื้อขายกันในตลาดข้าวระหว่างประเทศ ทั้งนี้รวมไปถึงรสนิยมของผู้นำเข้า ซึ่งแต่ละประเทศมีรสนิยมการบริโภคที่แตกต่างกันไป ตามภูมิภาค เชื้อชาติ เป็นต้น ทำให้แต่ละประเทศนำเข้าข้าวที่แตกต่างกัน (Manitra, 2006) เช่น งานวิจัยเรื่องการกำหนดค่าคุณลักษณะ และคุณภาพของข้าวในตลาดระหว่างประเทศ ได้แสดงความสัมพันธ์ของราคาและคุณภาพ หรือคุณลักษณะของข้าวในตลาดผู้นำเข้าที่มีรายได้สูง คือ ฮองกง บอลต์ และโรม พบว่าทั้งสามตลาดมีการบริโภคข้าวที่แตกต่างกันมาก โดยตลาดฮองกงนิยมบริโภคข้าวอินดีก้าคุณภาพสูงราคาสูง เมื่อหุงแล้วร่วนและนุ่ม ในตลาดโรมพบว่านิยมข้าวชนิดจาโปนิก้า ข้าวเมล็ดสั้น หุงแล้วเหนียวติดกัน และตลาดในเมืองบอลต์นิยมบริโภคข้าวที่มีเมล็ดข้าวสีขาว หุงแล้วแข็ง ปัจจัยสำคัญในตัดสินใจบริโภคข้าวในแต่ละตลาดคือ คุณภาพของข้าวที่รวมถึงคุณภาพในการปรุงอาหาร นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับกระบวนการผลิตของผู้ส่งออก การจัดจำหน่าย และการจัดการในแต่ละตลาด ทั้งนี้ตลาดฮองกงซึ่งเป็นภูมิภาคเอเชีย นำเข้าข้าวจากประเทศไทย เพราะประเทศไทยมีข้าวที่หลากหลายคุณภาพ แต่ตลาดในภูมิภาคยุโรป ประเทศไทยยังคงต้องพัฒนาในคุณภาพของข้าวในการปรุงอาหาร และการพัฒนาการตลาดด้านหีบห่อบรรจุ (Unnevehr, Duff, and Juliano, 1992)

งานศึกษาของ (Unnevehr, Duff, and Juliano, 1992) ได้กล่าวว่า คุณภาพของข้าวกำลังมีความสำคัญเพิ่มขึ้นทั้งสองด้าน คือ ด้านผู้ผลิตและส่งออกคุณภาพข้าวที่ดีนำมาซึ่งรายได้ที่สูง ในด้านผู้นำเข้าหรือผู้บริโภค ไม่เพียงแต่มีสินค้าคุณภาพดีให้เลือกมากมาย ยังนำมาซึ่งสวัสดิการที่ดีขึ้น คุณภาพข้าวเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ราคาข้าวมีความแตกต่างกัน แต่ในการซื้อขายข้าวระหว่างประเทศ จะใช้มาตรฐานข้าวส่งออกเป็นเกณฑ์ตัดสินใจในการซื้อขาย ซึ่งอธิบายได้ไม่เต็มที่นักในแง่

ของคุณภาพ เช่น มาตรฐานการส่งออกข้าวไทย ข้าวขาว 100% ชั้น 2 และข้าว U.S NO. 2, 4% ของสหรัฐอเมริกา ทัดเทียมกันในเกณฑ์มาตรฐานการส่งออกข้าว แต่ราคาในตลาดแตกต่างกันส่วนหนึ่ง อาจจะมาจกคุณภาพของข้าว ดังนั้นการเปรียบเทียบมาตรฐานการส่งออกข้าวควรมีการคำนึงถึงตลาดเป็นส่วนๆ ดังงานวิจัยของ (ชนัญญา อยู่เสนาสน์ 2539) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อราคาส่งออกข้าวไทย เปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง โดยศึกษาสินค้าข้าวแยกตามมาตรฐานการส่งออกข้าวไทย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการส่งออกข้าวไทย 100% ชั้น 2 และราคาส่งออกข้าว U.S NO. 2, 4% ของประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่มีความสัมพันธ์กัน นั่นคือ การส่งออกข้าวชนิดนี้ของสหรัฐอเมริกาไม่มีผลกระทบต่อข้าวไทยในตลาดคุณภาพสูง

ในงานของ วัลลภ มานะธัญญา (2546) ศึกษาถึงการแข่งขันในตลาดโลกของข้าวหอมมะลิไทย พบว่าข้าวหอมมะลิไทยในตลาดระหว่างประเทศมีราคาสูงและไม่มีคู่แข่ง ถึงแม้ว่าในตลาดข้าวโลกจะมีพันธุ์ข้าวหอมอยู่บ้าง เช่น ข้าวหอมบาสมาดิของอินเดียและปากีสถาน ดังนั้นหลายประเทศจึงวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวหอมให้มีคุณภาพทัดเทียมกับข้าวหอมมะลิไทย เพื่อทดแทนการนำเข้าและเพื่อแข่งขันทางการค้ากับข้าวหอมมะลิไทยในอนาคตด้วย ซึ่งประเทศที่มีศักยภาพในการผลิตข้าวหอม ได้แก่ เวียดนาม จีน สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย โดยเฉพาะจีนและสหรัฐอเมริกา ถือว่าประสบความสำเร็จแล้วในระดับหนึ่ง แต่ข้าวคุณภาพข้าวและความหอมของข้าวยังด้อยกว่าข้าวหอมมะลิไทยมาก ซึ่งผลการศึกษาในงานของ ผาณิต ชัยรุ่งโรจน์ (2545) เลือกศึกษาข้าวคุณภาพดีของไทย คือ ข้าวหอมมะลิและข้าวขาว 100% ผลการศึกษาทำให้ทราบถึงการตอบสนองอุปสงค์การส่งออกของข้าวคุณภาพดีของไทย พบว่า ความยืดหยุ่นการส่งออกข้าวหอมมะลิตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงราคาส่งออกน้อยกว่ากรณีของข้าวขาว เนื่องจากข้าวหอมมะลิมิข้าวอื่นทดแทนได้น้อย และประเทศคู่ค้านำเข้าโดยคำนึงคุณภาพมากกว่าราคาข้าว แต่ในกรณีข้าวขาวมีข้าวที่ทดแทนได้มากกว่า ทั้งข้าวที่ผลิตจากในประเทศและจากประเทศคู่แข่ง

นอกจากราคาส่งออกข้าวเปรียบเทียบกับคู่แข่ง คุณภาพข้าว ราคานิยมการบริโภคข้าวของประเทศนำเข้าแล้ว นโยบาย กฎระเบียบ ความร่วมมือด้านการค้าของแต่ละประเทศ มีผลกระทบต่อการค้าข้าวระหว่างประเทศ ซึ่งงานของ มณเฑียร สติมานนท์ (2549) พบว่าภายหลังความตกลงว่าด้วยการเกษตรรอบอุรุกวัยมีการเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน คือปริมาณการค้าข้าวเพิ่มขึ้นแต่ตลาดข้าวยังคงเล็กเช่นเดิม ด้านโครงสร้างตลาดผู้ผลิตกระจุกตัวและจำนวนผู้ส่งออกข้าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนราคาข้าวผันผวนลดลง ส่งผลให้ตลาดข้าวระหว่างประเทศมีประสิทธิภาพมากขึ้นในการค้าข้าว โดยการศึกษาก่อนหน้านี้ โดย หน่วยวิจัยธุรกิจเกษตร (2540) ศึกษาผลกระทบตลาดข้าวระหว่างประเทศจากข้อตกลง General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) เขตการค้าเสรีอาเซียน และ

การปฏิรูปนโยบายเกษตรร่วมของประชาคมยุโรป สรุปได้ว่าไม่มีผลกระทบต่อตลาดข้าวระหว่างประเทศของไทย เพราะการส่งออกข้าวของไทยไม่ได้ขึ้นกับอัตราภาษีหรือมาตรการอื่นใด แต่ขึ้นกับราคาส่งออกเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่ง ซึ่งส่งผลมาจากประสิทธิภาพการผลิตข้าวของไทยเรื่องต้นทุนการผลิตมากกว่า

ในส่วนของนโยบายข้าวของแต่ละประเทศ Rakotoarisoa (2006) ได้ศึกษาการบิดเบือนนโยบายในตลาดข้าว กล่าวว่าประเทศที่มีทรัพยากรข้าวมาก จะดำเนินนโยบายเพื่อปกป้องผู้ผลิตและผู้ส่งออกให้มีผลกำไรหรือได้รับผลประโยชน์มากที่สุด ส่วนประเทศที่มีการขาดแคลนทรัพยากรข้าวจะดำเนินนโยบายปกป้องผู้บริโภคในประเทศเป็นสำคัญ โดยจะใช้นโยบายสนับสนุนผู้ผลิตข้าวภายในประเทศ อย่างไรก็ตามนโยบายที่ใช้กีดกันทางการค้าข้าว มีความแตกต่างกันในด้านชนิดข้าว คุณภาพข้าว กระบวนการผลิตข้าว รวมถึงแหล่งกำเนิดข้าว ซึ่งจะใช้การกีดกันที่สูงมาก เช่น ข้าวจาโปนิก้า มีการตั้งอัตราภาษีนำเข้าสูงถึงร้อยละ 217 ขณะที่ข้าวอินดิก้ามีอัตราเพียงร้อยละ 21 ภาษีนำเข้าข้าวคุณภาพต่ำจะสูงกว่าข้าวคุณภาพสูง และภาษีนำเข้าของข้าวที่สีแล้วจะสูงกว่า ข้าวกล้องและข้าวเปลือก เป็นต้น เช่น ผลการวิเคราะห์นโยบายการกีดกันการนำเข้าข้าวเมล็ดยาวที่สีแล้วของประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งนำเข้าจากประเทศไทย อินเดีย และเวียดนาม พบว่า การเพิ่มการอุดหนุนการส่งออกข้าวของประเทศอินเดียมมีความสัมพันธ์กับการเพิ่มการกีดกันของประเทศอินโดนีเซีย

ทั้งนี้การค้าข้าวระหว่างประเทศยังมีการดำเนินการซื้อขายแบบรัฐบาลต่อรัฐบาลและรัฐบาลต่อเอกชน ดังในงานของ ขานขนิษฐ์ อัมพุระภา (2548) ได้ทำการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงปริมาณการส่งออกข้าวในแต่ละปี ของข้าวที่ส่งออกโดยเอกชนไทย และรัฐบาลไทย พบว่าปริมาณการส่งออกข้าวโดยเอกชนขึ้นกับราคาส่งออก ปริมาณการค้าข้าวโลก ถ้าเป็นการส่งมอบตามสัญญาของรัฐบาลจะขึ้นกับปริมาณข้าวที่รัฐบาลทำสัญญาในปีที่แล้ว แต่การส่งมอบข้าวของรัฐบาลโดยเอกชนนั้น ขึ้นกับปริมาณข้าวที่ซื้อเก็บในโกดังและปริมาณผลผลิตข้าวโลก แต่ราคาส่งออกไม่มีผลโดยตรง เท่ากับว่าปริมาณส่งออกโดยรัฐบาลไม่ได้อาศัยปัจจัยหลัก คือ ราคา แต่ขึ้นกับตัวแปรอื่น

ส่วนที่ 2 ด้านการศึกษาอุปสงค์การนำเข้าข้าวและการส่งออกข้าว

การศึกษาอุปสงค์สินค้าข้านั้น มีทั้งการศึกษาอุปสงค์การนำเข้า และอุปสงค์ส่งออก โดยการทบทวนวรรณกรรมส่วนนี้ จะทบทวนประเด็นของ ตัวแปรและปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์ และวิธีการวิเคราะห์อุปสงค์

สมการอุปสงค์แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณข้าวกับตัวแปรอิสระ เช่น ราคาส่งออกข้าว ในงานเอกสารวิจัยของ รังสรรค์ ณะพรพันธุ์ (2531) ได้ประมวลงานวิชาการเกี่ยวกับ อุปสงค์การส่งออกข้าวไทย และอุปสงค์การนำเข้าข้าวของประเทศต่างๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2500-2528 ในประเด็นของสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวไทยของประเทศผู้คู่ค้าต่างๆ ค่าตัวแปรตามที่นิยมใช้คือ ปริมาณการนำเข้าข้าวของแต่ละประเทศซื้อจากไทย ส่วนตัวแปรอิสระที่สำคัญ คือราคาสัมพัทธ์ บางเรื่องใช้ราคาสมบูรณ์ แต่ส่วนใหญ่ได้ใส่ตัวแปรทั้งราคาข้าวไทยและประเทศส่งออกข้าวอื่นๆ ควบคู่กันด้วย แต่ตัวแปรนโยบายปรากฏว่าไม่พบในงานวิจัยเรื่องใด ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวพบว่า อุปสงค์ของประเทศต่างๆ ในการนำเข้าข้าวจากไทยมีการตอบสนองต่อราคาแตกต่างกันมาก กรณีลูกค้าประจำมีความยืดหยุ่นต่อราคาของอุปสงค์ในการนำเข้าต่ำ แต่ในกรณีไม่ใช่ลูกค้าประจำ ค่าความยืดหยุ่นดังกล่าวมีค่าสูง อย่างไรก็ตามในกรณีของประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์ งานวิจัยแต่ละชิ้นกลับมีข้อสรุปที่ต่างกัน ทั้งที่สองประเทศเป็นลูกค้าประจำ อาจเนื่องมาจากการเลือกใช้ตัวแปรราคาในสมการอุปสงค์การนำเข้า

งานวิจัยของ Kang , Kennedy, and Hibun (2009) ได้วิเคราะห์ความต้องการซื้อข้าวของตลาดโลก ใช้แบบจำลองสมการหลายชั้น ซึ่งเป็นสมการที่ปรากฏในแบบจำลองที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยตัวแปรส่วนใหญ่เป็นตัวแปรด้านมหภาค ใช้วิธีวิเคราะห์การนำเข้าข้าวโลกด้วย OLS GMM และ SUR งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาถึงอุปสงค์การนำเข้าข้าวของประเทศนำเข้าที่สำคัญของโลก ได้แก่ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ในจีเรีย และสาธารณรัฐอเมริกา ซึ่งอุปสงค์การนำเข้าข้าวขึ้นอยู่กับราคาข้าวภายในประเทศ และรายได้ประชาชาติของประเทศนำเข้า พบว่าปัจจัยการบริโภคข้าวและราคาน้ำมันในประเทศมีผลทางบวกต่อราคาข้าวภายในประเทศ ส่วนรายได้ประชาชาติของประเทศนำเข้า ปัจจัยที่มีผลทางบวก ได้แก่ รายได้ประชาชาติที่แท้จริง การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และอัตราการเพิ่มของประชากรในประเทศ ดังนั้นผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าพบว่าเมื่อราคาข้าวภายในประเทศนำเข้าเพิ่มขึ้น จะมีการนำเข้าข้าวเพิ่มขึ้น และเมื่อรายได้ประชาชาติของประเทศนำเข้าเพิ่มขึ้น จะมีการนำเข้าเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ความยืดหยุ่นต่อราคา และความยืดหยุ่นต่อรายได้มีความยืดหยุ่นน้อยต่อปริมาณนำเข้าข้าว

สมการที่ใช้ในการประมาณการอุปสงค์การนำเข้าในการประมวลงานของ รังสรรค์ ณะพรพันธุ์ (2531) มีทั้งสมการเดี่ยว และสมการหลายชั้น ส่วนใหญ่ใช้วิธีหาสัมประสิทธิ์ ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดา ซึ่งในงานศึกษาของ ชาญสุธา อยู่เสนาสน์ (2530) เช่นกัน โดยการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อราคาส่งออกข้าวไทย จำแนกข้าวส่งออกตามชั้นมาตรฐานข้าวส่งออกที่สำคัญของไทย ได้แก่ ข้าวขาว 100% ชั้น 2 ข้าวขาว 5% ข้าวขาว 10% ข้าวขาว 25%

(เลิศ) ข้าวหนึ่ง 5% ข้าวเหนียว 10% และปลายข้าวเอวันเลิศ สมการอยู่ในรูป Log-Log From ประมาณด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด งานวิจัยนี้ได้ใช้ตัวแปรราคาส่งออกของประเทศแข่งขันตามข้าวมาตรฐานต่างๆ อยู่ในสมการด้วย ซึ่งมีข้อมูลเพียงราคาข้าวส่งออก ข้าวขาว U.S No.2, 4% ของสหรัฐอเมริกา ที่จะปรากฏในสมการส่งออกข้าว 100% ชั้น 2 ซึ่งข้าวสารทั้งสองชนิดนี้เป็นข้าวเมล็ดยาวชนิดไม่มีกลิ่นหอม และสามารถทดแทนกันได้ดีในตลาดข้าวระหว่างประเทศ ในการวิเคราะห์พบว่า การส่งออกข้าวชนิดนี้ของสหรัฐอเมริกาไม่มีผลต่อการส่งออกข้าวไทยในตลาดข้าวคุณภาพสูง ส่วนข้อมูลราคาส่งออกข้าวมาตรฐานเดียวกันของประเทศอื่นๆ ไม่มีข้อมูล ดังนั้นบางสมการจึงใช้ตัวแปรแทน เช่น ปริมาณการส่งออกข้าวของประเทศคู่แข่ง

นอกจากนี้งานของ ผาณิต ชัยรุ่งโรจน์ (2545) ซึ่งศึกษาด้านอุปสงค์ส่งออกข้าวหอมและข้าวขาว 100% ไปยังประเทศคู่ค้าสำคัญ ได้แก่ จีน สหรัฐอเมริกา ฮองกง สิงคโปร์ พบว่าค่าความยืดหยุ่นของการส่งออกข้าวหอมตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงราคาส่งออกข้าวหอมน้อยกว่าข้าวขาว 100% แสดงว่า ข้าวหอมมีข้าวชนิดอื่นทดแทนได้น้อย ส่วนข้าวขาว 100% มีข้าวที่ทดแทนได้มากกว่า ทั้งข้าวที่ผลิตได้ในประเทศเอง และข้าวจากประเทศคู่แข่ง ซึ่งเชื่อมโยงได้กับข้อสรุปในการประมวลผลการประมาณค่าความยืดหยุ่นแห่งการทดแทนในงานของ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ (2531) กล่าวว่า หากราคาข้าวส่งออกของไทยแพงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับราคาข้าวส่งออกของประเทศอื่น ปริมาณการส่งออกข้าวของไทยจะลดลง ทั้งนี้เนื่องมาจากประเทศคู่ค้าของไทยหันไปซื้อข้าวประเทศอื่นแทน และหากราคาส่งออกข้าวของประเทศคู่แข่งของไทยเพิ่มขึ้น ข้าวส่งออกของไทยจะเพิ่มขึ้น

การตรวจเอกสารข้างต้นมีข้อสังเกตดังนี้

1. งานศึกษาตลาดข้าวระหว่างประเทศของประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่จะทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์เพื่อการส่งออก โดยมีการศึกษาในตลาดส่งออกข้าวแตกต่างกันไป เช่น ตลาดแต่ละประเทศ ตลาดแต่ละทวีป เป็นต้น ขณะเดียวกันข้าวที่ศึกษามีทั้งการศึกษาข้าวรวม และจำแนกคุณภาพข้าว
2. ปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์เพื่อการส่งออกหรือนำเข้าข้าวที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ ราคาส่งออกข้าวที่แท้จริง ราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี รายได้ต่อคนของประเทศผู้นำเข้า
3. วิธีการประมาณสมการอุปสงค์ที่ใช้ คือ วิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดา ซึ่งวิธีนี้อาจมีปัญหาเกิดขึ้นถ้าตัวแปรภายนอกมีความสัมพันธ์กับตัวคลาดเคลื่อนในแต่ละช่วงเวลามี

ความสัมพันธ์กัน ค่าที่ได้จากการประมาณค่าจะไม่มีประสิทธิภาพ และมีความเอนเอียง ซึ่งอาจใช้วิธีอื่นในการแก้ปัญหา เช่น วิธี Seemingly Unrelation Regression (SUR) แทนได้ สำหรับรูปแบบสมการ การเลือกใช้แบบจำลองสมการเดี่ยว หรือแบบระบบสมการ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การวิจัย และทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่นำมาใช้ด้วย

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงได้ทำการวิจัยข้าวโดยศึกษาคำนวณอุปสงค์การนำเข้าข้าวของประเทศคู่ค้าจากประเทศไทย เพื่อจะช่วยให้เห็นฐานะการแข่งขันของข้าวไทยในแต่ละประเทศได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสินค้าข้าวที่เลือกนำมาศึกษาได้แก่ ข้าวหอมมะลิ และข้าวขาว โดยในการศึกษาค้างนี้จะศึกษาเฉพาะข้าวเจ้า ปัจจัยที่นำมาใช้ได้แก่ ราคานำเข้าที่แท้จริง รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศที่แท้จริง และปริมาณผลผลิตข้าวของประเทศผู้นำเข้า สำหรับแบบจำลองอุปสงค์การนำเข้าใช้เป็นการศึกษาเป็นระบบสมการ และประมาณค่าด้วยวิธี Seemingly Unrelation Regression (SUR) ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้คาดว่าตัวตลาดเคลื่อนจะมีความสัมพันธ์กัน ดังนั้นวิธีกำลังสองน้อยที่สุดธรรมดา OLS วิธีนี้ถ้าตัวแปรภายนอกมีความสัมพันธ์กัน หรือตัวตลาดเคลื่อนในแต่ละช่วงมีความสัมพันธ์กันแล้ว จะทำให้การประมาณค่าพารามิเตอร์ไม่มีประสิทธิภาพ และมีความเอนเอียง

แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

การกำหนดแบบจำลองในการศึกษาค้างนี้เพื่อจะทำการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวขาวจากประเทศไทย เลือกศึกษาสินค้าข้าวเฉพาะประเภทข้าวเจ้าขาวหอมมะลิ และข้าวเจ้าขาว ซึ่งอยู่ในพิกัดอัตราศุลกากร 100630 โดยแบบจำลองอุปสงค์การนำเข้าข้าวที่ใช้ในการวิเคราะห์เขียนในรูปฟังก์ชันทั่วไปได้ดังนี้

$$Q_{ik} = f(RP_{1ik}, RP_{2ik}, RGDP_k, MR_k, XR_k) \quad (1)$$

กำหนดให้

Q_{ik} หมายถึง ปริมาณการนำเข้าข้าวจากประเทศผู้ส่งออก i ของประเทศผู้นำเข้า k (ตัน)

RP_{1ik} หมายถึง ราคานำเข้าข้าวที่แท้จริงจากประเทศผู้ส่งออกอันดับ 1 i ไปยังประเทศผู้นำเข้า k (เหรียญสหรัฐฯ)

RP_{2ik} หมายถึง ราคานำเข้าข้าวที่แท้จริงจากประเทศผู้ส่งออกอันดับ 2 i ไปยังประเทศผู้นำเข้า k (เหรียญสหรัฐฯ)

$RGDP_k$ หมายถึง รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศผู้นำเข้า k (เหรียญสหรัฐฯ)

MR_k หมายถึง ปริมาณผลผลิตข้าวสารของประเทศผู้นำเข้า k (ตัน)

XR_k หมายถึง อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศผู้ส่งออกเปรียบเทียบกับประเทศผู้นำเข้า k (XR_k ต่อ 1 หน่วยสกุลเงินประเทศ k)

โดยที่ i หมายถึง ประเทศผู้ส่งออกข้าว ได้แก่ ประเทศไทย เวียดนาม อินเดีย สหรัฐอเมริกา ปากีสถาน และจีน

k หมายถึง ประเทศผู้นำเข้าข้าว ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา จีน ฮองกง สิงคโปร์ อีรัก อิหร่าน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย

การศึกษาอุปสงค์การนำเข้าข้าว พิจารณาจากแบบจำลองสมการเชิงซ้อน (Multiple-Equation Model) คือ แบบจำลองที่ประกอบด้วย 1 สมการ 1 ตัวแปรตาม และตัวแปรอิสระมากกว่า 1 ตัว ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริงในทางเศรษฐศาสตร์ที่มีทฤษฎีต่างๆ ที่อธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรตามด้วยตัวแปรอธิบายหลายตัว เช่น ทฤษฎีอุปสงค์ ทฤษฎีการผลิต เป็นต้น ความสัมพันธ์ส่วนใหญ่ในปัจจุบันของอุปสงค์เป็นแบบระบบสมการอุปสงค์ ดังนั้นในการศึกษาอุปสงค์การนำเข้าสินค้าข้าวครั้งนี้จึงใช้แบบจำลองระบบของสมการที่ดูเหมือนไม่เกี่ยวข้องกัน (Seemingly Unrelated Regression model) การวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าในรูปแบบสมการ Double-Logarithm เพื่อนำค่าสัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรที่เป็นค่าความยืดหยุ่นมาวิเคราะห์ผล เปรียบเทียบค่าความยืดหยุ่นของราคาข้าวหอมมะลิ และข้าวขาวแต่ละคุณภาพว่ามีลักษณะอย่างไร และทำการเปรียบเทียบค่าความยืดหยุ่นของราคาสินค้าข้าวคู่แข่ง ซึ่งในที่นี้ใช้ราคาข้าวขาวแต่ละชนิดของประเทศคู่แข่งของไทยในประเทศคู่ค้านั้นๆ ว่าเมื่อเทียบกับประเทศไทยแล้วเป็นอย่างไร ส่วนของการประมาณค่าพารามิเตอร์จะประมาณค่าด้วยวิธี Seemingly Unrelated Regression (SUR)

ตัวอย่างเช่น ระบบสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยของประเทศไทย ซึ่งตัวแปรทุกตัวอยู่ในรูป Logarithm มีดังนี้

$$\ln Q_{sht_THA} = a_1 + b_1 \ln RP_{sht_THA} + b_2 \ln RP_{bi_IND} + b_3 \ln RGDP_{CHN} + b_4 \ln MR_{CHN} + b_5 \ln XR_{TCNY} + \mu_1 \quad (2)$$

$$\ln Q_{bi_IND} = a_2 + b_6 \ln RP_{bi_IND} + b_7 \ln RP_{bp_PK} + b_8 \ln RGDP_{CHN} + b_9 \ln MR_{CHN} + b_{10} \ln XR_{TCNY} + \mu_2 \quad (3)$$

กำหนดให้

a_1, a_2 คือค่าคงที่

b_1, b_2, \dots, b_8 คือค่าสัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรอิสระ ซึ่งในที่นี้ คือ ค่าความยืดหยุ่น

μ_1, μ_2 คือ ค่าความคลาดเคลื่อน

Q_{sht_THA} คือ ปริมาณนำเข้าข้าวหอมมะลิ ของประเทศไทยจากประเทศไทย (หน่วย: ตัน)

Q_{bi_IND} คือ ปริมาณนำเข้าข้าวหอม ของประเทศไทยจากประเทศอินเดีย (หน่วย: ตัน)

RP_{sht_THA} คือ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ ที่ประเทศไทยนำเข้าจากประเทศไทย (หน่วย: เหรียญสหรัฐฯต่อตัน)

RP_{bi_IND} คือ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิ ที่ประเทศไทยนำเข้าจากประเทศอินเดีย (หน่วย: เหรียญสหรัฐฯต่อตัน)

RP_{bp_PK} คือ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิ ที่ประเทศไทยนำเข้าจากประเทศปากีสถาน (หน่วย: เหรียญสหรัฐฯต่อตัน)

$RGDP_{CHN}$ คือ รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศไทย (หน่วย: เหรียญสหรัฐฯ)

MR_{CHN} คือ ปริมาณผลผลิตข้าวสารของประเทศไทย (หน่วย: ตัน)

XR_{TCNY} คือ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศไทย (หน่วย: บาทต่อ 1 หยวน)

XR_{ICNY} คือ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศไทย (หน่วย: รูปีต่อ 1 หยวน)

จากสมการที่ (2) และ(3) ถ้าตัวแปรภายในของสมการหนึ่งมีความสัมพันธ์กับตัวคลาดเคลื่อนในสมการนั้น เช่น RP_{sht_THA} มีความสัมพันธ์กับ μ_1 หรือตัวคลาดเคลื่อนในสมการหนึ่งมีความสัมพันธ์กับตัวคลาดเคลื่อนอีกสมการหนึ่ง เช่น μ_2 มีความสัมพันธ์กับ μ_1 และถ้าตัวคลาดเคลื่อนในสมการหนึ่งไปมีความสัมพันธ์กับตัวแปรภายในของอีกสมการหนึ่ง เช่น μ_2 มีความสัมพันธ์กับ RP_{sht_THA} เมื่อทำการประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดาอาจได้ค่าประมาณการที่เอนเอียง และไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งในการประมาณค่าพารามิเตอร์ของสมการจำเป็นต้องใช้วิธีการประมาณค่าอย่างอื่นแทนวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดา คือ วิธี Seemingly Unrelated Regression (SUR) โดยตัวประมาณค่าของ SUR ที่ได้นี้จะมีประสิทธิภาพมากกว่าตัวประมาณค่าของ Ordinary Least Squares (OLS) กล่าวคือ ประสิทธิภาพของ \hat{b}_{SUR} ที่มีเหนือกว่าตัวประมาณ OLS นั้น จะเพิ่มขึ้นโดยตรงกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคลาดเคลื่อนจากต่างสมการกัน และจะผกผันกับความสัมพันธ์ระหว่างชุดต่างๆ ของตัวแปรภายใน และแม้ว่าความสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างตัวแปรคลาดเคลื่อนที่มาจากต่างสมการจะมีค่าเท่ากับศูนย์ ส่วนที่เหลือ (Residuals) จากกำลังสองน้อยที่สุดของตัวอย่าง (Sample) อาจจะทำให้ค่าความแปรปรวนรวมไม่เป็นศูนย์

เมื่อเป็นเช่นนี้จึงอาจจะคำนวณค่าประมาณแบบวิธีกำลังสองน้อยที่สุดผิดพลาดไปได้ ซึ่งผลลัพธ์ที่ตามมาก็คือ ค่าประมาณของสัมประสิทธิ์ที่มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Errors) สูงกว่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าประมาณ (Estimates) ที่ได้จากวิธีการกำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดา (OLS) ประสิทธิภาพของตัวประมาณค่า \hat{b}_{SUR} จะยังคงเหนือกว่า \hat{b}_{OLS} แม้ว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรคลาดเคลื่อนจะมีค่าน้อยมากก็ตาม แต่ถ้าหากความสัมพันธ์ดังกล่าวเพิ่มขึ้นประสิทธิภาพของ \hat{b}_{SUR} ที่มีเหนือ \hat{b}_{OLS} ก็จะเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และสำหรับตัวแปรคลาดเคลื่อนที่มีการแจกแจงแบบปกติ (Normal Distribution) แล้ว การใช้วิธีประมาณค่าควรจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood) กับแบบจำลอง SUR ที่มีข้อมูลตัวอย่างของขนาดใหญ่จะได้ตัวประมาณค่าพารามิเตอร์ \hat{b} ที่มีประสิทธิภาพสูงที่สุด (อารี วิบูลย์พงศ์, 2549: 347-355)

สมมติฐานในการศึกษา

1. ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวจากประเทศไทย (P_{ik}) จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับอุปสงค์การนำเข้าข้าวจากประเทศไทย (Q_{ik}) เช่น ถ้าราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวไทยเพิ่มขึ้น จะทำให้ปริมาณนำเข้าข้าวจากไทยลดลง

$$\frac{\partial \ln Q_{ik}}{\partial \ln P_{ik}} < 0 \quad (4)$$

2. ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวจากประเทศผู้ส่งออกที่เป็นคู่แข่งประเทศไทย (P_{ik}) จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับอุปสงค์การนำเข้าข้าวจากประเทศไทย (Q_{ik}) เช่น ถ้าราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวจากเวียดนามเพิ่มขึ้น จะทำให้ปริมาณนำเข้าข้าวจากไทยเพิ่มขึ้น

$$\frac{\partial \ln Q_{ik}}{\partial \ln P_{ik}} > 0 \quad (5)$$

3. รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศผู้นำเข้า (GDP_k) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับ อุปสงค์การนำเข้าข้าวจากประเทศไทย (Q_{ik}) ในกรณีที่สินค้าข้าวเป็นสินค้าปกติในประเทศผู้นำเข้า หรือมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้าม ในกรณีที่สินค้าข้าวเป็นสินค้าด้อยคุณภาพในประเทศผู้นำเข้า กล่าวคือ ถ้ารายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศผู้นำเข้าเพิ่มขึ้น จะทำให้ปริมาณนำเข้าข้าวเพิ่มขึ้น กรณีนี้สินค้าข้าวคือสินค้าปกติ ขณะเดียวกัน ถ้ารายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศผู้นำเข้าเพิ่มขึ้น แต่ปริมาณนำเข้าข้าวลดลง แสดงว่าสินค้าข้าวคือสินค้าด้อยคุณภาพ

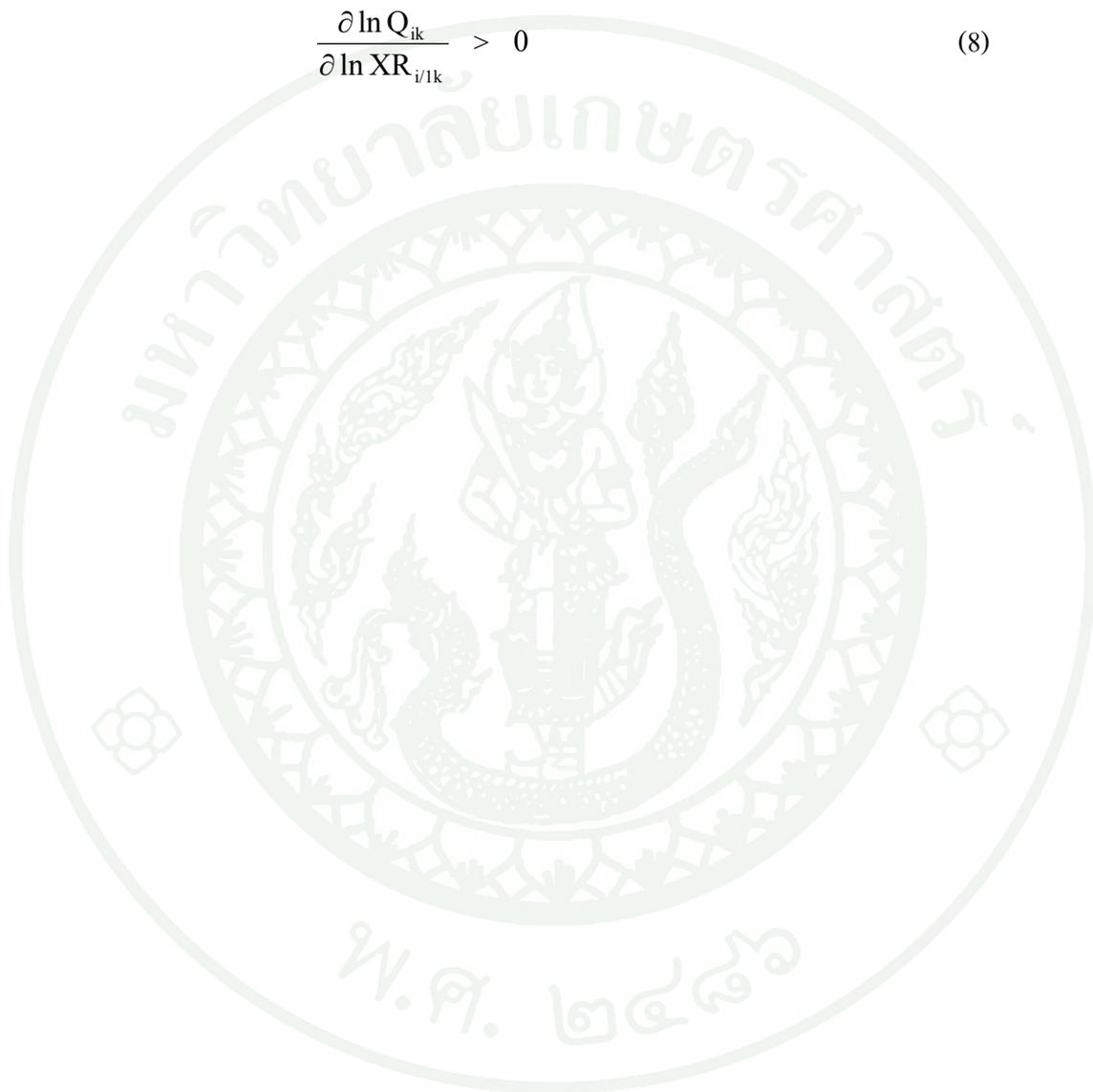
$$\frac{\partial \ln Q_{ik}}{\partial \ln GDP_k} > 0 \quad \frac{\partial \ln Q_{ik}}{\partial \ln GDP_k} < 0 \quad (6)$$

4. ปริมาณผลผลิตข้าวสารของประเทศผู้นำเข้า (MR_k) มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับปริมาณนำเข้าข้าวของประเทศผู้นำเข้า (Q_{ik}) ถ้าปริมาณผลผลิตข้าวสารในประเทศผู้นำเข้าเพิ่มขึ้น ปริมาณนำเข้าข้าวจะลดลง หากปริมาณผลผลิตข้าวสารในประเทศผู้นำเข้าลดลง ปริมาณนำเข้าข้าวจะเพิ่มขึ้น

$$\frac{\partial \ln Q_{ik}}{\partial \ln MR_k} < 0 \quad (7)$$

5. อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศผู้ส่งออกเทียบกับประเทศผู้นำเข้า ($XR_{i/1k}$) มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับ ปริมาณนำเข้าข้าวของประเทศผู้นำเข้า (Q_{ik}) เช่น ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศผู้ส่งออกเทียบกับประเทศผู้นำเข้าอ่อนค่าลง จะทำให้ปริมาณนำเข้าข้าวจะเพิ่มขึ้น

$$\frac{\partial \ln Q_{ik}}{\partial \ln XR_{i/1k}} > 0 \quad (8)$$

บทที่ 3

สถานการณ์การค้าข้าวในตลาดโลกและประเทศไทย

ในบทนี้ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็นสามส่วน กล่าวคือ ในส่วนแรกจะนำเสนอการผลิต การบริโภคและการค้าข้าวของโลก ในส่วนที่สองจะได้นำเสนอการผลิต การบริโภคและการค้าข้าวของประเทศไทย สำหรับส่วนที่สามได้กล่าวถึงการส่งออกข้าวหอมมะลิไทย และข้าวขาวของประเทศไทย

สถานการณ์การค้าข้าวในตลาดโลก

ตลาดข้าวโลกมีลักษณะที่แบ่งย่อยไปตามชนิด กระบวนการผลิต และคุณภาพ โดยลักษณะที่แตกต่างกันนี้มีผลอย่างยิ่งต่อตลาดข้าวระหว่างประเทศ เนื่องจากผู้บริโภคในแต่ละประเทศนั้นมีความนิยมบริโภคข้าวที่แตกต่างกัน ทำให้ข้าวแต่ละประเภทสามารถทดแทนกันได้ยาก

ในปัจจุบันข้าวที่มีการเพาะปลูกในโลกส่วนใหญ่แบ่งออกตามชื่อเรียกวิทยาศาสตร์ได้สองสายพันธุ์ ได้แก่ *Oryza Sativa* และ *Oryza Glaberrima* โดยพันธุ์แรกเป็นพันธุ์ที่นิยมปลูกมากที่สุดในโลกซึ่งปลูกมากในแถบทวีปเอเชีย และคาดว่ามิถิ์กำเนิดมาจากลุ่มแม่น้ำสินธุ ส่วนพันธุ์ที่สองเป็นข้าวที่ปลูกมากในแถบแอฟริกาตะวันตกลุ่มแม่น้ำไนเจอร์ นอกจากนี้พันธุ์ข้าว *Oryza Sativa* นั้นสามารถแบ่งออกเป็นชนิดหลักๆ ตามความนิยมของผู้บริโภคหรือแหล่งกำเนิดดังนี้

อินดิกา (Indica) เป็นข้าวที่มีลักษณะเมล็ดยาว แต่หอม และเมื่อนำไปหุงแล้วข้าวจะมีลักษณะแห้งไม่ติดกัน ข้าวชนิดนี้นิยมปลูกกันมาก จากปากีสถานมาจนถึง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้การค้าข้าวอินดิกาคิดเป็นร้อยละ 75 ของการค้าข้าวระหว่างประเทศทั้งหมด

จาโปนิกา (Japonica) เป็นข้าวที่มีลักษณะเมล็ดกลมป้อมและสั้น เมื่อนำไปหุงจะมีลักษณะติดกันและเหนียว นิยมปลูกในพื้นที่ที่อากาศหนาวกว่าพื้นที่ในเขตร้อน โดยเฉพาะในจีนตอนเหนือ เกาหลีใต้ ไต้หวัน และญี่ปุ่น ซึ่งข้าวชนิดนี้มีการค้าระหว่างประเทศประมาณร้อยละ 12

ข้าวหอม (Aromatic Rice) ตัวอย่างของข้าวหอมได้แก่ ข้าวบาสมาดิของอินเดีย และ ปากีสถาน และข้าวหอมมะลิของไทย ซึ่งเมื่อหุงเสร็จแล้วจะมีกลิ่นหอม และเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคเป็นอย่างมาก ด้วยคุณสมบัติข้างต้น ราคาข้าวชนิดนี้จะสูงกว่าข้าวประเภทอื่นในตลาดข้าวระหว่างประเทศมากกว่า สองเท่าตัว อาทิในปี พ.ศ. 2549 ราคาข้าวบาสมาดิอยู่ที่ 516 เหรียญสหรัฐต่อตัน ในขณะที่ข้าวหอมมะลิไทย มีราคาตันละ 470 เหรียญสหรัฐต่อตัน ซึ่งสาเหตุที่ราคาต่างกัน เนื่องจากรสชาติและกลิ่นของข้าว มิได้มาจากความแตกต่างด้านโภชนาการ และข้าวชนิดนี้มีอัตราส่วนในการค้าระหว่างประเทศ ร้อยละ 10

ข้าวเหนียว (Glutinous Rice) นิยมปลูกในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อใช้ทำขนมหวาน หรือประกอบพิธีกรรม (มณฑิธร สติมานนท์, 2549)

ด้านการผลิต

การผลิตข้าวสารของโลกในปี พ.ศ. 2551 มีปริมาณ 661.81 ล้านตัน การผลิตและการบริโภคข้าวส่วนใหญ่อยู่ในทวีปเอเชีย เนื่องจากมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการผลิตข้าวและมีพฤติกรรมบริโภคข้าวเป็นหลัก กว่าร้อยละ 90 ของปริมาณผลผลิตข้าวโลกส่วนใหญ่มาจากพื้นที่ทางตะวันตกของเอเชีย โดยเฉพาะประเทศจีนและอินเดีย รวมกันประมาณร้อยละ 48 ของเนื้อที่เก็บเกี่ยวทั้งหมดของโลก (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2551ก) ทั้งนี้ผู้ผลิตข้าวรายสำคัญยังคงมีปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น ซึ่งประเทศจีนเป็นผู้ผลิตข้าวรายใหญ่อันดับหนึ่งของโลก ผลิตข้าวได้ประมาณประมาณปีละ 170-180 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นร้อยละ 29 ของผลผลิตข้าวของโลก รองลงมาได้แก่ ประเทศอินเดีย ผลิตข้าวที่ได้ประมาณปีละ 120-140 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นร้อยละ 21 ของผลผลิตข้าวของโลก สำหรับประเทศไทยผลิตข้าวได้ปีละ 26-27 ล้านตันข้าวสาร หรือประมาณร้อยละ 4 ของผลผลิตข้าวของโลก (ตารางที่ 5)

สภาวะการผลิตข้าวของโลกมีการเปลี่ยนแปลง เพิ่มขึ้นและลดลงตามการผลิตของผู้ส่งออกและนำเข้าข้าวที่สำคัญของโลก ผลผลิตข้าวโลกในปี พ.ศ. 2544-2551 มีการเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นของผลผลิตเฉลี่ยร้อยละ 1.5 ต่อปี ซึ่งปี พ.ศ. 2544-2545 ผลผลิตลดลงเล็กน้อย เนื่องมาจากประเทศผู้ผลิตข้าวรายใหญ่ที่สำคัญอย่างประเทศจีน อินเดีย มีผลผลิตข้าวลดลง แต่เดิมผลผลิตข้าวของโลกอยู่ที่ประมาณ 595.48 ล้านตันข้าวสารในปี พ.ศ. 2544 เพิ่มขึ้นเป็น 661.81 ล้านตันข้าวสารในปี พ.ศ. 2551 (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ผลผลิตข้าวสารของประเทศผู้ผลิตที่สำคัญของโลก ปี พ.ศ. 2544-2551

(หน่วย: ล้านตันข้าวสาร)

ประเทศ	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
โลก	595.48	564.28	585.47	597.82	623.26	627.31	647.08	661.81
จีน	177.58	174.54	160.66	179.09	180.59	181.71	186.03	193.00
อินเดีย	140.02	107.74	132.81	124.71	137.70	140.04	145.05	148.37
อินโดนีเซีย	51.10	51.80	54.30	54.00	54.20	54.73	57.36	57.83
บังกลาเทศ	36.47	37.78	39.23	38.40	43.14	43.50	43.20	46.51
เวียดนาม	31.87	32.62	33.46	34.42	34.50	34.73	36.93	35.90
ไทย	26.51	26.06	27.29	26.30	27.58	27.65	29.24	29.39
พม่า	18.00	18.60	18.50	16.50	18.00	18.28	18.50	17.50
ฟิลิปปินส์	13.00	13.00	14.15	14.50	15.11	15.52	16.63	16.81
บราซิล	10.39	10.37	12.81	13.23	11.58	11.32	12.06	13.00
ญี่ปุ่น	11.32	11.11	9.74	10.91	11.34	10.70	10.89	11.03
สหรัฐอเมริกา	9.76	9.57	9.07	10.54	10.11	8.83	9.00	9.24
ปากีสถาน	5.82	6.72	7.27	7.54	8.32	8.18	8.55	9.45
อื่นๆ	63.62	64.37	66.18	67.68	71.09	72.14	73.62	73.79
อัตราการเติบโต (ร้อยละ)		-5.24	3.75	2.11	4.25	0.65	3.15	2.27

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (2553ข)

ด้านการค้าข้าวของโลก

ในปี พ.ศ. 2551 แม้ว่าผลผลิตข้าวของโลกจะมีปริมาณมากถึง 661.81 แต่การค้าข้าวของโลกมีเพียง 28.96 ล้านตัน ต่ำกว่าปี พ.ศ. 2550 ซึ่งมีประมาณ 29.66 ล้านตัน (ตารางที่ 6) สต็อกข้าวคงเหลือต้นปีอยู่ในระดับต่ำประมาณ 75.4 ล้านตัน ประกอบกับราคาน้ำมันเชื้อเพลิงที่เพิ่มขึ้นในช่วงครึ่งแรกของปี พ.ศ. 2551 ทำให้เกษตรกรหันไปปลูกพืชพลังงานทดแทน รวมทั้งหลายประเทศโดยเฉพาะอินเดีย เวียดนาม และอียิปต์ ดังนั้น เพื่อป้องกันการขาดแคลนข้าวภายในประเทศและการเก็บข้าวเพื่อการเก็บเกี่ยว ประเทศผู้ส่งออกจึงได้ดำเนินมาตรการห้ามส่งออก การจัดเก็บภาษีส่งออก และการกำหนดราคาส่งออกข้าวขั้นต่ำ จึงส่งผลให้เกิดวิกฤตการณ์อาหารโลก (กรมการค้าต่างประเทศ, 2553) โดยประเทศไทยมีการส่งออกข้าวปริมาณ 9.0 ล้านตัน รองลงมาได้แก่ เวียดนามปริมาณการส่งออกข้าว 5.2 ล้านตัน ประเทศปากีสถาน สหรัฐอเมริกา อินเดีย และจีน มีปริมาณการส่งออกข้าว 4.0 3.1 2.5 และ 1.3 ล้านตัน ตามลำดับ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ปริมาณการส่งออกข้าวสารของประเทศผู้ส่งออกสำคัญของโลก ปี พ.ศ. 2544-2551

(หน่วย: ล้านตันข้าวสาร)

ประเทศ	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
โลก	27.87	27.58	27.25	28.93	29.12	31.84	29.66	28.96
ไทย	7.25	7.55	10.14	7.27	7.38	9.56	10.01	9.00
เวียดนาม	3.25	3.80	4.30	5.17	4.71	4.52	4.65	5.20
ปากีสถาน	1.60	1.96	1.99	3.03	3.58	2.70	3.00	4.00
สหรัฐอเมริกา	3.30	3.83	3.09	3.86	3.31	3.03	3.29	3.10
อินเดีย	6.65	4.42	3.17	4.69	4.54	6.30	3.38	2.50
จีน	1.96	2.58	0.88	0.66	1.22	1.34	0.97	1.30
อื่นๆ	3.87	3.44	3.69	4.25	4.40	4.40	4.36	3.86
อัตราเติบโต (ร้อยละ)		-1.03	-1.19	6.17	0.65	9.35	-6.84	-2.37

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (2553ข)

ในขณะที่ปริมาณการนำเข้าข้าวโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อิหร่าน ไนจีเรีย ซาอุดีอาระเบีย และอิรัก มีแนวโน้มการนำเข้าข้าวเพิ่มขึ้น สำหรับฟิลิปปินส์ ในปี พ.ศ. 2547 ได้กลับเข้ามาเป็นผู้นำเข้าข้าวที่สำคัญอันดับหนึ่งของโลก อีกครั้งด้วยปริมาณการนำเข้า 1.79 ล้านตัน (ตารางที่ 7) แนวโน้มการนำเข้าข้าวโดยภาพรวมของโลกในบางช่วงเวลาอาจผันผวนไปตามความต้องการหรือสถานการณ์ภายในของประเทศผู้นำเข้าแต่ละประเทศ เช่น หากเกิดภัยธรรมชาติ สงคราม หรือเหตุการณ์อื่นๆ ก่อให้เกิดผลกระทบต่ออุปทานข้าว จะส่งผลให้ประเทศเหล่านั้นมีความต้องการนำเข้าข้าวเพิ่มมากขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2551 ได้แก่ ประเทศฟิลิปปินส์ อิหร่าน ไนจีเรีย ซาอุดีอาระเบีย และอิรัก โดยประเทศฟิลิปปินส์นำเข้าข้าวปริมาณ 1.8 ล้านตัน รองลงมาได้แก่ อิหร่านปริมาณการนำเข้าข้าว 1.7 ล้านตัน ประเทศไนจีเรีย ซาอุดีอาระเบีย และอิรัก มีปริมาณการนำเข้าข้าว 1.6 1.3 และ 1.0 ล้านตัน ตามลำดับ (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 ปริมาณการนำเข้าข้าวสารของประเทศผู้นำเข้าสำคัญของโลก ปี พ.ศ. 2544-2551

(หน่วย: ล้านตันข้าวสาร)

ประเทศ	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
โลก	25.95	25.94	25.77	26.90	26.22	29.34	28.14	26.34
ฟิลิปปินส์	1.25	1.30	1.10	1.89	1.79	1.90	2.50	1.80
อิหร่าน	0.96	0.90	0.95	1.20	1.50	1.50	1.50	1.70
ไนจีเรีย	1.90	1.45	1.37	1.78	1.60	1.55	1.60	1.60
ซาอุดีอาระเบีย	0.94	1.15	1.50	1.36	0.96	0.96	1.36	1.37
อิรัก	1.18	0.67	0.89	0.79	1.31	0.61	0.98	1.00
บังกลาเทศ	0.31	1.11	0.80	0.79	0.53	1.57	1.66	0.70
อินโดนีเซีย	3.50	2.75	0.65	0.50	0.54	2.00	0.35	0.35
อื่นๆ	25.95	26.01	26.42	22.49	28.76	17.44	32.23	32.73
อัตราเติบโต (ร้อยละ)		-0.07	-0.65	4.41	-2.53	11.90	-4.09	-6.39

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (2553ข)

ราคาข้าวในตลาดโลก

ตลาดข้าวของโลกมีการแบ่งย่อยได้ตามประเภท ชนิด และคุณภาพข้าว เนื่องจากความหลากหลายของชนิดข้าว ที่มีคุณสมบัติในการหุงต้มไม่เหมือนกัน และความนิยมบริโภคในประเทศต่างๆ ไม่เหมือนกัน เช่น ข้าวเมล็ดยาวนิยมนิยมในชาวเอเชียเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้น ญี่ปุ่น เกาหลีจะนิยมข้าวเมล็ดสั้น กลุ่มประเทศตะวันออกกลางและบังกลาเทศ นิยมข้าวหนึ่ง ยุโรป และสหรัฐอเมริกา นิยมข้าวคุณภาพดี ทำให้ราคาข้าวแต่ละชนิดแตกต่างกัน และมีการเคลื่อนไหวของราคาในระยะสั้นไม่เหมือนกัน เช่น ถ้าบังกลาเทศต้องการข้าวหนึ่งสูงขึ้นจะทำให้ตลาดโลกมีราคาข้าวหนึ่งสูงขึ้น แต่ข้าวคุณภาพดี และปลายข้าว อาจจะมีราคาข้าวคงที่ หรือต่ำลงก็ได้ ซึ่งเกือบจะไม่สัมพันธ์กัน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2536)

ราคาข้าวในตลาดโลกที่แตกต่างกันตามชนิดข้าว โดยปกติผู้ส่งออกและผู้นำเข้า จะพิจารณาราคาข้าวอิงจากราคาข้าวของประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลียในกรณีข้าวคุณภาพดี ส่วนราคาข้าวคุณภาพปานกลาง ต่ำ จากประเทศไทย เวียดนาม พม่า และปากีสถาน (ภาพที่ 2) สำหรับราคาข้าวหนึ่ง และข้าวกล้องพิจารณาจากประเทศไทย และสหรัฐอเมริกา ซึ่งในด้านการเปลี่ยนแปลงราคาในตลาดโลกส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับภาวะและแนวโน้มการผลิตข้าวในทวีปเอเชีย และขึ้นอยู่กับความต้องการนำเข้าข้าวของประเทศผู้นำเข้าข้าวรายใหญ่ อย่างเช่นฟิลิปปินส์ เป็นต้น

โดยปกติอุตสาหกรรมใดๆ ก็ตามที่มีการกระจุกตัวมากนั้นจะส่งผลให้ผู้ขาย หรือกรณีนี้ผู้ส่งออกสามารถกำหนดราคาในตลาดข้าวระหว่างประเทศได้ แต่ในตลาดข้าวระหว่างประเทศที่มีขนาดเล็กและผู้ส่งออกและผู้ผลิตรายใหญ่มีโชครายเดียวกันนั้นกลับส่งผลตรงกันข้าม โดยผู้ส่งออกข้าวในตลาดระหว่างประเทศมิได้มีอำนาจเหนือตลาดข้าวระหว่างประเทศมากนัก โดยราคาข้าวในอดีตนั้นจะแปรผันตามสภาวะการผลิตของผู้ผลิตรายใหญ่มากกว่า หากแต่การที่ตลาดข้าวระหว่างประเทศมีขนาดเล็ก ทำให้การเปลี่ยนแปลงอุปสงค์และอุปทานของผู้ส่งออกจะสามารถส่งผลต่อราคาและเสถียรภาพของราคาข้าวในตลาดข้าวระหว่างประเทศได้ (มณเฑียร สติมานนท์, 2549) นอกจากนี้การถูกแทรกแซงโดยรัฐบาลของทั้งประเทศผู้ส่งออกและประเทศผู้นำเข้าที่สำคัญ ยังส่งผลกระทบต่อราคาข้าวระหว่างประเทศ เนื่องจากข้าวเป็นสินค้าที่ผูกพันกับการดำรงชีวิต การจ้างงาน และเป็นสินค้าการเมือง และการเพาะปลูกข้าวยังเป็นอาชีพหลักของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศที่กำลังพัฒนา

การค้าระหว่างประเทศกับอำนาจต่อรองทางการค้า

Michael Porter ได้อธิบายว่าอุตสาหกรรมหรือกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจไม่ว่าจะเป็นภาคการผลิต หรือภาคการบริการมีศักยภาพของการแข่งขันจะมีมากหรือน้อยนั้นเกิดขึ้นจากปัจจัย 5 ประการ (Five Competitive Forces) ได้แก่ ความยากง่ายในการเกิดขึ้นหรือการเข้ามาของผู้ประกอบการคู่แข่งรายใหม่ การถูกทดแทนของผลิตภัณฑ์ หรือการบริการใหม่ๆ อำนาจการต่อรองของผู้ซื้อ อำนาจต่อรองของผู้จัดจำหน่ายหรือผู้ผลิต และการแข่งขันกันระหว่างคู่แข่งในตลาด (Michael Porter, ม.ป.ป. อ้างใน รุ่งเรือง ลิ้มชูปฏิภรณ์, 2549) โดยอำนาจต่อรอง (Bargaining Power) หมายถึง กำลังความสามารถที่จะเจรจาต่อรองกับฝ่ายตรงข้ามเพื่อที่จะให้ได้รับสิ่งที่ฝ่ายตนเองต้องการ อาจจะใช้ในความหมายกว้าง เช่น การต่อรองทางการเมือง การต่อรองในทางการค้า เป็นต้น (เรวดี ช้างบุญชู, 2553) กระบวนการเจรจาต่อรองทางการค้าโดยทั่วไปในปัจจุบัน มักจะใช้วิธีการเจรจาต่อรอง และจะใช้การรวมกลุ่มหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการสร้างอำนาจต่อรองที่แข็งแกร่งในการเจรจาทางการค้าเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่ายหรือ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศ

ในตลาดการค้าระหว่างประเทศนั้น สินค้าเกษตรเป็นสินค้าที่จัดว่ามีการใช้มาตรการกีดกันทางการค้าสูงมาก ทั้งมาตรการทางภาษีและมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี ซึ่งมีผลให้การค้าเบี่ยงเบนไปจากการค้าโดยเสรี ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมทางการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศผู้ส่งออกสินค้าเกษตรขนาดกลางและขนาดเล็ก ที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนา ไม่มีอำนาจในการต่อรองทางการค้า เนื่องจากประเทศผู้นำเข้าสินค้าเกษตรที่สำคัญในด้านปริมาณการค้าเป็นประเทศ

พัฒนาแล้ว และเป็นประเทศใหญ่ที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ โดยการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ เกิดขึ้นเพื่อให้การแข่งขันในการค้าระหว่างประเทศมีความเสมอภาคกัน ทั้งประเทศมหาอำนาจกับประเทศที่พัฒนาแล้ว และประเทศที่กำลังพัฒนา ดังนี้

1. การรวมกลุ่มแบบ เขตการค้าเสรี (Free Trade Area) ได้แก่ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ เอเชีย-แปซิฟิก (APEC) เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) และองค์การการค้าระหว่างประเทศ (WTO) เป็นต้น การรวมกลุ่มในรูปแบบเขตการค้าเสรีเช่นนี้ ข้อตกลงระหว่างประเทศสมาชิก จะครอบคลุมสาระสำคัญ คือ การตกลงจะยกเลิกภาษีที่เคยเรียกเก็บระหว่างกัน รวมทั้งจัดปัญหาหรืออุปสรรคทางการค้าให้แก่กันและกัน ซึ่งในที่สุดแล้วจะทำให้การค้าระหว่างประเทศสมาชิกเป็นไปโดยเสรี โดยไม่มีมาตรการกีดกันทางการค้า และไม่มีการเรียกเก็บภาษีระหว่างกัน

2. การรวมกลุ่มแบบ สหภาพศุลกากร (Customs Union) การรวมกลุ่มเช่นนี้จะครอบคลุมสาระสำคัญ 2 ประเด็นคือ การตกลงยกเลิกภาษีระหว่างกันในการค้าขายระหว่างประเทศในกลุ่มสมาชิก ซึ่งเป็นข้อตกลงของการรวมกลุ่มแบบเขตการค้าเสรี และการเรียกเก็บอัตราภาษีศุลกากรการนำเข้าสินค้าจากประเทศนอกกลุ่มที่ต้องมีอัตราเดียวกัน

3. การรวมกลุ่มแบบ ตลาดร่วม (Common market) ครอบคลุมสาระสำคัญ 3 เรื่อง คือ การยกเลิกภาษีที่เรียกเก็บระหว่างประเทศสมาชิก และการเรียกเก็บจากประเทศนอกกลุ่มเป็นอัตราเดียวกัน นอกจากนี้ ได้มีข้อตกลงให้สินค้าและปัจจัยการผลิต อาทิ เงินทุน แรงงาน และบริการต่างๆ สามารถเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรีระหว่างประเทศสมาชิก ปัจจุบันการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในรูปแบบนี้มีเพียงกลุ่มเดียว คือ สหภาพยุโรป (EU)

4. การรวมกลุ่มแบบ สหภาพเศรษฐกิจ (Economic Union) ข้อตกลงระหว่างสมาชิกของการรวมกลุ่มแบบสหภาพทางเศรษฐกิจนี้จะครอบคลุมสาระสำคัญทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ โดยเป้าหมายสุดท้ายของการรวมกลุ่มในรูปแบบนี้ ประเทศสมาชิกทุกประเทศต้องใช้นโยบายด้านการเงิน และด้านการคลังร่วมกัน ใช้เงินสกุลเดียวกัน

ความเชื่อมโยงกันทางเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ทำให้การเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับประเทศหนึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อประเทศอื่นๆ ดังนั้นการรวมกลุ่มทางด้านเศรษฐกิจและการค้า เช่น องค์การการค้าโลก และเขตการค้าเสรีอาเซียน จึงเป็นข้อตกลงที่มีบทบาทและความสำคัญต่อการส่งออกสินค้าเกษตรของประเทศไทยอย่างยิ่ง รวมทั้งเขตการค้าเสรีที่ทำให้มีการขยายการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศภายในกลุ่มสมาชิก ขณะเดียวกัน ก็ย่อมส่งผล

กระทบต่อประเทศนอกกลุ่ม เพราะประเทศนอกกลุ่มหรือประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิกเขตการค้าเสรี จะถูกกีดกันการค้า

ดังนั้นประเทศต่างๆ ทั้งประเทศพัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา จึงต้องปรับนโยบาย และกลยุทธการค้าและการลงทุน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ปัจจุบันหลายประเทศใช้การตั้งเขตการค้าเสรี เป็นยุทธวิธีสร้างพันธมิตรเศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งจะช่วยเพิ่มอำนาจเจรจาต่อรองกับประเทศอื่นๆ รวมทั้งสร้างฐานขยายการค้า และการลงทุนกับประเทศ หรือกลุ่มประเทศภูมิภาคอื่นๆ เนื่องด้วยประเทศต่างๆ รวมกันเป็นตลาดขนาดใหญ่มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน และกระจายหน้าที่ที่ความรับผิดชอบมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะประเทศบริเวณใกล้เคียงกัน และมีความสอดคล้องกันทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ย่อมจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจที่มีความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ และแข่งขันกับตลาดใหญ่ๆ ที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจได้

ทั้งนี้ประเทศไทย ซึ่งมีการส่งออกสินค้าเกษตรต่างๆ ในเวทีการค้าพหุภาคี การรวมตัวของอาเซียนหรือกลุ่มเกรนส์ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ส่งออกสินค้าเกษตรที่รวมถึงประเทศไทยด้วย ทำให้ประเทศไทยมีอำนาจในการต่อรอง เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศในเวทีการค้าโลก และจากการเป็นภาคีสมาชิกขององค์การการค้าโลก ทำให้ไทยมีพื้นที่สำหรับร้องเรียน ในการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศ รวมถึงการร่วมกับประเทศภาคีอื่นๆ ที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน โดยองค์การการค้าโลกเป็นองค์กรกลางสำหรับการแสดงความคิดเห็น เพื่อให้มีอำนาจต่อรองสูงขึ้น และผลักดันให้การแก้ไขปัญหาบรรลุเป้าหมายตามต้องการ จึงแสดงให้เห็นว่าการเจรจาทางการค้าระหว่างประเทศในทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับพหุภาคี และภูมิภาค ถือเป็นกลยุทธการเพิ่มอำนาจต่อรองในการเจรจาทางการค้า เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางการค้า รวมถึงการปกป้องและรักษาผลประโยชน์ของประเทศตนเอง (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2548)

สถานการณ์การค้าข้าวของประเทศไทย

ผลผลิตข้าวโดยเฉลี่ยตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2544/45-2555/52 ประเทศไทยมีผลผลิตข้าวรวมเฉลี่ย 29.28 ล้านตันข้าวเปลือก จำแนกเป็น ข้าวนาปี และข้าวนาปรัง มีผลผลิตจำนวน 22.498 และ 6.787 ล้านตันข้าวเปลือก ตามลำดับ ผลผลิตข้าวของไทยมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นและลดลงปีเว้นปี แต่อัตราการเติบโตเฉลี่ยตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2544/45-2555/52 เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.667 (ตารางที่ 8) โดยผลผลิตข้าวของประเทศไทยปี พ.ศ. 2550/51 มีประมาณ 32.099 ล้านตันข้าวเปลือก จำแนกเป็นข้าวนาปี 23.308 ล้านตันข้าวเปลือก ข้าวนาปรัง 8.791 ล้านตันข้าวเปลือก ซึ่งสูงที่สุดเป็นประวัติการณ์

อย่างไรก็ตามภาวะตลาดเป็นของผู้ขายเนื่องจากวิกฤตการณ์อาหารโลกประกอบกับหลายประเทศโดยเฉพาะอินเดียและเวียดนาม ได้กำหนดมาตรการเข้มงวดหรือห้ามส่งออกข้าว ประเทศไทยส่งออกข้าวเฉลี่ยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544- 2551 ปริมาณ 8.3 ล้านตัน โดยในปี พ.ศ. 2551 ประเทศไทยส่งออกข้าวมากที่สุด จำนวน 10.0 ล้านตัน สอดคล้องการผลิตข้าวที่มากที่สุดเป็นประวัติการณ์ ขณะเดียวกันมูลค่าการส่งออกข้าวเพิ่มสูงขึ้นมาก คิดเป็นร้อยละ 78.92 ของมูลค่าการส่งออกข้าวในปี พ.ศ. 2550 (ตารางที่ 9) เนื่องจากราคาข้าวโลกสูงขึ้นมาก ซึ่งได้แสดงไว้ในข้างต้น (ภาพที่ 2) โดยราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี ของข้าวอ้างอิงทุกชนิดเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2550 เช่น ราคาข้าวบาสมาดิปากีสถาน ราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี เพิ่มขึ้นจาก 677 เหรียญสหรัฐฯต่อตัน เพิ่มขึ้นเป็น 1,077 เหรียญสหรัฐฯต่อตัน ในปี พ.ศ. 2551 ราคาข้าวขาวไทย 100% ชั้น 2 เพิ่มขึ้นจาก 335 เหรียญสหรัฐฯต่อตัน เพิ่มขึ้นเป็น 695 เหรียญสหรัฐฯต่อตัน ในปี พ.ศ. 2551 และข้าวขาวเวียดนาม 5% เพิ่มขึ้นจาก 313 เหรียญสหรัฐฯต่อตัน เพิ่มขึ้นเป็น 614 เหรียญสหรัฐฯต่อตัน ในปี พ.ศ. 2551 (กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา, 2553ก)

ตารางที่ 8 ปริมาณการผลิตข้าวเปลือกของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2543/44-2551/52

(หน่วย: ล้านตันข้าวเปลือก)

ปี พ.ศ.	นาปี	นาปรัง	ผลผลิตรวม	อัตราการเติบโต (ร้อยละ)
2543/44	19.78	6.05	25.84	-
2544/45	22.41	5.62	28.03	8.47
2545/46	21.56	6.42	27.99	-0.15
2546/47	23.14	6.33	29.47	5.29
2547/48	22.65	5.88	28.53	-3.17
2548/49	23.53	6.75	30.29	6.14
2549/50	22.84	6.80	29.64	-2.14
2550/51	23.30	8.79	32.09	8.28
2551/52	23.23	8.41	31.65	-1.39
ค่าเฉลี่ย ปี พ.ศ. 2543/44-2551/52	22.49	6.78	29.28	2.66

ที่มา: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2553ข)

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาการส่งออกข้าวชนิดต่างๆ ของประเทศไทย มูลค่าการส่งออกข้าวขาวและข้าวหอมมะลิของไทย มีมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2551 มากที่สุดเป็นสองอันดับแรก โดยคิดเป็นร้อยละ 36.70 และ 24.83 (ภาพที่ 5) ขณะเดียวกันปริมาณส่งออกเฉลี่ยตั้งแต่ปี พ.ศ.

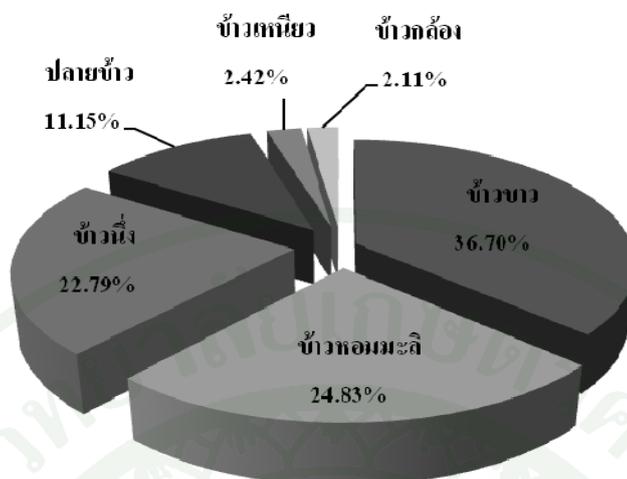
2544-2551 ข้าวขาวมีปริมาณส่งออกเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือข้าวหนึ่ง และข้าวหอมมะลิ (กระทรวงพาณิชย์, 2553ข) ถึงแม้ว่าปริมาณการส่งออกเฉลี่ยจะน้อยกว่าข้าวขาวและข้าวหนึ่ง แต่มูลค่าส่งออกเฉลี่ยกลับมากกว่าข้าวหนึ่ง เนื่องจากราคาข้าวหอมมะลิมีราคาสูงทั้งตลาดในประเทศไทยและตลาดต่างประเทศ อาทิเช่น ราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี ปี พ.ศ. 2550 ข้าวหอมไทยมีราคา 550 เหรียญสหรัฐต่อดัน ส่วนข้าวขาว 100% ชั้น 2 ของไทยมีราคา 335 เหรียญสหรัฐต่อดัน (กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา, 2553ข)

ตารางที่ 9 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวสารของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2544-2551

ปี พ.ศ.	ปริมาณการส่งออกข้าว (ตัน)	อัตราการเติบโต (ร้อยละ)	มูลค่าการส่งออกข้าว (เหรียญสหรัฐ)	อัตราการเติบโต (ร้อยละ)
2544	7,664,958	-	1,582.74	-
2545	7,327,025	-4.41	1,631.71	3.09
2546	7,342,940	0.22	1,833.85	12.39
2547	9,975,752	35.86	2,693.00	46.85
2548	7,495,904	-24.86	2,328.96	-13.52
2549	7,494,140	-0.02	2,583.04	10.91
2550	9,192,518	22.66	3,467.43	34.24
2551	10,216,128	11.14	6,204.08	78.92
ค่าเฉลี่ย ปี พ.ศ. 2544-2551	8,338,670	5.80	2,790.60	24.70

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์ (2553ข)

ถึงแม้ว่าข้าวทั้งสองชนิดจัดอยู่ในประเภทข้าวเจ้าเหมือนกัน แต่ข้าวหอมมะลิเป็นข้าวเจ้าที่มีคุณภาพแตกต่างจากข้าวขาวทั่วไปของไทย กล่าวคือ เมื่อบริโภคเป็นข้าวสวยจะได้ข้าวสุกนุ่ม เหนียว และมีกลิ่นหอม ดังนั้น ข้าวหอมมะลิจึงได้รับความนิยมทั้งในหมู่คนไทยและต่างประเทศ ข้าวหอมมะลิของไทยนี้ เดิมเป็นที่รู้จักในต่างประเทศว่า จัสมินไรส์ (งามชื่น คงเสรี, 2547) ความนิยมแพร่หลายทำให้ผู้ประกอบการผลิตข้าวในต่างประเทศพยายามที่จะปรับปรุงพันธุ์ให้มีคุณภาพใกล้เคียงกับ ข้าวหอมมะลิของไทย ทำให้เกิดการปลอมปนของข้าวในข้าวหอมมะลิขึ้น จนมีการร้องเรียนจากผู้บริโภคทั้งภายในและต่างประเทศ ในปี พ.ศ. 2540 กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ จึงได้จัดทำมาตรฐานข้าวหอมมะลิบรรจุถุงสำหรับบริโภคภายในประเทศขึ้น ต่อมาปี พ.ศ. 2544 กรมการค้าต่างประเทศได้ปรับปรุงมาตรฐานข้าวหอมมะลิไทยอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ข้าวหอมมะลิไทยมีคุณภาพมาตรฐานเป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ภาพที่ 5 มูลค่าการส่งออกข้าวโดยเฉลี่ยของประเทศไทย แยกตามชนิดข้าว ปี พ.ศ. 2544-2551
ที่มา: กระทรวงพาณิชย์ (2553ข)

ตลาดส่งออกข้าวขาวที่สำคัญของไทย ได้แก่ ประเทศอิรัก อิหร่าน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ประเทศอิรักและอิหร่าน มีปริมาณสัดส่วนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 13.16 และ 12.04 ของปริมาณการส่งออกข้าวขาวของไทย ตามลำดับ ประเทศฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย คิดเป็นร้อยละ 9.23 7.53 และ 7.41 ของปริมาณการส่งออกข้าวขาวของไทย ตามลำดับ (ตารางที่ 10) ประเทศคู่แข่งที่สำคัญในการส่งออกข้าวขาวของไทย คือ ประเทศเวียดนาม เช่น ตลาดในประเทศฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ซึ่งเดิมไทยเคยเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ในสองประเทศนี้ แต่ปัจจุบันเวียดนามได้กลายเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ในสองประเทศนี้แทนประเทศไทย ส่วนตลาดข้าวในมาเลเซียนั้น ประเทศไทยคือผู้ส่งออกรายใหญ่มากตลอด กระทั่งในปี พ.ศ. 2552 มาเลเซียได้นำเข้าข้าวจากเวียดนามมากที่สุดถึง 0.860 ล้านตัน ขณะที่นำเข้าจากไทย 0.144 ล้านตัน สาเหตุที่ประเทศมาเลเซียนำเข้าข้าวจากเวียดนามมากกว่าไทย เนื่องมาจากราคาข้าวเวียดนามถูกกว่าข้าวของไทย ประมาณ 100 เหรียญสหรัฐต่อตัน (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2553ข) แต่ประเทศไทยยังคงได้เปรียบในด้านการคุณภาพข้าวและการขนส่ง ทั้งนี้ประเทศเวียดนามใช้กลยุทธ์ด้านราคาในการแข่งขัน เนื่องจากเวียดนามมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าประเทศไทย ทำให้ราคาข้าวของเวียดนามต่ำกว่าไทย (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2551ก)

ตารางที่ 10 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวขาวโดยเฉลี่ยของไทย ไปยังประเทศคู่ค้าสำคัญ ปี พ.ศ. 2544-2551

ประเทศ	ปริมาณการส่งออกข้าวขาว			มูลค่าการส่งออกข้าวขาว		
	ปริมาณเฉลี่ย	สัดส่วนเฉลี่ย	อัตราการ	มูลค่าเฉลี่ย	สัดส่วนเฉลี่ย	อัตราการ
	2544-2551	2544-2551	เติบโตเฉลี่ย	2544-2551	2544-2551	เติบโตเฉลี่ย
	(พันตัน)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(เหรียญสหรัฐฯ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
โลก	2,729.42	100.00	24.32	948,452.00	100.00	23.04
อิรัก	359.22	13.16	52.22	126,584.56	13.35	45.56
อิหร่าน	328.62	12.04	187.02	113,084.73	11.92	34.08
ฟิลิปปินส์	251.79	9.23	57.00	85,618.27	9.03	92.22
อินโดนีเซีย	205.59	7.53	-18.53	44,815.59	4.73	-16.85
มาเลเซีย	202.12	7.41	83.57	85,486.63	9.01	54.01
อื่น ๆ	1,384.89	50.74	39.45	492,862.23	51.96	35.96

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์ (2553)

ข้าวหอมมะลิของประเทศไทยเป็นข้าวที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเดียวที่ผลิตข้าวหอมมะลิได้คุณภาพดีที่สุด เนื่องจากมีสภาพพื้นที่เพาะปลูกเหมาะสมตามธรรมชาติ โดยแหล่งปลูกข้าวหอมที่ดีที่สุดในประเทศไทย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเขตทุ่งกุลาร้องไห้และมีพื้นที่เพาะปลูกครอบคลุมกว่า 19 ล้านไร่ (ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า, 2553) แนวโน้มการผลิตและการส่งออกข้าวหอมมะลิในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่องทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ ความต้องการบริโภคข้าวหอมมะลิในตลาดโลกยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน โดยตลาดส่งออกข้าวหอมมะลิสำคัญของไทย คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา จีน ฮองกง และสิงคโปร์ มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยปี พ.ศ. 2544-2551 เพิ่มขึ้น โดยสัดส่วนเฉลี่ยปริมาณการส่งออกข้าวหอมมะลิร้อยละ 20 ของปริมาณการส่งออกข้าวหอมมะลิไทย คือสหรัฐอเมริกา อันดับสอง คือ ประเทศจีนคิดเป็นร้อยละ 15.96 ของปริมาณการส่งออกข้าวหอมมะลิไทย ส่วนฮ่องกงและสิงคโปร์ คิดเป็นร้อยละ 13.96 และ 8.00 ของปริมาณการส่งออกข้าวหอมมะลิไทย ตามลำดับ (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวหอมมะลิโดยเฉลี่ยของไทย ไปยังประเทศคู่ค้าสำคัญ
ปี พ.ศ. 2544-2551

ประเทศ	ปริมาณการส่งออกข้าวหอมมะลิ			มูลค่าการส่งออกข้าวหอมมะลิ		
	ปริมาณเฉลี่ย	สัดส่วนเฉลี่ย	อัตราการ	มูลค่าเฉลี่ย	สัดส่วนเฉลี่ย	อัตราการ
	2544-2551	2544-2551	เติบโตเฉลี่ย	2544-2551	2544-2551	เติบโตเฉลี่ย
	(พันตัน)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(เหรียญสหรัฐฯ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)
โลก	1,305.74	100.00	122.12	692,919.66	100.00	95.54
สหรัฐอเมริกา	263.21	20.16	126.64	142,189.25	20.52	112.28
จีน	208.40	15.96	262.45	96,902.65	13.98	217.19
ฮ่องกง	182.12	13.95	35.00	93,722.66	13.53	28.98
สิงคโปร์	104.40	8.00	66.35	53,778.42	7.76	57.11
มาเลเซีย	79.96	6.12	46.11	46,129.23	6.66	53.61
อื่นๆ	467.66	35.82	407.31	265,963.60	38.38	319.19

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์ (2553ข)

ข้าวหอมมะลิได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและมีราคาสูงในตลาดต่างประเทศ ทำให้หลายประเทศพยายามวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวหอมให้ได้คุณภาพใกล้เคียงกับข้าวหอมมะลิของไทย วัตถุประสงค์หลักเพื่อใช้บริโภคทดแทนข้าวหอมมะลิภายในประเทศของตน และผลิตเพื่อการค้าแข่งขันกับข้าวหอมมะลิ ซึ่งประเทศที่มีศักยภาพในการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวหอม ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา จีน เวียดนาม และออสเตรเลีย (วัลลภ มานะชญญา, 2546) ศักยภาพในนี้หมายถึงประเทศที่ได้มีการค้นคว้า วิจัย พัฒนาทดลองพันธุ์ ปรับปรุงพันธุ์ มีการทดลองเพาะปลูกอย่างจริงจังในพื้นที่จำนวนมาก ผลผลิตที่ได้สามารถนำมาจำหน่ายแข่งขันเชิงพาณิชย์กับข้าวหอมมะลิของไทยได้ นอกจากประเทศเหล่านี้ ยังมีอีกหลายประเทศมีการปลูกข้าวหอมเช่นกัน อาทิ ประเทศพม่า ประเทศลาว ประเทศกัมพูชา ซึ่งล้วนมีข้าวหอมท้องถิ่นของตัวเองทั้งสิ้น แต่รัฐบาลยังไม่ได้ให้ความสำคัญที่จะพัฒนาศักยภาพของข้าวหอมท้องถิ่นมากเท่าที่ควร จึงยังไม่มีศักยภาพในการแข่งขันเชิงพาณิชย์กับข้าวหอมมะลิของประเทศไทย

แม้ว่าข้าวหอมมะลิจะเป็นสินค้าคุณภาพที่มีศักยภาพในการส่งออกสูง เนื่องจากตลาดมีความต้องการมาก เป็นที่นิยมของผู้บริโภค และยังมีตลาดเปิดให้กับข้าวหอมมะลิอีกมาก แต่ข้าวหอมมะลิของไทยก็ยังมีปัญหาในการส่งออก เช่น ปัญหาการปลอมปนข้าวหอมมะลิของตลาดในต่างประเทศ การแข่งขันตัดราคากันเองของผู้ส่งออกไทย (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2553ค) การเปลี่ยนชื่อเรียกข้าวหอมมะลิเป็นภาษาอังกฤษบ่อยครั้ง เช่น เดิมใช้คำว่า Scented Rice บ้าง

Fragrant Rice และ Jasmine Rice กระทั่งต่อมาจะใช้คำว่า Thai Hom Mali Rice เป็นทางการสำหรับข้าวหอมมะลิไทย ทำให้เกิดความสับสนต่อลูกค้าในต่างประเทศ และปัญหาคุณภาพข้าวหอมมะลิ โดยเฉพาะคุณภาพความหอม เนื่องมาจากการไม่รักษามาตรฐานในด้านการผลิต เริ่มตั้งแต่การเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การแปรสภาพจนถึงขั้นตอนการจัดหน่าย ซึ่งจะ เป็นปัญหาในการส่งออกข้าวหอมมะลิไทยในระยะยาว (วัลลภ มานะธัญญา, 2546)

นโยบาย กฎระเบียบ และขั้นตอนการส่งออกข้าวของประเทศไทย

รัฐบาลไทยมีนโยบายให้มียุทธศาสตร์ข้าวเพื่อแก้ไขปัญหาข้าวอย่างเป็นระบบ ทั้งระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว เพื่อสร้างความเข้มแข็งของระบบการผลิต การค้าข้าวทั้งภายในและต่างประเทศอย่างยั่งยืน โดยยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี พ.ศ. 2550-2554 ซึ่งส่วนหนึ่งของพันธกิจการส่งออกข้าวของไทย คือ ผลักดันการส่งออกสินค้าข้าว ด้วยการใช้นโยบายเชิงรุกในการรักษาตลาดเดิมและเพิ่มตลาดใหม่ และกลยุทธ์การตลาดต่างประเทศ ได้แก่

1. จัดระบบการส่งออก โดยการจดทะเบียนผู้ส่งออก เพื่อให้สามารถกำกับดูแลมิให้ผู้ส่งออกมีการตัดราคาส่งออกข้าวในต่างประเทศ หรือรวมตัวกันกำหนดราคาข้าวภายในประเทศ
2. สร้างความร่วมมือในระดับภูมิภาค โดยกระชับและขยายความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ เวียดนาม พม่า ลาว กัมพูชา อินโดนีเซีย บรูไน ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และมาเลเซีย
3. การสร้างภาพลักษณ์สินค้าข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าวไทย โดยจัดให้มีหน่วยงานจัดทำข้อมูลโภชนาการและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์พันธกิจประโยชน์ทางโภชนาการ และการปลอดภัยตัดแต่งพันธุกรรม เพื่อเสริมสร้างจุดแข็งของข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าวไทย รวมทั้งการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละตลาด
4. การส่งออกข้าวรัฐต่อรัฐในตลาดที่เอกชนไม่สามารถเข้าถึงและสนับสนุนให้กลุ่มและสถาบันเกษตรกรมีส่วนร่วมในการส่งออกข้าวรัฐต่อรัฐภายใต้ระเบียบของราชการ
5. ส่งเสริมการส่งออกข้าวของเอกชน โดยจัดคณะผู้แทนการค้าภาครัฐร่วมกับภาคเอกชนเจรจาแก้ไขปัญหาการค้าข้าวระหว่างประเทศ

6. พัฒนาระบบมาตรฐานและการรับรองให้ได้มาตรฐานสากล โดยให้มีหน่วยงานรับรอง โดยเฉพาะการเจาะตลาดจำเพาะ (Niche Market) ได้แก่ ข้าวอินทรีย์ ข้าวกล้องอนามัย และพัฒนา รูปแบบข้าว ผลิตภัณฑ์แปรรูปสารสกัดจากข้าวและบรรจุภัณฑ์เพื่อสนองรสนิยมตลาดที่เปลี่ยนแปลง

7. ปรับปรุงมาตรฐานข้าวไทยและข้าวหอมมะลิไทยให้เป็นมาตรฐานสากลและสร้างความเชื่อมั่นในมาตรฐานข้าวไทย

8. กำหนดตำแหน่งข้าวไทยในตลาดต่างประเทศในแต่ละชนิด และคุณภาพข้าวให้ชัดเจน โดยการศึกษาวิจัยเพื่อเข้าสู่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง

9. พัฒนาระบบข้อมูลการส่งออก โดยการเชื่อมข้อมูลกับหน่วยงานและกลุ่มประเทศความร่วมมือต่างๆ เพื่อสร้างฐานข้อมูลครบวงจร และพัฒนาระบบบริการการส่งออกโดยการให้บริการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

การส่งออกข้าวของประเทศไทย มีการยกเว้นอัตราภาษีอากรขาออก และสินค้าข้าวเป็นสินค้าที่ไม่ควบคุมในการส่งออก แต่ถ้าประเทศผู้นำเข้าต้องการการรับรองเกี่ยวกับเรื่องใด ผู้ส่งออกต้องไปขอในรับรองการส่งออกด้วย สำหรับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร สามารถขอสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรได้ หากส่งออกไปยังกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ประเทศแคนาดา และ โปแลนด์ เป็นต้น ทั้งนี้สามารถตรวจสอบการได้รับพิเศษทางภาษีศุลกากรได้ที่กรมการค้าต่างประเทศ

ในขั้นตอนการส่งออก ผู้ค้าข้าวส่งออกต้องขออนุญาตประกอบการค้าข้าว ที่กรมการค้าภายใน และลงทะเบียนเป็นผู้ส่งออกข้าว ที่สำนักงานการค้าข้าวต่างประเทศ กรมการค้าต่างประเทศ โดยผู้ประกอบการค้าข้าวส่งจำหน่ายต่างประเทศมี 3 ประเภท ได้แก่ ผู้ค้าข้าวส่งไปต่างประเทศทั่วไป คือ ผู้ส่งออกข้าวที่เป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด ผู้ส่งออกเป็นรัฐวิสาหกิจ ทั้งบริษัทจำกัด หรือบริษัทจำกัดที่ทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจร่วมหุ้น และผู้ส่งออกที่เป็นสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกร ทั้งนี้ การยื่นความจำนงขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้ส่งออกข้าวของผู้ส่งออกข้าวหอมมะลิ และผู้ส่งออกข้าวอื่นๆ โดยผู้ส่งออกข้าวหอมมะลิจะต้องจดทะเบียนเป็นผู้ทำการค้าขาออกสินค้ามาตรฐาน และต้องยื่นคำร้องตรวจสอบมาตรฐานสินค้าและขอใบรับรองมาตรฐานสินค้าฝ่ายมาตรฐานสินค้า สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2553)

บทที่ 4

ตลาดนำเข้าข้าวหอมมะลิและข้าวขาวที่สำคัญของประเทศไทย

ข้าวหอมมะลิและข้าวขาวเป็นข้าวที่มีความสำคัญในการส่งออกข้าวของไทย การค้าข้าวระหว่างประเทศของไทยยังคงต้องเผชิญกับการแข่งขันกับประเทศผู้ส่งออกรายอื่นๆ นอกจากนี้ประเทศคู่ค้าข้าวของไทยยังมีการเพิ่มผลผลิตข้าวให้มากเพียงพอต่อความต้องการภายในประเทศ ทำให้การค้าข้าวระหว่างประเทศของไทยต้องปรับเปลี่ยนไปด้วย ในบทนี้จึงทำการศึกษาระบบการค้าข้าวหอมมะลิและข้าวขาวของไทย และประเทศส่งออกข้าวที่เป็นคู่แข่งของไทยด้วย

คุณภาพข้าว

ปัจจุบันการผลิตข้าวนอกจากจะคำนึงถึงผลผลิตแล้ว ยังต้องคำนึงถึงคุณภาพเมล็ดข้าวควบคู่กันด้วย โดยปกติ คุณภาพ และมาตรฐาน หรือเกรด ของข้าวมักใช้แทนกันเสมอ (อัมมาร สยามวาลา, 2537) แต่มาตรฐานข้าวเป็นเพียงส่วนหนึ่งของคุณภาพข้าว ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ คุณภาพ การสี คุณภาพการหุงต้ม รับประทานและการแปรรูป คุณภาพทางด้านโภชนาการ และคุณภาพตามมาตรฐานซื้อขาย โดยจะพิจารณาได้จาก

1. มาตรฐานข้าว ส่วนใหญ่จะพิจารณาความยาวของเมล็ดข้าว ส่วนประกอบของข้าวเปอร์เซ็นต์ของข้าวหัก ชั้นของการสี ปริมาณความชื้น สิ่งเจือปน ความใสของเมล็ดข้าว คุณภาพการหุง อัตราส่วนของมิโลส อุณหภูมิของแป้งที่สุก ความคงตัวของแป้ง และความยืดตัวของเมล็ด (มณฑิร สติมานนท์, 2549)

2. คุณภาพในการหุงต้ม คือคุณสมบัติทางเคมีและกายภาพของข้าว เช่น เมื่อหุงสุกข้าวมีความร่วนหรือเหนียว แข็งหรือนุ่ม สุกเร็วหรือสุกช้า มีกลิ่นหอมหรือไม่เป็นดิน ซึ่งคุณภาพในการหุงต้มนี้จะมีความเกี่ยวข้องกับผู้บริโภคโดยตรง รวมถึงเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและประเพณีในการครองชีพ เชื่อมโยงกับฐานะทางเศรษฐกิจของผู้บริโภคด้วย (ผาณิต ชัยรุ่งโรจน์, 2545)

เนื่องจากประเทศไทยสินค้าข้าวเป็นสินค้าเกษตรควบคุมจึงต้องมีการกำหนดให้มีมาตรฐานสินค้า เพื่อกำกับการผลิตและการค้าให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน นอกจากนั้นเพื่อให้มีคุณภาพมากเพียงพอในการแข่งขันกับประเทศผู้ผลิตและผู้ส่งออกรายอื่น เช่น การซื้อขาย

ข้าวสารขาว กำหนดให้เป็นไปตามมาตรฐานสินค้าข้าวปี พ.ศ. 2540 และมาตรฐานข้าวหอมมะลิไทยปี พ.ศ. 2544 ซึ่งประกาศโดยกระทรวงพาณิชย์ ส่วนมาตรฐานข้าวส่งออกสำหรับส่งออกข้าวไปจำหน่ายต่างประเทศนั้น มีกำหนดมาตรฐานของกระทรวงพาณิชย์ที่ประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษา โดยกรมการค้าต่างประเทศ เป็นการกำหนดชั้นข้าวออกเป็น 4 ชั้น คือ ข้าวเมล็ดยาวชั้น 1 ข้าวเมล็ดยาวชั้น 2 ข้าวเมล็ดยาวชั้น 3 และข้าวเมล็ดสั้น ส่วนของคุณภาพของการสีข้าวที่สัมพันธ์กับมาตรฐานของข้าวแยกออกเป็น 4 ระดับคือ สีดีมาก สีดี สีค่อนข้างดี และสีธรรมดา (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2551ก)

การจำแนกสินค้าข้าวส่งออกในระบบการค้าระหว่างประเทศนั้น สอดคล้องกับระบบการจำแนกมาตรฐานข้าวของกรมการค้าต่างประเทศ การกำหนดมาตรฐานข้าวได้จำแนก ประเภทข้าวออกเป็น 4 ประเภท คือ ข้าวขาว ข้าวกล้อง ข้าวเหนียว และข้าวหนึ่ง ส่วนเกรดข้าวนั้น มาตรฐานข้าวแต่ละเกรดจะมีการกำหนดคุณสมบัติไว้ซึ่งชนิดและองค์ประกอบของเมล็ดข้าวว่าเป็นชนิดเมล็ดยาวหรือเมล็ดสั้น ทั้งที่เป็นข้าวเต็มเมล็ด ต้นข้าว ข้าวหักใหญ่ ข้าวหัก และปลายข้าว ในสัดส่วนที่ผสมลงไป เช่นข้าวหอมมะลิแบ่งเป็น 6 เกรด คือ ข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 1 ชั้น 2 ชั้น 3 และ 5% 10% 15% ส่วนข้าวขาวแบ่งเป็น 13 เกรด เป็นต้น (ตารางผนวกที่ 1)

การนำเข้าหรือส่งออกสินค้าแต่ละชนิดนั้น จะมีการกำหนดพิกัดอัตราศุลกากรตามระบบฮาร์โมนีในการจัดสินค้า ออกเป็นหมวด ตอน ประเภท และประเภทย่อย ซึ่งระบบนี้จะแบ่งสินค้าที่เหมือนกันของแต่ละประเทศเพื่อสะดวกในการค้าระหว่างประเทศ โดยสินค้าข้าวจะจัดอยู่ในตอนที่ 10 ประเภทที่ 06 ประเภทย่อยที่ 01 02 03 และ 04 เป็นต้น รหัสฮาร์โมนีในประเทศที่เป็นสมาชิกขององค์การศุลกากรโลกทุกประเทศต้องใช้ ซึ่งจะมีการปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการค้าทุกๆ 4-5 ปี ซึ่งการปรับปรุงครั้งล่าสุด คือรหัสฮาร์โมนีในปี พ.ศ. 2550 กำหนดตัวเลขมี 10 หลัก โดย 7 หลักแรกกำหนดโดยองค์การการค้าโลก ส่วน 3 หลัก ต่อจากนั้นจะกำหนดโดยแต่ละประเทศ ดังนั้นคำสาทที่ใช้ในการกำหนดสินค้า คือพิกัดรหัสสถิติ (กรมศุลกากร, 2551)

ปัจจุบันการกำหนดพิกัดรหัสสถิติของประเทศอาเซียนจะใช้เหมือนกัน 10 ประเทศ โดยจะมีพิกัด 8 หลัก แต่จะแตกต่างกันในหลักที่ 9-11 เพราะเป็นสิทธิ์ในการกำหนดโดยแต่ละประเทศ โดยประเทศอื่นๆ อีก 124 ประเทศ และกลุ่ม EU จะใช้พิกัด 6 หลัก จะแตกต่างกันในหลักที่ 7-8 ซึ่งในปี พ.ศ. 2550 การส่งออกข้าวของไทยนั้นข้าวแต่ละเกรดจะมีพิกัดรหัสสถิติ 11 หลัก ส่วนประเทศอาเซียนส่วนใหญ่จะใช้กำหนดพิกัดรหัสสถิติการส่งออกและนำเข้าสินค้าข้าวเพียง 8-10 หลักเท่านั้น และประเทศนอกเหนือจากอาเซียนส่วนใหญ่ก็ใช้เพียง 6 หลักเท่านั้น

ตลาดนำเข้าข้าวหอมมะลิที่สำคัญของประเทศไทย

ตลาดข้าวหอมมะลิที่สำคัญของประเทศไทยนั้น เมื่อพิจารณาจากปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวขาวของไทย จากตารางที่แสดงไว้ข้างต้น (ตารางที่ 11) ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศจีน ฮองกง และประเทศสิงคโปร์ โดยประเทศคู่ค้าสำคัญนี้มีสัดส่วนคิดเป็นประมาณร้อยละ 50 ของปริมาณการส่งออกข้าวหอมมะลิของไทย

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา

การบริโภคข้าวในสหรัฐอเมริกามีแนวโน้มการเติบโตเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในปี พ.ศ. 2543 อัตราการบริโภคข้าวโดยรวมต่อคนต่อปี ของผู้บริโภคสหรัฐอเมริกาอยู่ในระดับสูงสุดเป็นประวัติการณ์ คือ 27.1 ปอนด์ต่อคนต่อปี เปรียบเทียบกับอัตราการบริโภค 26.5 ปอนด์ต่อคนต่อปีในปี พ.ศ. 2542 คิดเป็นอัตราการเติบโตร้อยละ 22 (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2552) ซึ่งเพิ่มขึ้นทั้งการบริโภคในครัวเรือนและการบริโภคทางอุตสาหกรรม แต่การเติบโตของการบริโภคทางอุตสาหกรรมดำเนินไปรวดเร็วว่าการบริโภคในครัวเรือน เนื่องจากมีการส่งเสริมการบริโภคข้าวอย่างเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิตข้าวในสหรัฐอเมริกา และความนิยมบริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงซึ่งมาจากพืชต่างๆ รวมทั้งข้าว รวมทั้งการเติบโตของตลาดและความนิยมบริโภคอาหารสำเร็จรูปพร้อมรับประทาน ซึ่งอาหารสำเร็จรูปแช่เยือกแข็งได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก อาหารประเภทนี้มีการนำเข้าข้าวในรูปแบบต่างๆ เป็นจำนวนมาก

ประมาณร้อยละ 90 ของข้าวที่ใช้ในการบริโภคภายในประเทศเป็นข้าวที่ทำการผลิตได้ภายในสหรัฐอเมริกา (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2552) การนำเข้าข้าวเกือบจะทั้งสิ้นเป็นการนำเข้าเพื่อตอบสนองตลาดการบริโภคของผู้บริโภคสหรัฐอเมริกาเชื้อสายเอเชียต่างๆ แยกตามประเทศแหล่งที่มาและชนิดของข้าวที่นิยมบริโภค ส่วนใหญ่ข้าวนำเข้าเพื่อการบริโภคโดยตรงจะเป็นข้าวหอมมะลิจากประเทศไทย สำหรับผู้บริโภคสหรัฐอเมริกาเชื้อสายฮิสแปนิก มีความคุ้นเคยและมีการบริโภคข้าวมากกว่าผู้บริโภคสหรัฐอเมริกาเชื้อสายยุโรปอื่นๆ อาหารพื้นเมืองของผู้บริโภคกลุ่มนี้มีข้าวเป็นองค์ประกอบสำคัญอยู่แพร่หลายกว่าผู้บริโภคกลุ่มแรก แต่เนื่องจากผู้บริโภคกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มชนที่มาจากประเทศที่เป็นตลาดข้าวสำคัญของสหรัฐอเมริกาได้และอเมริกากลาง ดังนั้นจึงมีความคุ้นเคยกับการบริโภคข้าวของสหรัฐอเมริกามาตั้งแต่บรรพบุรุษ

ผู้บริโภคที่ไม่ใช่กลุ่มผู้บริโภคข้าวเป็นหลัก ซึ่งนิยมบริโภคอาหารประเภทบำรุงสุขภาพ ในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา การบริโภคข้าวของผู้บริโภคกลุ่มนี้มีการเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน

และมีแนวโน้มว่าการเติบโตจะคงดำเนินไปอย่างเข้มแข็งในอนาคต ผู้บริโภคในกลุ่มนี้สามารถแยกออกได้เป็นกลุ่มย่อย 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริโภคทั่วไป ข้าวที่ผู้บริโภคกลุ่มนี้รับประทานโดยปกติจะเป็นข้าวขาวเมล็ดยาวที่ผลิตได้ในสหรัฐอเมริกา เนื่องจากเป็นข้าวพื้นเมืองดั้งเดิม และคุณสมบัติของข้าวที่เมื่อหุงแล้ว่วนเป็นเมล็ดๆ ทำให้เหมาะสมกับการบริโภคพร้อมกับอาหารพื้นเมืองประจำวันอื่นๆ เช่น ซุป สลัด หรือข้าวกับเนื้อสัตว์ หรือผักต่างๆ อบในน้ำซุปรหรืออื่นๆ ที่ปรุงแต่งแล้ว ส่วนอีกกลุ่มผู้บริโภคซึ่งสนใจการบริโภคอาหารประเภทบำรุงสุขภาพมาเป็นพิเศษ ข้าวที่บริโภคกลุ่มนี้นิยมบริโภคเป็นข้าวที่มาจากปลูกโดยไม่มีการใส่ยาฆ่าแมลงหรือปุ๋ยเคมี แม้ว่าข้าวประเภทนี้จะมีราคาแพงกว่าข้าวประเภทอื่นมากก็ตาม และนิยมข้าวที่ถูกจัดประเภทเป็น Organic หรือ Exotic คือข้าวแปลกๆ ที่ไม่ใช่ข้าวที่ผลิตได้เป็นจำนวนมากในสหรัฐอเมริกา เช่น ข้าวบาสมาดิ และข้าวหอม เป็นต้น

การนำเข้าข้าวของสหรัฐอเมริกาทั้งที่เป็นข้าวหอมเมล็ดยาว และข้าวบาสมาดิกำลังได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในตลาดสหรัฐอเมริกา สืบเนื่องมาจากการขยายตัวของจำนวนประชากรสหรัฐอเมริกาที่เป็นชนกลุ่มน้อยที่บริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก ปัจจุบันสหรัฐอเมริกานำเข้าข้าวคิดเป็นร้อยละ 8 ของอุปทานข้าวรวมทั้งสิ้นของสหรัฐอเมริกา และมีการประมาณการณ์ว่าอีกสิบปีข้างหน้าอัตราเฉลี่ยของการขยายตัวของการนำเข้าข้าวจะเท่ากับร้อยละ 3 ต่อปี และข้าวนำเข้าคิดเป็นร้อยละ 9-10 ของอุปทานข้าวรวมทั้งสิ้นของสหรัฐอเมริกา ซึ่งกระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกาได้ประเมินว่าในระยะ 25 ปีที่ผ่านมาการนำเข้าข้าวหอมเมล็ดยาวจากเอเชียมีการขยายตัวสูงมาก คาดว่าในปี พ.ศ. 2553 การนำเข้าข้าวเมล็ดยาวจะขยายตัวร้อยละ 10 (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2553ข) และมีประมาณการว่าการขยายตัวของการนำเข้าข้าวในระยะสิบปีข้างหน้า มาจากการขยายตัวของการนำเข้าข้าวหอม

ตลาดข้าวในสหรัฐอเมริกาคือเป็นตลาดข้าวของผู้มีรายได้สูง ทำให้ข้าวที่ส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกา ส่วนใหญ่เป็นข้าวที่มีคุณภาพสูง หรือเป็นข้าวหอม เช่น ข้าวหอมมะลิของไทย หรือข้าวบาสมาดิของอินเดีย และปากีสถาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา ประเทศไทยส่งออกข้าวไปสหรัฐอเมริกามากที่สุด (มณเฑียร สติมานนท์, 2549) ในปี พ.ศ. 2552 ประเทศสหรัฐอเมริกานำเข้าข้าวจากไทยมากเป็นอันดับหนึ่ง ปริมาณ 4.3 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 60.48 ของการนำเข้าข้าวทั้งหมดของสหรัฐอเมริกา ส่วนประเทศคู่แข่งของไทย ได้แก่ ประเทศอินเดีย และปากีสถาน มีปริมาณนำเข้าข้าวจากทั้งสองประเทศนี้จำนวน 83.96 และ 17.25 ล้านตัน ตามลำดับ (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 ปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศสหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ. 2544-2552

(ปริมาณ: พันตัน)

ปี พ.ศ.	ไทย	อินเดีย	จีน	ปากีสถาน	อิตาลี	อื่นๆ	รวม
2544	290.32	46.93	0.69	10.27	3.80	53.78	405.78
2545	276.97	52.27	0.51	11.03	4.09	65.26	410.13
2546	294.80	49.76	83.19	12.25	4.25	3.83	448.07
2547	329.12	52.91	53.60	16.34	3.89	7.88	463.73
2548	320.95	59.99	0.92	15.39	4.87	5.98	408.10
2549	372.95	70.87	105.18	16.73	5.44	50.96	622.13
2550	376.51	107.47	129.21	16.28	6.43	27.45	682.70
2551	434.24	84.81	58.97	19.42	6.30	26.47	632.86
2552	435.72	83.96	4.72	17.25	5.78	79.76	664.12
ปริมาณเฉลี่ย	347.95	67.66	48.55	15.00	4.98	35.71	526.40
ร้อยละ	66.10	12.85	9.22	2.85	0.95	6.78	100.00

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก (2553ก)

กฎระเบียบและมาตรการนำเข้าข้าวของประเทศสหรัฐอเมริกา

ไม่มีกฎระเบียบพิเศษที่นอกเหนือไปจากการปฏิบัติตามกฎระเบียบของ องค์การอาหารและยา ประเทศสหรัฐอเมริกา U.S. Food and Drug Administration (USFDA) และกระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา United States Department of Agricultural (USDA) เรื่องความสะอาดของสินค้า การทำบรรจุภัณฑ์ และการทำลายสินค้า ทั้งนี้ยกเว้นในกรณีที่มีการนำเข้าผ่านกระบวนการผลิตที่รวมถึงการบรรจุขวด ครอบหุ้ม ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบในส่วนที่เกี่ยวข้อง กับสินค้าอาหารที่รวมถึงการจดทะเบียนโรงงานผลิต การแจ้งกระบวนการผลิต การมีหมายเลขโรงงานผลิตสินค้าอาหารครอบหุ้ม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกฎระเบียบ การปิดฉลากว่าเป็นข้าวอินทรีย์ และติดโลโก้ข้าวออแกนิก ซึ่งข้าวดังกล่าวจะต้องมีการผลิตระบบการเกษตรอินทรีย์ของกระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา และต้องผ่านการรับรอง จากหน่วยงานให้การรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์ ที่กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริการับรองแล้ว

การกำหนดอัตราภาษีนำเข้าข้าว ของประเทศสหรัฐอเมริกา

ข้าวแดงสีแล้ว

ข้าวบาสมาดิ	0.83	เซนต์ต่อกิโลกรัม
ข้าวอื่นๆ	2.10	เซนต์ต่อกิโลกรัม

ข้าวสีแล้วทั้งหมดหรือบางส่วน

ข้าวนี้	ได้ GSP	
ข้าวอื่นๆ	1.4	เซนต์ต่อกิโลกรัม
ข้าวหัก	0.44	เซนต์ต่อกิโลกรัม
ข้าวเปลือก	1.8	เซนต์ต่อกิโลกรัม

2. ประเทศจีน

ประเทศจีนถือได้ว่าเป็นผู้บริโภครายใหญ่ที่สุดของโลก โดยความต้องการบริโภคข้าวของจีนในปี พ.ศ. 2551 มีสัดส่วนกว่าร้อยละ 30 ของการบริโภคข้าวโลก คิดเป็นจำนวน 130 ล้านตันข้าวสาร ถึงแม้ว่าการบริโภคข้าวของประเทศจีนในช่วง 7 ปีที่ผ่านมาจะมีแนวโน้มลดลง จากการบริโภคข้าวต่อหัวต่อปีลดลงจาก 107.5 กิโลกรัม เหลือประมาณ 97.0 กิโลกรัมในปี พ.ศ. 2553 (ไพจิตร วิบูลย์ธนสาร, 2553) แต่ว่าประชาชนจีนที่มีรายได้สูงจะบริโภคข้าวที่มีคุณภาพดีขึ้น ข้าวหอมมะลิไทยเป็นข้าวคุณภาพดีในสายตาของชาวจีน ทำให้ข้าวหอมมะลิไทยยังคงได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะผู้บริโภครายใหญ่ที่มีฐานะดี

การนำเข้าข้าวของประเทศจีนในแต่ละปีไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับจำนวนผลผลิตข้าวในประเทศและราคาข้าวในตลาดโลกเป็นสำคัญ แหล่งนำเข้าข้าวหลักของประเทศจีนคือประเทศไทย ซึ่งในปี พ.ศ. 2552 ประเทศจีนนำเข้าข้าวจากประเทศไทยคิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 98 ของการนำเข้าข้าวทั้งหมดของประเทศจีน ซึ่งมีปริมาณการนำเข้าทั้งหมด 332.53 พันตัน โดยเป็นการนำเข้าข้าวจากประเทศไทยเป็นจำนวน 316.88 พันตัน และนำเข้าข้าวจากเวียดนาม ลาว และอื่นๆ เพียงเล็กน้อย (ตารางที่ 13) โดยปริมาณข้าวที่ประเทศจีนนำเข้าจากประเทศไทยประมาณร้อยละ 70 เป็นการนำเข้าข้าวหอมมะลิ ในปี พ.ศ. 2551 ไทยส่งข้าวไปประเทศจีนรวม 286.40 พันตัน (ตารางที่ 13) เป็นข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 จำนวน 165.00 พันตัน คิดเป็นร้อยละ 66 ของปริมาณข้าวที่ส่งออกไปจีนทั้งหมด ซึ่งลดลงจากปี พ.ศ. 2550 ที่ไทยส่งออกไปจีนทั้งหมด 439.74 พันตัน และเป็นข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 จำนวน 216.00 พันตัน (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2552) เนื่องจากราคาข้าวในตลาดโลกปี พ.ศ. 2550 มีแนวโน้มสูงขึ้นมาก ประกอบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจการเงินในช่วงครึ่งหลังของปี ทำให้ความต้องการบริโภคและการนำเข้าข้าวของประเทศจีนลดลง

ตารางที่ 13 ปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศจีน ปี พ.ศ. 2544-2552

ปี พ.ศ.	(ปริมาณ: พันตัน)						รวม
	ไทย	เวียดนาม	ลาว	ไต้หวัน	พม่า	อื่นๆ	
2544	268.49	0.00	0.25	0.09	0.00	0.32	269.15
2545	230.82	0.00	0.20	5.00	0.15	0.02	236.19
2546	256.83	0.14	0.00	0.00	0.00	0.02	257.00
2547	731.60	29.44	0.34	0.00	0.09	0.24	761.71
2548	471.54	41.53	0.30	0.00	0.45	0.14	513.97
2549	678.71	35.55	4.33	0.00	0.24	0.18	719.01
2550	439.74	26.52	4.40	0.00	0.30	0.59	471.54
2551	286.40	1.32	4.32	0.00	2.89	0.65	295.57
2552	316.88	2.90	17.05	0.02	0.28	0.39	337.53
ปริมาณเฉลี่ย	409.00	15.27	3.46	0.57	0.49	0.28	429.07
ร้อยละ	95.32	3.56	0.81	0.13	0.11	0.07	100.00

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก (2553ก)

นอกจากนี้ในประเทศจีนยังมีการปลอมปนข้าว ซึ่งมีกระจายอยู่ทั่วประเทศจีน อาทิเช่น ผู้ค้าข้าวในประเทศจีนมีการนำข้าวพันธุ์ใหม่ของจีนที่มีคุณสมบัตินุ่ม และเมล็ดยาว นำมาผสมกับข้าวหอมปทุมธานีของไทย เมื่อผสมแล้วจะได้ข้าวที่สวยงาม รสชาติดี และมีความหอมเหมือนข้าวหอมมะลิไทย แต่มีราคาถูกกว่าข้าวหอมมะลิไทยถึง 300 เหรียญสหรัฐฯต่อตัน โดยมีราคาจำหน่ายเพียงตันละ 500 เหรียญสหรัฐฯต่อตัน ขณะที่ข้าวหอมมะลิไทยในจีนมีราคาสูงถึง 800 เหรียญสหรัฐฯต่อตัน ผู้บริโภคในประเทศจีนจึงหันไปซื้อข้าวดังกล่าว ซึ่งอาจเนื่องมาจากข้าวหอมมะลิอาจจะยังไม่เป็นที่รู้จักเท่าที่ควรในบางพื้นที่ของประเทศจีน และมาตรฐานข้าวหอมที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างไทยและจีน เป็นต้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อข้าวหอมมะลิไทยในประเทศจีนในที่สุด (ฐานเศรษฐกิจ, 2551)

กฎระเบียบและมาตรการการนำเข้าข้าวของประเทศจีน

ประเทศจีนกำหนดให้มีการนำเข้าข้าวตามระบบโควตาภาษี ทั้งนี้การขอโควตานำเข้าข้าวเมล็ดสั้นและเมล็ดยาวจะแยกโควตากันโดยข้าวที่นำเข้าภายใต้โควตาเสียภาษীর้อยละ 1 สำหรับข้าวที่นำเข้าส่วนที่เกินจากโควตาที่รัฐบาลกำหนด จะเสียภาษีนำเข้าในอัตราร้อยละ 65 โดยในปี พ.ศ. 2552 ประเทศจีนกำหนดให้มีโควตาการนำเข้าข้าว 5.32 ล้านตัน ในจำนวนนี้เป็นโควตาการนำเข้าข้าวเมล็ดสั้น และข้าวเมล็ดยาว ชนิดละ 2.66 ล้านตันเท่ากัน ซึ่งประมาณครึ่งหนึ่งของข้าวที่นำเข้าในแต่ละปี จะนำเข้าโดยวิสาหกิจที่รัฐบาลจีนเป็นเจ้าของ

รัฐบาลจีนได้กำหนดเงื่อนไขคุณสมบัติผู้มีสิทธิขอโควตานำเข้าข้าวในปี พ.ศ. 2551 ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ เป็นรัฐวิสาหกิจ เช่น China National Cereals, Oils and Foodstuffs Import and Export Corporation (COFCO) เป็นนิติบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นองค์การคลังสินค้าของรัฐบาล ซึ่งมีผลงานในการนำเข้าในปี พ.ศ. 2550 ต้องเป็นนิติบุคคลประเภทค้าส่งและค้าปลีกัญพืชที่มียอดการจำหน่ายมากกว่า 100 ล้านหยวน ต้องเป็นนิติบุคคลที่มีมูลค่าการนำเข้าและส่งออกธัญพืชมากกว่า 25 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือหากเป็นนิติบุคคลที่ไม่มีการนำเข้าในปี พ.ศ. 2550 แต่มีใบอนุญาตนำเข้าและส่งออกแล้ว สามารถขอ Processing Trade Business Approval Certificate และ Processing Trade Production Capacity Certificate จากหน่วยงานพาณิชย์ในท้องถิ่น เพื่อรับรองว่าเป็นกิจการที่ต้องการข้าวเพื่อเป็นวัตถุดิบในการแปรรูปได้

3. ฮองกง

ประชากรฮองกงส่วนใหญ่จะบริโภคข้าว โดยมีอัตราการบริโภคเฉลี่ยต่อคนประมาณ 48-50 กิโลกรัมต่อปี ฮองกงไม่มีการผลิตข้าวแต่นำเข้าข้าวจากต่างประเทศประมาณ 0.30–0.34 ล้านตันต่อปี (กระทรวงพาณิชย์, 2552) ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้บริโภคภายในประเทศ ส่วนที่เหลือจะส่งต่อไปยังประเทศที่สาม อาทิ มาเก๊า จีน แคนาดา สหรัฐอเมริกา สิ่งสำคัญในการเลือกซื้อข้าวของชาวฮองกง ได้แก่ ราคา คุณภาพ และรสชาติ โดยชาวฮองกงนิยมบริโภคทั้งข้าวเมล็ดยาว โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิจากไทย และข้าวเมล็ดสั้น

ข้าวไทยเป็นที่นิยมในตลาดฮองกงอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวหอมมะลิ เนื่องจากข้าวไทยมีคุณภาพดี โดยประเทศไทยมีส่วนแบ่งตลาดข้าวในฮองกงมากที่สุด ซึ่งสัดส่วนปริมาณเฉลี่ยปี พ.ศ. 2544-2552 คิดเป็นร้อยละ 86.89 เมื่อเทียบกับผู้ส่งออกข้าวรายอื่นๆ อย่างประเทศจีน ออสเตรเลีย เวียดนาม และสหรัฐอเมริกา คิดเป็นร้อยละ 6.05 4.09 1.07 และ 0.99 ตามลำดับ ในปี พ.ศ. 2551-2552 ฮองกงนำเข้าข้าวจากไทยลดลงมาก จากปริมาณ 313.28 พันตันในปี พ.ศ. 2550 ลดลงเป็น 301.25 และ 271.19 พันตัน ในปี พ.ศ. 2551 และ ปี พ.ศ. 2552 ตามลำดับ แต่ในช่วงปี พ.ศ. 2551-2552 ฮองกงมีการนำเข้าข้าวจากจีนและเวียดนามเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 ปริมาณการนำเข้าข้าวของฮ่องกง ปี พ.ศ. 2544-2552

(ปริมาณ: พันตัน)

ปี พ.ศ.	ไทย	จีน	ออสเตรเลีย	เวียดนาม	สหรัฐอเมริกา	อื่นๆ	รวม
2544	271.29	12.18	31.71	0.57	4.55	1.44	321.74
2545	293.68	12.45	24.37	0.54	6.28	0.73	338.06
2546	285.64	20.82	19.66	0.39	4.33	0.92	331.76
2547	288.22	15.32	15.99	1.57	4.15	1.37	326.63
2548	298.98	12.69	8.39	1.27	6.49	1.06	328.88
2549	287.50	19.18	8.24	2.71	1.00	2.17	320.80
2550	313.28	16.47	7.94	1.25	1.19	8.15	348.28
2551	301.25	32.49	4.52	2.92	0.88	2.91	344.96
2552	271.19	40.06	1.98	21.04	0.91	5.30	340.47
ปริมาณเฉลี่ย	290.11	20.18	13.65	3.58	3.31	2.67	333.51
ร้อยละ	86.99	6.05	4.09	1.07	0.99	0.80	100.00

ที่มา: กรมส่งเสริมการค้าส่งออก (2553ก)

ชนิดข้าวที่ฮ่องกงนำเข้าส่วนใหญ่เป็นข้าวหอมและข้าวขาว 100% โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ ซึ่งฮ่องกงเป็นข้าวที่หอมและนุ่ม เมล็ดยาวรี ขาว เมล็ดใส สะอาดปราศจากฝุ่นละออง จึงเป็นที่นิยมของตลาดฮ่องกงแม้จะมีราคานำเข้าสูงกว่าข้าวจากประเทศอื่น อย่างเช่นประเทศจีน ซึ่งฮ่องกงนำเข้าข้าวจากจีนทั้งข้าวเมล็ดสั้นและข้าวเมล็ดยาว แต่ไม่เป็นที่นิยมเนื่องจากมีคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามจีนได้ปรับปรุงคุณภาพข้าวให้มีคุณภาพดีขึ้น เช่นข้าวซีหิมวิ และข้าวยูเจียน ทำให้มีการนำเข้าข้าวจากจีนเพิ่มขึ้นพอสมควร นอกจากนี้ฮ่องกงนำเข้าข้าวจากออสเตรเลียและสหรัฐอเมริกา ถึงแม้ว่าจะเป็นข้าวคุณภาพดี แต่มีการนำเข้าน้อยกว่าข้าวจากไทยและจีน เนื่องจากมีราคาสูง และมีระยะเวลาขนส่งค่อนข้างไกล (กระทรวงพาณิชย์, 2552)

อย่างไรก็ตามจากเหตุการณ์วิกฤตการณ์ข้าวปี พ.ศ. 2551 ราคาข้าวสูงขึ้น ส่งผลให้รัฐบาลฮ่องกงมีการทำสัญญาความตกลงในนำเข้าข้าวจากประเทศไทยและจีน เพื่อป้องกันการขาดแคลนข้าวภายในประเทศ ทำให้ปี พ.ศ. 2551 ประเทศจีนมีการส่งออกข้าวให้กับฮ่องกงเพิ่มขึ้นมาก แต่ประเทศไทยกลับส่งออกข้าวให้กับฮ่องกงลดลง ซึ่งราคาข้าวของไทยในช่วงวิกฤตการณ์ข้าวนี้สูงถึง 1,400 ดอลลาร์ฮ่องกงต่อตัน ถึงแม้ว่าข้าวไทยจะมีราคาแพง แต่ชาวฮ่องกงก็ยังคงเลือกที่จะบริโภค เนื่องจากมีกำลังซื้อและนิยมสินค้าที่มีคุณภาพดีมากกว่าปัจจัยด้านราคา ดังนั้นการรักษาคุณภาพข้าว

ของไทยจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ โดยจะต้องมีการตรวจสอบไม่ให้มีสิ่งปลอมปนในข้าว ตลอดจนไม่ให้เกิดการผสมข้าวหอมมะลิกับข้าวชนิดอื่นๆ ด้วย (กระทรวงพาณิชย์, 2552)

กฎระเบียบและมาตรการการนำเข้าข้าวของฮ่องกง

มาตรการของรัฐบาลฮ่องกงเกี่ยวกับการค้าข้าวนั้น หลังจากที่ฮ่องกงเข้าเป็นสมาชิก WTO ในปี พ.ศ. 2538 รัฐบาลฮ่องกงจะต้องเปิดให้มีการแข่งขันการค้าข้าวอย่างเสรีมากขึ้น จากเดิมที่รัฐบาลฮ่องกงได้มีการดำเนินโครงการควบคุมการค้าข้าว (Rice Control Scheme) จนปี พ.ศ. 2546 ได้เหลือการควบคุมบางมาตรการเท่านั้น เพื่อเป็นการประกันว่าจะมีข้าวเพียงพอสำหรับการบริโภค ทั้งยังได้ลดข้อกำหนดการนำเข้าข้าว และให้การค้าข้าวขึ้นกับอุปสงค์และอุปทานของการแข่งขันอย่างเสรี ทำให้ในปี พ.ศ. 2552 จำนวนผู้ค้าข้าวเพิ่มเป็น 103 รายจากเดิมมีเพียง 50 รายเท่านั้น โดยการจะนำเข้าต้องขออนุญาตจากกรมการค้าและอุตสาหกรรม (Department of Trade and Industry) นอกจากนี้ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2551 รัฐบาลฮ่องกงได้มอบหมายให้ Consumer Council ดูแล และสำรวจการเคลื่อนไหวของราคาอาหารและสินค้าที่จำเป็นรวมถึงสินค้าข้าวด้วย

4. ประเทศสิงคโปร์

สิงคโปร์นำเข้าข้าวเพื่อบริโภคภายในประเทศ ประชากรสิงคโปร์กว่า 4.4 ล้านคน ร้อยละ 84 นิยมบริโภคข้าวชนิด 100% Fragrant Rice หรือ Jasmine Long Grain Rice ยกเว้นชาวอินเดียซึ่งนิยมบริโภคข้าวบาสมาดิ ข้าวเหนียวหรือข้าวหัก การบริโภคข้าวหอม และข้าวหอมมะลิของประเทศสิงคโปร์ประมาณ 15,000 ตันต่อเดือน ถ้ารวมข้าวเกร็ดอื่นๆ เช่นข้าวหัก ข้าวเหนียว และปลายข้าว รวมกันแล้วบริโภคประมาณ 20,000 ตันต่อเดือน คนสิงคโปร์ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนถึงร้อยละ 74 การบริโภคนิยมข้าวหอมไทยเพราะคุ้นเคยในรสชาติ เนื่องจากถือว่ามีคุณภาพดีและบริโภคกันมาแต่ดั้งเดิม (กรมส่งเสริมการค้าส่งออก, 2551) สิงคโปร์ไม่มีการผลิตข้าวทำให้ต้องนำเข้าข้าวจากต่างประเทศ ซึ่งสิงคโปร์นำเข้าข้าวปีละประมาณ 350,000 ตัน ส่วนใหญ่ใช้บริโภคภายในประเทศ โดยนำเข้าจากไทยเป็นอันดับหนึ่ง รองมาคือ เวียดนาม และอินเดีย โดยฮ่องกงนำเข้าข้าวจากประเทศไทยปริมาณเฉลี่ย 194.39 พันตันต่อปี ส่วนการนำเข้าจากเวียดนามและอินเดียมีปริมาณเฉลี่ยใกล้เคียงกัน คือ 64.27 และ 41.09 พันตันต่อปี ตามลำดับ (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 ปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศสิงคโปร์ ปี พ.ศ. 2544-2552

(ปริมาณ: พันตัน)

ปี พ.ศ.	ไทย	เวียดนาม	อินเดีย	พม่า	ปากีสถาน	อื่นๆ	รวม
2544	231.44	133.11	20.91	49.65	2.62	9.96	447.69
2545	220.84	72.12	124.41	64.38	7.51	7.92	497.18
2546	187.91	85.48	28.84	26.50	2.64	8.55	339.91
2547	191.50	57.67	37.38	1.53	2.84	55.99	346.90
2548	170.17	25.48	26.45	7.33	3.38	48.97	281.77
2549	174.81	61.02	29.17	5.43	4.29	27.04	301.75
2550	193.43	69.69	36.99	4.79	9.21	12.74	326.86
2551	206.38	33.45	23.18	5.16	5.56	14.83	288.56
2552	173.05	40.42	42.52	5.20	5.91	11.19	278.28
ปริมาณเฉลี่ย	194.39	64.27	41.09	18.88	4.88	21.91	345.43
ร้อยละ	56.28	18.61	11.90	5.47	1.41	6.34	100.00

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก (2553ก)

ตลาดสิงคโปร์นั้นเป็นตลาดที่นำเข้าข้าวคุณภาพดีเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นข้าวหอมมะลิจากไทย หรือข้าวบาสมาดิจจากอินเดีย และปากีสถาน โดยในปี พ.ศ. 2545 อินเดียและปากีสถานสามารถส่งออกข้าวไปยังสิงคโปร์ได้มากขึ้น (มณฑิธร สติมานนท์, 2549) เพื่อตอบสนองการบริโภคสำหรับชาวอินเดีย ปากีสถาน และชาวมุสลิม แต่ข้าวที่นิยมมากที่สุดในประเทศสิงคโปร์ คือข้าวหอมมะลิและข้าวหอม ซึ่งในปี พ.ศ. 2549 สิงคโปร์นำเข้าข้าวหอมมะลิไทยและข้าวหอมจากไทย ปริมาณ 78.215 และ 63.396 ตัน ตามลำดับ คิดเป็นมูลค่า 41.1 และ 29.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ตามลำดับ ในขณะที่เดียวกันก็มีการนำเข้าข้าวหอมจากเวียดนามเล็กน้อย คิดเป็นมูลค่าเพียง 0.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2551)

การค้าข้าวแบบขายปลีกในประเทศสิงคโปร์ มีการวางจำหน่ายและสามารถหาซื้อได้สะดวก คือ ซูเปอร์มาร์เก็ต ซึ่งมีสาขาตั้งกระจายอยู่ทั่วไปในสิงคโปร์ ได้แก่ NTUC Fair Price, Cold Storage, Carrefour, Giant, Shop N Save และร้านค้ารายย่อยทั่วไป เป็นต้น การขายปลีกในตลาดสิงคโปร์ นิยมบรรจุถุงพลาสติกใสถุงละ 2.5 กิโลกรัม 5 กิโลกรัม และ 10 กิโลกรัม โดยผู้นำเข้าต้องแสดงรายละเอียดบนภาชนะบรรจุคือ ชนิดของข้าว ส่วนผสม แหล่งผลิต น้ำหนักบรรจุ ชื่อและสถานที่ติดต่อของผู้นำเข้า สำหรับราคาข้าวหอมมะลิจะมีราคาสูงกว่าข้าวหอมและข้าวขาว อาทิเช่น ขนาดบรรจุถุง 10 กิโลกรัม ข้าวหอมมะลิราคา 14.50-18.00 เหรียญสิงคโปร์ ข้าวหอมราคา

14.50-18.00 เหรียญสิงคโปร์ และข้าวขาวราคา 6.50-12.50 เหรียญสิงคโปร์ (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2551)

กฎระเบียบและมาตรการนำเข้าข้าวของประเทศสิงคโปร์

สิงคโปร์มีระบบการค้าเสรีไม่มีการเก็บภาษีนำเข้า ภาษีที่จัดเก็บคือ ภาษีสินค้าและบริการ (Goods & Services Tax : GST) ร้อยละ 5 และมีการจัดระเบียบการนำเข้า โดยผู้นำเข้าต้องได้รับใบอนุญาตการนำเข้า (Import License) จากหน่วยงาน International Enterprise Singapore (IE Singapore)

1. International Enterprise Singapore (IE Singapore) เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำกับดูแล ภายใต้กฎระเบียบการนำเข้าข้าว ซึ่งกำหนดให้มีการสำรองข้าว ควบคุมปริมาณนำเข้า และเป็นผู้ออกใบอนุญาตนำเข้า

2. ผู้นำเข้าข้าวต้องสำรองข้าวไว้ในปริมาณ 2 เท่าของปริมาณที่นำเข้าแต่ละเดือน และข้าวที่สำรองต้องเก็บไว้ในโกดังสินค้าของรัฐบาล Singapore Storage & Warehouse Pte. Ltd. (SSW) สำหรับการนำเข้าข้าวชนิด Fragrant Rice, White Rice และ Broken Rice จากทุกประเทศ ข้าวที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องสำรองคือ ข้าวกล้อง ข้าวเหนียว และข้าวบาสมาดิ เช่น กรณีผู้นำเข้าข้าวเพื่อจำหน่ายปริมาณ 500 ตัน จะต้องนำเข้าเพื่อสำรองไว้ปริมาณ 1,000 ตัน รวมเป็นการนำเข้าปริมาณ 1,500 ตัน และหากผู้นำเข้าต้องการนำเข้าข้าวเพิ่มหรือลดจากจำนวนที่แจ้งไว้ ผู้นำเข้าต้องทำหนังสือขออนุมัติจาก IE Singapore ล่วงหน้าก่อนเป็นเวลา 3 เดือน

ผู้นำเข้าข้าวที่สำคัญของประเทศสิงคโปร์

1. สมาคมผู้นำเข้าข้าวทั่วไปของสิงคโปร์ (Singapore General Rice Importers Association) นำเข้าข้าวโดยผู้นำเข้าที่เป็นสมาชิกของสมาคม มีส่วนแบ่งการตลาดรวมกันร้อยละ 65 ผู้นำเข้าเหล่านี้จะเป็นทั้งผู้ส่งออก หรือ ขายต่อให้ผู้ค้าส่ง

2. NTUC Fair Price Co-operative รายเดียวมีส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 20 นับว่าเป็นผู้นำเข้าและค้าปลีกรายใหญ่ที่สุดในสิงคโปร์ การดำเนินการมีลักษณะเป็นสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจแบบมีกำไร มีเครือข่ายสาขาซูเปอร์มาร์เก็ตถึง 78 แห่งทั่วสิงคโปร์ ข้าวที่นำเข้าส่วนใหญ่เป็นข้าวจากประเทศไทย

3. ผู้นำเข้าเอกชนรายอื่นๆ ร้อยละ 15 (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2551)

ตลาดนำเข้าข้าวขาวที่สำคัญของประเทศไทย

ตลาดข้าวขาวที่สำคัญของประเทศไทยนั้นมีการกระจายอยู่ทั่วโลก ซึ่งความต้องการนำเข้าข้าวจากประเทศไทยของประเทศคู่ค้าสำคัญแตกต่างกันไป ซึ่งประเทศคู่ค้าสำคัญเมื่อพิจารณาจากปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวขาวของไทย (ตารางที่ 10) ได้แก่ ประเทศอิรัก อิหร่าน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย โดยประเทศคู่ค้าสำคัญนี้มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 50 ของปริมาณการส่งออกข้าวขาวของไทย

1. ประเทศอิรัก

ผลผลิตข้าวของอิรักปี พ.ศ. 2550/51 มีประมาณ 328,000 ตัน เพิ่มจากปี พ.ศ. 2549/50 ซึ่งผลผลิตข้าวมีปริมาณ 290,000 ตัน ซึ่งอิรักกำลังมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกธัญพืชเพิ่มขึ้น เนื่องจากชาวนาอิรักได้กำไรเพิ่มขึ้นจากผลผลิตที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามการผลิตข้าวของประเทศอิรักยังคงขาดแคลนทรัพยากรน้ำ ซึ่งยังไม่เพียงพอที่จะใช้ในการผลิตข้าวส่งผลให้การขยายพื้นที่ปลูกข้าวของอิรักยังมีการขยายพื้นที่อย่างจำกัด นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการเพาะปลูกอีกข้อหนึ่งคือ เรื่องดินเค็ม ซึ่งเกิดจากเทคนิคของการสร้างเขื่อนซึ่งปล่อยน้ำให้ท่วม (กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา, 2553ก) การบริโภคข้าวของชาวอิรัก จะนิยมบริโภคข้าวเมล็ดยาวจากประเทศไทย หรือธัญพืชจากประเทศออสเตรเลีย ทั้งสองประเทศนี้ต่างก็เป็นผู้ส่งออกอาหารรายใหญ่โดยเฉพาะข้าวและธัญพืชไปยังประเทศอิรัก (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2551ข)

แต่เดิมการจัดซื้อข้าวของประเทศอิรักจัดซื้อโดยองค์การนาชาติ แต่ปัจจุบันเป็นการจัดซื้อโดย Grain Board of Iraq (GBI) ประเทศอิรักมีความต้องการนำเข้าข้าวต่อปีประมาณ 0.6 ล้านตัน ซึ่งประเทศอิรักมีการนำเข้าข้าวในปี พ.ศ. 2552 ประมาณ 473,725 ตัน ลดลงจากปีที่ผ่านมาที่มีการนำเข้าข้าวประมาณ 681,576 ตัน (ตารางที่ 16) โดยการนำเข้าข้าวของ GBI ได้ประสบปัญหาในการจัดซื้อข้าว โดยมีบริษัทผู้ค้าที่เข้าร่วมการประมูลน้อยในการค้าข้าวส่งผลให้การจัดหาข้าวไม่ตอบสนองความต้องการของประเทศอิรักเท่าที่ควร นอกจากนี้ประเทศผู้ค้าข้าวยังชะลอการส่งมอบข้าวให้กับอิรัก เนื่องจากประเทศอิรักมีปัญหาเรื่องการชำระเงิน ถึงแม้ว่าจะมี GBI จะการใช้ทำสัญญาทางการเงินกับประเทศผู้ค้าข้าวแล้วก็ตาม (กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา, 2553ก)

ประเทศอิรักมีการนำเข้าข้าวจากประเทศไทย และสหรัฐอเมริกาเป็นหลัก โดยในปี พ.ศ. 2552 ประเทศอิรักนำเข้าข้าวจากไทยประมาณ 267,720 ตัน ขณะที่นำเข้าข้าวจากสหรัฐอเมริกา 120,960 ตัน อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังมีส่วนแบ่งตลาดข้าวในอิรักเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งสัดส่วน

ปริมาณเฉลี่ยปี พ.ศ. 2544-2552 คิดเป็นร้อยละ 69.66 รองลงมา ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อาเจนตินา จีน และอูรุกวัย คิดเป็นร้อยละ 22.19 3.40 2.14 และ 1.84 ตามลำดับ (ตารางที่ 16) ซึ่งประเทศอิตาลีก็มีมูลค่านำเข้าข้าวจากไทยในปี พ.ศ. 2552 มีมูลค่า 227.80 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลงจากปี พ.ศ. 2551 ที่มีมูลค่าการนำเข้าข้าวจากไทยมูลค่า 334.32 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ นอกจากนี้ หน่วยงาน Public Distribution System (PDS) ของประเทศอิตาลีมีการแจกจ่ายข้าวช่วยเหลือให้กับประชาชนชาวอิตาลีในอัตรา 3 กิโลกรัมต่อคนต่อเดือน ซึ่งหน่วยงาน PDS มีการประมาณปริมาณข้าวที่จะใช้แจกจ่ายไว้ที่ 90,000 ตันต่อเดือน หรือประมาณ 1.1 ล้านตันต่อปี (กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา, 2553ก) ดังนั้นประเทศอิตาลียังคงต้องการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศอยู่อย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 16 ปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศอิตาลี ปี พ.ศ. 2544-2552

(ปริมาณ: พันตัน)

ปี พ.ศ.	ไทย	สหรัฐอเมริกา	อาเจนตินา	จีน	อูรุกวัย	อื่นๆ	รวม
2544	254.17	0.00	0.00	109.87	0.00	0.00	364.04
2545	229.55	0.00	0.00	0.00	0.00	5.25	234.80
2546	236.94	46.60	0.00	0.00	0.00	2.71	286.25
2547	647.36	0.00	0.00	0.00	0.00	0.16	647.52
2548	480.14	310.41	0.00	0.00	0.00	0.58	791.13
2549	619.95	381.50	31.37	0.20	31.42	8.40	1,072.83
2550	322.83	222.71	30.41	0.40	31.36	9.97	617.69
2551	542.30	64.78	30.48	0.33	32.38	11.29	681.57
2552	267.72	120.96	83.64	0.00	0.00	1.41	473.73
ปริมาณเฉลี่ย	400.11	127.44	19.54	12.31	10.57	4.42	574.39
ร้อยละ	69.66	22.19	3.40	2.14	1.84	0.77	100.00

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก (2553ก)

2. ประเทศอิหร่าน

อิหร่านเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคตะวันออกกลางที่ประชาชนนิยมบริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก ถึงแม้ว่าอิหร่านจะสามารถเพาะปลูกและผลิตข้าวภายในประเทศได้ แต่ก็ไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคภายในประเทศ ทำให้ข้าวสารในประเทศมีราคาสูง รัฐบาลจึงจำเป็นต้องนำเข้าข้าวจากต่างประเทศเพื่อตอบสนองความต้องการภายในประเทศ นอกจากนี้รัฐบาลอิหร่านต้องอุดหนุนราคาข้าวนำเข้าเพื่อไม่ให้ราคาข้าวภายในประเทศสูงเกินไป อันเป็นการแบ่งเบาภาระของผู้มีรายได้น้อยและผู้มีฐานะปานกลาง ส่งผลให้ข้าวที่นำเข้าจากต่างประเทศมีราคาขายต่ำกว่าข้าวที่ปลูกได้ภายในประเทศอิหร่านเอง

อิหร่านนับเป็นลูกค้ารายใหญ่ของข้าวไทย และมีการนำเข้าอย่างต่อเนื่อง ในอดีตสหรัฐอเมริกา และปากีสถานถือว่าเป็นคู่แข่งหลักของไทยในตลาดนี้ สหรัฐอเมริกาไม่สามารถส่งออกข้าวไปยังอิหร่านเนื่องจากปัญหาทางการเมือง ในขณะที่ปากีสถานส่งออกข้าวไปยังอิหร่านลดลงนับแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ไทยสามารถส่งออกข้าวไปยังอิหร่านเป็นอันดับหนึ่ง โดยประเทศไทยมีส่วนแบ่งข้าวในตลาดอิหร่านถึงร้อยละ 77 ในปี พ.ศ. 2545 (มณเฑียร สติมานนท์, 2549) อิหร่านมีการนำเข้าข้าวเพื่อบริโภคภายในประเทศปีละประมาณ 1 ล้านตัน แต่ในปี พ.ศ. 2551 อิหร่านนำเข้าข้าวจากไทยลดลงจากปี พ.ศ. 2550 เกือบ 0.4 ล้านตัน เหลือปริมาณการนำเข้าข้าวจากไทยเพียง 0.17 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2551 แต่กลับนำเข้าข้าวเพิ่มขึ้นทั้งจากอูรูกวัยและอินเดีย จนกระทั่งปี พ.ศ. 2552 อิหร่านนำเข้าข้าวจากประเทศไทยเพียง 0.02 ล้านตัน (ตารางที่ 17)

ตลอดเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา รัฐบาลอิหร่านมอบหมายให้หน่วยงานของอิหร่านคือ Government Trading Corporation (GTC) เป็นผู้ผูกขาดการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศเพียงผู้เดียว โดย GTC นำเข้าข้าวสารผ่านระบบประมูลแบบตั้ง รัฐบาลต่อรัฐบาล และ รัฐบาลกับเอกชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแทรกแซงราคาข้าว ป้องกันการขาดแคลนข้าวภายในประเทศ ตลอดจนอุดหนุนข้าวแก่ผู้ยากจนในอิหร่าน โดยประเทศไทยขายข้าวแบบ รัฐบาลต่อรัฐบาล ให้กับอิหร่านจำนวนหลายแสนตันต่อปี อย่างไรก็ดีในปี พ.ศ. 2552 เป็นต้นมา รัฐบาลอิหร่านจากการผูกขาดโดย GTC มาให้เอกชนนำเข้าข้าวแทนโดยสิ้นเชิง ทำให้ผู้นำเข้าจากอิหร่านนำเข้าข้าวบาสมาดิจากอินเดียและปากีสถานเพิ่มมากขึ้น และนำเข้าข้าวสารจากประเทศไทยลดลง เนื่องมาจากข้าวที่อิหร่านนิยมบริโภคเป็นข้าวชนิดหุงแล้วร่วน ไม่เกาะเป็นก้อน เช่น ข้าวหอมอิหร่านและข้าวบาสมาดิ ทำให้ข้าวไทยไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร ส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2552 ประเทศไทยมีส่วนแบ่งตลาดข้าวใน

อิหร่านอยู่ในอันดับที่ 7 ส่วนแบ่งตลาดเพียงร้อยละ 0.209 ของปริมาณการนำเข้าข้าวพิกัด 10063000 ของประเทศอิหร่าน (กระทรวงพาณิชย์, 2553ก)

ราคาข้าวภายในประเทศอิหร่านขยับตัวเพิ่มสูงขึ้น ทั้งข้าวหอมที่ผลิตได้ในประเทศ และข้าวที่นำเข้าจากต่างประเทศ สรุปได้ดังนี้

ราคาข้าวหอมอิหร่านที่ผลิตได้ภายในประเทศมีราคาเริ่มต้นที่ 18,000 – 35,000 เรียลต่อกิโลกรัม (ประมาณ 60-116.6 บาท) ขึ้นอยู่กับพันธุ์และขนาดเมล็ด

ข้าวสารบาสมาดินเดียและปากีสถาน ราคา กิโลกรัมละ 15,000-18,000 เรียล (50-60 บาท)

ข้าวสารไทย ราคา กิโลกรัมละ 5,000 -7,000 เรียล (16.6- 23.3 บาท)

ข้าวสารเวียดนาม ราคา กิโลกรัมละ 3,000-5,000 เรียล (10-16.6 บาท)

ข้าวสารอูรุกวัย ราคา กิโลกรัมละ 18,000-20,000 เรียล (60-66.6 บาท)

ในตลาดอิหร่านมีข้าวสารบรรจุถุงละ 1 กิโลกรัม 5 กิโลกรัม 10 กิโลกรัม และกระสอบขนาดใหญ่ขนาด 50 กิโลกรัม ประชาชนชาวอิหร่านนิยมซื้อข้าวที่ละมากๆ และเก็บไว้ใช้ตลอดปี เนื่องจากเป็นการประหยัด โดยจะซื้อในฤดูกาลเก็บเกี่ยว (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2551)

ตารางที่ 17 ปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศอิหร่าน ปี พ.ศ. 2544-2552

ปี พ.ศ.	(ปริมาณ: พันตัน)						รวม
	ไทย	อูรุกวัย	อาเจนตินา	อินเดีย	สหรัฐอเมริกา	อื่นๆ	
2544	351.19	0.00	79.15	1.15	0.00	0.00	431.49
2545	369.68	146.07	60.55	21.52	5.27	0.00	603.08
2546	488.75	60.00	0.00	18.96	5.01	1.48	575.67
2547	607.16	92.51	0.00	1.19	0.00	0.00	700.86
2548	193.75	249.37	0.00	3.32	0.00	0.08	446.60
2549	642.99	154.78	0.00	20.17	0.00	0.00	817.95
2550	597.01	69.32	0.00	4.04	0.00	0.00	670.37
2551	170.62	126.22	0.00	67.65	31.47	1.29	398.54
2552	25.42	0.00	0.60	0.00	0.24	0.07	26.39
ปริมาณเฉลี่ย	382.95	99.81	15.59	15.33	4.67	0.32	518.99
ร้อยละ	73.79	19.23	3.00	2.95	0.90	0.06	100.00

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก (2553ก)

รัฐบาลอิหร่านมีนโยบายที่จะเพิ่มผลผลิตข้าวให้เพียงพอกับความต้องการภายในประเทศ โดยจะไม่พึ่งพาการนำเข้าข้าวสารจากต่างประเทศในอนาคต ปัจจุบัน องค์การผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มี

การปรับปรุงพันธุ์ข้าวหอมเพื่อให้ปริมาณการเก็บเกี่ยวมีผลผลิตต่อไร่มากที่สุด ทั้งนี้ การนำเข้าข้าวจากประเทศอินเดีย เริ่มมีส่วนแบ่งตลาดในอิหร่านเพิ่มมากขึ้น แม้ว่าประเทศไทยจะมีข้าวหอมมะลิที่มีชื่อเสียง แต่ก็ไม่ตรงกับรสนิยมการบริโภคของชาวอิหร่าน เนื่องจากข้าวหอมมะลิเมื่อหุงสุกแล้วจะนุ่มและมีกลิ่นหอมไม่นาน ขณะที่ข้าวหอมอิหร่านเมื่อหุงสุกแล้วจะมีกลิ่นหอมนานกว่าและมีเมล็ดที่แข็งกว่าซึ่งตรงตามรสนิยมของชาวอิหร่าน นอกจากนี้ทางรัฐบาลอิหร่านไม่สั่งซื้อข้าวที่มีราคาสูงจากประเทศผู้ส่งออกข้าว เนื่องจากจะเป็นการกดราคาข้าวภายในประเทศ และเป็นการคุ้มครองผู้ผลิตข้าวภายในประเทศอิหร่านเอง ดังนั้น รัฐบาลอิหร่าน และผู้นำเข้าอิหร่านอาจพิจารณานำเข้าข้าวราคาถูกลงจากประเทศอื่นๆ เช่น เวียดนาม และสหรัฐอเมริกา

3. ประเทศฟิลิปปินส์

ชาวฟิลิปปินส์บริโภคข้าวซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าวเมล็ดยาว ใช้บริโภคเป็นอาหารหลักรองจากข้าวโพด และข้าวสาลีที่มีสัดส่วนการบริโภคเพิ่มขึ้นเช่นกัน ประชากรในฟิลิปปินส์เกือบร้อยละ 95 บริโภคข้าว ส่วนอีกร้อยละ 5 คือชาวต่างชาติที่ทำงานหรืออาศัยในประเทศฟิลิปปินส์ที่นิยมบริโภคอาหารหลักอื่นๆ เช่น มันฝรั่ง พาสต้า ขนมปัง ขณะเดียวกันจะเป็นผู้บริโภคข้าวคุณภาพดี เช่น ข้าวหอมมะลิไทย ข้าวแคลิฟอร์เนีย หรือข้าวญี่ปุ่น ซึ่งมีจำหน่ายตามซูเปอร์มาเก็ตชั้นนำทั่วไป รวมถึงข้าวคุณภาพดี 100% นิยมบริโภคในกลุ่มคนฐานะดี ข้าวพรีเมียมหรือข้าว 5% กลุ่มคนฐานะดีถึงปานกลางนิยมบริโภค ส่วนกลุ่มคนที่มีฐานะดีปานกลางและฐานะปานกลางก็ยังนิยมข้าวพิเศษ 10% สำหรับข้าวธรรมดา 15% - 45% ผู้บริโภคจะเป็นกลุ่มคนฐานะปานกลางถึงยากจน และผู้บริโภครวมไป การบริโภคภายในประเทศเฉลี่ยประมาณปีละ 9-10 ล้านตัน คิดเป็นประมาณ 120-130 กิโลกรัมต่อคนต่อปี หรือ อัตราการบริโภคเฉลี่ยต่อวันประมาณ 33,000 ตัน (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2551)

ในปี พ.ศ. 2551 ผลิตข้าวเปลือกประมาณ 17 ล้านตัน ทั้งนี้ประเทศฟิลิปปินส์ได้เพิ่มพื้นที่เพาะปลูกข้าวเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.21 จากปีก่อน แต่ความต้องการการนำเข้าข้าวของฟิลิปปินส์ยังคงเพิ่มขึ้น โดยมีการนำเข้าข้าวประมาณปีละ 1.5-2 ล้านตันต่อปี อย่างไรก็ตามข้าวเป็นสินค้าอ่อนไหวของฟิลิปปินส์ ดังนั้นองค์การอาหารแห่งชาติ National Food Authority (NFA) ซึ่งเป็นหน่วยงานกำกับดูแลและการสำรองข้าวของรัฐบาลเพื่อความมั่นคงด้านอาหาร จะทำหน้าที่บริหารจัดการให้มีปริมาณข้าวเพียงพอกับความต้องการในช่วงเวลาที่ประเทศประสบปัญหาภัยธรรมชาติ ภาวะฉุกเฉิน และรักษาเสถียรภาพด้านอุปทานและราคา โดยในระยะยาวรัฐบาลประเทศฟิลิปปินส์มีนโยบายเพิ่มความสามารถในการพึ่งพาตนเองด้านอาหารและการเกษตร โดยประธานาธิบดีประเทศฟิลิปปินส์ได้ตั้งเป้าหมายลดการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศจนถึงร้อยละ 0 ในปี 2556 (กรมส่งเสริมการส่งออก,

2553ข) โดยเพิ่มปริมาณการผลิตข้าวในประเทศ นอกจากนี้ ยังได้เน้นเรื่องการฟื้นฟูภาคการเกษตร และประมง เพื่อเพิ่มความมั่นคงทางอาหารของฟิลิปปินส์

ประเทศฟิลิปปินส์ได้กำหนดมาตรฐานข้าวสารตามระบบฮาโมไนท์ การกำหนดประเภทข้าวสารโดยใช้หลักเกณฑ์การนับจำนวนร้อยละของปริมาณข้าวหักเป็นตัวกำหนดมาตรฐานข้าวแหล่งนำเข้าข้าวที่สำคัญของประเทศได้แก่ เวียดนาม ร้อยละ 70 ไทย ร้อยละ 20 สหรัฐอเมริกา และปากีสถาน ร้อยละ 5 และ 2 ตามลำดับ ซึ่งประเทศฟิลิปปินส์นำเข้าข้าวจากเวียดนามในปี พ.ศ. 2552 ปริมาณนำเข้า 1.67 ล้านตัน เพิ่มจากปี พ.ศ. 2551 ที่มีปริมาณนำเข้า 1.66 ล้านตัน ในขณะที่ประเทศคู่แข่งอันดับสองอย่างประเทศไทย ปริมาณนำเข้าข้าวของฟิลิปปินส์จากไทยในปี พ.ศ. 2551 ปริมาณ 0.05 ลดลงจากปี พ.ศ. 2550 ที่มีปริมาณการนำเข้าข้าวจากไทย 0.5 ล้านตัน ส่วนการนำเข้าข้าวจากประเทศอินเดียได้มีปริมาณเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน (ตารางที่ 18) การเพิ่มขึ้นของปริมาณการนำเข้าข้าวของเวียดนาม สาเหตุหลักเนื่องมาจากการประมูลข้าวของฟิลิปปินส์ทำให้ราคาข้าวสูงขึ้น จาก 350 เหรียญสหรัฐฯ เมื่อธันวาคม ปี พ.ศ. 2550 เป็น 1,100 เหรียญสหรัฐฯ ต่อตันในเดือนเมษายนปี พ.ศ. 2551 (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2552) ดังนั้นรัฐบาลฟิลิปปินส์จึงได้ปรับการซื้อขายข้าวระหว่างประเทศ โดยเป็นการซื้อขายระหว่างรัฐต่อรัฐในการซื้อข้าวเพื่อจะควบคุมราคาซื้อข้าวให้คงที่

นโยบายการและมาตรการนำเข้าข้าวของประเทศฟิลิปปินส์

1. เนื่องจากสินค้าข้าวเป็นสินค้าควบคุม โดยมีหน่วยงานของรัฐ คือ องค์การอาหารแห่งชาติ (NFA) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงกับสำนักประธานาธิบดี และเป็นหน่วยงานที่นำเข้าข้าวเองแบบรัฐต่อรัฐ หรือรัฐกับเอกชนในต่างประเทศ จะประกาศการประกวดราคาซื้อเป็นครั้งคราว และเป็นผู้อนุมัติการนำเข้าข้าวให้กับเอกชนใน 2 ลักษณะคือ การนำเข้าข้าวชนิดคุณภาพดี ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ ข้าว 5-10% และการนำเข้าโดยการประมูลโควตา ได้แก่ ข้าวคุณภาพต่ำ 15-25% โดยการนำเข้าข้าวเอกชนทั้งสองแบบจะต้องเสียภาษีนำเข้าในอัตราร้อยละ 50

2. กำหนดเงื่อนไขของการของผู้นำเข้าขององค์การอาหารแห่งชาติ (NFA) โดยหน่วยงานเอกชนที่เป็นผู้นำเข้าข้าวชนิดคุณภาพดี ต้องยื่นขอจดทะเบียนเป็นผู้นำเข้าที่ NFA เพื่อรับใบอนุญาตนำเข้าข้าว และหน่วยงานเอกชนหรือสหกรณ์การเกษตรที่จะนำเข้าข้าวโดยการประมูลโควตาสามารถนำเข้าข้าวสูงสุดครั้งละไม่เกิน 25,000 ตัน

ตารางที่ 18 ปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศฟิลิปปินส์ ปี พ.ศ. 2544-2552

(ปริมาณ: พันตัน)

ปี พ.ศ.	เวียดนาม	ไทย	อินเดีย	สหรัฐอเมริกา	ปากีสถาน	อื่นๆ	รวม
2544	516.04	182.24	0.00	110.98	0.00	1.65	810.90
2545	378.16	134.97	596.51	39.96	24.37	26.61	1,200.59
2546	386.97	442.34	0.30	52.95	3.22	3.20	888.98
2547	687.96	207.84	0.41	107.11	0.02	0.07	1,003.41
2548	1,695.76	58.81	0.49	55.58	17.81	1.16	1,829.60
2549	1,462.58	112.89	1.28	65.22	52.71	27.47	1,722.15
2550	1,380.83	404.40	0.64	0.00	17.75	5.95	1,809.58
2551	1,662.22	584.18	0.75	117.00	69.29	5.49	2,438.93
2552	1,673.86	54.19	1.32	0.00	10.59	22.95	1,762.92
ปริมาณเฉลี่ย	1,093.82	242.43	66.86	60.98	21.75	10.51	1,496.34
ร้อยละ	73.10	16.20	4.47	4.08	1.45	0.70	100.00

ที่มา: กรมส่งเสริมการค้าส่งออก (2553ก)

4. อินโดนีเซีย

อินโดนีเซียเป็นผู้นำเข้าข้าวสารรายใหญ่ที่สุดในโลก และยังเป็นผู้ผลิตข้าวรายใหญ่ของโลกด้วยเช่นกัน แต่เดิมประเทศไทย อินเดีย เวียดนาม และจีน เป็นผู้ส่งออกหลักไปยังประเทศอินโดนีเซีย โดยประเทศไทยถือได้ว่าเป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ คู่แข่งสำคัญในตลาดนี้คือ เวียดนาม และจีน อย่างไรก็ตาม การที่ข้าวคุณภาพปานกลางและต่ำของไทยมีราคาสูงกว่าคู่แข่ง ทำให้ปี พ.ศ. 2542 ประเทศเวียดนามส่งออกข้าวไปยังประเทศอินโดนีเซียมากกว่าประเทศไทยเป็นปีแรก และนับตั้งแต่นั้นมา ประเทศเวียดนามได้กลายเป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ที่สุดไปยังอินโดนีเซีย (มณฑลเศียร สติมานนท์, 2549)

อินโดนีเซียนำเข้าข้าวคุณภาพปานกลางคือ ข้าวขาว 10% และ 15% ข้าวหอมมะลิ 20-25% และข้าวคุณภาพต่ำ เช่น ปลายข้าว ปริมาณการนำเข้าในแต่ละปีไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับผลผลิตข้าวในประเทศเป็นหลัก โดยแหล่งนำเข้าข้าวหลักของอินโดนีเซีย ได้แก่ ประเทศเวียดนามและไทย มีสัดส่วนปริมาณเฉลี่ยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2552 ร้อยละ 41.19 และ 33.73 ตามลำดับ รองลงมาได้แก่ ประเทศอินเดีย สหรัฐอเมริกา และจีน คิดเป็นร้อยละ 7.81 4.82 และ 3.22 ตามลำดับ การนำเข้าข้าวของอินโดนีเซียช่วงปี พ.ศ. 2547-2549 มีการนำเข้าข้าวน้อยกว่าทุกๆ ปี เนื่องจาก รัฐบาลมีนโยบายห้ามนำเข้าข้าวจากต่างประเทศทั้งหมดตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2547 ยกเว้นข้าวบาสมาดิจจากอินเดีย และ

ข้าวเมล็ดสั้นจากญี่ปุ่น ตามข้อเสนอของกระทรวงเกษตรที่เริ่มใช้ นโยบายพึ่งพาตนเอง อย่างไรก็ตามยังมีการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศเล็กน้อย ซึ่งเป็นการซื้อแบบรัฐต่อรัฐ (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2550) ในปี พ.ศ. 2551 ประเทศอินโดนีเซียได้นำเข้าข้าวจากประเทศเวียดนามและอินเดียนลดลงมาก โดยปริมาณนำเข้าข้าวจากเวียดนาม 1.02 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2550 ปริมาณนำเข้าข้าวลดลงเหลือ 0.12 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2551 ซึ่งน้อยกว่าปริมาณนำเข้าข้าวจากไทย โดยในปี พ.ศ. 2551 และ ปี พ.ศ. 2552 อินโดนีเซียมีมูลค่านำเข้าข้าวจากไทยมากที่สุด โดยปริมาณนำเข้า 0.15 และ 0.22 ล้านตัน ตามลำดับ (ตารางที่ 19) แต่ปริมาณนำเข้าข้าวทั้งหมดของอินโดนีเซียมีปริมาณลดลงเนื่องจากอินโดนีเซียมีผลผลิตข้าวในประเทศเพิ่มขึ้น

ในปี พ.ศ. 2550 อินโดนีเซียได้ประกาศลดภาษีนำเข้าข้าวลดลงร้อยละ 18 เพื่อเพิ่มการนำเข้าข้าวเพิ่มขึ้น และเพื่อให้ราคารวมทั้งปริมาณข้าวในประเทศมีเสถียรภาพมากขึ้น เนื่องจากในปี พ.ศ. 2550 อินโดนีเซียประสบความล้มเหลวในการเพิ่มปริมาณผลผลิตข้าวให้ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ 2 ล้านตัน โดยสามารถเพิ่มผลผลิตได้เพียง 1.64 ล้านตันเท่านั้น (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2551ก) ทั้งนี้สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากที่ทางการจัดสรรเมล็ดพันธุ์ข้าวในเกษตรกรล่าช้ากว่ากำหนด เพราะเกรงว่าจะมีปัญหาเรื่องคอร์ปชั่นหากดำเนินการไม่รอบคอบ นอกจากนี้การประสบกับปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมในหลายพื้นที่ ส่งผลให้สต็อกข้าวที่มีประมาณ 0.99 ล้านตัน ถูกจัดสรรให้แก่การสำรองข้าวในประเทศ โดยจัดสรรให้ทหารและตำรวจ คนยากจน ซึ่งไม่เพียงพอในช่วงไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2550 รัฐบาลอินโดนีเซียจึงเสนอนำเข้าข้าวเร่งด่วน 0.50-0.60 ล้านตัน ส่งผลให้ปี พ.ศ. 2550 มีปริมาณการนำเข้ากว่า 140 ล้านตัน (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2551)

การค้าข้าวระหว่างอินโดนีเซียและเวียดนามนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ผ่านมา โดยประเทศเวียดนามได้เคยให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศอินโดนีเซียในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจและได้มีการทำสัญญาข้อตกลงทางการค้า โดยประเทศอินโดนีเซียตกลงที่จะนำเข้าข้าวชนิดปานกลางจากเวียดนามในปริมาณ 500,000 ตัน ในระยะเวลา 5 ปี นอกจากนี้ราคาข้าวชนิดปานกลางของเวียดนามก็มีราคาต่ำ โดย BULOG ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า นอกจากข้าวไทยจะมีราคาสูงกว่าเวียดนามแล้ว การส่งออกของไทยจะขึ้นอยู่กับหลักพื้นฐานทางการค้าเท่านั้น (More on Commercial Basis) ซึ่งต่างจากเวียดนามที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาก่อน (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2549)

ตารางที่ 19 ปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศอินโดนีเซีย ปี พ.ศ. 2544-2552

(ปริมาณ: พันตัน)

ปี พ.ศ.	เวียดนาม	ไทย	อินเดีย	สหรัฐอเมริกา	จีน	อื่นๆ	รวม
2544	142.51	189.66	2.05	177.89	24.73	107.90	644.73
2545	561.73	418.70	405.03	13.39	126.77	279.76	1,805.38
2546	506.01	492.11	108.80	107.61	54.44	159.53	1,428.51
2547	58.81	129.42	0.92	16.77	0.11	30.83	236.87
2548	44.77	126.41	0.33	2.18	0.00	15.92	189.62
2549	272.83	157.98	0.72	0.80	0.10	5.67	438.11
2550	1,022.83	363.64	3.57	0.82	0.90	15.08	1,406.85
2551	125.07	157.01	0.29	1.41	3.34	2.57	289.69
2552	20.97	221.37	0.47	1.32	5.17	1.17	250.47
ปริมาณเฉลี่ย	306.17	250.70	58.02	35.80	23.95	68.72	743.36
ร้อยละ	41.19	33.73	7.81	4.82	3.22	9.24	100.00

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก (2553ก)

นโยบายการและมาตรการนำเข้าข้าวของประเทศอินโดนีเซีย

1. การขออนุญาตนำเข้าข้าว สามารถนำเข้า โดยผู้นำเข้าที่ผ่านการรับรองหรือจดทะเบียน (Approved/Register Importers: IT) ผู้นำเข้าที่เป็นผู้ผลิต Producer Importers (IP) ผู้นำเข้าที่เป็นผู้ขาย Sole Importers (AT) หรือรัฐวิสาหกิจ เช่น DAHANA, PERTAMINA และองค์กรจัดซื้อสินค้าอาหารของรัฐ (State Logistics Agency หรือ BULOG) (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2553ข)
2. มาตรการห้ามนำเข้า (Import Ban) สำหรับข้าวไทย เนื่องจากมาตรการห้ามนำเข้าข้าวดังกล่าว ทำให้ไทยไม่สามารถส่งข้าวมายังอินโดนีเซียได้โดยเสรี แต่ต้องเข้ามาขายข้าวรัฐบาลกับ BULOG หรือเข้ามาประมูลข้าวเอกชนกับ BULOG (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2551)
3. กำหนดเงื่อนไขการนำเข้า การนำเข้าของหน่วยงาน BULOG ใช้วิธีประมูลเสนอราคา โดยไม่เลือกปฏิบัติว่าบริษัทในท้องถิ่นหรือต่างชาติ แต่ต้องมีหลักฐานหรือเอกสารครบถ้วนตามเงื่อนไขที่ BULOG ได้กำหนดไว้ นอกจากนี้เงื่อนไขการนำเข้าข้าว จะนำเข้าได้ในกรณีที่ผลิตภายในประเทศไม่เพียงพอ หรือในกรณีที่สต็อกข้าวของรัฐบาลต่ำกว่า 1 ล้านตัน และราคาข้าวชนิดปานกลางสูงกว่า 3,500 รูเปียต่อกิโลกรัม (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2550)

5. ประเทศมาเลเซีย

คนมาเลเซียมีการบริโภคข้าวเป็นหลัก การบริโภคข้าวต่อคนต่อปีเพิ่มขึ้นจาก 81.6 กิโลกรัม ในปี พ.ศ. 2549 เป็นการบริโภคข้าวต่อคนต่อปีเท่ากับ 82.9 กิโลกรัม (กระทรวงเกษตร สหรัฐอเมริกา, 2553ก) ในปี พ.ศ. 2553 มาเลเซียมีประชากรกว่า 28.31 ล้านคน ปริมาณข้าวที่ ต้องการบริโภคต่อปีประมาณ 2.63 ล้านตันข้าวสาร หรือต้องการนำเข้าข้าวต่อปีประมาณ 1.08 ล้านตันข้าวสาร (ตารางที่ 20) ขณะที่การกำหนดเป้าหมายเพิ่มผลผลิตข้าวในมาเลเซีย ทั้งพื้นที่ปลูก และประสิทธิภาพการผลิตเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งผลผลิตข้าวของประเทศมาเลเซียปี พ.ศ. 2549 ผลิตได้ 1.407 ล้านตันข้าวสาร เพิ่มขึ้นเป็น 1.509 ล้านตันข้าวสาร ในปี พ.ศ. 2552 นอกจากนี้ปี พ.ศ. 2550 ประเทศมาเลเซียมีพื้นที่การปลูกข้าว 650,000 เฮกตาร์ ให้ผลผลิตข้าว 3.58 ตันต่อเฮกตาร์ ได้เพิ่มขึ้นเป็นพื้นที่ปลูกข้าว 670,000 เฮกตาร์และให้ผลผลิตข้าว 3.68 ตันต่อเฮกตาร์ (กรมส่งเสริม การส่งออก, 2553ข)

ประเทศมาเลเซียมี องค์กรค้าข้าวเปลือกแห่งชาติ (BERNAS) ซึ่งเดิมเป็นหน่วยงานของรัฐ ต่อมาจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เป็นบริษัทเอกชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นผู้นำเข้าข้าวเพียง ผู้เดียวของประเทศมาเลเซีย โดยชนิดของข้าวที่ BERNAS นำเข้าส่วนใหญ่ได้แก่ ข้าวขาว ข้าวหอม มะลิและข้าวเหนียว การนำเข้าข้าวของมาเลเซียในปี พ.ศ. 2550 ปริมาณนำเข้าข้าว 0.79 ล้านตัน ปี พ.ศ. 2551 ปริมาณนำเข้าข้าว 1.37 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่า 183.11 และ 448.58 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2553ข) แต่ในปี พ.ศ. 2552 มาเลเซียได้นำเข้าข้าวจากเวียดนาม มากที่สุดปริมาณ 0.86 ล้านตัน ขณะที่นำเข้าจากไทยลดลงเหลือเพียง 0.14 ล้านตัน และนำเข้าข้าว จากปากีสถานเพิ่มขึ้นเป็นปริมาณ 0.05 ตัน (ตารางที่ 20) สาเหตุที่ประเทศมาเลเซียนำเข้าข้าวจาก เวียดนามมากกว่าไทย เนื่องมาจากราคาข้าวเวียดนามถูกกว่าข้าวของไทยประมาณ 100 เหรียญ สหรัฐต่อตัน แม้ประเทศไทยจะมีความได้เปรียบในด้านการขนส่ง

นโยบายการและมาตรการนำเข้าข้าวของประเทศมาเลเซีย

ข้าวเป็นสินค้าควบคุมการนำเข้า โดยรัฐบาลเอเซียได้มอบหมายให้ องค์กรค้าข้าวเปลือก แห่งชาติ (BERNAS) ซึ่งเป็นบริษัทของรัฐบาลเป็นผู้นำเข้าแต่เพียงผู้เดียว จากนั้นจึงกระจายข้าว ให้กับโรงสีเอกชนรวมทั้งบริษัทในเครือ โดยข้าวทั้งที่ผลิตได้ภายในประเทศและนำเข้าจาก ต่างประเทศ จะได้รับการกระจายโดยโรงสี เพื่อจัดส่งให้กับผู้ค้าส่งที่ได้รับอนุญาต ซึ่งจะจำหน่าย ต่อให้กับผู้ค้าปลีกที่ได้รับอนุญาต รวมทั้งองค์กรเกษตรกร นอกจากนี้ BERNAS ยังเป็นผู้รับซื้อ ข้าวรายใหญ่จากเกษตรกรด้วย สินค้าข้าวสารและข้าวเปลือก รวมถึงผลิตภัณฑ์ข้าว ได้แก่ แป้ง ข้าว

ข้าวจ้าว ไร่ข้าว และเส้นหมี่ ซึ่งต้องขออนุญาตนำเข้าจากกระทรวงอุตสาหกรรมเกษตรมาเลเซีย (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2551)

ตารางที่ 20 ปริมาณการนำเข้าข้าวของประเทศมาเลเซีย ปี พ.ศ. 2544-2552

(ปริมาณ: พันตัน)

ปี พ.ศ.	เวียดนาม	ไทย	พม่า	ปากีสถาน	อินเดีย	อื่นๆ	รวม
2544	132.36	256.80	18.03	35.45	7.04	78.97	528.63
2545	103.63	260.34	16.43	43.65	29.99	47.68	501.70
2546	2,257.89	196.67	597.63	34.79	8.06	6.14	3,101.17
2547	178.78	288.54	4.38	40.18	6.54	0.22	518.64
2548	255.71	277.60	12.22	28.29	9.58	1.25	584.64
2549	449.58	349.11	8.31	27.65	7.55	1.16	843.36
2550	277.97	483.57	0.00	25.24	7.89	4.04	798.71
2551	846.77	248.52	206.15	39.54	14.86	18.01	1,373.84
2552	860.91	144.95	18.82	51.83	7.43	21.92	1,087.04
ปริมาณเฉลี่ย	595.96	278.45	95.90	36.29	10.99	19.93	1,037.53
ร้อยละ	57.44	26.84	9.24	3.50	1.06	1.92	100.00

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก (2553ก)

ประเทศคู่แข่งข้าวหอมมะลิและข้าวขาวของประเทศไทย

ประเทศผู้ส่งออกที่แข่งขันกับประเทศไทยในตลาดข้าวหอมมะลิ ได้แก่ ประเทศผู้ส่งออกข้าวบาสมาดิจจากประเทศอินเดียและปากีสถาน และข้าวหอมจากประเทศเวียดนาม สำหรับประเทศผู้ส่งออกที่แข่งขันกับประเทศไทยในตลาดข้าวขาว ได้แก่ ประเทศเวียดนาม ประเทศจีน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศปากีสถาน

1. ประเทศเวียดนาม

เวียดนามมีพื้นที่ปลูกข้าวถึง 4 ใน 5 ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด หรือประมาณ 38 ล้านไร่ ผลิตข้าวได้ประมาณ 7-8 ล้านตันต่อปี (ตารางที่ 21) ผลผลิตเฉลี่ย 500 กิโลกรัมต่อไร่ พื้นที่เพาะปลูกที่สำคัญ ได้แก่ บริเวณพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ได้ผลผลิตประมาณ 9 ล้านตันคิดเป็นร้อยละ 55-60 ของผลผลิตข้าวทั้งหมดของประเทศ รองลงมา คือ บริเวณพื้นที่สามเหลี่ยม ปากแม่น้ำแดง ทางภาคเหนือผลิตข้าวได้ประมาณร้อยละ 30 ของผลผลิตทั้งหมด ผลผลิตของประเทศเวียดนาม

เพิ่มขึ้นโดยตลอด ยกเว้นปี พ.ศ. 2548/49 เนื่องจากเวียดนามประสบปัญหาภาวะภัยแล้งอย่างรุนแรง และศัตรูพืช ทำให้ประสบกับสถานการณ์การผลิตข้าวภายในประเทศดิ่งตัว (กรมการค้าต่างประเทศ, 2548)

การบริโภคข้าวของเวียดนามประมาณ 150 กิโลกรัมต่อคนต่อปี ซึ่งลดลงร้อยละ 12 จากปี พ.ศ. 2543 โดยการลดลงของการบริโภคต่อหัวของประเทศเวียดนามสอดคล้องกับการลดลงของการบริโภคข้าวประเทศอื่นๆ ในทวีปเอเชีย เมื่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศมีการพัฒนาขึ้นผู้บริโภคมีรายได้เพิ่มขึ้นก็จะหันไปบริโภคสินค้าชนิดอื่น ซึ่งการบริโภคข้าวต่อหัวมีแนวโน้มลดลงเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น การบริโภคข้าวรวมของประเทศเวียดนามกลับเพิ่มขึ้น ตามการเพิ่มขึ้นของประชากรประมาณหนึ่งล้านคน นอกจากนี้การบริโภคข้าวรวมที่เพิ่มขึ้นได้ใช้เป็นอาหารสัตว์และเพาะเลี้ยงสัตว์ และอุตสาหกรรมเบียร์ โดยคาดว่าจากประชากรที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลให้มีความต้องการข้าวเพิ่มขึ้นประมาณ 100,000-150,000 ตันต่อปี (กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา, 2553ก)

การส่งออกข้าวของประเทศเวียดนามขยายตัวอย่างรวดเร็ว จากผู้ส่งออกอันดับ 4 ของโลก ในปี พ.ศ. 2547 รองจากไทย อินเดีย สหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ. 2548 เวียดนามเป็นผู้ส่งออกอันดับสองรองจากไทย ด้วยปริมาณส่งออก 5.2 ล้านตัน มูลค่ากว่า 1.38 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2550) นับเป็นสินค้าส่งออกอันดับหนึ่งของเวียดนาม ปัจจัยหลักมาจากการวางนโยบายของรัฐบาลเวียดนามในการพัฒนาการผลิตและการส่งออกข้าวอย่างจริงจัง เช่น มีการพัฒนาพันธุ์ข้าวคุณภาพดีจนได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ การเพิ่มผลผลิตต่อไร่และเพิ่มพื้นที่การเพาะปลูกข้าว และการจัดสรรสต็อกข้าวเพื่อการส่งออกข้าวให้เพิ่มมากขึ้น ขณะที่ประเทศผู้ส่งออกอย่างประเทศจีน อินเดีย และปากีสถาน ไม่สามารถรักษาเสถียรภาพของปริมาณส่งออกข้าวของประเทศตนได้ กล่าวคือ มีการลดปริมาณการส่งออกเพื่อตอบสนองความต้องการการบริโภคข้าวภายในประเทศ

การแข่งขันระหว่างข้าวไทยและเวียดนามในตลาดโลกนั้นเป็นอย่างรุนแรง โดยประเทศเวียดนามมีราคาส่งออกข้าวที่ต่ำกว่าเมื่อเทียบกับไทย การแข่งขันรุนแรงขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2548-2549 ราคาส่งออกข้าวของเวียดนามต่ำกว่าไทยมากเป็นประวัติการณ์ กล่าวคือ ก่อนปี พ.ศ. 2547 ราคาข้าวส่งออกของเวียดนามต่ำกว่าไทย 5-10 เหรียญสหรัฐฯ ต่อตันสำหรับข้าว 25% แต่ในช่วงปี พ.ศ. 2548-2549 ราคาข้าวเวียดนามในตลาดต่ำกว่าไทย 20 เหรียญสหรัฐฯ ต่อตัน ดังนั้นการส่งออกข้าวของไทยโดยเฉพาะข้าวขาวในปี พ.ศ. 2548-2549 มีแนวโน้มลดลง เมื่อพิจารณาแยกรายประเภทของข้าวแล้วพบว่าทั้งไทย และเวียดนามแข่งขันกันรุนแรงในการส่งออกข้าวขาว กล่าวคือ สัดส่วนข้าวขาวของไทยในโลกมีแนวโน้มลดลงร้อยละ 37.6 ในปี พ.ศ. 2547 เหลือเพียงร้อยละ 31.8 ในปี

พ.ศ. 2549 ในขณะที่ส่วนแบ่งตลาดของเวียดนามเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9 เป็นร้อยละ 18 (กรมส่งเสริมการค้าส่งออก, 2550) โดยข้าวที่มีการแข่งขันส่งออกกันอย่างรุนแรงคือ ข้าวขาว 25% และข้าวขาว 5%

ปริมาณการส่งออกข้าวของประเทศเวียดนามโดยเฉลี่ยมีการส่งออกปีละประมาณ 4-5 ล้านตันต่อปี โดยอัตราการเติบโตของปริมาณเฉลี่ยผลผลิตข้าว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-251 เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.75 ขณะเดียวกัน อัตราการเติบโตของปริมาณเฉลี่ยการส่งออกข้าว เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.74 (ตารางที่ 23) เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณผลผลิตที่เวียดนามผลิตได้และการส่งออกในแต่ละปี เวียดนามยังคงมีข้าวเพียงพอสำหรับการบริโภคในประเทศและยังมีการเก็บสำรองข้าวเพื่อความมั่นคงด้านอาหาร ตลาดนำเข้าข้าวที่สำคัญของเวียดนาม ได้แก่ ประเทศในแถบเอเชีย ร้อยละ 57 รองมา ได้แก่ แอฟริกา คิวบา และประเทศในแถบตะวันออกกลาง ร้อยละ 21 12 และร้อยละ 8 ตามลำดับ (กรมส่งเสริมการค้าส่งออก, 2551) โดยตลาดที่มีการแข่งขันกับไทย อาทิเช่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย เป็นต้น นอกจากนี้ รัฐบาลเวียดนามยังเน้นการส่งเสริมและพัฒนาข้าวคุณภาพดีเพื่อการส่งออก เนื่องจากในระยะที่ผ่านมาการส่งออกข้าวของเวียดนามประสบปัญหาในเรื่องคุณภาพ ซึ่งทำให้ราคาข้าวของเวียดนามจะอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าในข้าวเกรดเดียวกันเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง โดยเฉพาะประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา

ประเทศเวียดนามเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการผลิตข้าวหอมแข่งกับประเทศไทย และสามารถส่งออกข้าวหอมแข่งขันกับประเทศไทยได้ โดยพันธุ์ข้าวหอมของประเทศไทยพบว่ามีทั้งพันธุ์ดั้งเดิมของประเทศเวียดนาม และพันธุ์ข้าวหอมที่นำเข้ามาจากประเทศไทยและจีน ทั้งหมดรวม 5 พันธุ์ คือ ข้าวดำเทิม ข้าวนางเฮือง ข้าวชะวาหญ่าย ข้าวเทิม ST1 และข้าวเทิม ST3 โดยข้าวหอมที่นำเข้ามาจากไทย ให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ ดังนั้นการนำเข้าพันธุ์ข้าวหอมจากจีนน่าจะให้ผลผลิตสูงนำมาปลูกทดแทนพันธุ์ข้าวหอมจากไทยเพื่อขยายการส่งออก ข้าวหอมที่ผลิตในเวียดนามขณะนี้ส่วนใหญ่จำหน่ายภายในประเทศ ราคาข้าวหอมในตลาดเวียดนามจะมีราคาสูงกว่าข้าวขาวธรรมดาของเวียดนามประมาณ 2 เท่า ข้าวหอมพันธุ์ดั้งเดิมและพันธุ์ที่นำเข้ามาจากประเทศไทยมีราคาใกล้เคียงกันประมาณ 6,500-7,000 ดอลลาร์ต่อตัน หรือ 17.61-18.96 บาทต่อตัน (วัลลภมานะธัญญา, 2546) เวียดนามมีการส่งออกข้าวหอมแข่งขันกับข้าวหอมและข้าวหอมมะลิของประเทศไทย ในหลายตลาด ได้แก่ ฮองกง สิงคโปร์ และมาเลเซีย เป็นต้น

ตารางที่ 21 ปริมาณผลผลิตข้าวและปริมาณการส่งออกข้าว ของประเทศเวียดนาม ปี พ.ศ.
2544-2551

ปี พ.ศ.	ปริมาณผลผลิต (พันตัน)	อัตราการเติบโต (ร้อยละ)	ปริมาณการส่งออก (พันตัน)	อัตราการเติบโต (ร้อยละ)
2543/44	31,873.00	-	3,245.00	-
2544/45	32,617.00	2.33	3,795.00	16.95
2545/46	33,458.00	2.58	4,295.00	13.18
2546/47	34,418.00	2.87	5,174.00	20.47
2547/48	34,503.00	0.25	4,705.00	-9.06
2548/49	34,730.00	0.66	4,522.00	-3.89
2549/50	36,932.00	6.34	4,649.00	2.81
2550/51	35,898.00	-2.80	5,200.00	11.85
เฉลี่ย	34,303.63	1.75	4,448.13	7.47

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (2553ข)

นโยบายและมาตรการการส่งออกข้าวของประเทศเวียดนาม

สมาคมอาหารของเวียดนาม (Vietfood) ได้ออกมาตรการสำหรับการส่งออกข้าวของ
ประเทศเวียดนาม เมื่อวันที่ 26 มีนาคม ปี พ.ศ. 2551 ดังนี้

1. กำหนดปริมาณข้าวที่ผู้ส่งออกจะได้รับอนุญาตให้ลงทะเบียนเพื่อการส่งออกในช่วง
ครั้งแรกของปี พ.ศ. 2551 ต้องไม่เกินร้อยละ 50 ของปริมาณส่งออก 2 ปีที่ผ่านมาโดยเฉลี่ย
2. กำหนดให้สมาชิกผู้ส่งออกข้าวต้องเก็บสำรองข้าวอย่างน้อยร้อยละ 50 ของปริมาณข้าว
ที่จดทะเบียนเพื่อการส่งออก
3. ปริมาณข้าวส่งออกทั้งหมดต้องไม่มากกว่าดุลข้าวรายไตรมาสที่จัดทำ โดยกระทรวง
อุตสาหกรรมและการค้าของเวียดนาม และราคาส่งออกตามสัญญาต้องสอดคล้องกับราคาที่พิมพ์
เผยแพร่โดย Vietfood ณ เวลาที่มีการเซ็นสัญญากัน นอกจากนี้ การส่งมอบสินค้าต้องกระทำภายใน
2 เดือนนับแต่มีการเซ็นสัญญา เพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงจากการแกว่งตัวของราคาข้าว

4. ผู้ส่งออกรายบุคคลจะได้รับอนุญาตให้สามารถส่งออกข้าวโดยตรงได้เพียงร้อยละ 30 ของจำนวนข้าวที่ระบุไว้ในสัญญา ส่วนที่เหลือ Vietfood จะพิจารณาขอให้สมาชิกผู้ส่งออกรายอื่น ๆ

นอกจากนี้ รัฐบาลเวียดนามได้ใช้มาตรการกำหนดโควตาการส่งออกข้าวมากกว่า 2 ปีแล้ว เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 เพื่อควบคุมการส่งออกและรักษาระดับราคาข้าวในประเทศ รวมทั้งเพื่อความมั่นคงด้านอาหาร สำหรับโควตาการส่งออกข้าวปี พ.ศ. 2551 ที่กำหนดไว้เมื่อช่วงต้นปี พ.ศ. 2551 จำนวน 4.5 ล้านตัน ลดลงเหลือ 3.5 ล้านตัน เมื่อเดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2551

2. ประเทศสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาผลิตข้าวได้เพียงร้อยละ 2 ของผลผลิตโลก โดยปีการเพาะปลูก 2551/52 ประมาณ 10.93 ล้านตัน ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 75 เป็นการผลิตข้าวเมล็ดยาว มีแหล่งผลิตที่สำคัญคือรัฐทางภาคใต้ รองลงมาประมาณร้อยละ 25.4 เป็นข้าวเมล็ดกลางและสั้น โดยมีแหล่งผลิตที่สำคัญคือรัฐแคลิฟอร์เนีย พื้นที่ปลูกข้าวในปี พ.ศ. 2553 มีพื้นที่ 3.10 เอเคอร์ ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 7,085 ปอนด์ต่อเอเคอร์ ซึ่งพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดอยู่ในเขตชลประทาน (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2553ข) ปริมาณผลผลิตโดยเฉลี่ยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2551 ประมาณ 9.5 ล้านตัน โดยอัตราการเติบโตเฉลี่ยลดจลร้อยละ 0.45 (ตารางที่ 22) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นที่ปลูกข้าวเมล็ดยาวลดลงเนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกของสหรัฐอเมริกามีการเปลี่ยนแปลงตามภาวะราคาข้าวและเงื่อนไขทางเศรษฐกิจของพืชทางเลือกอื่น

การส่งออกข้าวของสหรัฐอเมริกามีทั้งการซื้อขายตามช่องทางการค้าทางพาณิชย์ตามปกติ และผ่านช่องทางการให้ความร่วมมือทางอาหารของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา เช่นตามข้อตกลงของทวิภาคีตามกฎหมาย Public Law 480 ซึ่งเป็นโครงการอาหารเพื่อสันติภาพ วัตถุประสงค์การส่งออกอาหารเพื่อให้ความช่วยเหลือต่างประเทศ เป็นต้น ตลาดส่งออกข้าวที่สำคัญของประเทศสหรัฐอเมริกา คือ แถบเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน และฮ่องกง ตลาดเอเชียอื่นๆ เช่น อิรัก อิหร่าน ฟิลิปปินส์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีตลาดในทวีปแอฟริกา และยุโรป โดยสัดส่วนในปี พ.ศ. 2551 เอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ และเอเชียอื่นๆ มีสัดส่วนใกล้เคียงกันคิดเป็นร้อยละ 45 ตลาดแอฟริกา และยุโรป คิดเป็นร้อยละ 5 และ 3 ตามลำดับ (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2553ข) โดยสหรัฐอเมริกามีประมาณการส่งออกข้าวปีละประมาณ 3.3 ล้านตัน มีอัตราการเติบโตปี พ.ศ. 2544-2553 เพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.29 (ตารางที่ 22)

ตารางที่ 22 ปริมาณผลผลิตข้าวและปริมาณการส่งออกข้าว ของประเทศสหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ.
2544-2551

ปี พ.ศ.	ปริมาณผลผลิต (พันตัน)	อัตราการเติบโต (ร้อยละ)	ปริมาณการส่งออก (พันตัน)	อัตราการเติบโต (ร้อยละ)
2543/44	9,764.00	-	3,295.00	-
2544/45	9,570.00	-1.99	3,833.00	16.33
2545/46	9,068.00	-5.25	3,090.00	-19.38
2546/47	10,540.00	16.23	3,863.00	25.02
2547/48	10,108.00	-4.10	3,307.00	-14.39
2548/49	8,827.00	-12.67	3,029.00	-8.41
2549/50	8,999.00	1.95	3,294.00	8.75
2550/51	9,241.00	2.69	3,100.00	-5.89
เฉลี่ย	9,514.63	-0.45	3,351.38	0.29

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (2553ข)

โดยข้าวชนิดมีการส่งออก ได้แก่ ข้าวสีแล้วบางส่วนหรือทั้งหมด ข้าวหัก ข้าวแดงสีแล้ว และข้าวเปลือก ประเทศสหรัฐอเมริกาส่งออกข้าวสีแล้วบางส่วนหรือทั้งหมดมากที่สุด ส่วนใหญ่จะเป็นข้าวเมล็ดยาวและข้าวเมล็ดคกลาง ประเทศสหรัฐอเมริกาจะเน้นการส่งออกข้าวเปลือกเนื่องจากไม่สามารถแข่งขันได้ในตลาดข้าวที่สีแล้ว แต่การขยายตัวของการส่งออกข้าวของสหรัฐอเมริกาขยายตัวตามการขยายตัวของตลาดข้าวโลก ข้าวเมล็ดยาว U.S No.2, 4% ของสหรัฐเป็นข้าวที่มีมาตรฐานข้าวใกล้เคียงกับข้าวขาว 100% ชั้น 2 ของประเทศไทย ซึ่งในตลาดข้าวถือว่าเป็นข้าวที่ทดแทนกันได้ (มณฑลเศียร สติมานนท์, 2549) แต่ราคาข้าวในตลาดโลกของสหรัฐอเมริกาสูงกว่าข้าวชนิดเดียวกัน เนื่องจากต้นทุนการผลิตสูงกว่าประเทศผู้ส่งออกอื่นๆ อาทิเช่น ในปี พ.ศ. 2549 สหรัฐอเมริกา ราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี สูงถึง 394 เหรียญสหรัฐต่อตัน ข้าวขาว 100% ชั้น 2 ของไทย และข้าวขาว 5% ของเวียดนาม ราคาส่งออก เอฟ.โอ.บี อยู่ที่ 311 และ 266 เหรียญสหรัฐต่อตัน (กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา, 2553ข)

ประเทศสหรัฐอเมริกาถือเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวหอม ซึ่งได้มีการพัฒนาค้นคว้าพันธุ์ข้าวหอมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 และในปี พ.ศ. 2532 ประเทศสหรัฐอเมริกาประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งกับข้าวหอมจัสมินไรซ์ 85 แต่คุณภาพความหอมยังคงด้อยกว่าข้าวหอมมะลิไทย (วัลลภ มานะธัญญา, 2546) และในปี พ.ศ. 2552 ทางศูนย์วิจัยอ้างว่าข้าวหอมแจสแมน หรือข้าวพันธุ์ LA2125 ที่ค้นคว้าได้นี้มีคุณภาพทัดเทียม และสามารถแข่งขันกับข้าวหอมมะลิ

ไทยภายในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ และปัจจุบันได้มีการเพาะปลูกเพื่อการค้าแล้วในปีการเพาะปลูกปี พ.ศ. 2552/53 ซึ่งถือว่าการประสบความสำเร็จที่สำคัญของการค้นคว้าวิจัยข้าวของสหรัฐอเมริกา (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2552) ทั้งนี้อาจจะมีผลกระทบต่อข้าวหอมมะลิไทยในตลาดสหรัฐอเมริกาได้

3. ประเทศจีน

จีนเป็นผู้ผลิตข้าวและบริโภคข้าวรายใหญ่ที่สุดในโลก โดยพื้นที่การเพาะปลูกข้าวในปี พ.ศ. 2551 มีทั้งหมด 29 ล้านเฮกตาร์ เพิ่มขึ้นประมาณ 300,000 เฮกตาร์จากปี พ.ศ. 2550 ผลผลิตเฉลี่ยต่อเฮกตาร์อยู่ที่ 6,563 กิโลกรัม โดยผลผลิตเฉลี่ยต่อเฮกตาร์มากที่สุด คือ 8,790 กิโลกรัม และผลผลิตเฉลี่ยต่อเฮกแตร์น้อยที่สุด คือ 909 กิโลกรัม (กระทรวงพาณิชย์, 2553ก) ปริมาณผลผลิตข้าวของประเทศจีนเพิ่มขึ้นมาโดยตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548/49 โดยปริมาณผลผลิตเฉลี่ยในแต่ละปีประมาณ 9.5 ล้านตันต่อปี (ตารางที่ 23) ซึ่งแสดงถึงประสิทธิภาพการเพาะปลูกข้าวของจีน ซึ่งเป็นผลมาจากกลไกการจัดการข้าวของรัฐบาล เช่น การสร้างฐานที่มั่นสำหรับการเพาะปลูก 200 แห่ง งบประมาณอุดหนุน 2,000 ล้านหยวนต่อแห่งเพื่อกระตุ้นการผลิตในพื้นที่ และการสนับสนุนด้านการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และเผยแพร่เทคโนโลยีการผลิต เป็นต้น

ประเทศจีนเป็นผู้ส่งออกข้าวสุทธิ และเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญต่อการค้าข้าวในตลาดโลก เนื่องจากผลผลิตและความต้องการบริโภคข้าวของประเทศจีนมีสัดส่วนกว่าร้อยละ 30 ของผลผลิตและการบริโภคข้าวของโลก (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2553ข) โดยมีปริมาณการส่งออกข้าวของประเทศจีนในแต่ละปีไม่สม่ำเสมอ ขึ้นอยู่กับผลผลิตข้าวภายในประเทศ การส่งออกข้าวของประเทศจีนประมาณปีละ 1.3 ล้านตัน (ตารางที่ 23) โดยประเทศผู้นำเข้าข้าวจากจีนที่สำคัญในปี พ.ศ. 2551 ได้แก่ โคอเคอร์วีร์ เกาหลีใต้ ลิเบีย ปาปัวนิวกินี คิดเป็นร้อยละ 17.22 16.76 11.74 และ 8.71 ตามลำดับ (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2553ก) การแข่งขันข้าวของจีนจากเดิมเป็นข้าวคุณภาพต่ำ แต่ปัจจุบันรัฐบาลจีนปรับเปลี่ยนนโยบาย โดยลดการเพาะปลูกข้าวคุณภาพต่ำลง และมีการขยายพื้นที่การเพาะปลูกข้าวที่มีคุณภาพดีมากขึ้น เพื่อตอบสนองการส่งออกข้าวคุณภาพดีสู่ตลาดโลก

ประเทศจีนเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีศักยภาพสูงมากในการผลิตข้าวหอมแข่งขันกับข้าวหอมมะลิของประเทศไทย โดยมีการวิจัย พัฒนาพันธุ์ ปรับปรุงพันธุ์ข้าวหอมอย่างจริงจัง เนื่องมาจากราคาข้าวหอมมะลิไทยในประเทศจีนมีราคาสูงกว่าข้าวที่จีนผลิตได้ในประเทศ 2-3 เท่า ในปี พ.ศ. 2546 สถาบันวิจัยข้าวของจีนได้พัฒนาพันธุ์ข้าวหอมจนประสบความสำเร็จหลายพันธุ์ โดยเฉพาะ

ข้าวที่เรียกว่า ข้าวเฉาไต้หวัน หรือแปลว่า ข้าวที่เหนือกว่าข้าวไทย ซึ่งมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับข้าวกับข้าวหอมมะลิ 105 ของไทยเป็นอย่างมาก (วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ และนิรมล ยวนบุญย์, 2545) ราคาขายปลีกในตลาดจีนของข้าวหอมไทยและข้าวหอมของจีนมีราคาใกล้เคียงกัน เช่นข้าวหอมจินเจียนในยูนานมีราคา 10 หยวนต่อกิโลกรัม ขณะที่ข้าวหอมไทยราคา 7-9 หยวนต่อกิโลกรัม (วัลลภ มานะธัญญา, 2546) แต่ประเทศจีนยังไม่มี การส่งออกข้าวหอมเนื่องจากผลผลิตที่ได้ยังมีปริมาณน้อยกว่าข้าวขาวทั่วไป นอกจากนี้ยังพบปัญหาเรื่องข้าวคัดแปลงพันธุ์กรรมในตลาดจีน ถ้าหากประเทศจีนได้วิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวหอมจนประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง อาจจะส่งผลกระทบต่อตลาดข้าวหอมมะลิของไทยได้ในอนาคต

ตารางที่ 23 ปริมาณผลผลิตข้าวและปริมาณการส่งออกข้าว ของประเทศจีน ปี พ.ศ. 2544-2551

ปี พ.ศ.	ปริมาณผลผลิต (พันตัน)	อัตราการเติบโต (ร้อยละ)	ปริมาณการส่งออก (พันตัน)	อัตราการเติบโต (ร้อยละ)
2543/44	177,580.00	-	1,963.00	-
2544/45	174,543.00	-1.71	2,583.00	31.58
2545/46	160,660.00	-7.95	880.00	-65.93
2546/47	179,090.00	11.47	656.00	-25.45
2547/48	180,591.00	0.84	1,216.00	85.37
2548/49	181,714.00	0.62	1,340.00	10.20
2549/50	186,034.00	2.38	969.00	-27.69
2550/51	193,000.00	3.74	1,300.00	34.16
เฉลี่ย	179,151.50	1.34	1,363.38	6.03

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (2553)

กฎระเบียบการส่งออกข้าวของประเทศจีน

การส่งออกข้าวของประเทศจีน สถานะของผู้ส่งออกจะมีการกำหนดเงื่อนไขคุณสมบัติผู้มีสิทธิการนำเข้าและส่งออกข้าวไว้เหมือนกัน กล่าวคือ เป็นรัฐวิสาหกิจ เช่น China National Cereals, Oils and Foodstuffs Import and Export Corporation (COFCO) เป็นนิติบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นองค์การคลังสินค้าของรัฐบาล ซึ่งมีผลงานในการนำเข้าในปี พ.ศ. 2550 ต้องเป็นนิติบุคคลประเภทค้าส่งและค้าปลีกสัญชาติที่มียอดการจำหน่ายมากกว่า 100 ล้านหยวน ต้องเป็นนิติบุคคลที่มีมูลค่าการนำเข้าและส่งออกธัญพืชมากกว่า 25 ล้านเหรียญสหรัฐฯ หรือหากเป็นนิติบุคคลที่ไม่มีการนำเข้าในปี พ.ศ. 2550 แต่มีใบอนุญาตนำเข้าและส่งออกแล้ว สามารถขอ Processing Trade Business

Approval Certificate และ Processing Trade Production Capacity Certificate จากหน่วยงานพาณิชย์ ในท้องถิ่น เพื่อรับรองว่าเป็นกิจการที่ต้องการนำเข้าข้าวเพื่อเป็นวัตถุดิบในการแปรรูปได้

นอกจากนี้ประเทศจีนต้องปฏิบัติตามพันธกรณีผูกพันระหว่างประเทศ ภายหลังจากจีนเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก World Trade Organization (WTO) เมื่อปี พ.ศ. 2544 รัฐบาลจีนได้มีพันธกรณีว่าจะปฏิบัติตามข้อตกลงทั้ง 3 กรณี ได้แก่ การลดภาษีผลผลิตทางการเกษตรปรับจากร้อยละ 46.6 ในปี พ.ศ. 2535 เหลือร้อยละ 17 ในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งถือว่าเป็นการลดภาษีมากที่สุด ในการเว้นภาษี การยกเลิกค่าชดเชยกับการส่งออก ค่าชดเชยกับการขนส่งและการเก็บตู้คอนเทนเนอร์ เป็นต้น และสำหรับสินค้าข้าวสาร ข้าวสาลี และข้าว โพลีมัลติทรีที่จะได้รับค่าชดเชยร้อยละ 8.5

4. ประเทศอินเดีย

อินเดียเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคข้าวรายใหญ่ของโลก มีการผลิตข้าวเฉลี่ยปี พ.ศ. 2544-2551 ปริมาณ 134 ล้านตันต่อปี การผลิตข้าวของอินเดียมีการขยายมากขึ้น (ตารางที่ 24) เนื่องมาจากความให้ความสำคัญในด้านความมั่นคงทางอาหารในประเทศ แต่การเพิ่มขึ้นของผลผลิตข้าวยังคงมีจำกัด ในด้านของพันธุ์ข้าวที่ใช้ในการเพาะปลูก ทำให้ Indian Council of Agriculture ประเทศอินเดียได้พัฒนาพันธุ์ข้าวใหม่หลายสายพันธุ์ รวมถึง Pusa ข้าวหอมมะลิเมล็ดยาวที่มีคุณภาพสูง ข้าวลูกผสมสายพันธุ์ใหม่จะถูกนำไปปลูกทดแทนในพื้นที่ปลูกข้าวหอม Basmati ของอินเดีย ได้แก่ รัฐ Haryana, East Punjab, Delhi, Uttrakhand, Jammu และ Kashmir (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2553ก)

การส่งออกข้าวของอินเดียมีการส่งออกข้าวบาสมัติ ข้าวไม่ใช่บาสมัติ และข้าวอื่น ๆ ปริมาณการส่งออกโดยเฉลี่ยปี พ.ศ. 2544-2551 จำนวน 4.45 ล้านตัน แต่อัตราการเติบโตเฉลี่ยในช่วงเดียวกันลดลงร้อยละ 7.25 (ตารางที่ 24) โดยปริมาณการส่งออกข้าวของอินเดียเริ่มลดลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เนื่องจากราคาแพงในประเทศเพิ่มสูงขึ้นต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ประชากรส่วนหนึ่งหันไปบริโภคข้าว ทำให้อินเดียเหลือข้าวเพื่อการส่งออกน้อย นอกจากนี้การขาดแคลนข้าวสาลีในปี พ.ศ. 2551 การนำเข้าเมล็ดธัญพืชอื่นๆ มากขึ้น ขณะเดียวกันประกาศลดยอดส่งออกข้าวลง โดยรัฐบาลอินเดียยังออกมาตรการที่จำเป็นหลายอย่างเพื่อทำให้การส่งออกข้าวลดลง เช่น ประกาศตั้งราคาส่งออกขั้นต่ำที่ 500 เหรียญสหรัฐต่อดัน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2551ก)

คู่แข่งอินเดีย คือประเทศปากีสถาน ซึ่งสามารถขายข้าวชนิดเดียวกัน ได้ในราคาที่ต่ำกว่า ประมาณ 500-600 เหรียญสหรัฐต่อดัน ทั้งนี้เพราะราคาส่งออกขั้นต่ำบวกภาษีส่งออก ทำให้

อินเดียส่งออกข้าวบาสมาดิในราคาสูงกว่า 1,200 เหรียญสหรัฐฯต่อตัน ในขณะที่ปากีสถานได้ยกเลิกการกำหนดราคาส่งออกขั้นต่ำ และภาษีส่งออก ทำให้ราคาส่งออกอยู่ที่ราคาตลาดประมาณ 550-600 เหรียญสหรัฐฯ นอกจากนี้ราคาส่งออกข้าวพรีเมียมของอินเดียยังคงมีราคาสูงกว่าปากีสถานเกือบเท่าตัว โดยราคาส่งออกข้าวพรีเมียมประเทศอินเดียอยู่ที่ตันละ 1,650 เหรียญสหรัฐฯ ส่วนของปากีสถานอยู่ที่ 850 เหรียญสหรัฐฯต่อตัน ซึ่งนโยบายกำหนดราคาส่งออกขั้นต่ำที่อินเดียดำเนินการนี้ทำให้อินเดียสูญเสียความสามารถในการแข่งขันไป (วรวรรณ วรณวิธ, 2551)

ตารางที่ 24 ปริมาณผลผลิตข้าวและปริมาณการส่งออกข้าว ของประเทศอินเดีย ปี พ.ศ. 2544-2551

ปี พ.ศ.	ปริมาณผลผลิต (พันตัน)	อัตราการเติบโต (ร้อยละ)	ปริมาณการส่งออก (พันตัน)	อัตราการเติบโต (ร้อยละ)
2543/44	140,024.00	-	6,650.00	-
2544/45	107,741.00	-23.06	4,421.00	-33.52
2545/46	132,808.00	23.27	3,172.00	-28.25
2546/47	124,707.00	-6.10	4,687.00	47.76
2547/48	137,699.00	10.42	4,537.00	-3.20
2548/49	140,039.00	1.70	6,301.00	38.88
2549/50	145,050.00	3.58	3,383.00	-46.31
2550/51	148,365.00	2.29	2,500.00	-26.10
เฉลี่ย	134,554.13	1.73	4,456.38	-7.25

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (2553ข)

แม้ว่าอินเดียจะไม่ใช่คู่แข่งในการส่งออกข้าวที่สำคัญของไทย แต่อินเดียมีการส่งออกข้าวคุณภาพดี เช่นข้าวบาสมาดิ ซึ่งเป็นข้าวหอมที่มีชื่อเสียงในตลาดโลกอีกชนิดหนึ่ง ได้มีการส่งออกเพิ่มขึ้นในตลาดเดียวกับข้าวหอมมะลิของไทย เช่น สหรัฐอเมริกาที่ต้องการนำเข้าข้าวบาสมาดิเพื่อตอบสนองความต้องการภายในประเทศมากขึ้น และความต้องการนำเข้าข้าวบาสมาดิอินเดียของประเทศไทย ซึ่งจีนจะเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของอินเดีย เนื่องจากจะเป็นการกระตุ้นการส่งออกข้าวบาสมาดิของอินเดียได้อย่างน้อย 20,000 ตัน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2553ก) ซึ่งแม้ว่าอินเดียจะมีการส่งออกข้าวบาสมาดิให้กับประเทศเพื่อนบ้านเป็นหลัก แต่อินเดียก็พยายามแก้ปัญหาอุปสรรคทางการค้ากับจีนมาตลอด จนมติที่ประชุมคณะกรรมการร่วมครั้งที่ 8 เมื่อต้นปี พ.ศ. 2553 อนุญาตให้เพิ่มการนำเข้าข้าวบาสมาดิของอินเดียได้ในปีนี้

นโยบายและมาตรการการส่งออกข้าวของประเทศอินเดีย

ตั้งแต่วันที่ 2 ธันวาคม ปี พ.ศ. 2551 มีการกำหนดนโยบายการส่งออกข้าวอินเดีย โดยแบ่งออกได้เป็นการส่งออกข้าวสองส่วนคือ ข้าวบาสมาทิ (Basmati) และข้าวที่ไม่ใช่บาสมาทิ (Non-Basmati) (วรวรรณ วรณวิธ, 2551)

1. นโยบายการส่งออกข้าวบาสมาทิ อนุญาตให้ส่งออกโดยกำหนดราคาขั้นต่ำไว้ที่ 1,000 เหรียญสหรัฐฯ และเก็บภาษีส่งออกอีกประมาณ 200 เหรียญสหรัฐฯ
2. นโยบายการส่งออกข้าวที่ไม่ใช่บาสมาทิ มีการดำเนินนโยบายห้ามส่งออก ยกเว้นข้าวพันธุ์ PUSA 1121 ซึ่งเป็นข้าวที่ไม่ใช่ข้าวบาสมาทิเกรดพรีเมียม จึงอนุญาตให้มีการส่งออกได้

5. ประเทศปากีสถาน

ข้าวไม่ได้เป็นอาหารหลักของปากีสถาน ดังนั้นการบริโภคข้าวจึงเพิ่มช้ากว่าข้าวสาลี โดยข้าวที่ผลิตได้ภายในประเทศจะใช้เพื่อการบริโภคประมาณร้อยละ 50 ส่วนที่เหลือจะถูกส่งออกไปต่างประเทศ และในแต่ละปีมีการนำปลายข้าว 40-100% ประมาณ 150,000 ล้านตัน ไปใช้เป็นอาหารสัตว์ด้วย (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2551) ผลผลิตข้าวของประเทศปากีสถานโดยเฉลี่ยปี พ.ศ. 2544-2551 มีปริมาณ 7.7 ล้านตัน โดยผลผลิตข้าวประเทศปากีสถานมีปริมาณเพิ่มขึ้นเกือบทุกปี จากเดิม ปี พ.ศ. 2544 ปริมาณผลผลิตข้าว 5.8 ล้านตัน เพิ่มขึ้นเป็น 9.4 ล้านตันในปี พ.ศ. 2551 (ตารางที่ 25) โดยผลผลิตข้าวที่เพิ่มมากขึ้น เป็นเพราะเพิ่มพื้นที่ปลูกข้าว IRRI ในปี พ.ศ. 2548 ประสิทธิภาพของระบบน้ำส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 46 โดยปกติข้าว IRRI จะเพาะปลูกในบริเวณคลองชลประทานซึ่งเป็นคลองส่งน้ำ ส่วนการปลูกข้าวบาสมาทิจะปลูกในพื้นที่เขตชลประทานที่เป็นท่อจึงไม่มีปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูกข้าวมากนักเมื่อเกิดภัยแล้ง (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2549)

ชนิดข้าวที่ส่งออก ได้แก่ ข้าว IRRI ข้าวบาสมาทิ และข้าวคุณภาพสูง (Superior Quality Rice) เป็นต้น ปากีสถานมีปริมาณการส่งออกข้าวโดยเฉลี่ยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2551 ปริมาณ 2.73 ล้านตัน การส่งออกของประเทศปากีสถานเพิ่มขึ้นเป็น 4.0 ล้านตันในปี พ.ศ. 2551 จากเดิม 1.63 ล้านตันในปี พ.ศ. 2544 อัตราการเติบโตเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 16.32 ในช่วงเดียวกัน (ตารางที่ 25) ปากีสถานมีค่าความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบมีค่าสูงและค่อนข้างมีเสถียรภาพ เมื่อเทียบกับประเทศเอเชียใต้ด้วยกันอย่างอินเดีย เพราะปากีสถานปลูกข้าวในฐานะพืชเศรษฐกิจเพื่อการส่งออก โดยมี

การสนับสนุนจากรัฐบาล โดยเฉพาะข้าวคุณภาพสูงอย่างบาสมาดิ (มณเฑียร สติมานนท์, 2549) การซื้อขายข้าวคุณภาพดี รัฐบาลปากีสถานเป็นผู้ดูแลซื้อขายข้าวโดยตรง ส่วนข้าวคุณภาพต่ำเอกชนเป็นผู้จำหน่าย (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2551)

ตารางที่ 25 ปริมาณผลผลิตข้าวและปริมาณการส่งออกข้าว ของประเทศปากีสถาน ปี พ.ศ. 2544-2551

ปี พ.ศ.	ปริมาณผลผลิต (พันตัน)	อัตราการเติบโต (ร้อยละ)	ปริมาณการส่งออก (พันตัน)	อัตราการเติบโต (ร้อยละ)
2543/44	5,824.00	-	1,603.00	-
2544/45	6,719.00	15.37	1,958.00	22.15
2545/46	7,273.00	8.25	1,986.00	1.43
2546/47	7,538.00	3.64	3,032.00	52.67
2547/48	8,321.00	10.39	3,579.00	18.04
2548/49	8,176.00	-1.74	2,696.00	-24.67
2549/50	8,551.00	4.59	3,000.00	11.28
2550/51	9,451.00	10.53	4,000.00	33.33
เฉลี่ย	7,731.63	7.29	2,731.75	16.32

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (2553ข)

ประเทศปากีสถานส่งออกข้าวไปยังตลาดสำคัญได้แก่ ประเทศในตะวันออกกลาง ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 50 (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2551ก) ส่วนตลาดอื่นได้แก่ สหรัฐอเมริกา และบางประเทศในสหภาพยุโรป โดยเฉพาะตลาดอิหร่าน ซึ่งประเทศปากีสถานอาจจะเป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ในอนาคตอันใกล้ ทั้งนี้เหตุผลของความสัมพันธ์ทางการค้า และการเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีต่อกันอันยาวนาน และความสัมพันธ์ในฐานะประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้ทั้งสองประเทศมีการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกันมากขึ้น (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2550) แม้ว่าปากีสถานและอินเดีย จะส่งออกข้าวชนิดเดียวกัน เช่นข้าวบาสมาดิ แต่ราคาข้าวของอินเดียแพงกว่าปากีสถานมาก โดยปากีสถานสามารถขายข้าวได้ในราคาที่ต่ำกว่าข้าวชนิดเดียวกันจากอินเดียประมาณ 500-600 เหรียญสหรัฐต่อตัน (วรารณ วรรณวิไล, 2551)

ถึงแม้ว่ารัฐบาลของปากีสถานจะมีบทบาทในการค้าข้าวโดยตรงไม่มากนัก แต่รัฐบาลก็ได้ให้ความสำคัญในการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวเพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตภายในประเทศ และเพื่อการส่งออก หลังจากใช้เวลากว่า 13 ปี ในการพัฒนาข้าวหอมพันธุ์ใหม่ สถาบันวิจัยข้าวของประเทศ

ปากีสถาน ณ Kala Shah Kaku ได้ประกาศความสำเร็จของการพัฒนาข้าวหอมบาสมาติ สายพันธุ์ใหม่สองสายพันธุ์คือ 385 และ Super Basmati ซึ่งจะนำไปทดแทนพันธุ์เดิมได้ในอีกสองปีข้างหน้า ประเทศปากีสถานส่งออกข้าวหอม ปริมาณ 0.7 ล้านตัน ช่วงระหว่างเดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. 2549-2550 (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2553ก)

กฎระเบียบการส่งออกข้าวของประเทศปากีสถาน

การดำเนินการค้าข้าวของปากีสถานดำเนินการโดยเอกชน ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานของรัฐบาล ถูกยกเลิกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 ปัจจุบันมีหน่วยงานอื่นๆ (TCP) ซึ่งมีบทบาทค่อนข้างจำกัด โดยดำเนินการเพียงอำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาล Government Trading Government (G to G) โดยผ่านเอกชนเท่านั้น ปัจจุบันรัฐบาลซึ่งมีสมาคมผู้ส่งออกข้าว The Rice Exporters Association of Pakis (REAP) เป็นที่ปรึกษาได้จัดตั้งคณะกรรมการทบทวนคุณภาพข้าว เพื่อที่จะให้การรับรองคุณภาพข้าวของประเทศปากีสถานก่อนการส่งออก เพื่อเป็นการสร้างภาพพจน์ที่ดีของข้าวปากีสถาน โดยเฉพาะข้าวบาสมาติ

ตารางที่ 26 สรุปกฎระเบียบ มาตรการ และนโยบายการค้าข้าว ของประเทศผู้นำเข้าและผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญ

ประเทศผู้นำเข้า	นโยบาย กฎระเบียบ และมาตรการ การค้าข้าว
สหรัฐอเมริกา	<ul style="list-style-type: none"> - ปฏิบัติตามกฎระเบียบของ USFDA และ USDA เรื่องความสะอาดของสินค้า การทำบรรจุภัณฑ์ และการทำฉลากสินค้า - อัตราภาษี <li style="padding-left: 20px;">ข้าวแดงสีแล้ว <li style="padding-left: 40px;">ข้าวบาสมาติ 0.83 เซนต์ต่อกิโลกรัม และ ข้าวอื่นๆ 2.10 เซนต์ต่อกิโลกรัม <li style="padding-left: 20px;">ข้าวสีแล้วทั้งหมดหรือบางส่วน <li style="padding-left: 40px;">ข้าวหนึ่ง ได้ GSP <li style="padding-left: 20px;">ข้าวอื่นๆ 1.4 เซนต์ต่อกิโลกรัม <li style="padding-left: 20px;">ข้าวหัก 0.44 เซนต์ต่อกิโลกรัม <li style="padding-left: 20px;">ข้าวเปลือก 1.8 เซนต์ต่อกิโลกรัม
จีน	<ul style="list-style-type: none"> - นำเข้าข้าวตามระบบโควตาภาษี <li style="padding-left: 20px;">นำเข้าภายใต้โควตา ภาษีร้อยละ 1 <li style="padding-left: 20px;">นำเข้าเกินโควตา ภาษีร้อยละ 65 - รัฐบาลจีนได้กำหนดเงื่อนไขคุณสมบัติผู้มีสิทธิ์ขอโควตานำเข้าข้าวในปี พ.ศ. 2551 ดังนี้ เป็นรัฐวิสาหกิจ เช่น COFCO

ตารางที่ 26 (ต่อ)

ประเทศผู้นำเข้า	นโยบาย กฎระเบียบ และมาตรการ การค้าข้าว
จีน	<p>นิติบุคคลที่เป็นองค์การคลังสินค้าของรัฐบาล</p> <p>นิติบุคคลที่นำเข้าและส่งออกธัญพืชมากกว่า 25 ล้านเหรียญสหรัฐฯ</p> <p>นิติบุคคลมีใบอนุญาตนำเข้าและส่งออก</p>
ฮ่องกง	<p>- เดิมรัฐบาลควบคุมการค้าข้าว</p> <p>- ปี พ.ศ. 2546 เปิดเสรี เหลือควบคุมบางมาตรการ และยังสามารถซื้อกำหนดการนำเข้าข้าว</p> <p>- การนำเข้าข้าวต้องขออนุญาตจากกรมการค้าและอุตสาหกรรม</p>
สิงคโปร์	<p>- ไม่เก็บภาษ้นำเข้าข้าว แต่เก็บภาษีสินค้าและบริการ Goods & Services Tax (GST) ร้อยละ 5</p> <p>- ผู้นำเข้าต้องได้รับใบอนุญาตการนำเข้าข้าว จากหน่วยงาน IE Singapore</p> <p>- ผู้นำเข้าข้าวต้องสำรองข้าวไว้ในปริมาณ 2 เท่าของปริมาณที่นำเข้าแต่ละเดือน เก็บไว้ในโกดังสินค้าของรัฐบาล</p>
อิรัก	<p>- จัดซื้อข้าวโดย Grain Board of Iraq (GBI) ด้วยวิธีการประมูล และใช้สัญญาตัวชำระเงิน</p> <p>- จัดซื้อข้าวโดยการทำสัญญาข้อตกลง แบบรัฐบาลต่อรัฐบาล</p>
อิหร่าน	<p>- เดิมผูกขาดการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศ โดย Government Trading Corporation (GTC)</p> <p>- ปี พ.ศ. 2552 ให้เอกชนนำเข้าข้าวแทนโดยสิ้นเชิง</p>
ฟิลิปปินส์	<p>- องค์การอาหารแห่งชาติ (NFA) นำเข้าข้าวเองแบบรัฐต่อรัฐ หรือรัฐกับเอกชนในต่างประเทศ</p> <p>- ประกวตราคารับซื้อเป็นครั้งคราว</p> <p>- ผู้นำเข้าข้าวคุณภาพดีของหน่วยงานเอกชน ต้องจดทะเบียนกับ NFA เพื่อรับใบอนุญาตนำเข้าข้าว</p> <p>- เอกชนหรือสหกรณ์การเกษตร นำเข้าข้าวจากการประมูล โคเวตา ไม่เกิน 25,000 ตัน ข้าวหอมมะลิ และข้าว 5 –10% นำเข้าโดยการประมูลโคเวตา ส่วนข้าว 15- 25% นำเข้าโดยเอกชน การนำเข้าทั้งสองแบบ เอกชนเสียภาษีร้อยละ 50</p>
อินโดนีเซีย	<p>- ผู้นำเข้าที่เป็นผู้ผลิต ผู้นำเข้าหรือเป็นผู้ขาย หรือรัฐวิสาหกิจ และองค์กรจัดซื้อสินค้าอาหารของรัฐ ต้องผ่านการรับรองหรือจดทะเบียนอนุญาตนำเข้าข้าว</p> <p>- มาตรการห้ามนำเข้า (Import Ban)</p> <p>- เงื่อนไขของ BULOG ใช้วิธีประมูลเสนอราคา และนำเข้าเมื่อผลผลิตภายในประเทศไม่เพียงพอ</p> <p>นำเข้าเมื่อสต็อกข้าวของรัฐบาลต่ำกว่า 1 ล้านตัน</p> <p>นำเข้าเมื่อราคาข้าวชนิดปานกลางสูงกว่า 3,500 รูเปียต่อกิโลกรัม</p>
มาเลเซีย	<p>- องค์การการค้าข้าวเปลือกแห่งชาติ (BERNAS) ผู้นำเข้าแต่เพียงผู้เดียว</p> <p>- ข้าวสารและข้าวเปลือก รวมถึงผลิตภัณฑ์ข้าว ได้แก่ แป้ง ข้าวขัดขาว ไร่ข้าว และเส้นหมี่ ต้องขออนุญาตนำเข้าจากกระทรวงอุตสาหกรรมเกษตรมาเลเซีย</p>

ตารางที่ 26 (ต่อ)

ประเทศผู้ส่งออก	นโยบาย กฎระเบียบ และมาตรการ การค้าข้าว
ไทย	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งออกได้โดยเสรี โดยการจดทะเบียนผู้ส่งออกข้าว - มีการส่งออกข้าวแบบรัฐบาลต่อรัฐบาลในตลาดที่เอกชนไม่สามารถเข้าถึง - มีการปรับปรุง ตรวจสอบมาตรฐานข้าวหอมมะลิไทยส่งออก ตามมาตรฐานข้าวหอมมะลิไทย ปี พ.ศ. 2549
เวียดนาม	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดโควตาส่งออกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 - มาตรการของสมาคมอาหารของเวียดนาม (Vietfood) ปี พ.ศ. 2551 สำรองข้าวร้อยละ 50 ของข้าวจดทะเบียนส่งออก มีการกำหนดราคาและปริมาณการส่งออกข้าว
สหรัฐอเมริกา	<ul style="list-style-type: none"> - มีการส่งออก ซื้อขายตามช่องทางการค้าพาณิชย์ตามปกติ - ส่งออกผ่านช่องทางความร่วมมือทางอากรของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา เช่น กฎหมาย Public Law 480
จีน	<ul style="list-style-type: none"> - รัฐบาลจีนได้กำหนดเงื่อนไขคุณสมบัติผู้มีสิทธิ์ขอโควตาส่งออกข้าวในปี พ.ศ. 2551 ดังนี้ เป็นรัฐวิสาหกิจ เช่น COFCO นิติบุคคลที่เป็นองค์กรคลังสินค้าของรัฐบาล นิติบุคคลที่นำเข้าและส่งออกข้าวพืชมมากกว่า 25 ล้านเหรียญสหรัฐฯ นิติบุคคลมีใบอนุญาตนำเข้าและส่งออก
อินเดีย	<ul style="list-style-type: none"> - นโยบายส่งออกข้าว 2 ธันวาคม ปี พ.ศ. 2551 ข้าวบาสมาดิ ราคาขั้นต่ำ 1,000 เหรียญสหรัฐฯ ภาษีส่งออก 200 เหรียญสหรัฐฯ ห้ามส่งออกข้าวที่ไม่ใช่บาสมาดิ ยกเว้นพันธุ์ PUSA 1121
ปากีสถาน	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงาน TCP อำนวยความสะดวกการค้าระหว่าง รัฐบาลต่อรัฐบาล ผ่านทางเอกชน - สมาคมผู้ส่งออกข้าว รับรองคุณภาพข้าวก่อนส่งออกข้าว โดยเฉพาะข้าวบาสมาดิ

บทที่ 5

ผลการศึกษา

การศึกษาถึงอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยและข้าวขาว ของประเทศคู่ค้าที่สำคัญจากประเทศไทย เนื่องมาจากข้าวทั้งสองเป็นข้าวที่ถือได้ว่าที่มีความสำคัญในการส่งออกข้าวของไทย โดยข้าวขาวเป็นข้าวที่ไทยมีปริมาณและมูลค่าส่งออกมากที่สุด ส่วนข้าวหอมมะลิเป็นข้าวที่มีปริมาณส่งออกเพิ่มขึ้นมาก และยังมีราคาสูงในตลาดข้าวระหว่างประเทศ (มณเฑียร สติมานนท์, 2549) โดยการวิเคราะห์อุปสงค์นำเข้าได้แยกตามตลาดนำเข้าข้าวที่สำคัญของข้าวแต่ละชนิด ซึ่งมีประเทศคู่ค้าแตกต่างกันดังนี้ ประเทศคู่ค้าสำคัญของข้าวหอมมะลิ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา จีน ฮองกง และสิงคโปร์ ส่วนประเทศคู่ค้าสำคัญของข้าวขาว ได้แก่ ประเทศอิรัก อิหร่าน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ซึ่งจะวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าจากประเทศไทย และประเทศคู่แข่งที่สำคัญ 1 หรือ 2 ประเทศขึ้นอยู่กับประเทศนำเข้านั้นๆ

การวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวจะวิเคราะห์ข้าวทั้งสองชนิด แบบรวมเกรด และแยกเกรด กล่าวคือ จะวิเคราะห์ข้าวหอมมะลิรวมทุกเกรด และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ซึ่งข้าวหอมมะลิเกรดนี้ ประเทศคู่ค้าข้าวหอมมะลิทั้ง 4 ประเทศได้มีปริมาณนำเข้ามากที่สุดจากข้าวหอมมะลิทั้งหมด 6 เกรด (ตารางผนวกที่ 1) ส่วนการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวสามารถวิเคราะห์ได้เพียงข้าวขาวรวมทุกเกรดเท่านั้น เนื่องจากข้าวขาวแบบแยกเกรดมีความจำกัดด้านข้อมูล นอกจากนี้ ตัวแปรปริมาณและราคานำเข้าที่แท้จริง (CIF) ที่ใช้ในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวของประเทศคู่ค้านั้น ของประเทศเวียดนามและปากีสถาน ใช้ตัวแปรปริมาณและราคานำเข้าที่แท้จริง (CIF) ของประเทศคู่ค้า สำหรับประเทศไทย สหรัฐอเมริกา อินเดีย และจีน จำเป็นต้องใช้ปริมาณและราคาส่งออกที่แท้จริง (FOB) ทดแทนในตัวแปรปริมาณและราคานำเข้าที่แท้จริง (CIF) เนื่องจากมีข้อมูลรายงานการส่งออกข้าวที่มีการจำแนกชนิดข้าวที่ชัดเจนกว่าการใช้ข้อมูลนำเข้าข้าวของประเทศคู่ค้า (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2553ก)

ข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์เป็นข้อมูลอนุกรมรายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2551 เนื่องจากข้าวหอมมะลิเริ่มมีข้อมูลแยกจากข้าวขาวอย่างชัดเจน ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์เรื่องมาตรฐานข้าวหอมมะลิไทย ปี พ.ศ. 2544 (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2551ก) แต่เนื่องจากข้อมูลรายปีที่มิจำกัดผู้วิจัยจึงต้องใช้เป็นข้อมูลรายครึ่งปีในการวิเคราะห์สมการอุปสงค์การนำเข้า โดยสมการอุปสงค์การนำเข้ามีการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าจากประเทศคู่แข่งขึ้นด้วย ดังนั้นแบบจำลองจึงใช้แบบจำลอง

ทางเศรษฐมิติในระบบสมการดูเหมือนว่าไม่เกี่ยวข้องกัน (Systems of Seemingly Unrelated Equation Model) วิธีประมาณค่าแบบ Seemingly Unrelated Regression (SUR) และสมการเป็น Double-Logarithm มาใช้ในการวิเคราะห์ ทำให้ทราบถึงการตอบสนองของอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิและข้าวหอมขาวที่มีต่อปัจจัยต่างๆ โดยพิจารณาได้จากค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้า ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการหาแนวทางส่งเสริมการส่งออกข้าวหอมมะลิและข้าวขาวของไทย ตัวอย่างเช่น ระบบสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของประเทศจีนจากประเทศไทย ซึ่งตัวแปรทุกตัวอยู่ในรูป Logarithm มีดังนี้

$$Qsht_{THA} = f(RPsht_{THA}, RPbi_{IND}, RGDP_{CHN}, MR_{CHN}, XR_{TCNY}) \quad (4)$$

$$Qbi_{IND} = f(RPbi_{IND}, RPbp_{PK}, RGDP_{CHN}, MR_{CHN}, XR_{ICNY}) \quad (5)$$

โดยที่ $Qsht_{THA}$ คือ ปริมาณนำเข้าข้าวหอมมะลิ ของประเทศจีนจากประเทศไทย (หน่วย: ตัน)

Qbi_{IND} คือ ปริมาณนำเข้าข้าวหอม ของประเทศจีนจากประเทศอินเดีย (หน่วย: ตัน)

$RPsht_{THA}$ คือ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ ที่ประเทศจีนนำเข้าจากประเทศไทย (หน่วย: เหรียญสหรัฐฯต่อตัน)

$RPbi_{IND}$ คือ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิ ที่ประเทศจีนนำเข้าจากประเทศอินเดีย (หน่วย: เหรียญสหรัฐฯต่อตัน)

$RPbp_{IND}$ คือ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิ ที่ประเทศจีนนำเข้าจากประเทศปากีสถาน (หน่วย: เหรียญสหรัฐฯต่อตัน)

$RGDP_{CHN}$ คือ รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศจีน (หน่วย: เหรียญสหรัฐฯ)

MR_{CHN} คือ ผลผลิตข้าวสารของประเทศจีน (หน่วย: ตัน)

XR_{TCNY} คือ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศจีน (หน่วย: บาทต่อ 1 หยวน)

XR_{ICNY} คือ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศจีน (หน่วย: รูเปีต่อ 1 หยวน)

อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิและข้าวขาวของประเทศคู่ค้าสำคัญจากประเทศไทย ใช้ข้อมูลปริมาณการนำเข้าข้าวแต่ละชนิดของประเทศคู่ค้า มีหน่วยเป็นตัน ซึ่งขึ้นอยู่กับตัวแปรอิสระต่างๆ ได้แก่ ราคานำเข้าข้าวที่แท้จริง โดยใช้ข้อมูลราคานำเข้าข้าวปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศผู้นำเข้า เพื่อให้อยู่ในรูปของมูลค่าที่แท้จริง (Real Term) มีหน่วยเป็นเหรียญสหรัฐฯต่อตัน รายได้ประชาชาติที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศผู้นำเข้า มีหน่วยเป็นเหรียญสหรัฐฯ ปริมาณผลผลิตข้าวของประเทศผู้นำเข้า มีหน่วยเป็นตัน และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศผู้ส่งออกเปรียบเทียบกับประเทศผู้นำเข้า มีหน่วยเป็นค่าสกุลเงินประเทศผู้ส่งออกต่อ 1 หน่วยสกุลเงินประเทศผู้นำเข้า โดยใช้ข้อมูลอัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นตัวเงินปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภคของต่างประเทศต่อดัชนีราคาผู้บริโภคภายในประเทศ เพื่อให้อยู่ในรูปของมูลค่าที่แท้จริง (Real Term)

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวขาว

ในส่วนนี้ประกอบด้วยผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของประเทศสหรัฐอเมริกา จีน ฮองกง และสิงคโปร์ และผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิรัก อิหร่าน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซียและมาเลเซีย

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของประเทศสหรัฐอเมริกา

อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศไทย และประเทศคู่แข่งคือ ประเทศอินเดีย ซึ่งส่งออกข้าวบาสมาดิไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ประเทศสหรัฐอเมริกายังนำเข้าข้าวหอมจากประเทศอื่นๆ อีกเช่น ข้าวบาสมาดิจากปากีสถาน และข้าวหอมจากออสเตรเลีย โดยสหรัฐอเมริกายจะเรียกข้าวหอมที่นำเข้าทุกชนิดรวมกันว่า ข้าว Aromatic Rice (วัลลภ มานะธัญญา, 2546) เนื่องจากข้าวบาสมาดิจากปากีสถาน และข้าวหอมจากออสเตรเลีย ไม่มีข้อมูล ดังนั้นคู่แข่งข้าวหอมในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงเลือกข้าวหอมบาสมาดิจากประเทศอินเดีย

1. อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของประเทศสหรัฐอเมริกา

ผลการวิเคราะห์สมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยของประเทศสหรัฐอเมริกา จากประเทศไทย และข้าวบาสมาดิจากอินเดีย พบว่าอุปสงค์การนำเข้าจากทั้งสองประเทศ เกิดปัญหาสหสัมพันธ์เชิงอนุกรมเวลา (Autocorrelations) หรือปัญหาที่เกิดจากค่าความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งมีสหสัมพันธ์ของตัวคลาดเคลื่อนในอันดับที่สอง โดยตรวจสอบจาก Correlogram-Q statistics และ Serial Correlation LM Test จึงทำการแก้ไขปัญหาโดยการเพิ่มตัวแปร Autoregressive ลำดับที่ 1 และ Autoregressive ลำดับที่ 2 หรือ AR(1) และ AR(2) เข้าไปทั้งสองสมการ ทำให้ค่า Durbin Watson มีค่าเท่ากับ (2.42) และ (2.22) ตามลำดับ นอกจากนี้พบปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้น (Multicollinearity) คือ สภาพของกลุ่มตัวแปรอิสระในสมการมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ได้ทำการแก้ปัญหาโดยตัดตัวแปรบางตัวที่มีค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) สูงกว่า 0.80 ออกจากสมการ ในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศไทย ได้ตัดตัวแปรราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิจากอินเดีย (RP_{bi_IND}) และตัวแปรผลผลิตข้าวสารของประเทศสหรัฐอเมริกา (MR_{USA}) ออกจากสมการ สำหรับสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวบาสมาดิจของประเทศสหรัฐอเมริกา จากประเทศอินเดีย ได้ตัดตัวแปรราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิไทยจากประเทศไทย (RP_{sht_THA}) และตัวแปรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศอินเดียเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา (XR_{USD}) ออกจากสมการ

ปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของประเทศสหรัฐอเมริกา จากประเทศไทย สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวหอมมะลิไทย ได้ร้อยละ 82.40 สำหรับปัจจัยทั้งหมดที่ได้นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวบาสมาดิจของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศอินเดีย สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวบาสมาดิจ ได้ร้อยละ 78.68 โดยอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศไทย มีเพียงรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศสหรัฐอเมริกา ($RGDP_{USA}$) เท่านั้นที่มีผลต่อปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 หมายความว่า เมื่อรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศสหรัฐอเมริกา ($RGDP_{USA}$) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศไทย เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.995 (ตารางที่ 27) ส่วนราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิที่ประเทศสหรัฐอเมริกานำเข้าจากประเทศไทย (RP_{sht_THA}) กลับไม่มีผลต่อปริมาณนำเข้าข้าวหอมมะลิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 27 อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิจากประเทศไทย และข้าวบาสมาดิจจากประเทศอินเดีย
ของประเทศไทยสหรัฐอเมริกา

Dependent Variables	Qsht _{THA}	Qbi _{IND}
Constants	-91.173 (-1.564) ^{ns}	-23.482 (-3.3420) ^{***}
RPsh _{THA}	-0.2264 (-0.6418) ^{ns}	- -
RPbi _{IND}	- -	-0.2863 (-4.3404) ^{***}
RGDP _{USA}	9.9959 (1.9031) [*]	4.3917 (8.3089) ^{***}
MR _{USA}	- -	-0.5798 (-2.5228) ^{**}
XR _{TUSD}	1.378 (0.8333) ^{ns}	- -
R ²	0.8240	0.7868
Adjusted R ²	0.7140	0.6536
Durbin-Watson	2.40	2.22

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บคือค่า t-value

*** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่มา: จากการวิเคราะห์

ในขณะที่เดียวกันปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวบาสมาดิจของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศอินเดียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิจที่ประเทศสหรัฐอเมริกานำเข้าจากประเทศอินเดีย (RPbi_{IND}) รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศสหรัฐอเมริกา (RGDP_{USA}) และผลผลิตข้าวสารของประเทศสหรัฐอเมริกา (MR_{USA}) โดยเมื่อราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิจที่ประเทศสหรัฐอเมริกานำเข้าจากประเทศอินเดีย (RPbi_{IND})

และปริมาณผลผลิตข้าวสารของประเทศสหรัฐอเมริกา (MR_{USA}) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีผลทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวบาสมาดิของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศอินเดีย ลดลงร้อยละ 0.286 และ 0.579 ตามลำดับ ในขณะที่การเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศสหรัฐอเมริกา ($RGDP_{USA}$) มีผลทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวบาสมาดิของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศอินเดีย เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.308 (ตารางที่ 27)

โดยสรุปแล้วปริมาณการนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยของประเทศสหรัฐอเมริกาจากไทย ขึ้นอยู่กับรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศสหรัฐอเมริกาเพียงอย่างเดียว ส่วนปริมาณการนำเข้าข้าวบาสมาดิของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศอินเดีย จะขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิที่ประเทศสหรัฐอเมริกานำเข้าจากประเทศอินเดีย รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศสหรัฐอเมริกา และปริมาณผลผลิตข้าวสารของประเทศสหรัฐอเมริกา

2. อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของประเทศสหรัฐอเมริกา

ผลการวิเคราะห์สมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทย 100% ชั้น 2 ของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศไทย และข้าวบาสมาดิจากอินเดีย พบว่าอุปสงค์การนำเข้าจากทั้งสองประเทศ เกิดปัญหาสหสัมพันธ์เชิงอนุกรมเวลา (Autocorrelations) หรือปัญหาที่เกิดจากค่าความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งมีสหสัมพันธ์ของตัวคลาดเคลื่อนในอันดับที่สอง โดยตรวจสอบจาก Correlogram-Q statistics และ Serial Correlation LM Test จึงทำการแก้ไขปัญหาโดยการเพิ่มตัวแปร Autoregressive ลำดับที่ 1 และ Autoregressive ลำดับที่ 2 หรือ AR(1) และ AR(2) เข้าไปทั้งสองสมการ ทำให้ค่า Durbin Watson มีค่าเท่ากับ (2.54) และ (2.14) ตามลำดับ และยังพบปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้น (Multicollinearity) โดยได้ทำการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยตัดตัวแปรบางตัวที่มีค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) สูงกว่า 0.80 ออกจากสมการ ในส่วนของสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทย 100% ชั้น 2 ของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศไทย ได้ตัดตัวแปรราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิจากอินเดีย (RPb_{IND}) และตัวแปรผลผลิตข้าวสารของประเทศสหรัฐอเมริกา (MR_{USA}) ออกจากสมการ สำหรับสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวบาสมาดิของประเทศสหรัฐอเมริกา จากประเทศอินเดีย ได้ตัดตัวแปรราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิไทย 100% ชั้น 2 จากประเทศไทย ($RPht_{THA}$) นอกจากนี้ตัวแปรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของทั้งสองประเทศเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา คือ (XR_{USD}) และ (XR_{USD}) ตัดออกทั้งสองสมการ

ทั้งนี้ปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทย 100% ชั้น 2 ของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศไทย สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวหอมมะลิไทย 100% ชั้น 2 ได้ร้อยละ 75.74 ในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวบาสมาดิจของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศอินเดีย ปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามานั้นสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวบาสมาดิจได้ร้อยละ 79.09 โดยอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทย 100% ชั้น 2 ของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศไทย พบว่ามีเพียงรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศสหรัฐอเมริกา ($RGDP_{USA}$) เท่านั้นที่มีผลต่อปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวหอมมะลิไทย 100% ชั้น 2 ของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หมายความว่า เมื่อรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศสหรัฐอเมริกา ($RGDP_{USA}$) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีผลให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวหอมมะลิไทย 100% ชั้น 2 ของประเทศสหรัฐอเมริกาจากไทย เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.924 (ตารางที่ 28)

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวบาสมาดิจของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศอินเดียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิจ ที่ประเทศสหรัฐอเมริกานำเข้าจากประเทศอินเดีย (RPb_{IND}) รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศสหรัฐอเมริกา ($RGDP_{USA}$) และผลผลิตข้าวสารของประเทศสหรัฐอเมริกา (MR_{USA}) โดยเมื่อราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิจ ที่ประเทศสหรัฐอเมริกานำเข้าจากประเทศอินเดีย (RPb_{IND}) และผลผลิตข้าวสารของประเทศสหรัฐอเมริกา (MR_{USA}) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีผลทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวบาสมาดิจของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศอินเดียลดลงร้อยละ 0.297 และ 0.623 ตามลำดับ และการเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศสหรัฐอเมริกา ($RGDP_{USA}$) มีผลทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวบาสมาดิจของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศอินเดีย เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.356 (ตารางที่ 28)

โดยสรุปแล้วปริมาณการนำเข้าข้าวหอมมะลิไทย 100% ชั้น 2 ของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศไทย ยังคงขึ้นอยู่กับรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศสหรัฐอเมริกาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ส่วนปริมาณการนำเข้าข้าวบาสมาดิจของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศอินเดีย ก็ยังคงขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิจที่ประเทศสหรัฐอเมริกานำเข้าจากประเทศอินเดีย รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศสหรัฐอเมริกา และผลผลิตข้าวสารของประเทศสหรัฐอเมริกา

ตารางที่ 28 อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 จากประเทศไทย และข้าวบาสมาดิจาก
ประเทศอินเดีย ของประเทศสหรัฐอเมริกา

Dependent Variables	Qht _{THA}	Qbi _{IND}
Constants	-37.985 (-6.635)***	-22.408 (-3.180)*
RPht _{THA}	0.125 (1.155) ^{ns}	- -
RPbi _{IND}	- -	-0.297 (-4.374)***
RGDP _{USA}	4.924 (8.020)***	4.356 (8.281)***
MR _{USA}	- -	-0.623 (-2.640)**
R ²	0.7574	0.7909
Adjusted R ²	0.6187	0.6602
Durbin-Watson	2.54	2.14

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บคือค่า t-value

*** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่มา: จากการวิเคราะห์

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของ
ประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้ปริมาณการนำเข้าข้าวเพิ่มขึ้น โดยการเพิ่มขึ้นของปริมาณนำเข้าข้าว
หอมมะลิ มากกว่าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 จากประเทศไทย และมากกว่าข้าวบาสมาดิจากอินเดีย
ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาทั้งข้าวหอมมะลิ ข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 จาก
ประเทศไทยและข้าวบาสมาดิจากอินเดีย เป็นสินค้าปกติ (Normal Goods) ที่เป็นเช่นนี้อาจ
เนื่องมาจากการหันมาบริโภคข้าวเพิ่มขึ้นของประชากรสหรัฐอเมริกา โดยคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มี

เป้าหมายหลักจากแนวคิดเรื่องสุขภาพ รองลงมาคือ ความแพร่หลายของอาหารเอเชีย และของคนกลุ่มน้อยอื่นๆ ที่มีการบริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก

สำหรับการเพิ่มขึ้นของราคานำเข้าข้าวบาสมาดิจจากประเทศอินเดีย และการเพิ่มขึ้นของผลผลิตข้าวสารภายในประเทศของสหรัฐ ส่งผลให้การนำเข้าข้าวชนิดนี้ของสหรัฐอเมริกาคลดลง เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกานำเข้าข้าวบาสมาดิจจากอินเดีย เพื่อการบริโภคของกลุ่มคนเฉพาะกลุ่ม เช่นกลุ่มคนอิสลามที่อาศัยอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีประชากรไม่มากนัก ทำให้เมื่อราคาข้าวบาสมาดิจสูงขึ้นจึงทำให้มีปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวชนิดนี้ลดลง นอกจากนี้ประเทศสหรัฐอเมริกายังมีการนำเข้าข้าวบาสมาดิจจากประเทศปากีสถานอีกประเทศหนึ่งด้วย ประกอบกับประเทศสหรัฐอเมริกามีการผลิตและส่งออกข้าวบาสมาดิจด้วยเช่นกัน (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2552)

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของประเทศจีน

ประเทศไทยมีส่วนแบ่งการตลาดข้าวในประเทศจีนสูงกว่าร้อยละ 95 และมีการนำเข้าข้าวจากประเทศเวียดนาม ปากีสถาน และอินเดีย เพียงเล็กน้อย ปริมาณข้าวที่ประเทศจีนนำเข้าจากประเทศไทยประมาณร้อยละ 70 เป็นการนำเข้าข้าวหอมมะลิ (กระทรวงพาณิชย์, 2552) และยังพบว่าประเทศจีนมีการนำเข้าข้าวบาสมาดิจจากประเทศอินเดียเช่นกัน ดังนั้นการศึกษารูปสงค์การนำเข้าอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทย และข้าวหอมมะลิไทย 100% ชั้น 2 ของประเทศจีน จึงได้เลือกข้าวหอมบาสมาดิจจากประเทศอินเดียเป็นประเทศคู่แข่ง

1. อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของประเทศจีน

ผลการวิเคราะห์สมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยของประเทศจีนจากประเทศไทย และข้าวบาสมาดิจจากอินเดีย พบว่าอุปสงค์การนำเข้าข้าวบาสมาดิจของประเทศจีนจากประเทศอินเดีย เกิดปัญหาสหสัมพันธ์เชิงอนุกรมเวลา (Autocorrelations) หรือปัญหาที่เกิดจากค่าความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งมีสหสัมพันธ์ของตัวคลาดเคลื่อนในอันดับที่หนึ่งโดยตรวจสอบจาก Correlogram-Q statistics และ Serial Correlation LM Test จึงทำการแก้ไขปัญหาโดยการเพิ่มตัวแปร Autoregressive ลำดับที่ 1 หรือ AR(1) ในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวบาสมาดิจของจีนจากประเทศอินเดีย ทำให้ค่า Durbin Watson มีค่าเท่ากับ 2.34 ส่วนอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยของประเทศจีนจากประเทศไทยไม่พบปัญหาดังกล่าว และยังพบปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้น

(Multicollinearity) จึงแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยตัดตัวแปรบางตัวที่มีค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) สูงกว่า 0.80 ออกจากสมการ ในส่วนของสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยของประเทศไทย จากประเทศไทย ได้ตัดตัวแปรราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิจากอินเดีย (RP_{bi_IND}) สำหรับสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวบาสมาดิจากประเทศไทยจากประเทศอินเดีย ได้ตัดตัวแปรราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิไทยจากประเทศไทย (RP_{sht_THA}) และตัวแปรผลผลิตข้าวสารของประเทศไทย (MR_{CHN}) ออกจากสมการ นอกจากนี้ตัวแปรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของทั้งสองประเทศเปรียบเทียบกับประเทศจีน คือ (XR_{TCHY}) และ (XR_{ICHY}) ตัดออกทั้งสองสมการ

ปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของประเทศไทยจากประเทศไทย สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวหอมมะลิ ได้ร้อยละ 56.30 ส่วนปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวบาสมาดิจากประเทศไทยจากประเทศอินเดีย สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวบาสมาดิจากประเทศไทย ได้ร้อยละ 65.82 โดยปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของประเทศไทยจากประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิที่ประเทศจีนนำเข้าจากประเทศไทย (RP_{sht_THA}) รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศจีน ($RGDP_{CHN}$) และผลผลิตข้าวสารของประเทศไทย (MR_{CHN}) โดยการเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของรายได้ประชาชาติเบื้องต้นเฉลี่ยของประเทศจีน ($RGDP_{CHN}$) ส่งผลให้ปริมาณการนำเข้าข้าวหอมมะลิของประเทศไทยจากประเทศไทย เพิ่มขึ้นร้อยละ 6.651 ในขณะที่การเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิที่ประเทศจีนนำเข้าจากประเทศไทย (RP_{sht_THA}) และผลผลิตข้าวสารของประเทศไทย (MR_{CHN}) ทำให้ปริมาณการนำเข้าข้าวหอมมะลิของประเทศไทยจากประเทศไทยลดลงร้อยละ 2.881 และ 12.927 ตามลำดับ (ตารางที่ 29)

ส่วนตัวแปรอิสระที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวบาสมาดิจากประเทศไทยจากประเทศอินเดีย คือ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิจากประเทศอินเดียนำเข้าจากประเทศอินเดีย (RP_{bi_IND}) และรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศจีน ($RGDP_{CHN}$) โดยเมื่อราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิจากประเทศอินเดียนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวบาสมาดิจากประเทศไทยจากประเทศอินเดียนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.174 และการเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศจีน ($RGDP_{CHN}$) ส่งผลทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวบาสมาดิจากประเทศไทยจากประเทศอินเดียนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.414 (ตารางที่ 29)

โดยสรุปแล้วปริมาณการนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยของประเทศไทยจากประเทศไทย ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิที่ประเทศจีนนำเข้าจากประเทศไทย รายได้ประชาชาติ

เบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศจีน และปริมาณผลผลิตข้าวสารของประเทศจีน สำหรับปริมาณการนำเข้าข้าวบาสมชาติของประเทศจีนจากอินเดีย ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมชาติที่ประเทศจีนนำเข้าจากประเทศอินเดีย และรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของจีน

ตารางที่ 29 อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิจากประเทศไทย และข้าวบาสมชาติจากประเทศอินเดีย ของประเทศจีน

Dependent Variables	Qsht _{THA}	Qbi _{IND}
Constants	216.4005 (2.8867)***	-12.3644 (-1.9494)*
RPsh _{THA}	-2.8818 (1.7975)*	- -
RPbi _{IND}	- -	-1.1745 (-2.2881)**
RGDP _{CHN}	6.6151 (4.0396)***	3.4145 (5.3382)***
MR _{CHN}	-12.9275 (-2.9121)***	- -
R ²	0.5630	0.6582
Adjusted R ²	0.4538	0.5117
Durbin-Watson	2.03	2.34

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บคือค่า t-value

*** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่มา: จากการวิเคราะห์

2. อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของประเทศจีน

ผลการวิเคราะห์สมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทย 100% ชั้น 2 ของประเทศจีน จากประเทศไทย และข้าวบาสมชาติจากอินเดีย พบว่าอุปสงค์การนำเข้าจากทั้งสองประเทศ เกิด

ปัญหาสหสัมพันธ์เชิงอนุกรมเวลา (Autocorrelations) หรือปัญหาที่เกิดจากค่าความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งมีสหสัมพันธ์ของตัวคลาดเคลื่อนในอันดับที่หนึ่ง โดยตรวจสอบจาก Correlogram-Q statistics และ Serial Correlation LM Test จึงทำการแก้ไขปัญหาโดยการเพิ่มตัวแปร Autoregressive ลำดับที่ 1 หรือ AR(1) เข้าไปทั้งสองสมการ ทำให้ค่า Durbin Watson มีค่าเท่ากับ (1.62) และ (2.36) ตามลำดับ และยังพบปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้น (Multicollinearity) จึงแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยตัดตัวแปรบางตัวที่มีค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) สูงกว่า 0.80 ออกจากสมการ ในส่วนของสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยของประเทศจีนจากประเทศไทย ได้ตัดตัวแปรราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิจากอินเดีย ($RPbi_{IND}$) สำหรับสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวบาสมาดิจากประเทศจีนจากประเทศอินเดีย ได้ตัดตัวแปรราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิไทยจากประเทศไทย ($RPht_{THA}$) และตัวแปรผลผลิตข้าวสารของประเทศจีน (MR_{CHN}) ออกจากสมการ นอกจากนี้ตัวแปรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของทั้งสองประเทศเปรียบเทียบกับประเทศจีน คือ (XR_{TCHY}) และ (XR_{ICHY}) ตัดออกทั้งสองสมการ

ปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของประเทศจีนจากประเทศไทย สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวหอมมะลิไทย 100% ชั้น 2 ได้ร้อยละ 76.16 ส่วนปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวบาสมาดิจากประเทศจีนจากประเทศอินเดีย สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวบาสมาดิ ได้ร้อยละ 65.80 โดยปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของประเทศจีนจากประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิที่ประเทศจีนนำเข้าจากประเทศไทย ($RPsh_{THA}$) และรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศจีน ($RGDP_{CHN}$) โดยการเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของรายได้ประชาชาติเบื้องต้นเฉลี่ยของประเทศจีน ($RGDP_{CHN}$) ส่งผลให้ปริมาณการนำเข้าข้าวหอมมะลิของประเทศจีนจากประเทศไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.170 ในขณะที่ การเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิที่ประเทศจีนนำเข้าจากประเทศไทย ($RPsh_{THA}$) ส่งผลให้ปริมาณการนำเข้าข้าวหอมมะลิของประเทศจีนจากประเทศไทยลดลงร้อยละ 1.546 (ตารางที่ 30)

ส่วนตัวแปรอิสระที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวบาสมาดิจากประเทศจีนจากประเทศอินเดีย คือ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิที่ประเทศจีนนำเข้าจากประเทศอินเดีย ($RPbi_{IND}$) และรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศจีน ($RGDP_{CHN}$) โดยเมื่อราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิที่ประเทศจีนนำเข้า จากอินเดีย ($RPbi_{IND}$) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวบาสมาดิจากประเทศจีนจากประเทศอินเดียลดลงร้อยละ 1.213 และการ

เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศจีน (RGD_{CHN}) ส่งผลทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวหอมมะลิของจีนจากอินเดีย เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.402 (ตารางที่ 30)

ตารางที่ 30 อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 จากประเทศไทย และข้าวหอมมะลิจากประเทศอินเดีย ของประเทศจีน

Dependent Variables	Qht_{THA}	Qbi_{IND}
Constants	24.158 (1.400) ^{ns}	-12.020 (-1.909)*
$RPht_{THA}$	-1.546 (-4.343)***	- -
$RPbi_{IND}$	- -	-1.213 (-2.385)**
$RGDP_{CHN}$	1.170 (2.492)**	3.402 (5.349)***
MR_{CHN}	-0.615 (-0.583) ^{ns}	- -
R^2	0.7616	0.6580
Adjusted R^2	0.6424	0.5115
Durbin-Watson	1.62	2.36

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บคือค่า t-value

*** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่มา: จากการวิเคราะห์

โดยสรุปแล้วปริมาณการนำเข้าข้าวหอมมะลิไทย 100% ชั้น 2 ของประเทศจีนจากประเทศไทย ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ที่ประเทศจีนนำเข้าจากประเทศไทย และรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศจีน สำหรับปริมาณการนำเข้าข้าว

บาสมาติของประเทศจีนจากประเทศอินเดีย ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาติที่ประเทศจีนนำเข้าจากประเทศอินเดีย และรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศจีน

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการเพิ่มขึ้นของราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ ข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 จากประเทศไทย และข้าวบาสมาติจากอินเดีย มีผลทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวทั้งสามชนิดนี้ของประเทศจีนลดลง โดยปริมาณข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ลดลงมากที่สุด รองลงมาคือข้าวหอมมะลิ และข้าวบาสมาติ การที่ข้าวจากประเทศไทยมีปริมาณความต้องการลดลงมากกว่าข้าวบาสมาติจากอินเดีย อาจเนื่องมาจากจีนนำเข้าข้าวบาสมาติในปริมาณที่น้อยกว่าข้าวหอมมะลิทั้งสองของไทยมาก จึงมีการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าที่น้อยที่สุด นอกจากนี้ประเทศจีนได้นำเข้าข้าวหอมมะลิไทยเกือบทุกเกรดและมีสัดส่วนของข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 มากที่สุดและมีการนำเข้าที่สม่ำเสมอกว่าเกรดอื่น จึงส่งผลให้มีปริมาณความต้องการนำเข้าลดลงน้อยกว่ากรณีของข้าวหอมมะลิรวม (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2553ข)

ในขณะเดียวกันการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศจีน ทำให้ปริมาณการนำเข้าข้าวเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าข้าวทั้งสามชนิดนี้เป็นสินค้าปกติในสายตาผู้บริโภคชาวจีน โดยปริมาณนำเข้าข้าวหอมมะลิ เพิ่มขึ้นมากที่สุด รองลงมาเป็นข้าวบาสมาติจากอินเดีย และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 จากประเทศไทย เนื่องมาจากการนำเข้าข้าวของประเทศจีนจะนำเข้าข้าวที่ไม่สามารถผลิตได้ในประเทศ เช่นข้าวหอมมะลิจากประเทศไทย ซึ่งได้รับความนิยมมากในประเทศจีน โดยปริมาณข้าวที่ประเทศจีนนำเข้าจากประเทศไทยประมาณร้อยละ 70 เป็นการนำเข้าข้าวหอมมะลิ (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2552) โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ที่ประเทศจีนมีการนำเข้าสม่ำเสมอ นอกจากนี้ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาจีนนำเข้าข้าวหอมมะลิเกรดอื่นๆ เพิ่มขึ้น เช่น ข้าวหอมมะลิ 15% (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2553ข) ทำให้เมื่อรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศจีน เพิ่มขึ้นปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวหอมมะลิจึงเพิ่มมากกว่าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2

นอกจากนี้ผลผลิตข้าวสารของประเทศจีนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้มีปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวจากประเทศไทยลดลง แต่การลดลงของข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 เป็นการลดลงที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ มีเฉพาะปริมาณความต้องการนำเข้าของข้าวหอมมะลิรวมเท่านั้นที่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้เนื่องมาจากประเทศจีนมีการผลิตข้าวหอมภายในประเทศเช่นกัน ซึ่งในปี พ.ศ. 2546 เริ่มมีข้าวหอมจีนหลายพันธุ์จากการศูนย์วิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวของจีนจำหน่ายแข่งขันกับข้าวหอมมะลิของไทยภายในประเทศจีน (วัลลภ มานะธัญญา, 2546) ประกอบกับช่วง 2-3 ปีที่

ผ่านมาจีนนำเข้าข้าวหอมมะลิ 15% ซึ่งมีคุณภาพและราคาไม่สูงมากจากไทยเพิ่มขึ้น จึงอาจเป็นไปได้ว่าผลผลิตข้าวของจีนที่เพิ่มขึ้นนั้นมีผลผลิตข้าวหอมที่สามารถบริโภคทดแทนข้าวหอมมะลิจากประเทศไทยได้

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของฮ่องกง

ตลาดฮ่องกงเป็นตลาดนำเข้าข้าวคุณภาพดีจากต่างประเทศ เนื่องจากฮ่องกงไม่มีการผลิตข้าว ฮ่องกงจึงจำเป็นต้องพึ่งพาการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศ (กระทรวงพาณิชย์, 2552) ฮ่องกงนำเข้าข้าวจากประเทศไทยมากที่สุด รองลงมาคือจีน และสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีข้อจำกัดด้านข้อมูลการส่งออกข้าวหอม ดังนั้นประเทศคู่แข่งในฮ่องกงจึงใช้ข้าวขาวแทนข้าวหอม และไม่มีตัวแปรอิสระของผลผลิตข้าวของฮ่องกง

1. อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ ของฮ่องกง

ผลการวิเคราะห์สมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยของฮ่องกงจากประเทศไทย และข้าวขาวจากจีนและสหรัฐอเมริกา พบว่าอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของฮ่องกงจากประเทศไทย เกิดปัญหาสหสัมพันธ์เชิงอนุกรมเวลา (Autocorrelations) หรือปัญหาที่เกิดจากค่าความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งมีสหสัมพันธ์ของตัวคลาดเคลื่อนในอันดับที่หนึ่ง โดยตรวจสอบจาก Correlogram-Q statistics และ Serial Correlation LM Test จึงทำการแก้ไขปัญหาโดยการเพิ่มตัวแปร Autoregressive ลำดับที่ 1 หรือ AR(1) เข้าไปในสมการ ทำให้ค่า Durbin Watson มีค่าเท่ากับ 2.45 ส่วนอุปสงค์การนำเข้าข้าวจากจีนและสหรัฐอเมริกาไม่พบปัญหาดังกล่าว และพบปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้น (Multicollinearity) ของทั้งสามสมการ จึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการตัดตัวแปรบางตัวที่มีค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) สูงกว่า 0.80 ออกจากสมการ โดยทั้งสามสมการได้ตัดตัวแปรราคาของประเทศคู่แข่ง และตัวแปรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของทั้งสามประเทศเปรียบเทียบกับฮ่องกง คือ (XR_{THD}) (XR_{CHKD}) และ (XR_{UHKD}) ทำให้สมการอุปสงค์การนำเข้าของทั้งสามประเทศประกอบด้วยตัวแปรอิสระเพียงสองตัวแปร คือ ราคาที่แท้จริงของข้าวขาวที่ฮ่องกงนำเข้าจากประเทศไทย จีน และสหรัฐอเมริกา ($Qsht_{THA}$) (Qw_{CHN}) และ (Qw_{USA}) และตัวแปรรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกง ($RGDP_{HK}$)

ปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของฮ่องกงจากประเทศไทย สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวหอมมะลิจากประเทศไทยได้ร้อยละ 92.77 และปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของฮ่องกงจาก

ประเทศจีน และข้าวขาวของฮ่องกงจากประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น อธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวจากประเทศจีนและข้าวขาวสหรัฐอเมริกาได้ร้อยละ 60.84 และ 82.07 ตามลำดับ โดยปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของฮ่องกงจากประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิที่ฮ่องกงนำเข้าจากประเทศไทย (RP_{sht_THA}) และรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกง ($RGDP_{HK}$) โดยการเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิที่ฮ่องกงนำเข้าจากประเทศไทย (RP_{sht_THA}) ทำให้ปริมาณการนำเข้าข้าวหอมมะลิของฮ่องกงจากประเทศไทยลดลงร้อยละ 0.643 ในขณะที่การเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกง ($RGDP_{HK}$) ส่งผลให้ปริมาณการนำเข้าข้าวหอมมะลิของฮ่องกงจากประเทศไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.920 (ตารางที่ 31)

ส่วนตัวแปรอิสระที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของฮ่องกงจากประเทศจีน มีเพียงรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกง ($RGDP_{HK}$) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยการเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกง ($RGDP_{HK}$) ส่งผลทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของฮ่องกงจากประเทศจีน เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.797 ส่วนตัวแปรอิสระที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของฮ่องกงจากประเทศสหรัฐอเมริกา ก็มีเพียงราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ฮ่องกงนำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา (RP_{w_USA}) เท่านั้น โดยเมื่อราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ฮ่องกงนำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา (RP_{w_USA}) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของฮ่องกงจากประเทศสหรัฐอเมริกาคงร้อยละ 2.687 (ตารางที่ 31)

โดยสรุปแล้วปริมาณการนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยของฮ่องกงจากประเทศไทย ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิที่ฮ่องกงนำเข้าจากประเทศไทย และรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกง สำหรับปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของฮ่องกงจากประเทศจีน ขึ้นอยู่กับรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกง ส่วนปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของฮ่องกงจากประเทศสหรัฐอเมริกา ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ฮ่องกงนำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา

ตารางที่ 31 อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิจากประเทศไทย และข้าวขาวจากประเทศจีนและสหรัฐอเมริกา ของฮ่องกง

Dependent Variables	Qsht _{THA}	Qw _{CHN}	Qw _{USA}
Constants	6.8235 (2.4502)**	-16.6738 (-2.6615)***	-0.4144 (-0.0196) ^{ns}
RP _{sht} _{THA}	-0.6435 (-3.7086)***	-	-
RP _w _{CHN}	-	-0.0837 (-0.1160) ^{ns}	-
RP _w _{USA}	-	-	-2.6877 (-4.2559)***
RGDP _{HK}	0.9207 (2.5154)**	2.7972 (2.7841)***	2.5460 (0.9725) ^{ns}
R ²	0.9277	0.6084	0.8207
Adjusted R ²	0.8956	0.5482	0.7932
Durbin-Watson	2.45	1.15	1.26

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บคือค่า t-value

*** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่มา: จากการวิเคราะห์

2. อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของฮ่องกง

ผลการวิเคราะห์สมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทย 100% ชั้น 2 ของฮ่องกงจากประเทศไทย ข้าวขาวจากประเทศจีน และข้าวขาวสหรัฐอเมริกา พบว่าอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 จากประเทศไทยเกิดปัญหาสหสัมพันธ์เชิงอนุกรมเวลา (Autocorrelations) หรือปัญหาที่เกิดจากค่าความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งมีสหสัมพันธ์ของตัวคลาดเคลื่อนใน

อันดับที่หนึ่ง โดยตรวจสอบจาก Correlogram-Q statistics และ Serial Correlation LM Test จึงทำการแก้ไขปัญหาโดยการเพิ่มตัวแปร Autoregressive ลำดับที่ 1 หรือ AR(1) เข้าไปในสมการ ทำให้ค่า Durbin Watson มีค่าเท่ากับ 2.60 ส่วนอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวจากประเทศจีน และข้าวขาวจากสหรัฐอเมริกาไม่พบปัญหาดังกล่าว นอกจากนี้ยังพบปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้น (Multicollinearity) ของสมการอุปสงค์การนำเข้าทั้งสามสมการ จึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการตัดตัวแปรบางตัวที่มีค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) สูงกว่า 0.80 ออกจากสมการ ซึ่งทั้งสามสมการได้ตัดตัวแปรราคาของประเทศคู่แข่ง และตัวแปรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของทั้งสามประเทศเปรียบเทียบกับฮ่องกง คือ (XR_{THJD}) (XR_{CHKD}) และ (XR_{UHKD}) ทำให้สมการอุปสงค์การนำเข้าของทั้งสามประเทศประกอบด้วยตัวแปรอิสระเพียงสองตัวแปร คือ ราคาที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 และข้าวขาวที่ฮ่องกงนำเข้าจากประเทศไทย จีน และสหรัฐอเมริกา (Qht_{THA}) (Qw_{CHN}) และ (Qw_{USA}) และตัวแปรรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกง ($RGDP_{HK}$)

ปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของฮ่องกงจากประเทศไทย สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 จากประเทศไทยได้ร้อยละ 94.97 และปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของฮ่องกงจากประเทศจีน และอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของฮ่องกงจากประเทศสหรัฐอเมริกานั้น อธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวจากประเทศจีนได้ร้อยละ 60.85 และอธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวจากสหรัฐอเมริกาได้ร้อยละ 82.02 โดยปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของฮ่องกงจากประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ที่ฮ่องกงนำเข้าจากประเทศไทย (RPh_{THA}) และรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกง ($RGDP_{HK}$) โดยการเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ที่ฮ่องกงนำเข้าจากประเทศไทย (RPh_{THA}) ทำให้ปริมาณการนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของฮ่องกงจากประเทศไทยลดลงร้อยละ 1.151 ในขณะที่การเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกง ($RGDP_{HK}$) ส่งผลให้ปริมาณการนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของฮ่องกงจากประเทศไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.328 (ตารางที่ 32)

ส่วนตัวแปรอิสระที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของฮ่องกงจากประเทศจีน มีเพียงรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกง ($RGDP_{HK}$) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยการเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกง ($RGDP_{HK}$) ส่งผลทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของฮ่องกงจากประเทศจีน เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.931 ส่วนตัวแปร

อิสระที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของฮ่องกงจากประเทศสหรัฐอเมริกา มีเพียงราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ฮ่องกงนำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา (RPW_{USA}) เท่านั้น โดยเมื่อราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ฮ่องกงนำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา (RPW_{USA}) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของฮ่องกงจากประเทศสหรัฐอเมริกาดลดลงร้อยละ 2.869 (ตารางที่ 32)

ตารางที่ 32 อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 จากประเทศไทย และข้าวขาวจากประเทศจีนและสหรัฐอเมริกา ของฮ่องกง

Dependent Variables	Qht_{THA}	Qw_{CHN}	Qw_{USA}
Constants	-22.9806 (-2.7931)***	-17.2920 (-2.7652)***	-2.9223 (-0.1379) ^{ns}
$RPht_{THA}$	-1.1510 (-2.7405)***	-	-
RPw_{CHN}	-	-0.1915 (-0.2660) ^{ns}	-
RPw_{USA}	-	-	-2.7737 (-4.3646)***
$RGDP_{HK}$	4.3285 (4.1587)***	2.9313 (2.9249)***	2.8696 (1.0900) ^{ns}
R^2	0.9497	0.6085	0.8202
Adjusted R^2	0.9274	0.5482	0.7925
Durbin-Watson	2.60	1.14	1.24

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บคือค่า t-value

*** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่มา: จากการวิเคราะห์

โดยสรุปแล้วปริมาณการนำเข้าข้าวหอมมะลิไทย 100% ชั้น 2 ของฮ่องกงจากประเทศไทย ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ที่ฮ่องกงนำเข้าจากประเทศไทย และรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกง สำหรับปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของฮ่องกงจากประเทศจีน ขึ้นอยู่กับราคารายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกง ส่วนปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของฮ่องกงจากประเทศสหรัฐอเมริกา ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ฮ่องกงนำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการเพิ่มขึ้นของราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ ข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 จากประเทศไทย และข้าวขาวสหรัฐอเมริกา มีผลทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวทั้งสามชนิดนี้ของฮ่องกงลดลง แต่ราคานำเข้าข้าวขาวที่แท้จริงของจีนกลับไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปริมาณข้าวขาวลดลงมากที่สุด รองลงมาคือข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 และข้าวหอมมะลิ เนื่องมาจากฮ่องกงนิยมบริโภคข้าวคุณภาพดี สิ่งสำคัญในการเลือกซื้อข้าวของชาวฮ่องกง ได้แก่ ราคา คุณภาพ และรสชาติ โดยชาวฮ่องกงนิยมบริโภคข้าวเมล็ดยาว โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ จากไทยส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงในปริมาณความต้องการนำเข้าน้อยกว่า ข้าวขาวจากสหรัฐอเมริกาที่มีปริมาณการนำเข้าน้อยกว่าข้าวหอมมะลิของไทย (กระทรวงพาณิชย์, 2553ก)

ทั้งนี้การเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกง ทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวเพิ่มขึ้น จากประเทศไทยและจีน อย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าข้าวหอมมะลิจากไทย และข้าวขาวจีนเป็นสินค้าปกติในสายตาผู้บริโภคอย่างฮ่องกง เมื่อพิจารณาข้าวหอมมะลิรวมพบว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกง ส่งผลให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวจากจีนเพิ่มขึ้นมากกว่าข้าวหอมมะลิจากประเทศไทย เมื่อพิจารณาเฉพาะข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 กลับพบว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกง ปริมาณความต้องการนำเข้าหอมมะลิจากประเทศไทย 100% ชั้น 2 เพิ่มขึ้นมากกว่าข้าวขาวจากจีน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้าวหอมส่วนใหญ่ที่ฮ่องกงนำเข้าจากไทยคือข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ส่วนประเทศจีนจะได้เปรียบในด้านการขนส่ง

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์ไม่มีการผลิตข้าวจึงต้องนำเข้าข้าวเพื่อบริโภคภายในประเทศ โดยชาวสิงคโปร์นิยมบริโภคข้าวชนิด 100% Fragrant Rice หรือ Jasmine Long Grain Rice ยกเว้นชาวอินเดีย ซึ่งนิยมบริโภคข้าวบาสมาดิ ข้าวหนึ่งหรือข้าวหัก ทำให้สิงคโปร์นำเข้าข้าวหอมจากประเทศ

ต่างๆ เพื่อตอบสนองผู้บริโภคภายในประเทศ เช่น ข้าวหอมมะลิจากประเทศไทย ข้าวบาสมาดิจจากอินเดียและปากีสถาน และข้าวหอมจากประเทศเวียดนามเป็นต้น (มณเฑียร สติมานนท์, 2549) ดังนั้นในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิและข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 จึงไม่มีตัวแปรอิสระของผลผลิตข้าวของประเทศสิงคโปร์

1. อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ ของประเทศสิงคโปร์

ผลการวิเคราะห์สมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยของประเทศไทยจากประเทศไทย ข้าวหอมจากประเทศเวียดนาม และข้าวบาสมาดิจจากประเทศอินเดีย พบว่าอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิจากประเทศไทยเกิดปัญหาสหสัมพันธ์เชิงอนุกรมเวลา (Autocorrelations) หรือปัญหาที่เกิดจากค่าความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งมีสหสัมพันธ์ของตัวคลาดเคลื่อนในอันดับที่สองโดยตรวจสอบจาก Correlogram-Q statistics และ Serial Correlation LM Test จึงทำการแก้ไขปัญหาโดยการเพิ่มตัวแปร Autoregressive ลำดับที่ 1 และ ตัวแปร Autoregressive ลำดับที่ 2 หรือ AR(1) และ AR(2) เข้าไปในสมการ ทำให้ค่า Durbin Watson มีค่าเท่ากับ 2.72 ส่วนอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมจากประเทศเวียดนาม และข้าวบาสมาดิจจากประเทศอินเดียไม่พบปัญหาดังกล่าว และยังพบปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้น (Multicollinearity) ของทั้งสามสมการ จึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการตัดตัวแปรบางตัวที่มีค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) สูงกว่า 0.80 ออกจากสมการ ทั้งสามสมการได้ตัดตัวแปรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของทั้งสามประเทศเปรียบเทียบกับประเทศสิงคโปร์ คือ (XR_{TSGD}) (XR_{VSGD}) และ (XR_{ISGD}) ในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยยังได้ตัดตัวแปรราคาของประเทศคู่แข่งออกจากสมการด้วย $(RPhv_{VM})$ นอกจากนี้ตัวแปรราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิที่สิงคโปร์นำเข้าจากไทย $(RPsh_{THA})$ ให้ค่า R^2 และค่า Adjusted R^2 ต่ำกว่าการใช้ตัวแปรราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 (RPh_{THA}) ดังนั้นในสมการอุปสงค์นำเข้าข้าวหอมมะลิของสิงคโปร์จากประเทศไทย จึงใช้ตัวแปรราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 (RPh_{THA}) แทนตัวแปรราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิที่สิงคโปร์นำเข้าจากไทย $(RPsh_{THA})$

ปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของประเทศสิงคโปร์จากประเทศไทย สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวหอมมะลิจากประเทศไทยได้ร้อยละ 76.24 และปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมของประเทศสิงคโปร์จากประเทศเวียดนาม และข้าวบาสมาดิจจากประเทศอินเดียนั้น อธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวหอมจากประเทศเวียดนามได้ร้อยละ 85.16 และอธิบายการ

เปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวบาสมาดิจากประเทศอินเดียได้ร้อยละ 75.81 โดยปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของประเทศสิงคโปร์จากประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ได้แก่ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ที่ประเทศสิงคโปร์นำเข้าจากประเทศไทย (RPh_{THA}) โดยการเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ที่ประเทศสิงคโปร์นำเข้าจากประเทศไทย (RPh_{THA}) ทำให้ปริมาณการนำเข้าข้าวหอมมะลิของประเทศสิงคโปร์จากประเทศไทยลดลงร้อยละ 0.541 (ตารางที่ 33)

ส่วนตัวแปรอิสระที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมของประเทศสิงคโปร์จากประเทศเวียดนาม ได้แก่ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมที่ประเทศสิงคโปร์นำเข้าจากประเทศเวียดนาม (RPh_{VM}) และราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ที่ประเทศสิงคโปร์นำเข้าจากประเทศไทย (RPh_{THA}) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยการเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมที่ประเทศสิงคโปร์นำเข้าจากประเทศเวียดนาม (RPh_{VM}) ส่งผลทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวหอมของประเทศสิงคโปร์จากประเทศเวียดนามลดลงร้อยละ 5.712 ในขณะที่การเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ที่ประเทศสิงคโปร์นำเข้าจากประเทศไทย (RPh_{THA}) ส่งผลทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวหอมของประเทศสิงคโปร์จากประเทศเวียดนาม เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.332

สำหรับตัวแปรอิสระที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวบาสมาดิจากประเทศสิงคโปร์จากประเทศอินเดีย ประกอบด้วย ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิจากประเทศสิงคโปร์นำเข้าจากประเทศอินเดีย ($RPbi_{IND}$) ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิจากประเทศสิงคโปร์นำเข้าจากประเทศปากีสถาน ($RPbp_{PK}$) และรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศสิงคโปร์ ($RGDP_{SIN}$) โดยการเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิจากประเทศสิงคโปร์นำเข้าจากประเทศอินเดีย ($RPbi_{IND}$) ส่งผลทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวบาสมาดิจากประเทศสิงคโปร์จากอินเดียลดลงร้อยละ 1.626 (ตารางที่ 33) ขณะเดียวกันการเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิจากประเทศสิงคโปร์นำเข้าจากประเทศปากีสถาน ($RPbp_{PK}$) และรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศสิงคโปร์ ($RGDP_{SIN}$) ส่งผลทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวบาสมาดิจากประเทศสิงคโปร์จากประเทศอินเดียเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.356 และ 2.508 ตามลำดับ

โดยสรุปแล้วปริมาณการนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยของประเทศสิงคโปร์จากประเทศไทย ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ที่ประเทศสิงคโปร์นำเข้าจากประเทศไทย สำหรับปริมาณการนำเข้าข้าวหอมของประเทศสิงคโปร์จากประเทศเวียดนาม ขึ้นอยู่กับราคา

นำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมที่ประเทศสิงคโปร์นำเข้าจากประเทศเวียดนาม และราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ที่ประเทศสิงคโปร์นำเข้าจากประเทศไทย ส่วนปริมาณการนำเข้าข้าวบาสมชาติของประเทศสิงคโปร์จากประเทศอินเดีย ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมชาติที่ประเทศสิงคโปร์นำเข้าจากประเทศอินเดีย ของราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมชาติที่ประเทศสิงคโปร์นำเข้าจากประเทศปากีสถาน และรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศสิงคโปร์

ตารางที่ 33 อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิจากประเทศไทย ข้าวหอมจากประเทศเวียดนาม และข้าวบาสมชาติจากประเทศอินเดีย ของประเทศสิงคโปร์

Dependent Variables	Qsht _{THA}	Qhv _{VM}	Qbi _{IND}
Constants	4.2517 (0.6598) ^{ns}	-33.4152 (-2.0203)**	-21.3353 (-2.9067)***
RPh _{THA}	-0.5419 (-1.9989)**	9.3327 (5.9152)***	-
RPh _{VM}	-	-5.7126 (-3.9566)***	-
RPbi _{IND}	-	-	-1.6260 (-2.9065)***
RPbp _{PK}	-	-	2.3562 (4.3228)***
RGDP _{SIN}	1.0593 (1.3428) ^{ns}	1.7116 (0.8033) ^{ns}	2.5084 (2.6646)***
R ²	0.7624	0.8516	0.7581
Adjusted R ²	0.6568	0.8021	0.6977
Durbin-Watson	2.72	1.01	2.32

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บคือค่า t-value

*** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่มา: จากการวิเคราะห์

2. อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของประเทศสิงคโปร์

สำหรับสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของประเทศสิงคโปร์จากประเทศไทย ไม่ได้นำเสนอในส่วนนี้ เนื่องจากผลการประมาณค่าทางสถิติมีเครื่องหมายสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอธิบายที่ใช้ในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของประเทศสิงคโปร์ มีค่าผิดจากความเป็นจริง ถึงแม้ว่าจะทำการแก้ปัญหาตัวคลาดเคลื่อนที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน (Autocorrelation) และแก้ปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้น (Multicollinearity) แล้วก็ตาม ดังนั้นจึงไม่นำเสนอผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระต่างๆ ของสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของประเทศสิงคโปร์จากประเทศไทยในส่วนนี้ (ภาคผนวก ค)

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาว ของประเทศอิรัก

ในการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวในประเทศอิรัก ตัวแปรตามที่ใช้ในสมการจะประกอบด้วยราคานำเข้าที่ และรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศอิรัก การนำเข้าข้าวของประเทศอิรักมีการค้าข้าวกับประเทศไทยในรูปแบบรัฐบาลต่อรัฐบาล จัดซื้อโดยหน่วยงาน Grain Board of Iraq (GBI) ของอิรัก เป็นผู้ผูกขาดการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศเพียงผู้เดียว (กระทรวงพาณิชย์, 2553ก)

ปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิรักจากประเทศไทย สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิรักจากประเทศไทย ได้ร้อยละ 19.32 ส่วนปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิรักจากประเทศสหรัฐอเมริกา สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาว ได้ร้อยละ 69.71 (ตารางที่ 34) ทั้งนี้ค่า R^2 และค่า Adjusted R^2 ที่ได้มีค่าค่อนข้างต่ำ อาจเนื่องจากอุปสงค์การนำเข้าข้าวของประเทศอิรัก อาจจะไม่ได้อิงอยู่กับตัวแปรเหล่านี้เท่านั้น แต่ขึ้นกับปัจจัยอย่างอื่นภายในประเทศอิรัก เช่น การแจกจ่ายข้าวเพื่อช่วยเหลือประชาชนในประเทศอิรักจากหน่วยงาน Public Distribution System (PDS) และการส่งออกข้าวไปยังอิรักจากประเทศไทย เป็นการส่งออกในลักษณะการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า

ข้อสังเกตจากอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิรัก พบว่าเครื่องหมายของสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอธิบายที่ใช้ในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิรัก จากประเทศไทย และสหรัฐอเมริกา มีค่าผิดจากความเป็นจริง เนื่องมาจากประเทศอิรักทำการค้าข้าวกับ

ประเทศไทยในรูปแบบรัฐบาลต่อรัฐบาล ซึ่งกระบวนการซื้อขายจะมีความแตกต่างกันไปตามความจำเป็นและกฎข้อบังคับของประเทศผู้ซื้อขายแต่ละรายประเทศ ทั้งข้อตกลงเกี่ยวกับชนิดข้าว ปริมาณการซื้อขาย กำหนดการส่งมอบ ราคาซื้อขายและเงื่อนไขอื่นๆ (งานขนิษฐ อัมพบุรุษภา, 2548) ส่งผลให้ตัวแปรอธิบายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ไม่สามารถสะท้อนถึงอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิรักได้ ดังนั้นผลการศึกษาที่ได้นี้ไม่ควรจะพยายามนำไปใช้ประโยชน์ในด้านใด

ตารางที่ 34 อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิรัก จากประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา

Dependent Variables	Qw _{THA}	Qw _{TUSA}
Constants	0.8142 (0.1250) ^{ns}	-6.8688 (-2.3805)**
RPw _{THA}	0.7668 (1.9675)*	- -
RPw _{USA}	- -	0.3051 (2.3451)**
RGDP _{RP}	0.9813 (1.3363) ^{ns}	1.3700 (3.9161)***
R ²	0.1932	0.6971
Adjusted R ²	0.0691	0.5961
Durbin-Watson	2.26	1.93

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บคือค่า t-value

*** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่มา: จากการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาว ของประเทศอิหร่าน

ในการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวในประเทศอิหร่าน ตัวแปรตามที่ใช้ในสมการจะประกอบด้วยราคานำเข้าที่แท้จริง ราคาที่แท้จริงของข้าวเปลือกภายในประเทศอิหร่าน รายได้

ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย และปริมาณผลผลิตข้าวโลก การเพิ่มตัวแปรราคาที่แท้จริงของข้าวเปลือกภายในประเทศอิหร่าน เนื่องจากประเทศอิหร่านมีการค้าข้าวกับประเทศไทยในรูปแบบรัฐบาลต่อรัฐบาล โดยหน่วยงาน Government Trading Corporation (GTC) เป็นผู้ผูกขาดการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศเพียงผู้เดียว วัตถุประสงค์เพื่อแทรกแซงราคาข้าว ป้องกันการขาดแคลนข้าวภายในประเทศ ตลอดจนอุดหนุนข้าวแก่ผู้ยากจนในอิหร่าน (กระทรวงพาณิชย์, 2553ก)

สำหรับตัวแปรผลผลิตข้าวโลกนั้น ใช้แทนตัวแปรผลผลิตข้าวของประเทศอิหร่านซึ่งให้ค่า Adjusted R^2 ต่ำกว่าการใช้ตัวแปรผลผลิตข้าวโลก เพราะความต้องการนำเข้าข้าวของประเทศผู้นำเข้าส่วนหนึ่งน่าจะมีผลมาจากผลผลิตข้าวโลก ถ้าผลผลิตข้าวโลกมีปริมาณเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้มีการนำเข้าข้าวลดลง ในส่วนของประเทศคู่แข่ง คือประเทศอินเดีย ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดข้าวเป็นอันดับ 3 รองจากอูรุกวัย ซึ่งอูรุกวัยมีความจำกัดทางด้านข้อมูล ดังนั้นประเทศคู่แข่งในอิหร่านจึงเลือกประเทศอินเดีย และชนิดข้าวที่อิหร่านนำเข้าจากอินเดียส่วนใหญ่จะนำเข้าข้าวบาสมามากกว่าข้าวขาวธรรมดา ดังนั้นจึงเลือกใช้ราคาและปริมาณที่แท้จริงของข้าวบาสมาดจากอินเดีย

ผลการวิเคราะห์สมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิหร่านจากประเทศไทย และข้าวบาสมาดจากอินเดีย พบว่าอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิหร่านจากประเทศไทย เกิดปัญหาสหสัมพันธ์เชิงอนุกรมเวลา (Autocorrelations) ลำดับที่หนึ่ง จึงแก้ไขปัญหาโดยการเพิ่มตัวแปร Autoregressive ลำดับที่ 1 หรือ AR(1) เข้าไปในสมการ นอกจากนี้ ยังเกิดปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้น (Multicollinearity) จึงแก้ไขปัญหาโดยตัดตัวแปรบางตัวที่มีค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) สูงกว่า 0.80 ออกจากสมการ ในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิหร่านจากประเทศไทย ได้ตัดตัวรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย ($RGDP_{IR}$) และราคาข้าวบาสมาดอินเดีย (RP_{bi_IND}) ออกจากสมการ สำหรับสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวบาสมาดของประเทศอิหร่านจากประเทศไทย ได้ตัดตัวแปรผลผลิตข้าวโลก (MR_W) และราคาข้าวขาวจากประเทศไทย (RP_{w_THA}) ออกจากสมการ

ปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิหร่านจากประเทศไทย สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวได้ร้อยละ 37.34 ส่วนปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวบาสมาดของประเทศอิหร่านจากประเทศอินเดีย สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวบาสมาดจากอินเดียได้ร้อยละ 40.90 ทั้งนี้ค่า R^2 และค่า Adjusted R^2 ที่ได้มีค่าค่อนข้างต่ำ อาจเนื่องมาจากอุปสงค์การนำเข้าข้าวของประเทศอิหร่าน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวแปรเหล่านี้เท่านั้น แต่ขึ้นกับปัจจัยอย่างอื่นเฉพาะ

ในประเทศอิหร่าน ที่สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องการนำเข้าข้าว ซึ่งบางคราวอาจจะส่งผลในทางการเมืองของประเทศด้วย (خانخانیژ อัมพูประภา, 2548)

อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิหร่านจากประเทศไทย พบว่าราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศอิหร่านนำเข้าจากประเทศไทย ($RP_{W_{THA}}$) และราคาที่แท้จริงของข้าวเปลือกในประเทศอิหร่าน (RP_{IR}) มีผลต่อปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิหร่านจากประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หมายความว่า ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวของที่ประเทศอิหร่านนำเข้าจากประเทศไทย ($RP_{W_{THA}}$) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีผลให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิหร่านจากประเทศไทยลดลงร้อยละ 7.035 ขณะเดียวกัน ราคาที่แท้จริงของข้าวเปลือกในประเทศอิหร่าน (RP_{IR}) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีผลให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิหร่านจากประเทศไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.845 (ตารางที่ 35)

ขณะเดียวกันอุปสงค์การนำเข้าข้าวบาสมาดิของประเทศอิหร่านจากประเทศอินเดีย มีเพียงรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศอิหร่าน ($RGDP_{IR}$) เท่านั้นที่มีผลต่อปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวบาสมาดิของประเทศอิหร่านจากประเทศอินเดีย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หมายความว่า เมื่อรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศอิหร่าน ($RGDP_{IR}$) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีผลให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวบาสมาดิของประเทศอิหร่านจากประเทศอินเดีย เพิ่มขึ้นร้อยละ 14.100 (ตารางที่ 35)

โดยสรุปแล้วปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิหร่านจากประเทศไทย ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศอิหร่านนำเข้าจากประเทศไทย และราคาที่แท้จริงของข้าวเปลือกในประเทศอิหร่าน ส่วนปริมาณการนำเข้าข้าวบาสมาดิของประเทศอิหร่านจากประเทศอินเดีย จะขึ้นอยู่กับรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศอิหร่าน เพียงอย่างเดียว

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การเพิ่มขึ้นของราคาที่แท้จริงของข้าวเปลือกในประเทศอิหร่าน ส่งผลให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิหร่านจากประเทศไทยเพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากราคาข้าวภายในประเทศอิหร่านมีราคาแพง เช่น ปี พ.ศ. 2551 ราคาข้าวหอมอิหร่าน 18,000- 35,000 เรียลต่อกิโลกรัม ข้าวบาสมาดิ อินเดียและปากีสถาน ราคา 15,000-18,000 เรียลต่อกิโลกรัม ส่วนข้าวไทย 5,000-8,000 เรียลต่อกิโลกรัม และข้าวเวียตนามราคาต่อกิโลกรัมละ 3,000-5,000 เรียล (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2551) ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องนำเข้าข้าวที่มีราคาต่ำกว่าต่างประเทศ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ خانخانیژ อัมพูประภา (2548) ซึ่งพบว่าในการทำ

สัญญาซื้อขายข้าวระหว่างรัฐบาลต่อรัฐบาลนั้น การทำสัญญาข้อตกลงของประเทศผู้นำเข้า น่าจะมีแรงกดดันมาจากราคาข้าวภายในของประเทศผู้นำเข้า

ตารางที่ 35 อุปสงค์การนำเข้าข้าวของของประเทอิหร่านจากประเทศไทย และข้าวบาสมาดิจากประเทศอินเดีย

Dependent Variables	Qw _{THA}	Qw _{TIND}
Constants	49.6346 (4.3910)***	-61.9654 (-2.0651)**
RPw _{THA}	-7.0359 (-3.5622)***	-
RPbi _{IND}	-	-2.1759 (-0.7105) ^{ns}
RP _{IR}	0.8435 (-1.1672)***	-
RGDP _{IR}	-	14.1009 (2.6413)***
MR _w	-0.1676 (3.5628) ^{ns}	-1.2078 (-1.1475) ^{ns}
R ²	0.3734	0.4090
Adjusted R ²	0.0601	0.1873
Durbin-Watson	2.27	1.78

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บคือค่า t-value

*** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่มา: จากการวิเคราะห์

ส่วนการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชากรเดิมเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศอิหร่าน ที่มีผลให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวบาสมาดิจากประเทศอิหร่านจากประเทศอินเดียเพิ่มขึ้น แสดงให้

เห็นว่าข้าวบาสมาดิจากอินเดียเป็นสินค้าปกติในประเทศอิหร่าน ทั้งนี้เพราะข้าวบาสมาดีเมื่อหุงสุกจะมีเมล็ดค่อนข้างแข็ง และร่วน ซึ่งตรงตามรสนิยมการบริโภคข้าวของชาวอิหร่าน

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาว ของประเทศฟิลิปปินส์

ประเทศฟิลิปปินส์เป็นผู้นำเข้าข้าวรายใหญ่ของโลก แม้จะมีการผลิตข้าวในประเทศ แต่ความต้องการนำเข้าข้าวของฟิลิปปินส์ยังคงมีความต้องการนำเข้าข้าว โดยผู้บริโภครวมไปนิยมบริโภคข้าวขาวธรรมดา 15% - 45% ดังนั้นตลาดฟิลิปปินส์จึงเป็นตลาดข้าวที่นำเข้าข้าวคุณภาพปานกลางและคุณภาพต่ำ คู่แข่งสำคัญในตลาดฟิลิปปินส์ คือ ประเทศเวียดนามซึ่งเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ในตลาดนี้

ผลการวิเคราะห์สมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากประเทศเวียดนาม และข้าวขาวจากประเทศไทย พบว่าอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากประเทศไทย เกิดปัญหาสหสัมพันธ์เชิงอนุกรมเวลา (Autocorrelations) หรือปัญหาที่เกิดจากค่าความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งมีสหสัมพันธ์ของตัวคลาดเคลื่อนในอันดับที่สองโดยตรวจสอบจาก Correlogram-Q statistics และ Serial Correlation LM Test จึงทำการแก้ไขปัญหาโดยการเพิ่มตัวแปร Autoregressive ลำดับที่ 1 และ ตัวแปร Autoregressive ลำดับที่ 2 หรือ AR(1) และ AR(2) เข้าไปในสมการ ทำให้ค่า Durbin Watson มีค่าเท่ากับ 2.12 นอกจากนี้ ยังเกิดปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้น (Multicollinearity) จึงแก้ไขปัญหาโดยตัดตัวแปรบางตัวที่มีค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) สูงกว่า 0.80 ออกจากสมการ ในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากประเทศเวียดนาม ได้ตัดตัวแปรราคาราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวจากประเทศไทย (RPW_{THA}) ตัวแปรผลผลิตข้าวสารของประเทศฟิลิปปินส์ (MR_{PHI}) และตัวแปรอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศเวียดนามเปรียบเทียบกับประเทศฟิลิปปินส์ (XR_{VPHI}) ออกจากสมการ สำหรับสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากประเทศไทย ได้ตัดตัวแปรผลผลิตข้าวสารของประเทศฟิลิปปินส์ (MR_{PHI}) และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศฟิลิปปินส์ (XR_{TPHI}) ออกจากสมการ

ปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากประเทศเวียดนาม สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวได้ร้อยละ 45.38 ส่วนปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากประเทศไทย สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาว ได้ร้อยละ 99.45 โดยอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากประเทศเวียดนาม มีเพียงรายได้ประชาชาติ

เบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศฟิลิปปินส์ ($RGDP_{PHI}$) เท่านั้นที่มีผลต่อปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากประเทศเวียดนาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า เมื่อรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศฟิลิปปินส์ ($RGDP_{PHI}$) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีผลให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากประเทศเวียดนาม เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.072 (ตารางที่ 36)

ในขณะที่เดียวกันปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศฟิลิปปินส์นำเข้าจากประเทศไทย (RPW_{THA}) และราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศฟิลิปปินส์นำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา (RPW_{USA}) โดยเมื่อราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาว ที่ประเทศฟิลิปปินส์นำเข้าจากประเทศไทย (RPW_{THA}) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีผลทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากประเทศไทยลดลงร้อยละ 4.682 ในขณะที่การเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศฟิลิปปินส์นำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา (RPW_{USA}) มีผลทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากประเทศไทย เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.247 (ตารางที่ 36)

โดยสรุปแล้วปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากประเทศเวียดนาม ขึ้นอยู่กับรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศฟิลิปปินส์เพียงอย่างเดียว ส่วนปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากประเทศไทย จะขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศฟิลิปปินส์นำเข้าจากประเทศไทย และราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศฟิลิปปินส์นำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การเพิ่มขึ้นของราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศฟิลิปปินส์นำเข้าจากประเทศไทยส่งผลให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวจากประเทศไทยลดลง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประเทศฟิลิปปินส์เป็นตลาดที่นำเข้าข้าวคุณภาพปานกลางและข้าวคุณภาพต่ำ ซึ่งข้าวธรรมดา 15% - 45% ผู้บริโภคจะเป็นกลุ่มคนฐานะปานกลางถึงยากจน และผู้บริโภคทั่วไปนิยมบริโภค (กรมส่งเสริมการค้าส่งออก, 2551) ทำให้เมื่อราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศฟิลิปปินส์นำเข้าจากประเทศไทยเพิ่มขึ้น จึงมีปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวจากประเทศไทยลดลง

ขณะเดียวกันการเพิ่มขึ้นของราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศฟิลิปปินส์นำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวจากประเทศไทยเพิ่มขึ้น

แสดงให้เห็นว่าข้าวของไทยสามารถทดแทนข้าวของสหรัฐอเมริกาได้ในตลาดฟิลิปปินส์ เนื่องจากราคารำนำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวของประเทศสหรัฐอเมริกามีราคาสูงกว่าข้าวของไทยมาก ทำให้เมื่อราคาข้าวส่งออกส่งออกที่แท้จริงของข้าวขาวของประเทศสหรัฐอเมริกามีราคาแพงขึ้น ประเทศฟิลิปปินส์จึงหันมานำเข้าข้าวจากไทยเพิ่มขึ้น แสดงถึงข้าวขาวจากประเทศไทยสามารถทดแทนข้าวขาวจากประเทศสหรัฐอเมริกาได้

ตารางที่ 36 อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากประเทศไทย และเวียดนาม

Dependent Variables	$Q_{w_{VM}}$	$Q_{w_{THA}}$
Constants	-43.7985 (-1.9204)*	25.0919 (4.5982)***
$RP_{w_{THA}}$	-	-4.6821 (-27.2502)***
$RP_{w_{VM}}$	-0.1688 (-0.1976) ^{ns}	-
$RP_{w_{USA}}$	-	3.2477 (42.9043)***
$RGDP_{RP}$	9.0720 (2.1579)**	-1.1446 (-1.1691) ^{ns}
R^2	0.4538	0.9945
Adjusted R^2	0.3698	0.9810
Durbin-Watson	1.85	2.12

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บคือค่า t-value

*** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่มา: จากการวิเคราะห์

ส่วนการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศฟิลิปปินส์ ส่งผลให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวจากประเทศเวียดนามเพิ่มขึ้น แต่กลับส่งผลให้ปริมาณความ

ต้องการนำเข้าข้าวขาวจากประเทศไทยลดลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของฟิลิปปินส์จากประเทศเวียดนามเพิ่มขึ้น ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากราคาข้าวขาวของประเทศเวียดนามต่ำกว่าไทยมาก ดังนั้นเมื่อประเทศฟิลิปปินส์มีความต้องการนำเข้าข้าวขณะที่รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศฟิลิปปินส์เพิ่มขึ้น การเสนอราคาประมูลโควตานำเข้าข้าวคุณภาพต่ำของประเทศเวียดนาม ซึ่งมีราคาต่ำกว่าคู่แข่งทำให้ได้เปรียบประเทศผู้ส่งออกรายอื่นๆ (กรมการค้าต่างประเทศ, 2553)

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาว ของประเทศอินโดนีเซีย

ประเทศอินโดนีเซียเป็นผู้นำเข้าข้าวรายใหญ่ของโลก และยังเป็นผู้นำเข้าข้าวขาวที่สำคัญจากประเทศไทย เดิมประเทศไทยเคยเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ในอินโดนีเซีย จนกระทั่งปี พ.ศ. 2542 เวียดนามเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่แทนประเทศไทย เนื่องจากข้าวคุณภาพปานกลางและต่ำของเวียดนามมีราคาต่ำกว่าคู่แข่งอย่างประเทศไทย (มณฑลเศียร สติมานนท์, 2549) นอกจากนี้สหรัฐอเมริกาก็เป็นคู่แข่งที่สำคัญในตลาดอินโดนีเซียด้วยเช่นกัน

ผลการวิเคราะห์สมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศไทย เวียดนาม ข้าวขาวจากประเทศไทย และข้าวขาวจากประเทศสหรัฐอเมริกา การตรวจสอบปัญหาสหสัมพันธ์เชิงอนุกรมเวลา (Autocorrelations) ไม่พบปัญหาดังกล่าวในทั้งสามสมการ แต่พบปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้น (Multicollinearity) จากทั้งสามสมการ จึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการตัดตัวแปรบางตัวที่มีค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) สูงกว่า 0.80 ออกจากสมการ ในส่วนของสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศไทย เวียดนาม และสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ตัดตัวแปรราคาของประเทศคู่แข่งชั้นนอกจากสมการ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศเวียดนามและประเทศสหรัฐอเมริกาเปรียบเทียบกับประเทศอินโดนีเซีย (XR_{VIDR}) และ (XR_{UIDR}) ตามลำดับ และตัวแปรผลผลิตข้าวสารของประเทศอินโดนีเซีย (MR_{INDO}) ออกจากสมการ สำหรับสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศไทย ได้ตัดตัวแปรราคาของประเทศคู่แข่งชั้นนอกจากสมการ และตัดตัวแปรตัวแปรผลผลิตข้าวสารของประเทศอินโดนีเซีย (MR_{INDO})

ดังนั้นสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศไทย เวียดนาม และสหรัฐอเมริกา เหลือตัวแปรอิสระสองตัวแปรคือ ราคานำเข้าที่แท้จริงจากเวียดนามและสหรัฐอเมริกา (RPW_{VM}) และ (RPW_{USA}) และรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศอินโดนีเซีย ($RGDP_{INDO}$) ส่วนสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศ

ไทย ประกอบไปด้วยตัวแปรอิสระสามตัว ได้แก่ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศจีน นำเข้าจากประเทศไทย (RPw_{THA}) รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศจีน ($RGDP_{INDO}$) และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศอินโดนีเซีย (XR_{TIDR})

ปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศเวียดนาม สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศได้เพียงร้อยละ 15.50 และปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศไทย อธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศไทยได้ร้อยละ 62.22 และปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศสหรัฐอเมริกา อธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวจากประเทศสหรัฐอเมริกาได้ร้อยละ 59.61 โดยปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของอินโดนีเซียจากประเทศเวียดนาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่ามีเพียงรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของอินโดนีเซีย ($RGDP_{INDO}$) เท่านั้น มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 โดยการเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศอินโดนีเซีย ($RGDP_{INDO}$) ทำให้ปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศเวียดนามเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.818 (ตารางที่ 37)

ส่วนตัวแปรอิสระที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศไทย ได้แก่ รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศอินโดนีเซีย ($RGDP_{INDO}$) และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศอินโดนีเซีย (XR_{TIDR}) โดยการเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศอินโดนีเซีย ($RGDP_{INDO}$) กลับส่งผลทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศไทยลดลงร้อยละ 9.220 ส่วนการเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศอินโดนีเซีย (XR_{TIDR}) ส่งผลให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.6748

ส่วนตัวแปรอิสระที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่ามีเพียงราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศอินโดนีเซียนำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา (RPw_{USA}) เท่านั้นที่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเมื่อราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศอินโดนีเซียนำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา (RPw_{USA}) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ทำให้ปริมาณความ

ต้องการนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศสหรัฐอเมริกาลดลงร้อยละ 4.2075 (ตารางที่ 37)

ตารางที่ 37 อุปสงค์การนำเข้าข้าวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศเวียดนาม ประเทศไทย และ ประเทศสหรัฐอเมริกา

Dependent Variables	Qw _{VM}	Qw _{THA}	Qw _{USA}
Constants	-14.3218 (-0.4585) ^{ns}	40.2899 (2.6333) ^{***}	47.9883 (1.5664) ^{ns}
RPw _{VM}	-3.3804 (-0.8275) ^{ns}	-	-
RPw _{THA}	-	-0.6635 (-0.6057) ^{ns}	-
RPw _{USA}	-	-	-4.2075 (-2.4879) ^{***}
RGDP _{SIN}	6.8180 (1.6874) [*]	-9.2206 (-4.1252) ^{***}	-2.3306 (-0.3915) ^{ns}
XR _{TIDR}	-	4.6748 (2.7502) ^{***}	-
R ²	0.15506	0.62220	0.59617
Adjusted R ²	0.02508	0.48053	0.53404
Durbin-Watson	0.94	0.99	2.26

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บคือค่า t-value

*** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่มา: จากการวิเคราะห์

โดยสรุปแล้วปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศเวียดนาม ขึ้นอยู่กับ รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศอินโดนีเซียเพียงตัวแปรเดียว สำหรับปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศไทย ขึ้นอยู่กับรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศอินโดนีเซีย และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศอินโดนีเซีย ส่วนปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศสหรัฐอเมริกา ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศอินโดนีเซียนำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการเพิ่มขึ้นของราคานำเข้าข้าวขาวที่แท้จริงของประเทศอินโดนีเซียเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวจากประเทศเวียดนาม ไทย และสหรัฐอเมริกาดลดลง แต่มีเพียงการลดลงของสหรัฐอเมริกาเท่านั้นที่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากประเทศอินโดนีเซียเป็นตลาดที่นำเข้าข้าวคุณภาพปานกลาง เช่น ข้าวขาว 10% และ 15% ข้าวหอมมะลิ 20-25% และข้าวคุณภาพต่ำ ทำให้สหรัฐอเมริกาไม่สามารถแข่งขันกับประเทศไทยและเวียดนามได้ เนื่องจากราคาข้าวขาวของเวียดนามและไทยต่ำกว่ามาก โดยราคาข้าวขาวของเวียดนามและไทยที่ประเทศอินโดนีเซียนำเข้า ราคาประมาณ 250-270 เหรียญสหรัฐต่อตัน ส่วนราคาของสหรัฐอเมริกาอยู่ที่ 400-500 เหรียญต่อตัน (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2553ข)

ส่วนการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศอินโดนีเซียเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวจากประเทศเวียดนามเพิ่มขึ้น แต่กลับทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวจากประเทศไทยลดลง แสดงให้เห็นถึงข้าวขาวไทยเป็นสินค้าอ้อยคุณภาพในประเทศอินโดนีเซีย ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากมาตรการนำเข้าของอินโดนีเซีย ทำให้ไทยไม่สามารถส่งข้าวไปยังอินโดนีเซียได้โดยเสรี ต้องซื้อขายข้าวรัฐบาลกับ BULOG หรือเข้ามาประมูลข้าวเอกชนกับ BULOG ซึ่งไทยอาจเสียเปรียบเวียดนามในเรื่องราคาประมูลข้าว เพราะราคาข้าวของเวียดนามต่ำกว่าราคาข้าวของไทยในชนิดข้าวเดียวกัน นอกจากนี้การค้าข้าวระหว่างอินโดนีเซียและเวียดนามเป็นการค้าที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาก่อน ซึ่งต่างกับการส่งออกของไทยที่ขึ้นอยู่กับหลักพื้นฐานทางการค้าเท่านั้น (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2551)

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาว ของประเทศมาเลเซีย

คนมาเลเซียมีการบริโภคข้าวเป็นหลัก การบริโภคข้าวต่อคนต่อปีเพิ่มขึ้นจาก 81.6 กิโลกรัม ในปี พ.ศ. 2549 เป็นการบริโภคข้าวต่อคนต่อปีเท่ากับ 82.9 กิโลกรัม ในปี พ.ศ. 2552 (กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา, 2553ก) ทั้งนี้ประเทศมาเลเซียจึงเป้าหมายเพิ่มผลผลิตข้าวในมาเลเซีย ทั้งการขยายพื้นที่เพาะปลูกและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ แต่ยังคงมีการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศ ซึ่งจะนำเข้าข้าวคุณภาพดีและปานกลาง เช่นข้าวหอมมะลิจากไทย ข้าวขาว 100% และข้าวขาว 5%-15% เป็นต้น โดยคู่แข่งที่สำคัญในตลาดมาเลเซียคือ ประเทศเวียดนาม และปากีสถาน

ผลการวิเคราะห์สมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศมาเลเซียจากประเทศไทย ข้าวขาวจากประเทศเวียดนาม และข้าวขาวจากประเทศปากีสถาน การตรวจสอบปัญหาสหสัมพันธ์เชิงอนุกรมเวลา (Autocorrelations) หรือปัญหาที่เกิดจากค่าความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กัน โดยตรวจสอบจาก Correlogram-Q statistics และ Serial Correlation LM Test พบว่าสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศมาเลเซียจากประเทศไทย มีสหสัมพันธ์ของตัวคลาดเคลื่อนในอันดับที่สอง และสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศมาเลเซียจากประเทศปากีสถานมีสหสัมพันธ์ของตัวคลาดเคลื่อนในอันดับที่หนึ่ง จึงทำการแก้ไขปัญหาโดยการเพิ่มตัวแปร Autoregressive ลำดับที่ 1 หรือ AR(1) เข้าไปในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศมาเลเซียจากประเทศไทย ทำให้ค่า Durbin Watson มีค่าเท่ากับ 2.10 และเพิ่มตัวแปร Autoregressive ลำดับที่ 1 และ ตัวแปร Autoregressive ลำดับที่ 2 หรือ AR(1) และ AR(2) เข้าไปในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศมาเลเซียจากประเทศปากีสถาน ทำให้ค่า Durbin Watson มีค่าเท่ากับ 2.32 ส่วนสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศมาเลเซียจากประเทศเวียดนาม ไม่พบปัญหาดังกล่าว

นอกจากนี้พบปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้น (Multicollinearity) จากทั้งสามสมการ จึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการตัดตัวแปรบางตัวที่มีค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) สูงกว่า 0.80 ออกจากสมการ โดยสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศมาเลเซียจากประเทศไทย ตัดตัวแปรผลผลิตข้าวสารของประเทศมาเลเซีย (MR_{MLY}) และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศมาเลเซีย (XR_{MYR}) ออกจากสมการ ในส่วนของสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศมาเลเซียจากประเทศเวียดนาม ตัดตัวแปรออกเพียงตัวแปรเดียว คือ ราคานำเข้าที่แท้จริงของประเทศคู่แข่งออกจากสมการ สำหรับสมการอุปสงค์การนำเข้า

ข้าวขาวของประเศมาเลเซียจากประเทศปากีสถาน ตัดตัวแปรราคานำเข้าที่แท้จริงของประเทศคู่แข่งออกจากสมการ ผลผลิตข้าวสารของประเศมาเลเซีย (MR_{MLY}) และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศปากีสถานเปรียบเทียบกับประเศมาเลเซีย (XR_{PMYR})

ปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเศมาเลเซียจากประเทศไทย สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวจากประเทศไทยได้ร้อยละ 80.58 และปัจจัยทั้งหมดที่นำเข้ามาในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเศมาเลเซียจากประเทศเวียดนาม และข้าวขาวของประเศมาเลเซียจากประเทศปากีสถานนั้น อธิบายการเปลี่ยนแปลงปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของประเศมาเลเซียจากเวียดนามและปากีสถาน ได้ร้อยละ 92.47 และ 98.08 ตามลำดับ โดยปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเศมาเลเซียจากประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่ามีเพียงราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเศมาเลเซียนำเข้าจากประเทศเวียดนาม (RPw_{VM}) เท่านั้น ที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยการเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเศมาเลเซียนำเข้าจากประเทศเวียดนาม (RPw_{VM}) ทำให้ปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของประเศมาเลเซียจากประเทศไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.545 (ตารางที่ 38)

ส่วนตัวแปรอิสระที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเศมาเลเซียจากประเทศเวียดนาม ได้แก่ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเศมาเลเซียนำเข้าจากประเทศเวียดนาม (RPw_{VM}) รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเศมาเลเซีย ($RGDP_{MLY}$) ผลผลิตข้าวสารของประเศมาเลเซีย (MR_{MLY}) และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศไทยเวียดนามเปรียบเทียบกับประเศมาเลเซีย (XR_{VMYR}) โดยการเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเศมาเลเซียนำเข้าจากประเทศเวียดนาม (RPw_{VM}) และผลผลิตข้าวสารของประเศมาเลเซีย (MR_{MLY}) ส่งผลทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของประเศมาเลเซียจากประเทศเวียดนามลดลงร้อยละ 1.592 และ 8.065 ตามลำดับ ขณะเดียวกัน การเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเศมาเลเซีย ($RGDP_{MLY}$) และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศไทยเวียดนามเปรียบเทียบกับประเศมาเลเซีย (XR_{VMYR}) ส่งผลให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของประเศมาเลเซียจากประเทศเวียดนามเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.854 และ 2.362 ตามลำดับ (ตารางที่ 38)

ตารางที่ 38 อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทสมาเลเซียจากประเทศไทย ประเทศเวียดนาม และ ประเทศปากีสถาน

Dependent Variables	Qw _{THA}	Qw _{VM}	Qw _{PK}
Constants	-8.1915 (-0.6598) ^{ns}	29.7570 (1.3547) ^{ns}	8.1439 (1.3870) ^{ns}
RPw _{THA}	-1.0782 (-1.5313) ^{ns}	-	-
RPw _{VM}	1.5451 (2.5542) ^{***}	-1.5929 (-6.1323) ^{***}	-
RPw _{PK}	-	-	-1.1619 (-32.0774) ^{***}
RGDP _{MLY}	1.9864 (1.2027) ^{ns}	9.8549 (11.1508) ^{***}	0.9431 (1.4069) [*]
MR _{MLY}	-	-8.0653 (-6.4190) ^{***}	-
XR _{VMYR}	-	2.3626 (1.8393) [*]	-
R ²	0.7860	0.9247	0.9808
Adjusted R ²	0.6522	0.8973	0.9756
Durbin-Watson	2.10	1.81	2.32

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บคือค่า t-value

*** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

ns หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่มา: จากการวิเคราะห์

ส่วนตัวแปรอิสระที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทสมาเลเซียจากประเทศปากีสถาน พบว่ามีเพียงราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทสมาเลเซียนำเข้าจากประเทศปากีสถาน (RPw_{PK}) เท่านั้นที่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเมื่อราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศ

มาเลเซียนำเข้าจากประเทศปาเกีสถาน (RP_{w_{PK}}) เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของประเทศมาเลเซียจากประเทศปาเกีสถานลดลงร้อยละ 1.161 (ตารางที่ 38)

โดยสรุปแล้วปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของประเทศมาเลเซียจากประเทศไทย ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าของประเทศคู่แข่ง นั่นคือ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศมาเลเซียนำเข้าจากประเทศเวียดนามเท่านั้น สำหรับปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของประเทศมาเลเซียจากประเทศเวียดนาม ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศมาเลเซียนำเข้าจากประเทศเวียดนาม รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศมาเลเซีย ผลผลิตข้าวสารของประเทศมาเลเซีย และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศเวียดนามเปรียบเทียบกับประเทศมาเลเซีย ส่วนปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของประเทศมาเลเซียจากประเทศปาเกีสถาน ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศมาเลเซียนำเข้าจากประเทศปาเกีสถาน เท่านั้น

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการเพิ่มขึ้นของราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศมาเลเซียนำเข้าจากประเทศเวียดนามและปาเกีสถาน ที่ทำให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของประเทศมาเลเซียจากเวียดนามและปาเกีสถาน ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สำหรับการเพิ่มขึ้นของราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศมาเลเซียนำเข้าจากประเทศเวียดนาม มีผลให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของประเทศมาเลเซียจากประเทศไทยลดลง แสดงให้เห็นว่าข้าวขาวเวียดนามและข้าวขาวของประเทศไทยเป็นสินค้าทดแทนกันได้ในประเทศมาเลเซีย

ส่วนการเพิ่มขึ้นรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศมาเลเซีย ส่งผลให้ปริมาณความต้องการนำเข้าข้าวขาวของประเทศมาเลเซียจากเวียดนามและปาเกีสถานเพิ่มขึ้น โดยที่การปริมาณการนำเข้าข้าวที่เพิ่มขึ้นจากประเทศเวียดนามมากกว่าประเทศปาเกีสถาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดซื้อขององค์การค้าข้าวเปลือกแห่งชาติ (BERNAS) ซึ่งเป็นบริษัทเอกชนที่แสวงผลกำไรจากการค้า เมื่อรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศมาเลเซียเพิ่มขึ้น ประกอบกับราคาข้าวของเวียดนามถูกกว่าของไทย เช่นในปี พ.ศ. 2553 ราคาข้าวเวียดนามถูกกว่าข้าวของไทยประมาณ 100 เหรียญสหรัฐต่อตัน (กรมส่งเสริมการค้าส่งออก, 2553ข) จึงมีการนำเข้าข้าวจากเวียดนามเพิ่มขึ้นมากกว่าประเทศผู้ส่งออกรายอื่น

การเปรียบเทียบค่าความยืดหยุ่นของปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2

จากผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิและข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของประเทศผู้นำเข้าสำคัญต่างๆ ได้แก่ประเทศสหรัฐอเมริกา จีน ฮองกง และสิงคโปร์ ทำให้ทราบถึงการตอบสนองของอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ที่มีต่อปัจจัยต่างๆ โดยพิจารณาได้จากค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้า ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการหาแนวทางส่งเสริมการส่งออกข้าวทั้งสองไปยังตลาดที่สำคัญ

เมื่อนำเอาค่าความยืดหยุ่นของปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิและข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 จากประเทศไทยมาพิจารณาเปรียบเทียบ พบว่า ค่าความยืดหยุ่นอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิและข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของประเทศจีนจากประเทศไทยต่อราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 จากประเทศไทย มีค่ามาก (-2.882) และ (-1.546) ตามลำดับ คือมีค่ามากกว่า 1 (ไม่พิจารณาเครื่องหมาย) ขณะเดียวกันค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของฮองกงจากประเทศไทยต่อราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ จากประเทศไทย มีค่าต่ำ (-0.644) คือมีค่าน้อยกว่า 1 (ไม่พิจารณาเครื่องหมาย) แต่ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของฮองกงจากประเทศไทยต่อราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 จากประเทศไทย มีค่าน้อยกว่า 1 (-1.151) คือมีค่ามากกว่า 1 (ไม่พิจารณาเครื่องหมาย) สำหรับประเทศสิงคโปร์ ซึ่งพิจารณาได้เฉพาะข้าวหอมมะลิรวม พบว่า ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของสิงคโปร์จากประเทศไทยต่อราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิจากประเทศไทย มีค่าต่ำ (-0.542) คือมีค่าน้อยกว่า 1 (ไม่พิจารณาเครื่องหมาย) (ตารางที่ 39)

จากการที่ตลาดเหล่านี้ถือเป็นตลาดข้าวคุณภาพดีของไทย ดังนั้นจึงมีการนำเข้าข้าวหอมมะลิโดยพิจารณาคุณภาพเหนือราคาข้าว และยังไม่มีการนำเข้าข้าวหอมมะลิจากประเทศอื่นที่สามารถบริโภคทดแทนกันได้อย่างชัดเจน ค่าความยืดหยุ่นอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิและข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของประเทศจีนจากประเทศไทย ต่อราคาข้าวหอมมะลิและข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 จากประเทศไทยมีค่ามากกว่า 1 แสดงให้เห็นว่าเป็นกรณีตลาดที่ไม่ใช่ลูกค้าประจำหรือมีการนำเข้าไม่สม่ำเสมอ เช่น ในปี พ.ศ. 2545-2551 ประเทศจีนมีปริมาณการนำเข้าข้าวหอมมะลิสูงสุดประมาณ 180,000-200,000 ตัน และมีปริมาณการนำเข้าต่ำสุดประมาณ 70,000-90,000 ตัน โดยในครั้งแรกของแต่ละปี

มีการนำเข้าประมาณ 90,000 ตัน และช่วงครึ่งปีหลังมีปริมาณการนำเข้าเพิ่มขึ้นเป็น 120,000-200,000 ตัน

แตกต่างกับฮ่องกงและประเทศสิงคโปร์ที่มีปริมาณการนำเข้าสม่ำเสมอ ปีละประมาณ 90,000 และ 60,000 ตัน ตามลำดับ (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2553ก) ผลการศึกษาที่สอดคล้องกับการศึกษาของ พิชัย คณินวิชารณ (2522) ซึ่งพบว่าค่าความยืดหยุ่นต่อราคาของอุปสงค์ในการนำเข้า มักจะมีค่าต่ำ เช่น ฮ่องกง (-0.7122) หรือมีค่าค่อนข้างต่ำ ดังเช่นประเทศสิงคโปร์ (-1.2958) เป็นต้น แต่ในกรณีไม่ใช่ลูกค้าประจำ ความยืดหยุ่นดังกล่าวนี้จะมีค่าสูง ดังเช่น ประเทศอินเดีย (-10.1368) และฟิลิปปินส์ (-8.4989) เป็นต้น (พิชัย คณินวิชารณ, 2522 อ้างใน รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2531)

ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้าต่อรายได้ของประเทศคู่ค้าสำคัญพบว่า สำหรับข้าวหอมมะลิมีค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ ของสหรัฐอเมริกา และจีน จากประเทศไทยต่อรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยมีค่ามาก (9.995) และ (6.615) ตามลำดับ คือมากกว่า 1 (ไม่พิจารณาเครื่องหมาย) เช่นเดียวกับค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของสหรัฐอเมริกา และจีน จากประเทศไทยต่อรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยมีค่ามาก (4.924) และ (1.170) คือมากกว่า 1 (ไม่พิจารณาเครื่องหมาย) (ตารางที่ 39)

สะท้อนให้เห็นว่าสหรัฐอเมริกามีการนำเข้าหอมมะลิ และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ในปริมาณที่ไม่สม่ำเสมอ โดยประเทศสหรัฐอเมริกามีการบริโภคข้าวเพิ่มขึ้นของกลุ่มคนซึ่งไม่ได้บริโภคข้าวเป็นหลัก คนกลุ่มนี้นิยมบริโภคอาหารประเภทบำรุงสุขภาพในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา การบริโภคข้าวของผู้บริโภคกลุ่มนี้มีการเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน ประกอบการขยายตัวของประชากรที่มีการบริโภคข้าวเป็นหลัก เช่น คนเชื้อสายฮิสแปนิก และคนเชื้อสายเอเชีย โดยข้าวที่ตอบสนองต่อการบริโภคของคนกลุ่มนี้ได้แก่ข้าวหอมมะลิจากประเทศไทย และข้าวบาสมาดิจจากปากีสถาน (ผาณิต ชัยรุ่งโรจน์, 2545) จึงจะเป็นแรงผลักดันให้ประเทศสหรัฐอเมริกานำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 เพิ่มขึ้นอย่างมาก

ขณะเดียวกันจะเห็นว่าประเทศจีนมีการนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 สม่่าเสมอกว่าข้าวหอมมะลิรวม เพราะข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 มีค่าความยืดหยุ่นค่อนข้างน้อย และน้อยกว่าค่าความยืดหยุ่นของข้าวหอมมะลิรวม เนื่องจากประเทศจีนเป็นผู้นำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 รายใหญ่ รองจากสหรัฐอเมริกา ทำให้อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 มีการตอบสนองต่อรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงน้อยกว่าข้าวหอมมะลิรวม นอกจากนี้ประชาชนจีนที่มีรายได้สูงจะ

บริโภคข้าวที่มีคุณภาพดีขึ้น ข้าวหอมมะลิไทยเป็นข้าวคุณภาพดีในสายตาของชาวจีน ทำให้ข้าวหอมมะลิไทยยังคงได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะผู้บริโภครชาวจีนที่มีฐานะดี

ตารางที่ 39 ความยืดหยุ่นของปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของประเทศสหรัฐอเมริกา จีน ฮองกง และสิงคโปร์ จากประเทศไทย

ปัจจัย	สหรัฐอเมริกา	จีน	ฮ่องกง	สิงคโปร์
ข้าวหอมมะลิ				
ราคานำเข้าที่แท้จริงจากไทย	-	-2.882	-0.644	-0.542
ราคานำเข้าที่แท้จริงจากประเทศคู่แข่ง	-	-	-	-
รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย	9.995	6.615	0.921	-
ปริมาณผลผลิตข้าวสารของประเทศผู้นำเข้า	-	-12.928	-	-
อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง	-	-	-	-
ข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2				
ราคานำเข้าที่แท้จริงจากไทย	-	-1.546	-1.151	-
ราคานำเข้าที่แท้จริงจากประเทศคู่แข่ง	-	-	-	-
รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย	4.924	1.170	4.329	-
ปริมาณผลผลิตข้าวสารของประเทศผู้นำเข้า	-	-	-	-
อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง	-	-	-	-

ที่มา: จากการวิเคราะห์

ส่วนค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของฮ่องกงจากประเทศไทยต่อรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกงมีค่าต่ำ (0.921) คือน้อยกว่า 1 (ไม่พิจารณาเครื่องหมาย) แต่ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของฮ่องกงจากประเทศไทยต่อรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกงมีค่ามาก (4.329) คือมากกว่า 1 (ไม่พิจารณาเครื่องหมาย) (ตารางที่ 39) สะท้อนให้เห็นว่า ตลาดฮ่องกงเป็นข้าวคุณภาพดีเน้นคุณภาพข้าวนำเข้าเป็นอย่างมาก ดังนั้นการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรจึงมีค่าค่อนข้างต่ำ เพราะมีการนำเข้าข้าวหอมมะลิในแต่ละปีปริมาณนำเข้าค่อนข้างแน่นอน ขณะที่ข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 มีค่าความยืดหยุ่นมาก เนื่องจากฮ่องกงไม่ได้เป็นผู้นำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 รายใหญ่จากประเทศไทย แต่เป็นผู้นำเข้ารายใหญ่ของข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 3 ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 61.07 ของการส่งออกข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 3 จากไทย ขณะที่นำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 8.04 ของการส่งออกข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2553ข) ทำให้เมื่อรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกงเพิ่มขึ้นจะมีการ

นำเข้าข้าวที่มีคุณภาพดีเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับศึกษาของ ผาณิต ชัยรุ่งโรจน์ (2545) พบว่าข้าวหอม เป็นข้าวคุณภาพพิเศษ สำหรับข้าวคุณภาพพิเศษแล้วเมื่อผู้บริโภคมีรายได้มากขึ้นย่อมมีการบริโภค ข้าวคุณภาพดีเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่มากกว่าข้าวชนิดอื่น

ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้าต่อผลผลิตข้าวสารของประเทศคู่ค้าสำคัญพบว่า สำหรับข้าวหอมมะลิมีค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของเงินจากประเทศไทย ต่อผลผลิตข้าวสารของประเทศจีนมีค่ามาก คือมากกว่า 1 (ไม่พิจารณาเครื่องหมาย) (ตารางที่ 39) สะท้อนให้เห็นว่า การนำเข้าข้าวหอมมะลิของประเทศจีนมีการตอบสนองต่อผลผลิตข้าวสารในประเทศไทยมาก เนื่องจากการนำเข้าข้าวของประเทศจีนขึ้นอยู่กับการผลิตข้าวในประเทศ และ ในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ผลผลิตข้าวของประเทศจีนเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด ซึ่งผลผลิตเพิ่มจาก 179 ล้านตัน เป็น 193 ล้านตันในปี พ.ศ. 2551 (กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา, 2553ก)

ดังนั้นแนวทางการส่งเสริมการส่งออกข้าวหอมมะลิของประเทศไทย ไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ควรใช้นโยบายที่แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศผู้นำเข้า ดังนี้

1. ประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ควรใช้นโยบายราคาในการส่งเสริมการส่งออกข้าวหอมมะลิไทย เนื่องจากอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของสหรัฐอเมริกา ตอบสนองต่อตัวแปรราคาอย่างไม่ มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นควรส่งเสริมในด้านกลยุทธ์การส่งออกอื่นๆ เช่น การรักษาคุณภาพ มาตรฐานของข้าวหอมมะลิ และเพิ่มการส่งออกข้าวหอมมะลิทุกๆ เกรด ไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของ สหรัฐอเมริกา ต่อรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศสหรัฐอเมริกามีค่ามาก แสดงว่าอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยของสหรัฐอเมริกา มีการตอบสนองต่อรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของสหรัฐอเมริกาได้มาก โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิรวมทุกเกรด

2. ประเทศจีน ควรใช้นโยบายราคาควบคู่กับการใช้กลยุทธ์ส่งเสริมการส่งออกต่างๆ เช่น การโฆษณาประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสินค้าข้าวหอมมะลิ และตราสัญลักษณ์ข้าวหอมมะลิไทยให้เป็นที่ รู้จักแก่ผู้บริโภคกลุ่มต่างๆ มากขึ้น เนื่องจากอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของประเทศจีน มีการตอบสนองต่อราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 มาก ขณะเดียวกันอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของประเทศจีน ยังมีการตอบสนองต่อรายได้ ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศจีนมากด้วยเช่นกัน เพราะค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ การนำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของจีนต่อราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอม

มะลิ และค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ต่อ รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของจีนมีค่ามาก

3. ช่องกม มีความแตกต่างระหว่างอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ดังนั้นในอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิรวมข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ไม่ควรใช้นโยบาย ราคา เพราะอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิรวม และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 มีการตอบสนองต่อ ราคาน้อย เนื่องจากค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิรวม และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของช่องกมต่อราคานำเข้าที่แท้จริงมีค่าน้อย นอกจากนี้ควรส่งเสริมการส่งออกข้าวหอม มะลิ 100% ชั้น 2 ให้มากขึ้น เพราะค่าความยืดหยุ่นอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของ ช่องกมต่อรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยมีค่ามาก

4. ประเทศสิงคโปร์ ซึ่งพิจารณาได้เฉพาะข้าวหอมมะลิรวม ไม่ควรใช้นโยบายราคา เนื่องจากอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของประเทศสิงคโปร์ ตอบสนองต่อตัวแปรราคานำเข้าที่ แท้จริงต่ำ เพราะค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิรวมของสิงคโปร์ต่อราคานำเข้า ที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิมีค่าน้อย ดังนั้นการส่งออกข้าวไปยังประเทศสิงคโปร์ โดยใช้กลยุทธ์ ส่งเสริมการขาย เช่น การรักษาคุณภาพมาตรฐานของข้าวหอมมะลิไทย การโฆษณาประชาสัมพันธ์ ตราสัญลักษณ์ข้าวหอมมะลิไทย เป็นต้น

การเปรียบเทียบค่าความยืดหยุ่นของปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวขาว

จากผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศผู้นำเข้าสำคัญต่างๆ ได้แก่ ประเทศอิรัก อิหร่าน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ทำให้ทราบถึงการตอบสนองของอุปสงค์ การนำเข้าข้าวขาวที่มีต่อปัจจัยต่างๆ โดยพิจารณาได้จากค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้า ซึ่ง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการหาแนวทางส่งเสริมการส่งออกข้าวขาวไปยังตลาดที่สำคัญ ทั้งนี้ ประเทศอิรักมีผลการวิเคราะห์อุปสงค์นำเข้าข้าวขาว ที่มีเครื่องหมายสัมประสิทธิ์ผิดจากความเป็น จริง เนื่องจากตัวแปรอธิบายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ไม่สามารถสะท้อนถึงอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาว ของประเทศอิรักได้ ดังนั้นผลการศึกษาที่ได้จึงไม่นำมาพิจารณาในที่นี้

ค่าความยืดหยุ่นของปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวขาว พบว่า ค่าความยืดหยุ่น ของอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิหร่านและฟิลิปปินส์จากประเทศไทยต่อราคานำเข้าข้าว ขาวที่แท้จริงของประเทศอิหร่านและฟิลิปปินส์ จากประเทศไทยมีค่ามาก (-7.034) และ (-4.682) คือ มีค่ามากกว่า 1 (ไม่พิจารณาเครื่องหมาย) แสดงถึงการนำเข้าข้าวขาวจากไทยไม่สม่ำเสมอ หรือ

เพราะอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิหร่านและฟิลิปปินส์ มีการตอบสนองต่อราคานำเข้าข้าวขาวที่แท้จริงจากประเทศไทยมาก หรือกรณีไม่ใช่ลูกค้าประจำ ความยืดหยุ่นดังกล่าวนี้จะมีค่าสูง ดังเช่น ประเทศอินเดีย (-10.1368) และฟิลิปปินส์ (-8.4989) เป็นต้น (พิชัย คณิศวาทกรณ์, 2522 อ้างใน รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2531)

ขณะเดียวกันค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์และมาเลเซียจากประเทศไทยต่อราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวจากประเทศคู่แข่งของไทย มีค่ามาก (3.247) และ (1.545) ตามลำดับ คือมีค่ามากกว่า 1 (ไม่พิจารณาเครื่องหมาย) (ตารางที่ 40) ในกรณีประเทศฟิลิปปินส์ประเทศคู่แข่งของไทยในตลาดนี้ หมายถึงประเทศสหรัฐอเมริกา สะท้อนให้เห็นว่า ข้าวขาวของประเทศไทยสามารถทดแทนข้าวขาวของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ในประเทศฟิลิปปินส์ ราคานำเข้าข้าวของสหรัฐอเมริกามีราคาสูงกว่าราคาข้าวขาวของไทย โดยราคานำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากไทยโดยเฉลี่ยปี พ.ศ. 2544-2551 ราคา 292.16 เหรียญสหรัฐฯต่อตัน ส่วนราคานำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากสหรัฐอเมริกาโดยเฉลี่ยปี พ.ศ. 2544-2551 ราคา 356.36 เหรียญสหรัฐฯต่อตัน (กรมส่งเสริมการค้าส่งออก, 2553ข) ส่งผลให้เมื่อราคาข้าวของสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นประเทศฟิลิปปินส์จึงหันมานำเข้าข้าวขาวจากไทยเพิ่มขึ้น

ส่วนกรณีประเทศมาเลเซียประเทศคู่แข่งของไทยในตลาดนี้ หมายถึงประเทศเวียดนาม ซึ่งพบว่า ข้าวขาวของประเทศไทยสามารถทดแทนข้าวขาวของประเทศเวียดนามได้ในประเทศมาเลเซีย อาจเนื่องมาจากการคำนึงถึงคุณภาพข้าวจากประเทศไทย ตลาดมาเลเซียนิยมนำเข้าข้าวคุณภาพดีถึงคุณภาพปานกลาง โดยเฉพาะข้าวขาว 5% ซึ่งประเทศเวียดนามมีราคาต่ำกว่าราคาข้าวของประเทศไทย เนื่องจากมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า โดยข้าวขาว 5% ของเวียดนาม ราคาจะอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าข้าวในเกรดเดียวกัน เมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งอย่างสหรัฐอเมริกาและไทย ทั้งนี้ ความแตกต่างทางด้านราคาในตลาดส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากคุณภาพของข้าว เพราะที่ผ่านมาประเทศเวียดนามประสบปัญหาในเรื่องคุณภาพข้าว การคัดแยกและจัดมาตรฐานข้าว (มณฑิธร สติมานนท์, 2549)

สำหรับค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิหร่านจากประเทศไทยต่อราคาข้าวเปลือกภายในประเทศอิหร่าน มีค่าต่ำ (0.843) คือมีค่าน้อยกว่า 1 (ไม่พิจารณาเครื่องหมาย) (ตารางที่ 40) สะท้อนให้เห็นว่าแรงกดดันจากราคาข้าวเปลือกภายในประเทศส่งผลให้ประเทศอิหร่านมีการเปลี่ยนแปลงการนำเข้าข้าวจากไทยไม่มากนัก ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากการคุ้มครองผู้ผลิตข้าวภายในประเทศอิหร่านเอง ทำให้รัฐบาลอิหร่านไม่สั่งซื้อข้าวที่มีราคาสูง จาก

ประเทศผู้ส่งออกข้าว เนื่องจากจะเป็นการกีดราคาข้าวภายในประเทศ ดังนั้น รัฐบาลอิหร่านและผู้นำเข้าข้าวของประเทศอิหร่านอาจพิจารณานำเข้าข้าวราคาถูกจากประเทศอื่นๆ เช่น เวียดนาม

ส่วนค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของอิน โดนีเซียจากประเทศไทยต่อรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศอิน โดนีเซียมีค่ามาก (-9.220) คือมากกว่า 1 (ไม่พิจารณาเครื่องหมาย) (ตารางที่ 40) สะท้อนให้เห็นว่า การนำเข้าข้าวขาวในแต่ละปีปริมาณนำเข้าไม่แน่นอน เพราะการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรจึงมีค่าค่อนข้างมาก เนื่องมาจากรัฐบาลมีนโยบายห้ามนำเข้าข้าวจากต่างประเทศทั้งหมดตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2547 ตามข้อเสนอของกระทรวงเกษตรที่เริ่มใช้ นโยบายพึ่งพาตนเอง แต่อย่างไรก็ตามยังมีการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นการซื้อแบบรัฐต่อรัฐ (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2550) นอกจากนี้ประเทศอิน โดนีเซียยังเผชิญกับปัญหาภัยธรรมชาติ ส่งผลให้สต็อกข้าวมีไม่เพียงพอจึงต้องมีการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศ ดังนั้นการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศจึงไม่แน่นอนส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับการทำสัญญาจัดซื้อข้าวจากรัฐบาลของอิน โดนีเซีย

ตารางที่ 40 ความยืดหยุ่นของปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิรัก อิหร่าน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย จากประเทศไทย

	บังฉัย	อิรัก	อิหร่าน	ฟิลิปปินส์	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย
ข้าวขาว						
ราคานำเข้าที่แท้จริงจากไทย	-	-7.034	-4.682	-	-	-
ราคานำเข้าที่แท้จริงจากประเทศคู่แข่ง	-	-	3.247	-	-	1.545
ราคาข้าวที่แท้จริงเปลือกภายในประเทศ (อิหร่าน)	-	0.843	-	-	-	-
รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย	-	-	-	-	-9.220	-
อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง	-	-	-	-	4.678	-

ที่มา: จากการวิเคราะห์

ดังนั้นแนวทางการส่งเสริมการส่งออกข้าวขาวของประเทศไทย ไปยังประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ควรใช้ นโยบายที่แตกต่างกัน ไปในแต่ละประเทศผู้นำเข้า ดังนี้

1. ประเทศอิหร่าน ควรใช้ นโยบายราคาในการส่งเสริมการส่งออกข้าวขาวของไทย เพราะ ราคานำเข้าที่แท้จริงมีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของอิหร่านจากประเทศไทยมาก โดยค่าความยืดหยุ่นอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิหร่านจากประเทศไทยต่อราคานำเข้าข้าวขาวที่แท้จริงของประเทศอิหร่าน จากประเทศไทยมีค่ามาก

2. ประเทศฟิลิปปินส์ ควรใช้นโยบายราคาในการส่งเสริมการส่งออกข้าวขาวของไทย เพราะราคานำเข้าที่แท้จริงมีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของฟิลิปปินส์จากประเทศไทยมาก โดยค่าความยืดหยุ่นอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากประเทศไทยต่อราคานำเข้าข้าวขาวที่แท้จริงของประเทศฟิลิปปินส์ จากประเทศไทยมีค่ามาก

3. ประเทศอินโดนีเซีย ไม่ควรใช้นโยบายราคา เพราะอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของอินโดนีเซียจากประเทศไทย ตอบสนองต่อตัวแปรราคาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของอินโดนีเซียจากประเทศไทยต่อรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศอินโดนีเซียมีค่ามาก แสดงถึงอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของอินโดนีเซียจากประเทศไทย มีการตอบสนองต่อรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของอินโดนีเซียมาก

4. ประเทศมาเลเซีย ควรจะพิจารณาการใช้นโยบายราคา เนื่องจากในประเทศมาเลเซีย ข้าวขาวของไทยและเวียดนามเป็นสินค้าที่สามารถทดแทนกันได้ ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศมาเลเซียจากประเทศไทยต่อราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวจากประเทศเวียดนามมีค่ามาก ดังนั้น การส่งเสริมการส่งออกข้าวขาวของไทยไปยังประเทศมาเลเซีย ควรจะนโยบายรักษาระดับราคาไม่ให้ราคาข้าวขาวสูงเกินไป

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะแบ่งเนื้อหาออกเป็นสองส่วนหลักคือ สรุปผลการศึกษา ประกอบด้วยการสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือศึกษาสภาพทั่วไปทางการตลาด กฎระเบียบ และนโยบายการนำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวขาว ของประเทศคู่ค้าและประเทศคู่แข่งที่สำคัญของประเทศไทย และผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ วิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวขาว ของประเทศคู่ค้าที่สำคัญจากประเทศไทย สำหรับข้อเสนอแนะ จะประกอบด้วยข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา และข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในการศึกษาแสดงไว้ในบทนี้ด้วย

สรุปผลการศึกษา

ข้าวหอมมะลิและข้าวขาวถือได้ว่าเป็นข้าวที่มีศักยภาพในการส่งออกของประเทศไทย เพราะข้าวหอมมะลิจัดเป็นข้าวคุณภาพดีที่เป็นเอกลักษณ์ของข้าวไทย มีราคาสูงและยังมีคู่แข่งน้อยมากในตลาดข้าวระหว่างประเทศ ส่วนข้าวขาวนั้นเป็นข้าวประเทศไทยส่งออกปริมาณและมูลค่ามากที่สุดในการส่งออกข้าวทั้งหมดของประเทศไทย จุดเด่นสำคัญของข้าวขาวไทยคือ สามารถกำหนดส่วนผสมของข้าวให้ตรงกับความต้องการของผู้นำเข้าแต่ละประเทศได้ เช่น ข้าวขาว 100% ข้าวขาว 25% ข้าวขาว 15% ประเทศไทยก็ผสมให้ได้ตรงกับความต้องการ จนกระทั่งถึงปลายข้าว (อรนุช โอสถานนท์, 2550) ทั้งนี้ราคาก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพข้าวของประเทศคู่แข่งรายอื่นด้วย ตลาดการค้าข้าวโลกแท้จริงแล้วมิได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อาจแตกต่างกันตามคุณภาพของข้าว ชนิดของข้าวที่นิยมบริโภคในประเทศ เป็นต้น อีกทั้งปัจจุบันกระแสความมั่นคงทางด้านอาหารของโลก ได้ส่งผลต่ออุปสงค์และอุปทานข้าวโลก ทำให้การค้าข้าวของโลกมีความสำคัญเพิ่มขึ้นตามลำดับ ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลก จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงอุปสงค์การนำเข้าข้าวที่มีความสำคัญต่อการส่งออกข้าวของประเทศไทย เช่น ข้าวหอมมะลิและข้าวขาว พร้อมทั้งศึกษาอุปสงค์การนำเข้าข้าวของประเทศส่งออกที่เป็นคู่แข่งของไทยในตลาดนำเข้านั้นๆ ด้วยเพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางในการรักษาตลาดของประเทศคู่ค้าสำคัญในตลาดข้าวหอมมะลิ และข้าวขาวของประเทศไทย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปทางการตลาด กฎระเบียบ และนโยบายการนำเข้าข้าวหอมมะลิและข้าวขาวของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทย และวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวขาวของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทย โดยประเทศคู่ค้าสำคัญของข้าวหอมมะลิ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา จีน ฮองกง และสิงคโปร์ สำหรับตลาดข้าวขาวนั้นประเทศคู่ค้าที่สำคัญได้แก่ ประเทศอิรัก อิหร่าน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ส่วนปัจจัยที่นำมาวิเคราะห์ผลต่ออุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิและข้าวขาวของแต่ละประเทศได้แก่ ราคานำเข้าที่แท้จริงจากประเทศไทย ราคานำเข้าที่แท้จริงจากประเทศคู่แข่ง รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง และผลผลิตข้าวสารของประเทศคู่ค้า โดยกำหนดตัวแปรอิสระและประเทศคู่แข่งขึ้นตามความเหมาะสมของประเทศผู้นำเข้าและชนิดของข้าวที่นำเข้า ที่ได้ทำการศึกษา ส่วนข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์เป็นข้อมูลอนุกรมรายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2551 เนื่องจากข้าวหอมมะลิเริ่มมีข้อมูลแยกจากข้าวขาวอย่างชัดเจน ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่องมาตรฐานข้าวหอมมะลิไทย ปี พ.ศ. 2544 (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2551) แต่เนื่องจากข้อมูลรายปีที่มีจำกัด ผู้วิจัยจึงต้องใช้เป็นข้อมูลรายครึ่งปีในการวิเคราะห์สมการอุปสงค์การนำเข้า

จากการศึกษาสภาพทั่วไปทางการตลาด กฎระเบียบ และนโยบายการนำเข้าข้าวหอมมะลิและข้าวขาวของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทย สรุปได้ว่า ตลาดนำเข้าข้าวหอมมะลิจากประเทศไทย ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา จีน ฮองกง และสิงคโปร์ ซึ่งประเทศเหล่านี้เป็นตลาดของผู้มีรายได้สูง ข้าวที่นำเข้าส่วนใหญ่เป็นข้าวที่มีคุณภาพสูง เช่นข้าว 100% และข้าวหอม เช่นข้าวหอมมะลิ ข้าวบาสมาดิ และข้าวหอมเวียตนาม โดยการตัดสินใจนำเข้าข้าวจะพิจารณาจากคุณภาพข้าวมากกว่าราคาของข้าว ประเทศสหรัฐอเมริกาและจีนมีการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวหอมในประเทศอย่างจริงจัง วัตถุประสงค์เพื่อใช้บริโภคทดแทนข้าวหอมมะลิในประเทศ และเพื่อการค้า ซึ่งทั้งสองประเทศนี้ประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาพันธุ์ข้าวหอม และได้มีการวางจำหน่ายในประเทศแล้ว แต่ยังคงไม่มีการส่งออก ส่วนฮองกงและสิงคโปร์ซึ่งไม่มีการผลิตข้าวในประเทศยังคงมีแนวโน้มนำเข้าข้าวหอมมะลิจากไทยเพิ่มขึ้น สำหรับประเทศคู่แข่งของข้าวหอมมะลิในตลาดโลกยังไม่ชัดเจนนัก โดยคู่แข่งข้าวหอมมะลิในประเทศสหรัฐอเมริกาและจีน ก็คือข้าวหอมที่ผลิตได้ในประเทศเอง และข้าวบาสมาดิจากอินเดียและปากีสถาน ส่วนคู่แข่งข้าวหอมมะลิในตลาดฮองกงและสิงคโปร์ ได้แก่ ข้าวหอมจากเวียตนาม ซึ่งนำพันธุ์ข้าวหอมจากจีน และไทยมาเพาะปลูก และข้าวบาสมาดิจากอินเดียและปากีสถาน ถึงแม้ว่าสัดส่วนการค้าข้าวหอมของโลกมีไม่มากนัก แต่มีราคาสูงมากกว่าข้าวขาวทั่วไป ทำให้ไทยมีการส่งเสริมการผลิตข้าวคุณภาพดี เช่น ข้าวหอมมะลิเพื่อส่งเสริมศักยภาพการส่งออกของข้าวไทยต่อไป

ด้านกฎระเบียบและนโยบายการนำเข้าของประเทศคู่ค้าข้าวหอมมะลิที่สำคัญของไทย มีความแตกต่างกันไป แต่ทุกประเทศการนำเข้าข้าวจะต้องขออนุญาตต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบภายในประเทศ โดยประเทศสหรัฐอเมริกาปฏิบัติตามกฎระเบียบของ องค์การอาหารและยา ประเทศสหรัฐอเมริกา U.S. Food and Drug Administration (USFDA) และกระทรวงเกษตร สหรัฐอเมริกา United States Department of Agricultural (USDA) เรื่องความสะอาดของสินค้า การทำบรรจุภัณฑ์ และการทำลายสินค้า และการกำหนดอัตราภาษีนำเข้าข้าว ส่วนประเทศจีน กำหนดให้มีการนำเข้าข้าวตามระบบโควตาภาษี และมีการกำหนดเงื่อนไขคุณสมบัติผู้มีสิทธิขอโควตานำเข้าข้าวไว้อย่างชัดเจน แตกต่างจากฮ่องกง เพราะหลังจากที่ฮ่องกงเข้าเป็นสมาชิก WTO ในปี พ.ศ. 2538 รัฐบาลฮ่องกงจะต้องเปิดให้มีการแข่งขันการค้าข้าวอย่างเสรีมากขึ้น และยังได้ลดข้อกำหนดการนำเข้าข้าว และให้การค้าข้าวขึ้นกับอุปสงค์และอุปทานของการแข่งขันอย่างเสรี ทั้งนี้ การจะนำเข้าต้องขออนุญาตจากกรมการค้าและอุตสาหกรรม สำหรับสิงคโปร์มีระบบการค้าเสรีไม่มีการเก็บภาษี แต่มีกฎระเบียบการสำรองข้าวของผู้นำเข้า และผู้นำเข้าต้องได้รับใบอนุญาตการนำเข้าจากหน่วยงาน International Enterprise Singapore (IE Singapore)

ตลาดนำเข้าข้าวขาวที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ ประเทศอิรัก อิหร่าน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย โดยประเทศอิรัก อิหร่าน ฟิลิปปินส์ ยังเป็นประเทศผู้นำเข้าข้าวรายใหญ่ของโลกด้วย โดยประเทศอิรักและอิหร่าน จะเน้นการนำเข้าข้าวขาว 100% ชั้น 2 จากประเทศไทย ซึ่งถือว่าเป็นข้าวคุณภาพดี และนำเข้าข้าวบาสมาดิ เนื่องจากมีรสนิยมในการบริโภคข้าวเช่นเดียวกับข้าวบาสมาดิของอินเดียและปากีสถาน โดยประเทศไทยมีการค้าข้าวแบบรัฐบาลต่อรัฐบาล ให้กับอิหร่านจำนวนหลายแสนตันต่อปี อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา รัฐบาลอิหร่านจากการผูกขาด โดย GTC ให้เอกชนนำเข้าข้าวแทน ทำให้ผู้นำเข้าจากอิหร่านนำเข้าข้าวบาสมาดิจากอินเดียและปากีสถานเพิ่มมากขึ้น ทำให้ไทยจากเดิมเป็นผู้ส่งออกอันดับหนึ่งของอิหร่านกลายเป็นผู้ส่งออกอันดับ 7 ในปี พ.ศ. 2553 ส่วนประเทศอิรักมีการนำเข้าข้าวจากประเทศไทย และสหรัฐอเมริกาเป็นหลัก จัดซื้อโดย Grain Board of Iraq (GBI) ประเทศอิรักยังคงมีแนวโน้มนำเข้าข้าวอย่างต่อเนื่อง โดยหน่วยงาน Public Distribution System (PDS) ของประเทศอิรักมีการแจกจ่ายข้าวช่วยเหลือให้กับประชาชนชาวอิรัก มีการประมาณปริมาณข้าวที่จะใช้แจกจ่ายไว้ที่ 90,000 เมตริกตันต่อเดือน หรือประมาณ 1.1 ล้านเมตริกตันต่อปี (กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา, 2553ก)

ส่วนประเทศฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย เป็นตลาดนำเข้าข้าวคุณภาพปานกลางและคุณภาพต่ำ ในประเทศฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย แต่เดิมไทยเคยเป็นผู้นำเข้ารายใหญ่ แต่ปัจจุบันไทยได้เสียส่วนแบ่งให้กับประเทศเวียดนาม เนื่องจากเวียดนามมีการผลิตและการส่งออกข้าวเพิ่มขึ้น และ

ราคาข้าวของเวียดนามเมื่อเทียบกับกับข้าวไทยชนิดเดียวกันมีราคาต่ำกว่าข้าวไทย เพราะต้นทุนการผลิตของเวียดนามต่ำกว่าของไทย เมื่อมีการประมูลโควตาประเทศเวียดนามจะได้เปรียบในเรื่องของราคา เพราะประเทศฟิลิปปินส์สินค้าข้าวเป็นสินค้าควบคุม องค์การอาหารแห่งชาติ (NFA) เป็นหน่วยงานที่นำเข้าข้าวเองแบบรัฐต่อรัฐ หรือรัฐกับเอกชนในต่างประเทศ ข้าวคุณภาพต่ำ 15%- 25% มีการนำเข้าโดยการประมูลโควตา ส่วนการค้าข้าวระหว่างเวียดนามและอินโดนีเซียมีความสัมพันธ์ในลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาก แต่การส่งออกของไทยจะขึ้นอยู่กับหลักพื้นฐานทางการค้าเท่านั้น

สำหรับประเทศมาเลเซียมีการนำเข้าข้าวจากไทยมากที่สุดมาโดยตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 โดยมีประเทศคู่แข่งสำคัญอย่างเวียดนาม ซึ่งใช้กลยุทธ์ราคาต่ำในการส่งออกข้าว ทำให้ปี พ.ศ. 2552 เวียดนามได้ส่งออกข้าวมากกว่าได้ ซึ่งสาเหตุที่ประเทศมาเลเซียนำเข้าข้าวจากเวียดนามมากกว่าไทยเนื่องมาจากราคาข้าวเวียดนามถูกกว่าข้าวของไทยกว่า 100 เหรียญสหรัฐต่อตัน ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะได้เปรียบในตลาดมาเลเซียด้านการขนส่งก็ตาม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดซื้อขององค์การข้าวเปลือกแห่งชาติ (BERNAS) ซึ่งเป็นบริษัทเอกชนที่แสวงผลกำไรจากการค้า จึงพิจารณาจากราคาของข้าวมากกว่าชนิดข้าวที่ต้องการบริโภคภายในประเทศ

ผลการวิเคราะห์สมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิและข้าวขาวของประเทศคู่ค้าสำคัญจากประเทศไทย ได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

กรณีประเทศคู่ค้าข้าวหอมมะลิ

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา

1.1 กรณีศึกษา: อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิจากประเทศไทยของประเทศสหรัฐอเมริกา ขึ้นอยู่กับรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศสหรัฐอเมริกาเพียงอย่างเดียว ส่วนปริมาณการนำเข้าข้าวบาสมาดิของประเทศสหรัฐอเมริกาจากประเทศอินเดีย จะขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิที่ประเทศสหรัฐอเมริกานำเข้าจากประเทศอินเดีย รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศสหรัฐอเมริกา และผลผลิตข้าวสารของประเทศสหรัฐอเมริกา

1.2 กรณีศึกษา: อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 จากประเทศไทยของประเทศสหรัฐอเมริกา ยังคงขึ้นอยู่กับรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศสหรัฐอเมริกาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ส่วนปริมาณการนำเข้าข้าวบาสมาดิของประเทศสหรัฐอเมริกา

จากประเทศอินเดีย ก็ยังคงขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิที่ประเทศสหรัฐอเมริกา นำเข้าจากประเทศอินเดีย รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศสหรัฐอเมริกา และผลผลิตข้าวสารของประเทศสหรัฐอเมริกา

โดยสรุป ข้าวหอมมะลิของไทยเป็นสินค้าปกติในประเทศสหรัฐอเมริกา และเป็นข้าวคุณภาพดีในสหรัฐอเมริกา และมีการนำเข้าข้าวหอมมะลิจากประเทศไทยโดยพิจารณาจากคุณภาพ ข้าวหอมมะลิเป็นหลัก นอกจากนี้คู่แข่งข้าวหอมมะลิไทยในประเทศนี้ยังไม่ชัดเจนนัก ดังนั้นการส่งเสริมการส่งออกข้าวหอมมะลิไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาควรส่งเสริมในด้านกลยุทธ์การส่งออกอื่นๆ เช่น การรักษาคุณภาพมาตรฐานของข้าวหอมมะลิ และเพิ่มการส่งออกข้าวหอมมะลิ ทุกๆ เกรดไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา และไม่ควรรู้้นนโยบายราคา

2. ประเทศจีน

2.1 กรณีศึกษา: อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยของประเทจีนจากประเทศไทย ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิที่ประเทศจีนนำเข้าจากประเทศไทย รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศจีน และผลผลิตข้าวสารของประเทศจีน สำหรับปริมาณการนำเข้าข้าวบาสมาดิของประเทศจีนจากประเทศอินเดีย ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิที่ประเทศจีนนำเข้าจากประเทศอินเดีย และรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศจีน

2.2 กรณีศึกษา: อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทย 100% ชั้น 2 ของประเทศจีนจากประเทศไทย ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ที่ประเทศจีนนำเข้าจากประเทศไทย และรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศจีน สำหรับปริมาณการนำเข้าข้าวบาสมาดิของประเทศจีนจากประเทศอินเดีย ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิที่ประเทศจีนนำเข้าจากประเทศอินเดีย และรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศจีน

โดยสรุป ข้าวหอมมะลิของไทยเป็นสินค้าปกติในประเทศจีน และเป็นข้าวคุณภาพดีได้รับความนิยมนของผู้บริโภคที่มีฐานะดีในประเทศจีน แต่ความต้องการนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยของประเทศจีนมีการตอบสนองต่อราคานำเข้าที่แท้จริงมาก ดังนั้นรัฐบาลควรรู้้นนโยบายราคาควบคู่กับการใช้กลยุทธ์ส่งเสริมการส่งออกต่างๆ เช่น การรักษาระดับราคาไม่ให้สูงเกินไป แต่ยังคงความเป็นข้าวหอมมะลิไทยคุณภาพพรีเมียม

3. ฮ่องกง

3.1 กรณีศึกษา: อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยของฮ่องกงจากประเทศไทย ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิที่ฮ่องกงนำเข้าจากประเทศไทย และรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกง สำหรับปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของฮ่องกงจากประเทศจีน ขึ้นอยู่กับรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกง ส่วนปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของฮ่องกงจากประเทศสหรัฐอเมริกา ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ฮ่องกงนำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา

3.2 กรณีศึกษา: อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทย 100% ชั้น 2 ของฮ่องกงจากประเทศไทย ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ที่ฮ่องกงนำเข้าจากประเทศไทย และรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกง สำหรับปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของฮ่องกงจากประเทศจีน ขึ้นอยู่กับราคารายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของฮ่องกง ส่วนปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของฮ่องกงจากประเทศสหรัฐอเมริกา ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ฮ่องกงนำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา

โดยสรุป ข้าวหอมมะลิของไทยเป็นสินค้าปกติในฮ่องกง และพิจารณาคูณภาพเหนือราคาข้าว โดยการส่งเสริมการส่งออกข้าวหอมมะลิไทยไปยังประเทศฮ่องกงนั้น ไม่ควรใช้นโยบายราคา เพราะเพราะอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิรวม และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 มีการตอบสนองต่อราคาน้อย และควรส่งเสริมการส่งออกข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ให้มากขึ้นเพราะค่าความยืดหยุ่นอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของฮ่องกงต่อรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยมีค่ามาก

4. ประเทศสิงคโปร์

กรณีศึกษา: อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยของประเทศสิงคโปร์จากประเทศไทย ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ที่ประเทศสิงคโปร์นำเข้าจากประเทศไทย สำหรับปริมาณการนำเข้าข้าวหอมของประเทศไทยจากประเทศเวียดนาม ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมที่ประเทศสิงคโปร์นำเข้าจากประเทศเวียดนาม และราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ที่ประเทศสิงคโปร์นำเข้าจากประเทศไทย ส่วนปริมาณการนำเข้าข้าวบาสมาดิของประเทศสิงคโปร์จากประเทศอินเดีย ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาดิที่

ประเทศสิงคโปร์นำเข้าจากประเทศอินเดีย ของราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวบาสมาคือประเทศสิงคโปร์นำเข้าจากประเทศปากีสถาน และรายได้ประชาชาติเบื้องต้นเฉลี่ยของประเทศสิงคโปร์

โดยสรุป ข้าวหอมมะลิของไทยเป็นสินค้าปกติในสิงคโปร์ ในการส่งเสริมการส่งออกข้าวหอมมะลิไทยไปยังประเทศสิงคโปร์ ไม่ควรใช้นโยบายราคาเนื่องจากอุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิของประเทศสิงคโปร์ ตอบสนองต่อตัวแปรราคานำเข้าที่แท้จริงต่ำ แสดงถึงการนำเข้าข้าวหอมมะลิไทยพิจารณาถึงคุณภาพมากกว่าราคาข้าว สำหรับชนิดข้าวที่เป็นคู่แข่งของข้าวหอมมะลิไทยคือ ข้าวหอมจากเวียดนาม ซึ่งเป็นสินค้าที่ทดแทนกันได้ในประเทศสิงคโปร์

ข้าวหอมมะลิไทยเป็นสินค้าปกติในสายตาของผู้นำเข้าสำคัญ ในตลาดสหรัฐอเมริกา จีน ฮองกง ข้าวหอมมะลิของประเทศไทยยังไม่มีคู่แข่งที่ชัดเจนนัก ไม่ว่าจะเป็นข้าวบาสมาคจากอินเดีย ในตลาดสหรัฐอเมริกาและจีน และข้าวขาวจากจีนและสหรัฐอเมริกาในตลาดฮ่องกง แต่ในประเทศสิงคโปร์พบว่า การนำเข้าข้าวหอมจากประเทศเวียดนามจะเพิ่มขึ้นเมื่อราคาข้าวหอมมะลิของไทยเพิ่มขึ้น แสดงว่าข้าวหอมจากเวียดนามสามารถทดแทนข้าวหอมมะลิ จากประเทศไทยได้

ดังนั้นการใช้ นโยบายส่งเสริมการส่งออกข้าวหอมมะลิของไทย โดยใช้นโยบายรักษาคุณภาพของข้าวหอมมะลิ โดยเฉพาะคุณภาพความหอม ควรเริ่มตั้งแต่กระบวนการผลิต การเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การบรรจุ ตลอดจนการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ให้ข้าวหอมมะลิไทยเป็นที่รู้จักให้กว้างขวางในทุกๆ ตลาด เนื่องจากค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคามีค่าค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะประเทศสิงคโปร์และฮ่องกง ส่วนประเทศจีน ควรพิจารณา นโยบายด้านราคาควบคู่กันไปด้วย คือรักษาเสถียรภาพระดับราคาไม่ให้สูงเกินไป แต่คงไว้ซึ่งข้าวคุณภาพเกรดพรีเมียม

กรณีประเทศคู่ค้าข้าวขาว

1. ประเทศอิรัก

กรณีศึกษา: ข้อสังเกตจากอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิรัก พบว่าเครื่องหมายของสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอธิบายที่ใช้ในสมการอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิรัก จากประเทศไทย และสหรัฐอเมริกา มีค่าผิดจากความเป็นจริง เนื่องมาจากประเทศอิรักทำการค้าข้าวกับประเทศไทยในรูปแบบรัฐบาลต่อรัฐบาล ส่งผลให้ตัวแปรอธิบายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ไม่สามารถ

สะท้อนถึงอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิรักได้ ดังนั้นผลการศึกษาที่ได้ไม่ควรจะพยายามนำไปใช้ประโยชน์ในด้านใด

2. ประเทศอิหร่าน

กรณีศึกษา: อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิหร่านจากประเทศไทย ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าข้าวขาวที่ประเทศอิหร่านนำเข้าจากประเทศไทย และราคาที่แท้จริงของข้าวเปลือกในประเทศอิหร่าน ส่วนปริมาณการนำเข้าข้าวบาสมาคของประเทศอิหร่านจากประเทศอินเดีย จะขึ้นอยู่กับรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศอิหร่าน เพียงอย่างเดียว

โดยสรุป ในการส่งเสริมการส่งออกข้าวขาวของไทยไปยังประเทศอิหร่าน ควรใช้นโยบายราคา เนื่องจากค่าความยืดหยุ่นอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศอิหร่านจากประเทศไทยต่อราคานำเข้าข้าวขาวที่แท้จริงของประเทศอิหร่านจากประเทศไทยมีค่ามาก ถึงแม้ว่าประเทศอิหร่านจะมีจัดซื้อสินค้าจำเป็น เช่นสินค้าข้าว โดยผ่านการจัดซื้อและนำเข้าโดยรัฐบาล ซึ่งจะไม่นำเข้าข้าวราคาสูงจากต่างประเทศ เนื่องจากจะเป็นการสร้างแรงกดดันต่อราคาข้าวภายในประเทศ

3. ประเทศฟิลิปปินส์

กรณีศึกษา: แล้วปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากประเทศเวียดนาม ขึ้นอยู่กับรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศฟิลิปปินส์เพียงอย่างเดียว ส่วนปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากประเทศไทย จะขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศฟิลิปปินส์นำเข้าจากประเทศไทย และราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศฟิลิปปินส์นำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา

โดยสรุป ข้าวขาวจากประเทศไทยเป็นสินค้าค้ำยันคุณภาพในประเทศฟิลิปปินส์ ดังนั้นในการส่งเสริมการส่งออกข้าวขาวของไทยไปยังประเทศฟิลิปปินส์ควรใช้นโยบายราคา เนื่องจากค่าความยืดหยุ่นอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากประเทศไทย ต่อราคานำเข้าข้าวขาวที่แท้จริงของประเทศฟิลิปปินส์จากประเทศไทยมีค่ามาก นอกจากนี้ค่าความยืดหยุ่นอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศฟิลิปปินส์จากประเทศไทย ต่อราคานำเข้าข้าวขาวที่แท้จริงของประเทศคู่แข่งอย่างสหรัฐอเมริกามีค่ามาก จึงควรรักษาระดับราคาข้าวขาวของไทยไม่ให้มีราคาที่สูงเกินไป เพราะในประเทศฟิลิปปินส์ พบว่าข้าวขาวจากประเทศไทยเป็นสินค้าทดแทนกับข้าวขาวจากประเทศสหรัฐอเมริกา

4. ประเทศอินโดนีเซีย

กรณีศึกษา: แล้วปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศเวียดนาม ขึ้นอยู่กับ รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศอินโดนีเซียเพียงตัวแปรเดียว สำหรับปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศไทย ขึ้นอยู่กับรายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศอินโดนีเซียและอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศอินโดนีเซีย ส่วนปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของประเทศอินโดนีเซียจากประเทศสหรัฐอเมริกา ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศอินโดนีเซียนำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา

โดยสรุป ข้าวขาวจากไทยเป็นสินค้าด้อยคุณภาพในประเทศอินโดนีเซีย และอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของอินโดนีเซียจากประเทศไทย ตอบสนองต่อตัวแปรราคาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่การตอบสนองของอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของอินโดนีเซียจากประเทศไทยต่ออัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงมีค่ามาก ดังนั้นรัฐบาลควรไม่ควรใช้นโยบายราคา แต่ควรพิจารณาถึงการรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศในตลาดนี้

5. ประเทศมาเลเซีย

กรณีศึกษา: ปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของประเทศมาเลเซียจากประเทศไทย ขึ้นอยู่กับ ราคานำเข้าที่แท้จริงข้าวขาวจากประเทศคู่แข่งอื่น คือ ราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศมาเลเซียนำเข้าจากประเทศเวียดนามเท่านั้น สำหรับปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของประเทศมาเลเซียจากประเทศเวียดนาม ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศมาเลเซียนำเข้าจากประเทศเวียดนาม รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ยของประเทศมาเลเซีย ผลผลิตข้าวสารของประเทศมาเลเซีย และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริงของประเทศเวียดนามเปรียบเทียบกับประเทศมาเลเซีย ส่วนปริมาณการนำเข้าข้าวขาวของประเทศมาเลเซียจากประเทศปากีสถาน ขึ้นอยู่กับราคานำเข้าที่แท้จริงของข้าวขาวที่ประเทศมาเลเซียนำเข้าจากประเทศปากีสถาน เท่านั้น

โดยสรุป ข้าวขาวจากประเทศไทยเป็นสินค้าปกติในประเทศมาเลเซีย ดังนั้นในการส่งเสริมการส่งออกข้าวขาวของไทยไปยังประเทศมาเลเซีย ควรพิจารณาการใช้ นโยบายราคา ค่าความยืดหยุ่นอุปสงค์การนำเข้าข้าวขาวของประเทศมาเลเซียจากประเทศไทย ต่อราคานำเข้าข้าวขาวที่แท้จริงของประเทศคู่แข่งอย่างเวียดนามมีค่ามาก จึงควรรักษาระดับราคาข้าวขาวของไทยไม่ให้มี

ราคาที่สูงเกินไป เพราะในประเทศมาเลเซียพบว่าข้าวขาวจากประเทศไทยเป็นสินค้าทดแทนกับข้าวขาวจากประเทศเวียดนาม

ดังนั้นการใช้นโยบายส่งเสริมการส่งออกข้าวขาวของไทยควรใช้การลดต้นทุนการผลิตข้าว และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวของไทย เพื่อการแข่งขันด้านราคาส่งออก เนื่องจากค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคานำเข้าที่แท้จริงมีค่ามาก โดยเฉพาะประเทศอิหร่านและฟิลิปปินส์ นอกจากนี้ข้าวขาวจากประเทศไทยยังสามารถทดแทนข้าวขาวจากสหรัฐอเมริกาในตลาดประเทศฟิลิปปินส์ได้ ส่วนในตลาดประเทศมาเลเซียนั้นข้าวขาวจากประเทศไทยสามารถทดแทนข้าวขาวจากเวียดนามได้เช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ได้จำแนกข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา และข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

1. ประเทศผู้นำเข้าข้าวหอมมะลิที่ไม่ควรใช้นโยบายราคาในการส่งเสริมการส่งออกข้าวหอมมะลิ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ฮองกง และสิงคโปร์ เนื่องจากการตอบสนองของอุปสงค์นำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ต่อราคานำเข้าที่แท้จริงมีค่าน้อย โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาอุปสงค์นำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ตอบสนองต่อตัวแปรราคาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับประเทศจีนควรใช้นโยบายราคา เนื่องจากการตอบสนองของอุปสงค์นำเข้าข้าวหอมมะลิ และข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ต่อราคานำเข้าที่แท้จริงมีค่ามาก
2. ประเทศไทยควรส่งเสริมการส่งออกข้าวหอมมะลิรวมให้เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในตลาดอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา และจีน เนื่องจากสองประเทศนี้ การตอบสนองของอุปสงค์นำเข้าข้าวหอมมะลิรวมต่อรายได้มีค่ามาก โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกามีการตอบสนองของอุปสงค์นำเข้าข้าวหอมมะลิรวมต่อรายได้มีค่ามากกว่าประเทศจีน นอกจากนี้ในตลาดฮองกง ควรเน้นการส่งออกข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 เพราะการตอบสนองของอุปสงค์นำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ต่อรายได้มีค่ามาก ขณะที่การตอบสนองของอุปสงค์นำเข้าข้าวหอมมะลิรวมต่อรายได้มีค่าน้อย

3. ในประเทศผู้นำเข้าข้าวขาวที่สำคัญของไทย เช่น ประเทศอิหร่าน ฟิลิปปินส์ และ มาเลเซีย ควรใช้นโยบายราคาในการส่งเสริมการส่งออกข้าวขาว เพราะประเทศอิหร่านและ ฟิลิปปินส์มีคอบสนองของอุปสงค์นำเข้าข้าวขาวต่อราคานำเข้าที่แท้จริงมาก ส่วนประเทศมาเลเซีย ควรใช้นโยบายรักษาระดับราคาไม่ให้สูงกว่าประเทศคู่แข่งอย่างเวียดนามมากเกินไป เนื่องจากใน ประเทศมาเลเซียพบว่าข้าวขาวจากประเทศไทยเป็นสินค้าทดแทนกับข้าวขาวจากประเทศเวียดนาม

4. ประเทศไทยควรเปิดตลาดใหม่ๆ โดยเฉพาะการส่งออกข้าวขาว เนื่องจากผู้นำเข้าข้าว จากประเทศไทยบางประเทศ เช่น อินโดนีเซีย มีแนวโน้มนำเข้าข้าวขาวจากประเทศไทยลดลง สำหรับข้าวหอมมะลิก็เช่นเดียวกัน แม้ว่าแนวโน้มการนำเข้าของประเทศคู่แข่งยังมีต้องการ นำเข้าข้าวหอมมะลิเพิ่มขึ้น แต่โอกาสจะเพิ่มตลาดใหม่ๆ ยังมีโอกาสมากเพราะยังไม่มีคู่แข่งข้าว หอมมะลิที่ชัดเจนนัก

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรพิจารณาปัจจัยทางด้านปริมาณข้าวคงเหลือ (Stock) ภายใน ประเทศผู้นำเข้าพิจารณาไปด้วย เนื่องจากปริมาณนำเข้าข้าวในปีปัจจุบันน่าจะขึ้นอยู่กับปริมาณ ข้าวคงเหลือในปีก่อน และปัจจัยด้านการบริโภคข้าวของผู้นำเข้ามาเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งด้วยเพราะ ปริมาณการนำเข้าข้าวในแต่ละปีน่าจะขึ้นอยู่กับปริมาณการบริโภคข้าวของประเทศผู้นำเข้า

2. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาในเชิงลึก โดยพิจารณาจำแนกตามประเภทข้าว หรือ ตามชนิดข้าว เช่น ข้าวขาว 5% ข้าวขาว 25% เป็นต้น เนื่องจากประเทศไทยมีการแข่งขันมาก โดยเฉพาะ ข้าว 5% และข้าวขาว 5% ในการศึกษาครั้งนี้ไม่สามารถหาข้อมูลนี้ได้จำนวนเพียงพอ เนื่องจากข้อจำกัดด้านข้อมูล

3. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรเพิ่มการศึกษานชนิดข้าว เช่น ข้าวกล้อง ข้าวเหนียว ปลายข้าว และข้าวหนึ่ง เพื่อจะทราบฐานะที่แท้จริงของข้าวแต่ละชนิดในประเทศนำเข้าที่สำคัญ

ข้อจำกัดในการศึกษา

1. ข้อจำกัดด้านข้อมูล เนื่องจากข้อมูลรายงานของสินค้าข้าวจากประเทศต่างๆ ใน แหล่งข้อมูลจากกรมส่งเสริมการส่งออก ข้อมูลนำเข้าจาก Global Trade Atlas (GTA) มีรายงาน เฉพาะบางประเทศเท่านั้น ซึ่งไม่มีรายงานจากประเทศผู้ส่งออกและผู้นำเข้าข้าวที่สำคัญ อย่าง

ประเทศเวียดนาม ปากีสถาน อิรักและอิหร่าน ข้อมูลราคาและปริมาณที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้จึงใช้รายงานจากข้อมูลของประเทศคู่ค้า ส่งผลให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้อาจจะไม่ถูกต้องและครบถ้วนเท่าที่ควร

2. ข้อจำกัดด้านการจำแนกชนิดข้าวตามรหัสฮาร์โมนไนท์ หรือพิกัดรหัสสถิติของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันมาก โดยเฉพาะพิกัดรหัสสถิติที่มากกว่า 6 หลัก (ตารางผนวกที่ 2) ดังนั้นการเลือกประเทศคู่แข่งในตลาดผู้นำเข้าตามชนิดข้าวที่ต้องการนั้น อาจมีความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง อาทิเช่น ประเทศคู่แข่งข้าวหอมมะลิในฮ่องกง จำเป็นต้องใช้ข้าวขาวเป็นชนิดข้าวคู่แข่ง เพราะไม่สามารถหาข้อมูลการส่งออกข้าวหอมจากประเทศจีนและสหรัฐอเมริกาได้ เป็นต้น

3. ความถูกต้องของข้อมูล เนื่องจากข้อมูลข้าวในการศึกษาครั้งนี้ได้นำข้อมูลอ้างอิงมาจากแหล่งที่มาหลายแห่ง ซึ่งข้อมูลแต่ละแห่งอาจจะไม่ถูกต้องตรงกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้อ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลให้มีความชัดเจนที่สุด

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมการค้าต่างประเทศ. 2548. **สถานการณ์ข้าวโลก เดือนพฤศจิกายน 2551(Online).**

<http://www.dft.go.th>, 19 มกราคม 2553.

_____. 2550. **สถานการณ์ข้าวโลก เดือนตุลาคม 2550 (Online).** <http://www.dft.go.th>, 28 มีนาคม 2553.

_____. 2551. **สถานการณ์ข้าวโลก เดือนพฤศจิกายน 2551(Online).** <http://www.dft.go.th>, 28 มีนาคม 2553.

_____. 2553. **สถานการณ์ข้าวโลก เดือนธันวาคม 2552 (Online).** <http://www.dft.go.th>, 28 มีนาคม 2553.

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. 2551ก. **มาตรฐานข้าวไทย (Online).** www.dft.moc.go.th, 14 มกราคม 2553.

_____. 2551ข. **สรุปสถานการณ์ข้าวโลก (Online).** www.dft.moc.go.th, 14 มกราคม 2553.

กรมศุลกากร. 2551. **รายงานรายงานการประชุม คณะกรรมการกฎระเบียบและการค้าระหว่างประเทศ.** กรุงเทพมหานคร: สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย.

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2536. **ข้าวไทยในทศวรรษหน้า.** กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กรมส่งเสริมการส่งออก. 2549. **รายงานสำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ (Online).** www.depthai.go.th, 20 กุมภาพันธ์ 2553.

_____. 2550. **รายงานสำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ (Online).** www.depthai.go.th, 20 กุมภาพันธ์ 2553.

_____. 2551. **รายงานสำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ (Online).** www.depthai.go.th, 20 กุมภาพันธ์ 2553.

กรมส่งเสริมการส่งออก. 2552. รายงานสำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ (Online).

www.depthai.go.th, 20 กุมภาพันธ์ 2553.

_____. 2553ก. ข้อมูลการนำเข้าและส่งออก (Online). Global Trade Atlas, 20 กุมภาพันธ์ 2553.

_____. 2553ข. รายงานสำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ (Online). www.depthai.go.th, 20 กุมภาพันธ์ 2553.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2549. ข่าวสถานการณ์ข้าว (Online). www.moac.go.th, 8 ธันวาคม 2552.

_____. 2551ก. ข่าวสถานการณ์ข้าว (Online). www.moac.go.th, 8 ธันวาคม 2552.

_____. 2551ข. ยุทธศาสตร์ข้าวไทยปี พ.ศ. 2547-2551 (Online). www.moac.go.th, 4 ธันวาคม 2552.

_____. 2553ก. ข่าวสถานการณ์ข้าว (Online). www.moac.go.th, 20 กุมภาพันธ์ 2553.

_____. 2553ข. พื้นที่เพาะปลูก เก็บเกี่ยวข้าวของไทย (Online). www.moac.go.th, 5 มกราคม 2553.

_____. 2553ค. ยุทธศาสตร์ข้าวไทยปี พ.ศ. 2550-2554 (Online). www.moac.go.th, 12 มีนาคม 2553.

กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา. 2553ก. **GAIN Report** (Online). www.fas.usda.gov, 7 มกราคม 2553.

_____. 2553ข. **IRRI World Rice Statistics (WRS)** (Online). www.fas.usda.gov, 7 มกราคม 2553.

กระทรวงพาณิชย์. 2551. ข้อมูลสรุปการค้าระหว่างประเทศ (Online). www.depthai.go.th, 20 กุมภาพันธ์ 2553.

กระทรวงพาณิชย์. 2552. ข้อมูลสรุปการค้าระหว่างประเทศ (Online). www.depthai.go.th, 20 กุมภาพันธ์ 2553.

_____. 2553ก. วิเคราะห์สถานการณ์ข้าวในต่างประเทศ (Online). www.depthai.go.th, 20 กุมภาพันธ์ 2553.

_____. 2553ข. สถิติการค้า กลุ่มรายงานสรุปผลการนำเข้า-ส่งออกตามระบบฮาร์โมนไนท์ (Online). www2.ops3.moc.go.th, 2 มกราคม 2553.

ชานขนิษฐ อัมพบุระภา. 2548. การวิเคราะห์นโยบายและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การส่งออกข้าวไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2530-2544. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

งามชื่น คงเสรี. 2547. คุณภาพข้าวสวย. กรุงเทพมหานคร: จีรวัฒน์เอ็กซ์เพรส จำกัด.

ชนัญฐา อยู่เสนาสน์. 2539. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อราคาส่งออกข้าวไทย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ฐานเศรษฐกิจ. 2551. หอมมะลิไทยในจีนเจตคึกหนัก มังกรพัฒนาข้าวพันธุ์ใหม่ผสมหอมปทุมฯ (Online). www.measwatch.org, 3 เมษายน 2553.

ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า. 2553. ข้าวหอมมะลิ (Online). www.aftc.or.th, 3 เมษายน 2553.

นิตยา สังขปริษา. 2542. การวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดส่งออกข้าวไทยและข้าวสหรัฐอเมริกา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ผาณิต ชัยรุ่งโรจน์. 2545. การวิเคราะห์อุปสงค์การส่งออกข้าวหอมและข้าวขาว 100% ของประเทศไทยไปยังประเทศคู่ค้าสำคัญ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- พรพิมล สันติฉัตรรัตน์. 2542. เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพจิตร วิบูลย์ธนสาร. 2553. สถานการณ์ข้าวของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน (Online). <http://sites/allchinese1/econ>, 2 กุมภาพันธ์ 2553.
- ไพฑูรย์ รอดวินิจ. 2541. การตลาดสินค้าเกษตร. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช จำกัด.
- มณเฑียร สติมานนท์. 2549. ข้าวภายใต้ต้องการการค้าโลก. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. 2531. อุปสงค์ในการเสนอซื้อข้าวส่งออกของไทยในตลาดโลก บทสำรวจสถานะแห่งความรู้. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รุ่งเรือง ลิ้มชูปัญญา. 2549. การสร้างศักยภาพการแข่งขันของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ดิจิเทนต์.
- เรวดี ช้างบุญชู. 2553. อำนาจต่อรอง (Bargaining Power) (Online). www.ismed.or.th, 30 เมษายน 2553.
- รวรรณ วรรณวิถ. 2551. ผลกระทบจากการผ่อนคลายมาตรการจำกัดการส่งออกข้าวของอินเดีย (Online). <http://opt.moc.go.th>, 2 เมษายน 2553.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคน. 2548. หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- วัลลภ มานะธัญญา. 2546. ข้าวหอมมะลิไทยกับการแข่งขันในตลาดโลก. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ และ นิรมล ชวนบุญชัย. 2545. หอมกลิ่นข้าวหอม เรื่องราวและการต่อสู้เพื่อรักษาพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- ศรวิงศ์ สุมิตร และ สาตินี วรรณชุกร. 2546. เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สมพงษ์ เพ็องอารมย์. 2546. **การค้าระหว่างประเทศ**. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- หน่วยวิจัยธุรกิจเกษตร คณะเศรษฐศาสตร์เกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2540. **รายงานการศึกษาคูณการสินค้าเกษตรศาสตร์เกษตร กรณีข้าว**. กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อภิสิทธิ์ อีสริยานุกูล. 2539. **หลักและวิธีการวิเคราะห์ตลาดและราคา**. กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อรนุช โอสถานนท์. 2550. **การพัฒนากระบวนการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตร (Online)**. www.moc.go.th, 2 มีนาคม 2553.
- อัมมาร สยามวาลา และ คณะ. 2537. **อนาคตข้าวไทยในระยะ 10 ปีข้างหน้า**. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา.
- อารี วิบูลย์พงศ์. 2549. **เศรษฐกิจประยุคต์สำหรับการตลาดเกษตร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- FAO. 2010. **FAPSTAT PriceSTAT (Online)**. <http://faostat.fao.org>, August 2009.
- Houck, Jame p. 1986. **Element of Agricultural Trade Policies**. New York: Macmillan.
- Kang, Hyunsoo, P. Lynn Kennedy, and Brian Hilbun (eds.). 2009. "An Empirical Estimation of The Import Demand Model And Welfare Effects: The Case of Rice Importing Countries." **EconPapers (Online)**. <http://econpapers.repec.org>, October 2009.
- Rakotoarisoa, Manitra A. 2006. "Policy Distortions in The Segmented Rice Market." **Internation Food Policy Research Institute (Online)**. www.ifpri.org, January 2010.
- Unnevehr, L.J., B. Duff, and B.O. Juliano (eds.). 1992. **Consumer demand for rice grain quality : terminal report of IDRC projects National Grain Quality (Asia) and International Grain Quality Economics (Asia)**. Manila: IRRI: IDRC.

ภาคผนวก ก
พิกัดรหัสสถิติสินค้าข้าว

ตารางผนวกที่ 1 พิกัดรหัสสถิติสินค้าข้าว 100630 ปี พ.ศ. 2544 และปี พ.ศ. 2550 ของข้าวหอมมะลิ และข้าวขาวที่นำมาศึกษา

ประเภทข้าว	พิกัดรหัสสถิติ (ปี พ.ศ. 2545)	พิกัดรหัสสถิติ (ปี พ.ศ. 2550) ²	รายการสินค้า
ข้าวเจ้าหอมมะลิ	1006300110	10063015001	ข้าวเจ้าขาวหอมมะลิไทย 100% ชั้น 1
	1006300111	10063015002	ข้าวเจ้าขาวหอมมะลิไทย 100% ชั้น 2
	1006300112	10063015003	ข้าวเจ้าขาวหอมมะลิไทย 100% ชั้น 3
	1006300120	10063015004	ข้าวเจ้าขาวหอมมะลิไทย 5%
	1006300130	10063015005	ข้าวเจ้าขาวหอมมะลิไทย 10%
	1006300140	10063015006	ข้าวเจ้าขาวหอมมะลิไทย 15%
ข้าวเจ้าขาว	1006300113	10063019113	ข้าวเจ้าขาวอื่น 100% ชั้น 1
	1006300114	10063019114	ข้าวเจ้าขาวอื่น 100% ชั้น 2
	1006300115	10063019115	ข้าวเจ้าขาวอื่น 100% ชั้น 3
	1006300119	-	ข้าวเจ้าขาวอื่น 100 %
	1006300121	10063019116	ข้าวเจ้าขาวอื่น 5 %
	1006300134	10063019117	ข้าวเจ้าขาวอื่น 10 %
	1006300147	10063019118	ข้าวเจ้าขาวอื่น 15 %
	1006300154	10063019121	ข้าวเจ้าขาว 20 %
	1006300162	10063019122	ข้าวเจ้าขาว 25 %
	1006300188	10063019124	ข้าวเจ้าขาว 30 %
	1006300190	10063019125	ข้าวเจ้าขาว 35 %
	1006300207	10063019126	ข้าวเจ้าขาว 40 %

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก (2553ก)

² พิกัดรหัสศุลกากรมีการปรับปรุงทุก 4-5 ปีเพื่อให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และการค้าระหว่างประเทศ

ตารางผนวกที่ 2 รหัสฮาร์โมนไนท์หรือพิกัดรหัสสถิติสินค้าข้าว ประเภทย่อย 100630 ข้าวที่สีบ้างแล้ว หรือสีทั้งหมด จะขัดหรือไม่ก็ตาม (Rice, Semi-Milled or Wholly Milled, Whether or Not Polished or Glazed)

Country	Code	
China	10063000	Semi-Milled Or Wholly Milled Rice
	10063010	Semi-Milled Or Wholly Milled Long Grain
	10063090	Other Semi-Milled Or Wholly Milled Rice
Hong Kong	10063010	White Rice (Whole), Semi-Milled Or Wholly Milled, Whether Or Not Polished Or Glazed
	10063020	Glutinous Rice, Semi-Milled Or Wholly Milled, Whether Or Not Polished Or Glazed
	10063090	Rice, Other Than White And Glutinous Rice, Semi-Milled Or Wholly Milled, Whether Or Not Polished Or Glazed
India	10063001	Rice Parboiled
	10063002	Basmati Rice
	10063009	Rice Excptg Parboiled (Excl Basmati Rice)
	10063010	Rice Parboiled
	10063020	Basmati Rice
	10063090	Rice Excptg Parboiled (Excl Basmati Rice)
Indonesia	100630000	Semi-Milled Or Wholly Milled Rice, Whether Or Not Polished Or Glazed
	1006301500	Thai Hom Mali Rice
	1006301900	Fragrant Rice, Broken > 25% Semi-Milled Or Wholly Milled Rice
	1006302000	Parboiled Rice, Semi-Milled Or Wholly Milled Rice
	1006303000	Glutinous Rice (Pulot), Semi-Milled Or Wholly Milled Rice
	1006309000	Other Milled Rice, Whether/Not Polished Or Glazed
Malaysia	100630011	Whole Fragrant Rice, Polished Or Glazed
	100630012	Fragrant Rice Not More Than 5% Broken, Whether Or Not Polished Or Glazed
	100630013	Fragrant Rice More Than 5% But Not More Than 10% Broken, Polished Or Glazed
	100630014	Fragrant Rice More Than 10% But Not More Than 25% Broken, Polished Or Glazed

ตารางผนวกที่ 2 (ต่อ)

Country	Code	
Malaysia	100630019	Fragrant Rice , More Than 25% Broken, Polished Or Glazed
	100630020	Parboiled Rice, Semi Milled Or Wholly Milled, Polished Or Glazed
	100630030	Glutinous Rice (Pulot), Semi-Milled Or Wholly Milled Rice, Polished Or Glazed
	100630040	Basmati Rice, Semi-Milled Or Wholly Milled, Polished Or Glazed
	100630050	Thai Hom Mali Rice, Semi- Milled Or Wholly Milled, Polished Or Glazed
	100630061	Other Rice, Whole, Polished Or Not
	100630062	Other Rice, Not More Than 5% Broken, Polished Or Glazed
	100630063	Other Rice, More Than 5% But Not More Than 10% Broken, Polished Or Glazed
	100630064	Other Rice, More Than 10% But Not More Than 25% Broken, Polished Or Glazed
	100630069	Other Rice, Semi-Milled Or Wholly Milled, Whether Or Not Polished Or Glazed
	100630100	Glutinous Rice (Pulot), Semi-Milled Or Wholly Milled Rice, Polished Or Glazed
	1006301500	Thai Hom Mali Rice, Semi-Milled Or Wholly Milled, Polished Or Glazed
	1006301900	Fragrant Rice , More Than glazed
	1006303000	Glutinous Rice (Pulot), Semi-Milled Or Wholly milled Rice, Polished Or glazed
	100630900	Other Semi-Milled Or Wholly Milled Rice, W/N Polished Or Glazed, O/T Pulut
	1006309000	Other Rice, Semi-Milled or Wholly Milled, Whether Or Not polished Or Glazed
	100630011	Whole Fragrant Rice, Polished Or Glazed
	100630013	Fragrant Rice More Than 5% But Not More Than 10% Broken, Polished Or Glazed
	100630014	Fragrant Rice More Than 10% But Not More Than 25% Broken, Polished Or Glazed
	100630019	Fragrant Rice , More Than 25% Broken, Polished Or Glazed
100630061	Other Rice, Whole, Polished Or Not	

ตารางผนวกที่ 2 (ต่อ)

Country	Code	
Malaysia	100630064	Other Rice, More Than 10% But Not More Than 25% Broken, Polished Or Glazed
	100630069	Other Rice, Semi-Milled Or Wholly Milled, Whether Or Not Polished Or Glazed
	100630100	Glutinous Rice (Pulot), Semi-Milled Or Wholly Milled Rice, Polished Or Glazed
	100630200	Parboiled Rice, Semimilled Or Wholly Milled, Polished Or Glazed
	100630300	Glutinous Rice (Pulot), Semi-Milled Or Whollymilled Rice, Polished Or Glazed
	100630900	Other Semi-Milled Or Wholly Milled Rice, W/N Polished Or Glazed, O/T Pulut
	1006309000	Other Rice, Semi-Milled or Wholly Milled, Whether Or Not Polished Or Glazed
Singapore	10063011	Rice Fragrant Whole For Human Consumption
	100630110	Rice Fragrant Whole For Human Consumption
	10063012	Rice Fragrant Not More Than 5% Broken For Human Consumption
	100630120	Rice Fragrant 5% Broken For Human Consumption
	10063013	Rice Fragrant More Than 5% But Not More Than 10% Broken For Human Consumption
	100630130	Rice Fragrant 10% Broken For Human Consumption
	10063014	Rice Fragrant More Than 10% Broken But Not More Than 25% Broken For Human Consumption
	100630140	Rice Fragrant Other For Human Consumption
	10063015	Thai Hom Mali Rice Semi Milled Or Wholly Milled
	10063019	Other Fragrant Rice Semi Milled Or Wholly Milled
	10063020	Parboiled Rice Semi Milled Or Wholly Milled
	100630200	Rice Milled Parboiled For Human Consumption
	10063030	Rice Glutinous Semi Milled Or Wholly Milled(Pulot)
	100630300	Rice Glutinous (Pulot) For Human Consumption
	10063040	Rice Basmati For Human Consumption

ตารางผนวกที่ 2 (ต่อ)

Country	Code	
Thailand	1006300080	White Non-Glutinous Rice Of Thai Pathumthani Fragrant Rice 100% Prime Quality
	1006300081	White Non-Glutinous Rice Of Thai Pathumthani Fragrant Rice 100% Superb Quality
	1006300083	White Non-Glutinous Rice Of Thai Pathumthani Fragrant Rice 5% Superb Quality
	1006300085	White Non-Glutinous Rice Of Thai Pathumthani Fragrant Rice 10% Superb Quality
	1006300087	White Non-Glutinous Rice Of Thai Pathumthani Fragrant Rice 15% Superb Quality
	1006300110	White Non-Glutinous Rice Of Thai Hom Mali Rice 100% Grade A
	1006300111	White Non-Glutinous Rice Of Thai Hom Mali Rice 100% Grade B
	1006300112	White Non-Glutinous Rice Of Thai Hom Mali Rice 100% Grade C
	1006300113	Other White Non-Glutinous Rice 100% Grade A ,Semi-Milled Or Wholly Milled, Whether Or Not Polished Or Glazed
	1006300114	Other White Non-Glutinous Rice 100% Grade B ,Semi-Milled Or Wholly Milled, Whether Or Not Polished Or Glazed
	1006300115	Other White Non-Glutinous Rice 100% Grade C, Semi-Milled Or Wholly Milled , Whether Or Not Polished Or Glazed
	1006300116	White Non-Glutinous Rice Of Japonica Rice 100% , Semi-Milled Or Wholly Milled, Whether Or Not Polished Or Glazed
	1006300119	White Non-Glutinous Rice 100 %
	1006300120	White Non-Glutinous Rice Of Thai Hom Mali Rice 5%
	1006300121	White Non-Glutinous Rice 5 %
	1006300123	White Non-Glutinous Rice Of Japonica Rice 5% Semi-Milled Or Wholly Milled , Whether Or Not Polished Or Glazed
	1006300130	White Non-Glutinous Rice Of Thai Hom Mali Rice 10%
	1006300134	White Non-Glutinous Rice 10 %
	1006300140	White Non-Glutinous Rice Of Thai Hom Mali Rice 15%
	1006300147	White Non-Glutinous Rice 15 %
	1006300154	White Non-Glutinons Rice 20 %

ตารางผนวกที่ 2 (ต่อ)

Country	Code	
Thailand	1006300162	White Non-Glutinous Rice 25 %
	1006300175	White Non-Glutinous Rice 30 %
	1006300188	White Non-Glutinous Rice 35 %
	1006300190	White Non-Glutinous Rice 40 %
	1006300207	White Non-Glutinous Rice 45 %
	1006300214	White Non-Glutinous Rice , Vitamin Coated
	1006300222	Rice Parboiled
	1006300235	Rice For Ship Stores
	1006300291	Non-Glutinous Rice, Seme-Milled Or Whally Milled, N.E.S.
	1006300310	Glutinous Rice 100 %
	1006300323	Glutinous Rice 5 %
	1006300336	Glutinous Rice 10 %
	1006300349	Glutinous Rice 15 %
	1006300351	Glutinous Rice 20 %
	1006300364	Glutinous Rice 25 %
	1006300377	Glutinous Rice 30 %
	1006300384	Glutinous Rice 35 %
	1006300493	Glutinous Rice, Semi-Milled Or Wholly, Milled, N.E.S.
	10063015001	White Nonglutinous Rice Of Thai Hom Mali Rice 100% Grade A
	10063015002	White Nonglutinous Rice Of Thai Hom Mali Rice 100% Grade B
	10063015003	White Nonglutinous Rice Of Thai Hom Mali Rice 100% Grade C
	10063015004	White Nonglutinous Rice Of Thai Hom Mali Rice 5%
	10063015005	White Nonglutinous Rice Of Thai Hom Mali Rice 10%
	10063015006	White Nonglutinous Rice Of Thai Hom Mali Rice 15%
	10063019001	White Nonglutinous Rice Of Thai Pathumthani Fragrant Rice 100% Prime Quality
	10063019002	White Nonglutinous Rice Of Thai Pathumthani Fragrant Rice 100% Superb Quality
	10063019003	White Nonglutinous Rice Of Thai Pathumthani Fragrant Rice 5% Prime Quality

ตารางผนวกที่ 2 (ต่อ)

Country	Code	
Thailand	10063019004	White Nonglutinous Rice Of Thai Pathumthani Fragrant Rice 5% Superb Quality
	10063019005	White Nonglutinous Rice Of Thai Pathumthani Fragrant Rice 10% Prime Quality
	10063019006	White Nonglutinous Rice Of Thai Pathumthani Fragrant Rice 10% Superb Quality
	10063019007	White Nonglutinous Rice Of Thai Pathumthani Fragrant Rice 15% Prime Quality
	10063019008	White Nonglutinous Rice Of Thai Pathumthani Fragrant Rice 15% Superb Quality
	10063019113	Other White Nonglutinous Rice 100% Grade A
	10063019114	Other White Nonglutinous Rice 100% Grade B
	10063019115	Other White Nonglutinous Rice 100% Grade C
	10063019116	Other White Nonglutinous Rice 5%
	10063019117	Other White Nonglutinous Rice 10%
	10063019118	Other White Nonglutinous Rice 15 %
	10063019119	White Nonglutinous Rice Of Japonica Rice 100%
	10063019120	White Nonglutinous Rice Of Japonica Rice 5%
	10063019121	White Nonglutinous Rice 20%
	10063019122	White Nonglutinous Rice 25%
	10063019123	White Nonglutinous Rice 30%
	10063019124	White Nonglutinous Rice 35%
	10063019125	White Nonglutinous Rice 40%
	10063019126	White Nonglutinous Rice 45%
	10063019127	White Nonglutinous Rice, Vitamin Coated
	10063019128	Nonglutinous Rice, Semimilled Or Wholly Milled, N.E.S
	10063020000	Parboiled Rice
	10063030301	Glutinous Rice 100%
	10063030302	Glutinous Rice 5%
	10063030303	Glutinous Rice 10%
	10063030304	Glutinous Rice 15%

ตารางผนวกที่ 2 (ต่อ)

Country	Code	
Thailand	10063030305	Glutinous Rice 20%
	10063030306	Glutinous Rice 25%
	10063030307	Glutinous Rice 30%
	10063030308	Glutinous Rice 35%
	10063030309	Glutinous Rice Semimilled Or Wholly Milled, N.E.S
	10063090001	Rice For Ship Stores
	10063090090	Other
United States	1006301020	Rice, Semi-Milled Or Wholly Milled, Parboiled, Long Grain
	1006301040	Rice, Semi-Milled Or Wholly Milled, Parboiled, Including Mixtures, Nesoi
	1006309010	Rice, Semi-Milled Or Wholly Milled, Long Grain, Nesoi
	1006309020	Rice, Semi-Milled Or Wholly Milled, Medium Grain, Nesoi
	1006309030	Rice, Semi-Milled Or Wholly Milled, Short Grain, Nesoi
	1006309040	Rice, Semi-Milled Or Wholly Milled, Mixtures Of Grains, Nesoi

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก (2553ก)

ภาคผนวก ข
ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์

ตารางผนวกที่ 3 ปริมาณนำเข้าข้าวหอมมะลิและข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของประเทศสหรัฐอเมริกา จีน ฮองกง และสิงคโปร์ ปี พ.ศ. 2544-2551

(หน่วย: ตัน)

ปี พ.ศ.	ครึ่งปี	ข้าวหอมมะลิจากประเทศไทย				ข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 จากประเทศไทย			
		สหรัฐอเมริกา	จีน	ฮ่องกง	สิงคโปร์	สหรัฐอเมริกา	จีน	ฮ่องกง	สิงคโปร์
2544	1	11,894.00	58.00	6,620.00	na	58.00	6,620.00	na	20193.00
	2	8,759.00	na	7,606.00	na	na	7,606.00	na	11609.00
2545	1	39,737.00	30,892.00	77,709.00	68,330.00	30,892.00	77,709.00	68,330.00	12288.00
	2	149,175.00	121,863.00	203,520.00	158,501.00	121,863.00	203,520.00	158,501.00	17262.00
2546	1	172,471.00	116,449.00	86,047.00	76,023.00	116,449.00	86,047.00	76,023.00	9778.00
	2	120,254.00	97,544.00	123,937.00	111,286.00	97,544.00	123,937.00	111,286.00	15457.00
2547	1	141,486.00	114,053.00	91,086.00	85,639.00	114,053.00	91,086.00	85,639.00	13491.00
	2	168,665.00	143,962.00	135,869.00	127,781.00	143,962.00	135,869.00	127,781.00	11166.00
2548	1	144,123.00	122,587.00	82,536.00	77,819.00	122,587.00	82,536.00	77,819.00	16545.00
	2	163,555.00	142,483.00	177,620.00	169,603.00	142,483.00	177,620.00	169,603.00	16847.00
2549	1	159,738.00	144,797.00	92,608.00	84,468.00	144,797.00	92,608.00	84,468.00	17604.00
	2	169,025.00	155,119.00	195,115.00	185,678.00	155,119.00	195,115.00	185,678.00	17451.00
2550	1	159,060.00	132,257.00	102,209.00	79,183.00	132,257.00	102,209.00	79,183.00	17626.00
	2	174,339.00	166,070.00	123,570.00	106,134.00	166,070.00	123,570.00	106,134.00	20307.00
2551	1	217,176.00	210,117.00	94,020.00	76,775.00	210,117.00	94,020.00	76,775.00	15378.00
	2	127,716.00	123,509.00	72,672.00	70,434.00	123,509.00	72,672.00	70,434.00	13004.00

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก (2553ก)

ตารางผนวกที่ 4 ปริมาณการนำเข้าข้าวบาสมชาติ ข้าวหอม และข้าวขาว ของประเทศสหรัฐอเมริกา จีน ฮองกง และสิงคโปร์ ปี พ.ศ. 2544-2551

(หน่วย: ตัน)

ปี พ.ศ.	ครึ่งปี	ข้าวบาสมชาติจากอินเดีย			ข้าวหอมจากเวียดนาม		ข้าวขาวจากจีน	ข้าวขาวจากสหรัฐอเมริกา
		สหรัฐอเมริกา	จีน	สิงคโปร์	สิงคโปร์	ฮองกง	ฮองกง	
2544	1	20,193.00	23.00	519.00	na	5,894.00	1,463.00	
	2	11,609.00	na	365.00	na	6,538.00	3,319.00	
2545	1	12,288.00	1.00	1,203.00	na	5,526.00	2,326.00	
	2	17,262.00	16.00	287.00	110.00	6,770.00	1,818.00	
2546	1	9,778.00	3.00	478.00	623.00	8,054.00	3,437.00	
	2	15,457.00	5.00	667.00	2,387.00	13,791.00	599.00	
2547	1	13,491.00	na	374.00	4,756.00	7,613.00	1,354.00	
	2	11,166.00	17.00	621.00	1,004.00	7,593.00	2,161.00	
2548	1	16,545.00	20.00	763.00	1,377.00	6,143.00	3,101.00	
	2	16,847.00	52.00	988.00	1,382.00	9,356.00	2,577.00	
2549	1	17,604.00	14.00	799.00	2,095.00	10,518.00	418.00	
	2	17,451.00	54.00	1,139.00	2,965.00	10,477.00	164.00	
2550	1	17,626.00	26.00	1,087.00	2,527.00	11,291.00	203.00	
	2	20,307.00	38.00	1,068.00	4,598.00	15,236.00	266.00	
2551	1	15,378.00	8.00	1,795.00	8,127.00	17,094.00	273.00	
	2	13,004.00	200.00	2,509.00	6,281.00	22,709.00	163.00	

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก (2553ก)

ตารางผนวกที่ 5 ปริมาณการนำเข้าข้าวขาว ของประเทศอิรัก อิหร่าน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย จากประเทศไทย ปี พ.ศ. 2544-2551

(หน่วย: ตัน)

ปี พ.ศ.	ครึ่งปี	ข้าวบาสมาติจากอินเดีย			ข้าวหอมจากเวียดนาม		ข้าวขาวจากจีน	ข้าวขาวจากสหรัฐอเมริกา
		สหรัฐอเมริกา	จีน	สิงคโปร์	สิงคโปร์	ฮ่องกง	ฮ่องกง	
2544	1	20,193.00	23.00	519.00	na	5,894.00	1,463.00	
	2	11,609.00	na	365.00	na	6,538.00	3,319.00	
2545	1	12,288.00	1.00	1,203.00	na	5,526.00	2,326.00	
	2	17,262.00	16.00	287.00	110.00	6,770.00	1,818.00	
2546	1	9,778.00	3.00	478.00	623.00	8,054.00	3,437.00	
	2	15,457.00	5.00	667.00	2,387.00	13,791.00	599.00	
2547	1	13,491.00	na	374.00	4,756.00	7,613.00	1,354.00	
	2	11,166.00	17.00	621.00	1,004.00	7,593.00	2,161.00	
2548	1	16,545.00	20.00	763.00	1,377.00	6,143.00	3,101.00	
	2	16,847.00	52.00	988.00	1,382.00	9,356.00	2,577.00	
2549	1	17,604.00	14.00	799.00	2,095.00	10,518.00	418.00	
	2	17,451.00	54.00	1,139.00	2,965.00	10,477.00	164.00	
2550	1	17,626.00	26.00	1,087.00	2,527.00	11,291.00	203.00	
	2	20,307.00	38.00	1,068.00	4,598.00	15,236.00	266.00	
2551	1	15,378.00	8.00	1,795.00	8,127.00	17,094.00	273.00	
	2	13,004.00	200.00	2,509.00	6,281.00	22,709.00	163.00	

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก (2553ก)

ตารางผนวกที่ 6 ปริมาณการนำเข้าข้าวขาว ของประเทศอิรัก อิหร่าน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ปี พ.ศ. 2544-2551

(หน่วย: ตัน)

ปี พ.ศ.	ครึ่งปี	ข้าวบาสมาติจากอินเดีย			ข้าวหอมจากเวียดนาม		ข้าวขาวจากจีน	ข้าวขาวจากสหรัฐอเมริกา
		สหรัฐอเมริกา	จีน	สิงคโปร์	สิงคโปร์	ฮ่องกง	ฮ่องกง	
2544	1	20,193.00	23.00	519.00	na	5,894.00	1,463.00	
	2	11,609.00	na	365.00	na	6,538.00	3,319.00	
2545	1	12,288.00	1.00	1,203.00	na	5,526.00	2,326.00	
	2	17,262.00	16.00	287.00	110.00	6,770.00	1,818.00	
2546	1	9,778.00	3.00	478.00	623.00	8,054.00	3,437.00	
	2	15,457.00	5.00	667.00	2,387.00	13,791.00	599.00	
2547	1	13,491.00	na	374.00	4,756.00	7,613.00	1,354.00	
	2	11,166.00	17.00	621.00	1,004.00	7,593.00	2,161.00	
2548	1	16,545.00	20.00	763.00	1,377.00	6,143.00	3,101.00	
	2	16,847.00	52.00	988.00	1,382.00	9,356.00	2,577.00	
2549	1	17,604.00	14.00	799.00	2,095.00	10,518.00	418.00	
	2	17,451.00	54.00	1,139.00	2,965.00	10,477.00	164.00	
2550	1	17,626.00	26.00	1,087.00	2,527.00	11,291.00	203.00	
	2	20,307.00	38.00	1,068.00	4,598.00	15,236.00	266.00	
2551	1	15,378.00	8.00	1,795.00	8,127.00	17,094.00	273.00	
	2	13,004.00	200.00	2,509.00	6,281.00	22,709.00	163.00	

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก (2553ก)

ตารางผนวกที่ 7 ราคานำเข้าข้าวขาว ของประเทศอิรัก อิหร่าน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย จากประเทศไทย ปี พ.ศ. 2544-2551

(หน่วย: ตัน)

ปี พ.ศ.	ครึ่งปี	ข้าวบาสมาติจากอินเดีย			ข้าวหอมจากเวียดนาม	ข้าวขาวจากจีน	ข้าวขาวจากสหรัฐอเมริกา
		สหรัฐอเมริกา	จีน	สิงคโปร์	สิงคโปร์	ฮ่องกง	ฮ่องกง
2544	1	20,193.00	23.00	519.00	na	5,894.00	1,463.00
	2	11,609.00	na	365.00	na	6,538.00	3,319.00
2545	1	12,288.00	1.00	1,203.00	na	5,526.00	2,326.00
	2	17,262.00	16.00	287.00	110.00	6,770.00	1,818.00
2546	1	9,778.00	3.00	478.00	623.00	8,054.00	3,437.00
	2	15,457.00	5.00	667.00	2,387.00	13,791.00	599.00
2547	1	13,491.00	na	374.00	4,756.00	7,613.00	1,354.00
	2	11,166.00	17.00	621.00	1,004.00	7,593.00	2,161.00
2548	1	16,545.00	20.00	763.00	1,377.00	6,143.00	3,101.00
	2	16,847.00	52.00	988.00	1,382.00	9,356.00	2,577.00
2549	1	17,604.00	14.00	799.00	2,095.00	10,518.00	418.00
	2	17,451.00	54.00	1,139.00	2,965.00	10,477.00	164.00
2550	1	17,626.00	26.00	1,087.00	2,527.00	11,291.00	203.00
	2	20,307.00	38.00	1,068.00	4,598.00	15,236.00	266.00
2551	1	15,378.00	8.00	1,795.00	8,127.00	17,094.00	273.00
	2	13,004.00	200.00	2,509.00	6,281.00	22,709.00	163.00

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก (2553ก)

ตารางผนวกที่ 8 ราคานำเข้าข้าวหอมมะลิ ข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 และข้าวบาสมาคี ของประเทศ
สหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ. 2544-2551

(หน่วย: เหรียญสหรัฐฯต่อตัน)

ปี พ.ศ.	ครึ่งปี	ข้าวหอมมะลิ	ข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2	ข้าวบาสมาคี
		จากไทย	จากไทย	จากอินเดีย
2544	1	441.74	403.92	783.73
	2	369.33	399.65	731.10
2545	1	346.65	311.28	323.58
	2	390.40	342.97	396.47
2546	1	372.12	377.77	687.95
	2	540.87	493.19	670.49
2547	1	542.03	510.46	701.27
	2	421.19	486.68	630.46
2548	1	471.59	471.40	655.30
	2	447.90	461.00	647.97
2549	1	467.87	460.73	635.41
	2	531.19	509.42	610.71
2550	1	505.58	554.26	635.28
	2	619.20	599.38	782.11
2551	1	792.09	681.41	1208.91
	2	790.72	797.82	1393.79

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก (2553ก)

ตารางผนวกที่ 9 ราคานำเข้าข้าวหอมมะลิ ข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 และข้าวบาสมาดิ ของประเทศ
จีน ปี พ.ศ. 2544-2551

(หน่วย: เหรียญสหรัฐต่อดัน)

ปี พ.ศ.	ครึ่งปี	ข้าวหอมมะลิ	ข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2	ข้าวบาสมาดิ
		จากไทย	จากไทย	จากอินเดีย
2544	1	441.74	403.92	783.73
	2	369.33	399.65	731.10
2545	1	346.65	311.28	323.58
	2	390.40	342.97	396.47
2546	1	372.12	377.77	687.95
	2	540.87	493.19	670.49
2547	1	542.03	510.46	701.27
	2	421.19	486.68	630.46
2548	1	471.59	471.40	655.30
	2	447.90	461.00	647.97
2549	1	467.87	460.73	635.41
	2	531.19	509.42	610.71
2550	1	505.58	554.26	635.28
	2	619.20	599.38	782.11
2551	1	792.09	681.41	1208.91
	2	790.72	797.82	1393.79

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก (2553ก)

ตารางผนวกที่ 10 ราคานำเข้าข้าวหอมมะลิ ข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 และข้าวขาว ของฮ่องกง
ปี พ.ศ. 2544-2551

(หน่วย: เหรียญสหรัฐต่อตัน)

ปี พ.ศ.	ครึ่งปี	ข้าวหอมมะลิ	ข้าวหอมมะลิ 100%	ข้าวขาว	ข้าวขาว
		จากไทย	ชั้น 2 จากไทย	จากจีน	จากสหรัฐอเมริกา
2544	1	403.92	407.67	346.43	286.99
	2	399.65	361.04	360.85	277.26
2545	1	311.28	359.41	351.50	301.26
	2	342.97	345.86	337.29	318.18
2546	1	377.77	374.02	325.23	325.57
	2	493.19	487.19	311.22	496.27
2547	1	510.46	485.29	356.90	518.39
	2	486.68	484.16	426.24	452.29
2548	1	471.40	457.30	426.24	358.84
	2	461.00	449.39	420.89	435.51
2549	1	460.73	452.22	412.79	594.07
	2	509.42	507.60	415.51	726.94
2550	1	554.26	555.75	427.38	887.52
	2	599.38	618.30	420.77	860.01
2551	1	681.41	686.26	496.34	1,102.01
	2	797.82	806.70	594.90	1,270.87

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก (2553ก)

ตารางผนวกที่ 11 ราคานำเข้าข้าวหอมมะลิ ข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ข้าวบาสมาดิ และข้าวหอม
ของประเทศสิงคโปร์ ปี พ.ศ. 2544-2551

(หน่วย: เหรียญสหรัฐต่อตัน)

ปี พ.ศ.	ครั้งปี	ข้าวหอมมะลิ	ข้าวหอมมะลิ 100%	ข้าวหอม	ข้าวบาสมาดิ	ข้าวบาสมาดิ
		จากไทย	ชั้น 2 จากไทย	จากเวียดนาม	จากอินเดีย	จากปากีสถาน
2544	1	488.42	432.19	na	833.25	532.68
	2	351.20	259.08	na	825.41	494.41
2545	1	327.87	321.33	na	675.67	552.70
	2	365.51	358.76	265.19	827.71	575.85
2546	1	418.51	409.42	283.02	843.73	559.22
	2	489.44	479.88	286.67	686.92	602.19
2547	1	505.46	495.59	293.31	823.78	586.23
	2	447.97	435.31	289.69	859.22	606.46
2548	1	442.87	435.72	309.93	890.53	567.42
	2	441.35	437.03	317.48	822.48	642.79
2549	1	468.24	466.37	328.68	864.30	560.16
	2	517.94	517.86	352.53	681.56	588.22
2550	1	570.47	565.10	381.56	917.74	635.57
	2	605.91	597.61	370.36	1,053.64	730.13
2551	1	783.88	791.54	577.89	1,247.81	1,031.83
	2	779.39	781.21	600.91	1,206.26	1,054.48

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก (2553ก)

ตารางผนวกที่ 12 ราคานำเข้าข้าวขาว ของประเทศอิรัก อิหร่าน และฟิลิปปินส์ ปี พ.ศ. 2544-2551
(หน่วย: เหรียญสหรัฐต่อดัน)

ปี พ.ศ.	ครั้งที่	ข้าวขาวจากสหรัฐอเมริกา		ข้าวบาสมาดิจาอินเดีย	ข้าวขาวจากเวียดนาม
		อิรัก	ฟิลิปปินส์	อิหร่าน	ฟิลิปปินส์
2544	1	na	354.59	na	182.04
	2	na	298.73	na	185.56
2545	1	na	292.63	792.57	208.73
	2	na	236.58	821.16	223.58
2546	1	229.58	243.38	na	203.61
	2	253.41	384.35	na	194.49
2547	1	na	375.31	563.47	237.70
	2	na	404.91	500.48	254.24
2548	1	281.09	345.86	506.87	287.19
	2	633.75	na	442.50	252.01
2549	1	646.82	283.52	525.23	248.71
	2	739.93	na	590.15	268.68
2550	1	402.04	na	695.30	301.39
	2	384.71	407.49	755.34	298.65
2551	1	410.00	407.57	863.52	494.37
	2	na	672.84	776.40	753.51

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก (2553ก)

ตารางผนวกที่ 13 ราคานำเข้าข้าวขาว ของประเทศอินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ปี พ.ศ. 2544-2551
(หน่วย: เหรียญสหรัฐต่อตัน)

ปี พ.ศ.	ครึ่งปี	ข้าวขาวจากสหรัฐอเมริกา		ข้าวบาสมาตจากอินเดีย	ข้าวขาวจากเวียดนาม
		อิรัก	ฟิลิปปินส์	อิหร่าน	ฟิลิปปินส์
2544	1	na	354.59	na	182.04
	2	na	298.73	na	185.56
2545	1	na	292.63	792.57	208.73
	2	na	236.58	821.16	223.58
2546	1	229.58	243.38	na	203.61
	2	253.41	384.35	na	194.49
2547	1	na	375.31	563.47	237.70
	2	na	404.91	500.48	254.24
2548	1	281.09	345.86	506.87	287.19
	2	633.75	na	442.50	252.01
2549	1	646.82	283.52	525.23	248.71
	2	739.93	na	590.15	268.68
2550	1	402.04	na	695.30	301.39
	2	384.71	407.49	755.34	298.65
2551	1	410.00	407.57	863.52	494.37
	2	na	672.84	776.40	753.51

ที่มา: กรมส่งเสริมการส่งออก (2553ก)

ตารางผนวกที่ 14 รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย ปริมาณผลผลิตข้าวสารในประเทศ ดัชนีราคาผู้บริโภค และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง ของประเทศสหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ. 2544-2551

ปี พ.ศ.	รายได้ประชาชาติ ที่แท้จริงเฉลี่ย	ปริมาณผลผลิต ข้าวในประเทศ	ดัชนีราคาผู้บริโภค	อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง (1 เหรียญสหรัฐฯ)	
	(เหรียญสหรัฐฯ)	(ตัน)		(บาท)	(รูปี)
2544	39,210.28	6,834,800.00	90.68	44.34	50.16
2545	39,465.04	6,699,000.00	92.11	43.28	50.28
2546	40,109.21	6,347,600.00	94.21	41.99	47.47
2547	41,188.82	7,378,000.00	96.72	40.67	45.69
2548	42,067.15	7,075,600.00	100.00	40.22	44.10
2549	42,870.34	6,178,900.00	103.23	37.37	44.21
2550	43,363.01	6,299,300.00	106.18	33.88	39.01
2551	43,156.41	6,468,700.00	110.74	31.92	39.88

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (2553ข)

ตารางผนวกที่ 15 รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย ปริมาณผลผลิตข้าวสารในประเทศ ดัชนีราคาผู้บริโภค และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง ของประเทศจีน ปี พ.ศ. 2544-2551

ปี พ.ศ.	รายได้ประชาชาติ ที่แท้จริงเฉลี่ย	ปริมาณผลผลิต ข้าวในประเทศ	ดัชนีราคาผู้บริโภค	อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง (1 หยวน)	
	(เหรียญสหรัฐฯ)	(พันตัน)		(บาท)	(รูปี)
2544	1,235.05	124,306.00	94.08	5.30	6.13
2545	1,339.66	122,180.10	93.36	5.08	5.72
2546	1,465.38	112,462.00	94.45	4.99	5.58
2547	1,604.22	125,363.00	98.21	4.90	5.37
2548	1,760.92	126,413.70	100.00	4.60	5.40
2549	1,953.73	127,199.80	101.47	4.51	5.11
2550	2,163.48	130,223.80	106.32	4.73	5.93
2551	2,341.52	135,100.00	114.10	5.30	6.13

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (2553ข)

ตารางผนวกที่ 16 รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย ดัชนีราคาผู้บริโภค และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง ของฮ่องกง ปี พ.ศ. 2544-2551

ปี พ.ศ.	รายได้ประชาชาติ ที่แท้จริงเฉลี่ย (เหรียญสหรัฐ)	ดัชนีราคา ผู้บริโภค	อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง (1 ดอลลาร์ฮ่องกง)		
			(บาท)	(หยวน)	(เหรียญสหรัฐ)
2544	21,174.43	112.97	7.08	1.30	0.16
2545	21,428.14	109.56	6.60	1.23	0.15
2546	21,949.09	102.72	5.87	1.16	0.14
2547	23,579.75	99.25	5.36	1.09	0.13
2548	25,134.44	100.00	5.17	1.05	0.13
2549	26,736.60	102.33	4.77	1.04	0.13
2550	28,276.20	104.40	4.32	0.98	0.13
2551	28,787.29	108.88	4.12	0.87	0.13

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (2553ข)

ตารางผนวกที่ 17 รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย ดัชนีราคาผู้บริโภค และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง ของประเทศสิงคโปร์ ปี พ.ศ. 2544-2551

ปี พ.ศ.	รายได้ประชาชาติ ที่แท้จริงเฉลี่ย (เหรียญสหรัฐ)	ดัชนีราคา ผู้บริโภค	อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง (1 ดอลลาร์สิงคโปร์)		
			(บาท)	(ดอลลาร์)	(รูปี)
2544	23,692.46	97.80	26.69	10,100.63	29.96
2545	23,953.05	97.41	25.56	10,041.18	29.55
2546	24,088.98	97.91	25.04	10,074.56	28.19
2547	25,652.67	99.54	24.75	9,858.61	27.69
2548	26,839.60	100.00	24.16	9,662.12	26.47
2549	28,603.06	100.97	23.00	9,338.62	26.97
2550	30,412.42	103.09	22.08	9,229.36	25.01
2551	30,393.70	110.37	22.47	8,645.52	28.14

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (2553ข)

ตารางผนวกที่ 18 รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย ปริมาณผลผลิตข้าวสารในประเทศ ดัชนีราคาผู้บริโภค และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง ของประเทศอิรัก ปี พ.ศ. 2544-2551

ปี พ.ศ.	รายได้ประชาชาติ ที่แท้จริงเฉลี่ย	ปริมาณผลผลิต ข้าวในประเทศ	ดัชนีราคาผู้บริโภค	อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง (1 เหรียญสหรัฐ ^๑)	
	(เหรียญสหรัฐ ^๑)	(ตัน)		(บาท)	(รูปี)
2544	2,713.38	1,320,570.00	41.73	5.36	0.12
2545	2,455.72	1,934,960.00	53.54	7.56	0.17
2546	1,597.53	1,963,100.00	66.91	11.01	0.26
2547	1,910.72	1,703,140.00	73.01	15.95	0.39
2548	1,920.07	1,833,120.00	100.00	27.35	0.68
2549	2,610.31	2,010,000.00	153.23	55.22	1.50
2550	2,552.73	2,211,000.00	200.48	95.22	2.83
2551	2,836.13	1,522,910.00	205.83	89.67	2.82

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (2553ข)

ตารางผนวกที่ 19 รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย ปริมาณผลผลิตข้าวโลก ดัชนีราคาผู้บริโภค ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง ของประเทศอิหร่าน ปี พ.ศ. 2544-2551

ปี พ.ศ.	รายได้ประชาชาติ ที่แท้จริงเฉลี่ย	ปริมาณผลผลิต ข้าวโลก	ดัชนีราคา ผู้บริโภค	ราคาข้าวเปลือก ภายในประเทศ ¹	อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง (300 เรียล)	
	(เหรียญสหรัฐ ^๑)	(ตัน)		(เหรียญสหรัฐ ^๑)	(บาท)	(รูปี)
2544	2,321.04	9,625.00	57.69	1,360.26	3.69	3.06
2545	2,513.48	6,208.00	65.96	437.85	1.16	0.97
2546	2,690.35	12,383.50	76.82	383.32	1.18	1.03
2547	2,812.28	23,818.70	88.16	476.52	1.20	1.07
2548	2,924.87	34,118.40	100.00	386.69	1.33	1.21
2549	3,082.22	39,293.00	111.94	984.46	1.48	1.27
2550	3,304.49	34,047.80	131.21	1,145.22	1.63	1.49
2551	3,455.96	9,625.00	164.73	1,360.26	2.24	2.00

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (2553ข)

¹FAO (2010)

ตารางผนวกที่ 20 รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย ปริมาณผลผลิตข้าวสารในประเทศ คำนี
ราคาผู้บริโภครวม และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง ของประเทศ
ฟิลิปปินส์ ปี พ.ศ. 2544-2551

ปี พ.ศ.	รายได้ประชาชาติ	ปริมาณผลผลิต	ดัชนีราคา	อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง	
	ที่แท้จริงเฉลี่ย	ข้าวในประเทศ	ผู้บริโภค	(300 รูเปีย)	
	(เหรียญสหรัฐ)	(ตัน)		(ต่อ)	(บาท)
2544	1,040.26	8,450,000.00	81.74	4,513.61	0.78
2545	1,061.84	8,450,000.00	84.27	4,593.65	0.77
2546	1,076.85	9,200,100.00	86.73	4,513.68	0.71
2547	1,118.12	9,425,000.00	92.16	4,279.76	0.69
2548	1,150.18	9,820,850.00	100.00	4,249.24	0.73
2549	1,188.76	10,085,400.00	106.26	4,155.31	0.75
2550	1,248.61	10,811,450.00	109.21	4,142.75	0.77
2551	1,280.60	10,929,100.00	119.36	3,707.92	0.79

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (2553ข)

ตารางผนวกที่ 21 รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย ปริมาณผลผลิตข้าวสารในประเทศ คำนี
ราคาผู้บริโภครวม และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง ของประเทศ
อินโดนีเซีย ปี พ.ศ. 2544-2551

ปี พ.ศ.	รายได้ประชาชาติ	ปริมาณผลผลิต	ดัชนีราคา	อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง		
	ที่แท้จริงเฉลี่ย	ข้าวในประเทศ	ผู้บริโภค	(1,000 รูเปีย)		
	(เหรียญสหรัฐ)	(ตัน)		(ต่อ)	(บาท)	(เหรียญสหรัฐ)
2544	1,133.04	34,748,680.00	67.88	1,240.47	3.28	13.70
2545	1,166.05	35,224,000.00	75.94	1,510.88	3.85	11.29
2546	1,206.18	36,924,680.00	82.34	1,723.82	4.28	9.82
2547	1,251.58	36,720,000.00	90.54	1,699.97	4.27	9.55
2548	1,304.93	36,856,000.00	100.00	1,659.80	4.15	9.70
2549	1,359.47	37,215,720.00	113.11	1,814.49	4.47	8.36
2550	1,427.12	39,007,520.00	120.30	1,785.91	4.27	8.07
2551	1,495.68	39,323,720.00	132.58	1,529.33	4.07	8.06

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (2553ข)

ตารางผนวกที่ 22 รายได้ประชาชาติเบื้องต้นที่แท้จริงเฉลี่ย ปริมาณผลผลิตข้าวสารในประเทศ ดัชนีราคาผู้บริโภค และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่แท้จริง ของประเทศ มาเลเซีย ปี พ.ศ. 2544-2551

ปี พ.ศ.	รายได้ประชาชาติ ที่แท้จริงเฉลี่ย	ปริมาณผลผลิต ข้าวในประเทศ	ดัชนีราคา ผู้บริโภค	อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง (1 ริงกิต)		
	(เหรียญสหรัฐ)	(ตัน)		(บาท)	(ดอลลาร์)	(รูปี)
2544	4,891.05	1,328,000.00	93.02	11.93	4,513.61	18.65
2545	5,006.30	1,396,480.00	94.70	11.69	4,593.65	17.81
2546	5,178.96	1,447,680.00	95.69	11.21	4,513.68	16.99
2547	5,447.46	1,393,280.00	97.10	10.75	4,279.76	16.21
2548	5,625.45	1,417,600.00	100.00	10.62	4,249.24	15.70
2549	5,853.48	1,363,840.00	103.59	10.23	4,155.31	15.80
2550	6,110.48	1,452,160.00	105.70	9.91	4,142.75	16.02
2551	6,282.53	1,506,560.00	111.43	9.88	3,707.92	16.74

ที่มา: กระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (2553ข)

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ ของประเทศสหรัฐอเมริกา

System: USA_SHT

Estimation Method: Seemingly Unrelated Regression

Date: 04/10/10 Time: 12:03

Sample: 2002:1 2008:2

Included observations: 16

Total system (balanced) observations 28

Iterate coefficients after one-step weighting matrix

Convergence achieved after: 1 weight matrix, 17 total coef iterations

	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	-91.17328	58.28117	-1.564369	0.1373
C(2)	-0.226411	0.352752	-0.641841	0.5301
C(3)	9.995967	5.252301	1.903159	0.0752
C(4)	1.378220	1.653928	0.833302	0.4169
C(9)	0.660082	0.093827	7.035082	0.0000
C(10)	-0.342653	0.100659	-3.404088	0.0036
C(5)	-23.48291	7.026509	-3.342045	0.0041
C(6)	-0.286343	0.065971	-4.340449	0.0005
C(7)	4.391778	0.528558	8.308979	0.0000
C(8)	-0.579899	0.229860	-2.522829	0.0226
C(11)	-0.810862	0.185504	-4.371117	0.0005
C(12)	-0.251267	0.125467	-2.002661	0.0625
Determinant residual covariance		0.000152		
Equation: LOG(QUSA_SHT)=C(1)+C(2)*LOG(PUSA_SHT)+C(3) *LOG(GDP_USA)+C(4)*LOG(XR_TUSD)+[AR(1)=C(9),AR(2)=C(10)]				
Observations: 14				
R-squared	0.824021	Mean dependent var	11.86772	
Adjusted R-squared	0.714034	S.D. dependent var	0.395191	
S.E. of regression	0.211331	Sum squared resid	0.357287	
Durbin-Watson stat	2.405207			
Equation: LOG(QUSA_BI)=C(5)+C(6)*LOG(PUSA_BI)+C(7) *LOG(GDP_USA)+C(8)*LOG(MR_USA)+[AR(1)=C(11),AR(2)=C(12)]				
Observations: 14				
R-squared	0.786843	Mean dependent var	9.616794	
Adjusted R-squared	0.653621	S.D. dependent var	0.206116	
S.E. of regression	0.121307	Sum squared resid	0.117724	
Durbin-Watson stat	2.229192			

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของประเทศสหรัฐอเมริกา

System: USA_HT

Estimation Method: Seemingly Unrelated Regression

Date: 04/25/10 Time: 16:23

Sample: 2002:1 2008:2

Included observations: 16

Total system (unbalanced) observations 26

Iterate coefficients after one-step weighting matrix

Convergence achieved after: 1 weight matrix, 10 total coef iterations

	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	-37.98595	5.724856	-6.635268	0.0000
C(2)	0.125841	0.108886	1.155712	0.2659
C(3)	4.924500	0.613999	8.020374	0.0000
C(10)	-0.653059	0.255062	-2.560396	0.0217
C(11)	-0.320505	0.099125	-3.233333	0.0056
C(4)	-22.40804	7.044946	-3.180725	0.0062
C(5)	-0.297567	0.068028	-4.374212	0.0005
C(6)	4.356704	0.526072	8.281581	0.0000
C(7)	-0.623321	0.236074	-2.640363	0.0185
C(8)	-0.775894	0.188765	-4.110361	0.0009
C(9)	-0.312632	0.126228	-2.476726	0.0257

Determinant residual covariance 6.84E-05

Equation: LOG(QUSA_HT)=C(1)+C(2)*LOG(PUSA_HT)+C(3)
*LOG(GDP_USA)+[AR(1)=C(10),AR(2)=C(11)]

Observations: 12

R-squared	0.757410	Mean dependent var	11.82381
Adjusted R-squared	0.618787	S.D. dependent var	0.200452
S.E. of regression	0.123764	Sum squared resid	0.107223
Durbin-Watson stat	2.540612		

Equation: LOG(QUSA_BI)=C(4)+C(5)*LOG(PUSA_BI)+C(6)
*LOG(GDP_USA)+C(7)*LOG(MR_USA)+[AR(1)=C(8),AR(2)=C(9)]

Observations: 14

R-squared	0.790925	Mean dependent var	9.616794
Adjusted R-squared	0.660253	S.D. dependent var	0.206116
S.E. of regression	0.120140	Sum squared resid	0.115469
Durbin-Watson stat	2.147413		

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ ของประเทศไทย

System: CHI_SHT

Estimation Method: Seemingly Unrelated Regression

Date: 04/10/10 Time: 12:47

Sample: 2001:1 2008:2

Included observations: 16

Total system (unbalanced) observations 27

Iterate coefficients after one-step weighting matrix

Convergence achieved after: 1 weight matrix, 13 total coef iterations

	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	216.4005	74.96359	2.886742	0.0094
C(2)	-2.881819	1.603199	-1.797543	0.0882
C(3)	6.615151	1.637570	4.039615	0.0007
C(4)	-12.92758	4.439258	-2.912104	0.0089
C(5)	-12.36440	6.342606	-1.949420	0.0662
C(6)	-1.174501	0.513307	-2.288108	0.0338
C(7)	3.414556	0.639636	5.338280	0.0000
C(8)	-0.780543	0.276786	-2.820021	0.0109

Determinant residual covariance 0.178816

Equation: $\text{LOG}(\text{QCHI_SHT}) = \text{C}(1) + \text{C}(2) * \text{LOG}(\text{PCHI_SHT}) + \text{C}(3) * \text{LOG}(\text{GDP_CHI}) + \text{C}(4) * \text{LOG}(\text{MR_CHI})$

Observations: 16

R-squared	0.563078	Mean dependent var	11.27988
Adjusted R-squared	0.453848	S.D. dependent var	0.994989
S.E. of regression	0.735318	Sum squared resid	6.488311
Durbin-Watson stat	2.035158		

Equation: $\text{LOG}(\text{QCHI_BI}) = \text{C}(5) + \text{C}(6) * \text{LOG}(\text{PCHI_BI}) + \text{C}(7) * \text{LOG}(\text{GDP_CHI}) + [\text{AR}(1) = \text{C}(8)]$

Observations: 11

R-squared	0.658201	Mean dependent var	3.029918
Adjusted R-squared	0.511716	S.D. dependent var	1.191926
S.E. of regression	0.832886	Sum squared resid	4.855892
Durbin-Watson stat	2.343765		

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของประเทศจีน

System: CHI_HT

Estimation Method: Seemingly Unrelated Regression

Date: 04/10/10 Time: 12:48

Sample: 2002:2 2008:2

Included observations: 14

Total system (unbalanced) observations 24

Iterate coefficients after one-step weighting matrix

Convergence achieved after: 1 weight matrix, 13 total coef iterations

	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	24.15845	17.25028	1.400467	0.1817
C(2)	-1.546364	0.355984	-4.343917	0.0006
C(3)	1.170096	0.469510	2.492161	0.0249
C(4)	-0.615987	1.055240	-0.583742	0.5681
C(8)	-0.776689	0.129941	-5.977241	0.0000
C(5)	-12.02094	6.296637	-1.909104	0.0756
C(6)	-1.213147	0.508461	-2.385917	0.0307
C(7)	3.402214	0.635942	5.349883	0.0001
C(9)	-0.791952	0.277979	-2.848963	0.0122
Determinant residual covariance		0.011113		
Equation: LOG(QCHI_HT)=C(1)+C(2)*LOG(PCHI_HT)+C(3) *LOG(GDP_CHI)+C(4)*LOG(MR_CHI)+[AR(1)=C(8)]				
Observations: 13				
R-squared	0.761622	Mean dependent var	11.53773	
Adjusted R-squared	0.642432	S.D. dependent var	0.338997	
S.E. of regression	0.202710	Sum squared resid	0.328730	
Durbin-Watson stat	1.627166			
Equation: LOG(QCHI_BI)=C(5)+C(6)*LOG(PCHI_BI)+C(7) *LOG(GDP_CHI)+[AR(1)=C(9)]				
Observations: 11				
R-squared	0.658052	Mean dependent var	3.029918	
Adjusted R-squared	0.511503	S.D. dependent var	1.191926	
S.E. of regression	0.833068	Sum squared resid	4.858018	
Durbin-Watson stat	2.360737			

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ ของฮ่องกง

System: HK_SHT

Estimation Method: Seemingly Unrelated Regression

Date: 04/25/10 Time: 16:30

Sample: 2001:1 2008:2

Included observations: 16

Total system (unbalanced) observations 46

Iterate coefficients after one-step weighting matrix

Convergence achieved after: 1 weight matrix, 10 total coef iterations

	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	6.823491	2.784772	2.450287	0.0194
C(2)	-0.643542	0.173525	-3.708646	0.0007
C(3)	0.920777	0.366047	2.515464	0.0166
C(10)	0.602832	0.044854	13.43998	0.0000
C(11)	-0.281460	0.045658	-6.164513	0.0000
C(4)	-16.67380	6.264752	-2.661526	0.0117
C(5)	-0.083788	0.722034	-0.116044	0.9083
C(6)	2.797226	1.004694	2.784156	0.0086
C(7)	-0.414471	21.07262	-0.019669	0.9844
C(8)	-2.687734	0.631524	-4.255950	0.0001
C(9)	2.546070	2.618025	0.972516	0.3375
Determinant residual covariance		4.25E-05		
Equation: LOG(QHON_SHT)=C(1)+C(2)*LOG(PHON_HT)+C(3) *LOG(GDP_HON)+[AR(1)=C(10),AR(2)=C(11)]				
Observations: 14				
R-squared	0.927731	Mean dependent var	11.49873	
Adjusted R-squared	0.895612	S.D. dependent var	0.217386	
S.E. of regression	0.070236	Sum squared resid	0.044397	
Durbin-Watson stat	2.450270			
Equation: LOG(QHON_C)=C(4)+C(5)*LOG(PHON_C)+C(6) *LOG(GDP_HON)				
Observations: 16				
R-squared	0.608494	Mean dependent var	9.151728	
Adjusted R-squared	0.548262	S.D. dependent var	0.416987	
S.E. of regression	0.280263	Sum squared resid	1.021118	
Durbin-Watson stat	1.158693			
Equation: LOG(QHON_U)=C(7)+C(8)*LOG(PHON_U)+C(9) *LOG(GDP_HON)				
Observations: 16				
R-squared	0.820782	Mean dependent var	6.794310	
Adjusted R-squared	0.793210	S.D. dependent var	1.166164	
S.E. of regression	0.530303	Sum squared resid	3.655876	
Durbin-Watson stat	1.263414			

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของฮ่องกง

System: HK_HT

Estimation Method: Seemingly Unrelated Regression

Date: 04/25/10 Time: 16:32

Sample: 2001:1 2008:2

Included observations: 16

Total system (unbalanced) observations 46

Iterate coefficients after one-step weighting matrix

Convergence achieved after: 1 weight matrix, 12 total coef iterations

	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	-22.98065	8.227364	-2.793197	0.0084
C(2)	-1.151061	0.420015	-2.740526	0.0096
C(3)	4.328526	1.040819	4.158770	0.0002
C(10)	0.818309	0.066214	12.35864	0.0000
C(11)	-0.358441	0.068870	-5.204611	0.0000
C(4)	-17.29200	6.253393	-2.765220	0.0090
C(5)	-0.191562	0.719955	-0.266075	0.7917
C(6)	2.931361	1.002184	2.924973	0.0060
C(7)	-2.922369	21.18407	-0.137951	0.8911
C(8)	-2.773781	0.635515	-4.364622	0.0001
C(9)	2.869632	2.632480	1.090087	0.2831
Determinant residual covariance		0.000224		
Equation: LOG(QHON_HT)=C(1)+C(2)*LOG(PHON_HT)+C(3) *LOG(GDP_HON)+[AR(1)=C(10),AR(2)=C(11)]				
Observations: 14				
R-squared	0.949754	Mean dependent var	10.61410	
Adjusted R-squared	0.927422	S.D. dependent var	0.602251	
S.E. of regression	0.162248	Sum squared resid	0.236920	
Durbin-Watson stat	2.609043			
Equation: LOG(QHON_C)=C(4)+C(5)*LOG(PHON_C)+C(6) *LOG(GDP_HON)				
Observations: 16				
R-squared	0.608503	Mean dependent var	9.151728	
Adjusted R-squared	0.548273	S.D. dependent var	0.416987	
S.E. of regression	0.280260	Sum squared resid	1.021093	
Durbin-Watson stat	1.148428			
Equation: LOG(QHON_U)=C(7)+C(8)*LOG(PHON_U)+C(9) *LOG(GDP_HON)				
Observations: 16				
R-squared	0.820201	Mean dependent var	6.794310	
Adjusted R-squared	0.792540	S.D. dependent var	1.166164	
S.E. of regression	0.531161	Sum squared resid	3.667722	
Durbin-Watson stat	1.245443			

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ ของประเทศสิงคโปร์

System: SIN_SHT

Estimation Method: Seemingly Unrelated Regression

Date: 04/25/10 Time: 16:35

Sample: 2001:1 2008:2

Included observations: 16

Total system (unbalanced) observations 43

Iterate coefficients after one-step weighting matrix

Convergence achieved after: 1 weight matrix, 14 total coef iterations

	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	4.251784	6.443980	0.659807	0.5144
C(2)	-0.541965	0.271126	-1.998941	0.0547
C(3)	1.059399	0.788933	1.342825	0.1894
C(12)	0.573982	0.080343	7.144126	0.0000
C(13)	-0.210946	0.070789	-2.979924	0.0057
C(4)	-33.41527	16.53940	-2.020343	0.0524
C(5)	-5.712688	1.443837	-3.956602	0.0004
C(6)	1.711692	2.130797	0.803311	0.4281
C(7)	9.332761	1.577746	5.915250	0.0000
C(8)	-21.33536	7.339883	-2.906771	0.0068
C(9)	-1.626051	0.559446	-2.906540	0.0068
C(10)	2.356212	0.545064	4.322821	0.0002
C(11)	2.508400	0.941378	2.664604	0.0123
Determinant residual covariance		5.73E-05		
Equation: LOG(QSIN_SHT)=C(1)+C(2)*LOG(PSIN_HT)+C(3) *LOG(GDP_SIN)+[AR(1)=C(12),AR(2)=C(13)]				
Observations: 14				
R-squared	0.762438	Mean dependent var	10.95349	
Adjusted R-squared	0.656854	S.D. dependent var	0.254488	
S.E. of regression	0.149076	Sum squared resid	0.200012	
Durbin-Watson stat	2.721960			
Equation: LOG(QSIN_HV)=C(4)+C(5)*LOG(PSIN_HV)+C(6) *LOG(GDP_SIN)+C(7)*LOG(PSIN_HT)				
Observations: 13				
R-squared	0.851636	Mean dependent var	7.569924	
Adjusted R-squared	0.802181	S.D. dependent var	1.135530	
S.E. of regression	0.505048	Sum squared resid	2.295661	
Durbin-Watson stat	1.019665			
Equation: LOG(QSIN_BI)=C(8)+C(9)*LOG(PSIN_BI)+C(10) *LOG(PSIN_BP)+C(11)*LOG(GDP_SIN)				
Observations: 16				
R-squared	0.758187	Mean dependent var	6.654448	
Adjusted R-squared	0.697733	S.D. dependent var	0.591892	
S.E. of regression	0.325415	Sum squared resid	1.270741	
Durbin-Watson stat	2.329657			

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 ของประเทศสิงคโปร์

System: SIN_HT

Estimation Method: Seemingly Unrelated Regression

Date: 04/25/10 Time: 16:37

Sample: 2001:1 2008:2

Included observations: 16

Total system (unbalanced) observations 44

Iterate coefficients after one-step weighting matrix

Convergence achieved after: 1 weight matrix, 20 total coef iterations

	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	49.32679	15.80442	3.121077	0.0038
C(2)	0.989278	0.564979	1.751000	0.0895
C(3)	-4.672950	1.746398	-2.675765	0.0117
C(20)	0.515150	0.059000	8.731286	0.0000
C(4)	-37.24212	16.63025	-2.239421	0.0322
C(5)	-5.541019	1.438657	-3.851522	0.0005
C(6)	2.283651	2.144169	1.065052	0.2948
C(7)	8.910440	1.564682	5.694730	0.0000
C(8)	-23.15601	7.719819	-2.999553	0.0052
C(9)	-1.470834	0.666361	-2.207263	0.0346
C(10)	2.693992	1.019765	2.641776	0.0127
C(11)	2.200967	0.623712	3.528820	0.0013
Determinant residual covariance		0.000660		
Equation: $\text{LOG}(\text{QSIN_HT}) = \text{C}(1) + \text{C}(2) * \text{LOG}(\text{PSIN_HT}) + \text{C}(3) * \text{LOG}(\text{GDP_SIN}) + [\text{AR}(1) = \text{C}(20)]$				
Observations: 15				
R-squared	0.930466	Mean dependent var	10.55169	
Adjusted R-squared	0.911502	S.D. dependent var	0.960230	
S.E. of regression	0.285655	Sum squared resid	0.897588	
Durbin-Watson stat	1.580113			
Equation: $\text{LOG}(\text{QSIN_HV}) = \text{C}(4) + \text{C}(5) * \text{LOG}(\text{PSIN_HV}) + \text{C}(6) * \text{LOG}(\text{GDP_SIN}) + \text{C}(7) * \text{LOG}(\text{PSIN_HT})$				
Observations: 13				
R-squared	0.853290	Mean dependent var	7.569924	
Adjusted R-squared	0.804386	S.D. dependent var	1.135530	
S.E. of regression	0.502225	Sum squared resid	2.270071	
Durbin-Watson stat	1.089548			
Equation: $\text{LOG}(\text{QSIN_BI}) = \text{C}(8) + \text{C}(9) * \text{LOG}(\text{PSIN_BI}) + \text{C}(10) * \text{LOG}(\text{GDP_SIN}) + \text{C}(11) * \text{LOG}(\text{PSIN_BP})$				
Observations: 16				
R-squared	0.759361	Mean dependent var	6.654448	
Adjusted R-squared	0.699201	S.D. dependent var	0.591892	
S.E. of regression	0.324624	Sum squared resid	1.264570	
Durbin-Watson stat	2.397661			

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาว ของประเทศอิรัก

System: IRAQ_WT

Estimation Method: Seemingly Unrelated Regression

Date: 04/26/10 Time: 02:07

Sample: 2001:1 2008:2

Included observations: 16

Total system (unbalanced) observations 25

Linear estimation after one-step weighting matrix

	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	0.814229	6.511988	0.125035	0.9018
C(2)	0.766824	0.389736	1.967546	0.0639
C(3)	0.981377	0.734389	1.336317	0.1972
C(4)	-6.868833	2.885358	-2.380583	0.0279
C(5)	0.305107	0.130103	2.345117	0.0300
C(6)	1.370099	0.349856	3.916181	0.0009

Determinant residual covariance 0.012775

Equation: $\text{LOG(QIRAQ_T)} = \text{C}(1) + \text{C}(2) * \text{LOG(PIRAQ_T)} + \text{C}(3) * \text{LOG(GDP_IRAQ)}$

Observations: 16

R-squared	0.193232	Mean dependent var	12.07914
Adjusted R-squared	0.069113	S.D. dependent var	0.590080
S.E. of regression	0.569324	Sum squared resid	4.213684
Durbin-Watson stat	2.269104		

Equation: $\text{LOG(QIRAQ_U)} = \text{C}(4) + \text{C}(5) * \text{LOG(PIRAQ_U)} + \text{C}(6) * \text{LOG(GDP_IRAQ)}$

Observations: 9

R-squared	0.697136	Mean dependent var	6.011713
Adjusted R-squared	0.596181	S.D. dependent var	0.427292
S.E. of regression	0.271530	Sum squared resid	0.442373
Durbin-Watson stat	1.938686		

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาว ของประเทศอิหร่าน

System: IRAN_WT

Estimation Method: Seemingly Unrelated Regression

Date: 04/25/10 Time: 16:39

Sample: 2001:2 2008:2

Included observations: 16

Total system (unbalanced) observations 25

Iterate coefficients after one-step weighting matrix

Convergence achieved after: 1 weight matrix, 28 total coef iterations

	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	49.63469	11.30383	4.390961	0.0005
C(2)	-7.035983	1.975190	-3.562180	0.0026
C(3)	-0.167604	0.143598	-1.167181	0.2602
C(4)	0.843561	0.236767	3.562834	0.0026
C(9)	-0.519362	0.237185	-2.189693	0.0437
C(5)	-61.96545	30.00663	-2.065059	0.0555
C(6)	-2.175921	3.062317	-0.710547	0.4876
C(7)	14.10097	5.338726	2.641262	0.0178
C(8)	-1.207861	1.052578	-1.147526	0.2680

Determinant residual covariance 0.478592

Equation: $\text{LOG}(\text{QIRAN}_T) = \text{C}(1) + \text{C}(2) * \text{LOG}(\text{PIRAN}_T) + \text{C}(3) * \text{LOG}(\text{MMR}_W) + \text{C}(4) * \text{LOG}(\text{DP}) + [\text{AR}(1) = \text{C}(9)]$

Observations: 13

R-squared	0.373408	Mean dependent var	12.23078
Adjusted R-squared	0.060112	S.D. dependent var	0.664439
S.E. of regression	0.644159	Sum squared resid	3.319531
Durbin-Watson stat	2.274987		

Equation: $\text{LOG}(\text{QIRAN}_I) = \text{C}(5) + \text{C}(6) * \text{LOG}(\text{PIRAN}_I) + \text{C}(7) * \text{LOG}(\text{GDP}_{\text{IRAN}}) + \text{C}(8) * \text{LOG}(\text{MMR}_W)$

Observations: 12

R-squared	0.408961	Mean dependent var	7.536541
Adjusted R-squared	0.187322	S.D. dependent var	2.005780
S.E. of regression	1.808184	Sum squared resid	26.15624
Durbin-Watson stat	1.784291		

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาว ของประเทศฟิลิปปินส์

System: PHI_WT

Estimation Method: Seemingly Unrelated Regression

Date: 04/25/10 Time: 17:14

Sample: 2001:1 2008:2

Included observations: 16

Total system (unbalanced) observations 24

Iterate coefficients after one-step weighting matrix

Convergence achieved after: 1 weight matrix, 30 total coef iterations

	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	-46.05473	23.87463	-1.929024	0.0729
C(2)	-0.228078	0.878431	-0.259643	0.7987
C(3)	9.478079	4.392547	2.157764	0.0476
C(4)	327.7071	54.24009	6.041788	0.0000
C(5)	-1.370651	0.701803	-1.953042	0.0697
C(6)	-48.73359	7.640853	-6.378030	0.0000
C(7)	1.597729	0.309948	5.154828	0.0001
C(8)	0.146661	0.202535	0.724128	0.4801
C(9)	0.757678	0.232323	3.261312	0.0053
Determinant residual covariance		0.012220		
Equation: $\text{LOG}(\text{QPHI}_V) = \text{C}(1) + \text{C}(2) * \text{LOG}(\text{PPHI}_V) + \text{C}(3) * \text{LOG}(\text{GDP}_\text{PHI})$				
Observations: 16				
R-squared	0.454272	Mean dependent var	12.83853	
Adjusted R-squared	0.370313	S.D. dependent var	0.937583	
S.E. of regression	0.743998	Sum squared resid	7.195928	
Durbin-Watson stat	1.860563			
Equation: $\text{LOG}(\text{QPHI}_T) = \text{C}(4) + \text{C}(5) * \text{LOG}(\text{PPHI}_T) + \text{C}(6) * \text{LOG}(\text{GDP}_\text{PHI}) + \text{C}(7) * \text{LOG}(\text{PPHI}_U) + [\text{AR}(1) = \text{C}(8), \text{AR}(2) = \text{C}(9)]$				
Observations: 8				
R-squared	0.887647	Mean dependent var	11.54883	
Adjusted R-squared	0.606765	S.D. dependent var	0.534144	
S.E. of regression	0.334953	Sum squared resid	0.224388	
Durbin-Watson stat	3.608622			

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาว ของประเทศอินโดนีเซีย

System: INDO_WT
 Estimation Method: Seemingly Unrelated Regression
 Date: 04/25/10 Time: 16:42
 Sample: 2001:1 2008:2
 Included observations: 16
 Total system (unbalanced) observations 44
 Linear estimation after one-step weighting matrix

	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	-14.32181	31.23444	-0.458526	0.6495
C(2)	-3.380424	4.084636	-0.827595	0.4137
C(3)	6.818088	4.040405	1.687476	0.1007
C(4)	40.28996	15.29968	2.633385	0.0126
C(5)	-0.663536	1.095346	-0.605778	0.5487
C(6)	-9.220607	2.235145	-4.125284	0.0002
C(7)	4.674852	1.699796	2.750244	0.0095
C(8)	47.98838	30.63450	1.566482	0.1265
C(9)	-4.207533	1.691148	-2.487975	0.0179
C(10)	-2.330604	5.952151	-0.391557	0.6978

Determinant residual covariance 1.084527

Equation: $\text{LOG}(\text{QINDO}_V) = \text{C}(1) + \text{C}(2) * \text{LOG}(\text{PINDO}_V) + \text{C}(3) * \text{LOG}(\text{GDP_INDO})$

Observations: 16

R-squared	0.155069	Mean dependent var	10.76952
Adjusted R-squared	0.025080	S.D. dependent var	1.660502
S.E. of regression	1.639547	Sum squared resid	34.94550
Durbin-Watson stat	0.942532		

Equation: $\text{LOG}(\text{QINDO}_T) = \text{C}(4) + \text{C}(5) * \text{LOG}(\text{PINDO}_T) + \text{C}(6) * \text{LOG}(\text{GDP_INDO}) + \text{C}(7) * \text{LOG}(\text{XR_VINDO})$

Observations: 12

R-squared	0.622209	Mean dependent var	11.38738
Adjusted R-squared	0.480538	S.D. dependent var	1.292980
S.E. of regression	0.931899	Sum squared resid	6.947485
Durbin-Watson stat	0.995848		

Equation: $\text{LOG}(\text{QINDO}_U) = \text{C}(8) + \text{C}(9) * \text{LOG}(\text{PINDO}_U) + \text{C}(10) * \text{LOG}(\text{GDP_INDO})$

Observations: 16

R-squared	0.596171	Mean dependent var	7.323622
Adjusted R-squared	0.534044	S.D. dependent var	2.061145
S.E. of regression	1.406958	Sum squared resid	25.73389
Durbin-Watson stat	2.264652		

ผลการวิเคราะห์อุปสงค์การนำเข้าข้าวขาว ของประเทศมาเลเซีย

System: MAL_WT

Estimation Method: Seemingly Unrelated Regression

Date: 04/25/10 Time: 16:44

Sample: 2001:1 2008:2

Included observations: 16

Total system (unbalanced) observations 45

Iterate coefficients after one-step weighting matrix

Convergence achieved after: 1 weight matrix, 10 total coef iterations

	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	-8.191577	12.41426	-0.659852	0.5144
C(2)	-1.078208	0.704090	-1.531349	0.1362
C(3)	1.545131	0.604923	2.554260	0.0160
C(4)	1.986484	1.651660	1.202720	0.2385
C(13)	0.687324	0.133312	5.155751	0.0000
C(14)	-0.704744	0.131588	-5.355698	0.0000
C(5)	29.75707	21.96486	1.354758	0.1856
C(6)	-1.592928	0.259759	-6.132319	0.0000
C(7)	9.854961	0.883788	11.15082	0.0000
C(8)	-8.065354	1.256472	-6.419050	0.0000
C(9)	2.362631	1.284473	1.839377	0.0758
C(10)	8.143957	5.871630	1.387001	0.1757
C(11)	-1.161991	0.036225	-32.07744	0.0000
C(12)	0.943171	0.670365	1.406951	0.1697
C(15)	-0.697850	0.167980	-4.154360	0.0002
Determinant residual covariance		0.000113		
Equation: LOG(QMAL_T)=C(1)+C(2)*LOG(PMAL_T)+C(3) *LOG(PMAL_V)+C(4)*LOG(GDP_MAL)+[AR(1)=C(13),AR(2)=C(14)]				
Observations: 14				
R-squared	0.786009	Mean dependent var	11.55990	
Adjusted R-squared	0.652265	S.D. dependent var	0.610793	
S.E. of regression	0.360179	Sum squared resid	1.037830	
Durbin-Watson stat	2.132105			
Equation: LOG(QMAL_V)=C(5)+C(6)*LOG(PMAL_V)+C(7) *LOG(GDP_MAL)+C(8)*LOG(MR_MAL)+C(9)*LOG(XR_VMAL)				
Observations: 16				
R-squared	0.924743	Mean dependent var	11.23199	
Adjusted R-squared	0.897377	S.D. dependent var	0.508262	
S.E. of regression	0.162821	Sum squared resid	0.291616	
Durbin-Watson stat	1.813428			
Equation: LOG(QMAL_P)=C(10)+C(11)*LOG(PMAL_P)+C(12) *LOG(GDP_MAL)+[AR(1)=C(15)]				
Observations: 15				
R-squared	0.980873	Mean dependent var	10.31177	
Adjusted R-squared	0.975657	S.D. dependent var	2.414401	
S.E. of regression	0.376701	Sum squared resid	1.560938	
Durbin-Watson stat	2.321901			

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ -นามสกุล

นางสาวจันทร์พร จักรแก้ว

วัน เดือน ปี ที่เกิด

วันที่ 31 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2525

สถานที่เกิด

จังหวัดลำพูน

ประวัติการศึกษา

วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เศรษฐศาสตร์เกษตร)

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

